

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

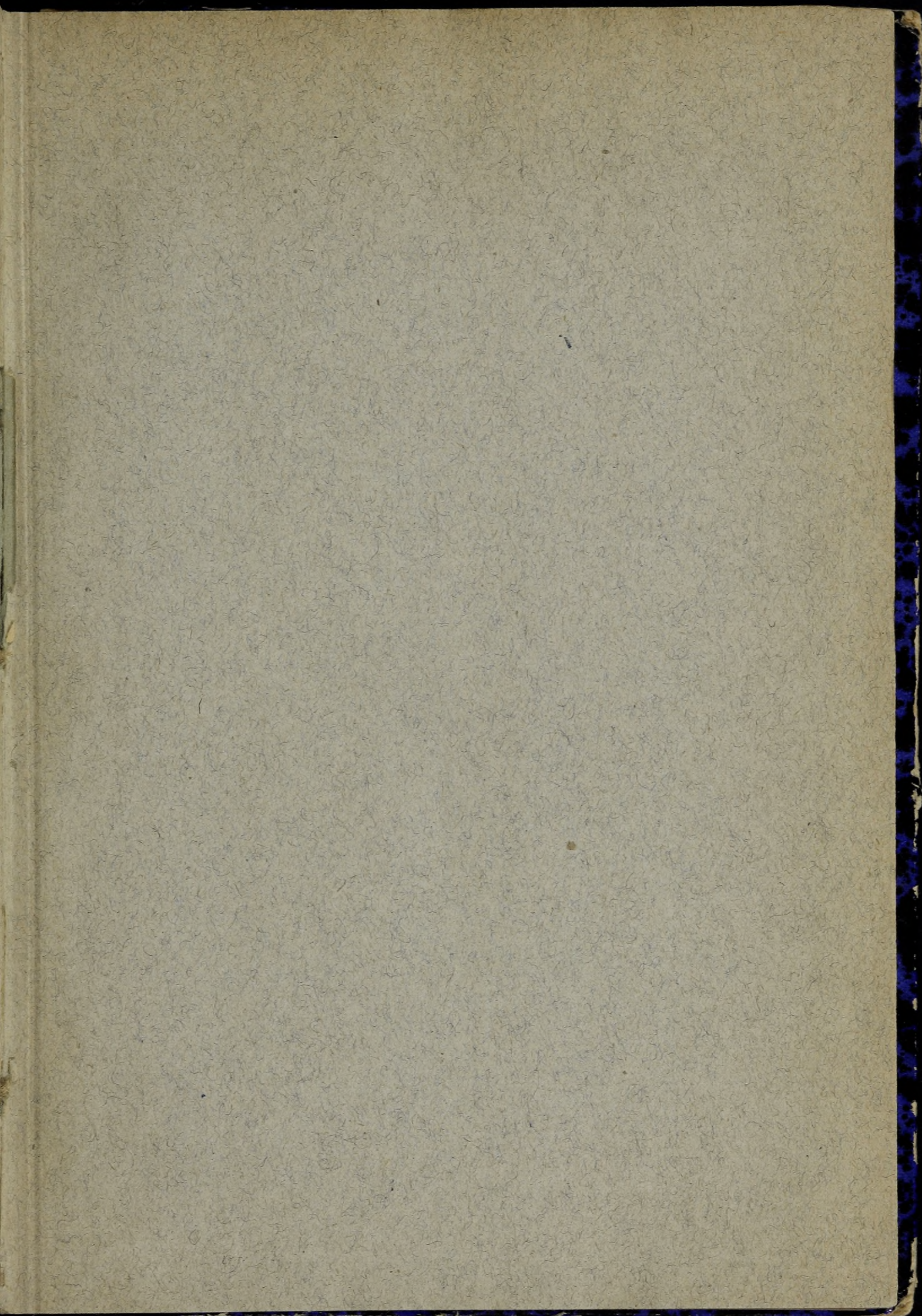
LYCKANS HÄGRINGAR.

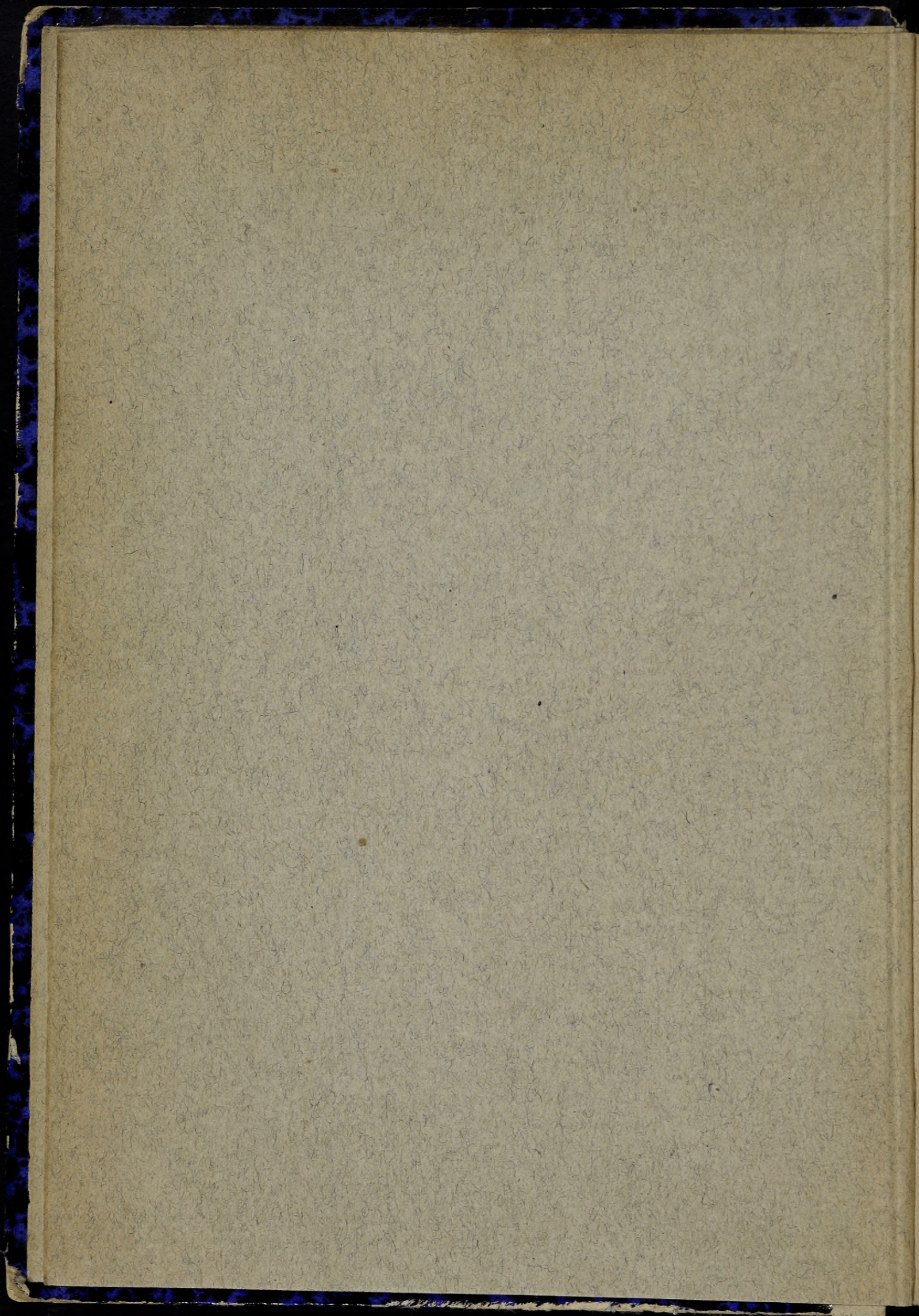
FANTASI OCH VERKLIGHET

AF

SUNNY FRYKHOLM.

Vitt.
Lv.

LYCKANS HÄGRINGAR.

FANTASI OCH VERKLIGHET

AF

SUNNY FRYKHOLM.

»che al mondo si trovano diverse maniere di
bellezze, così si trovano ancora diversi desiderii
d'uomini.»

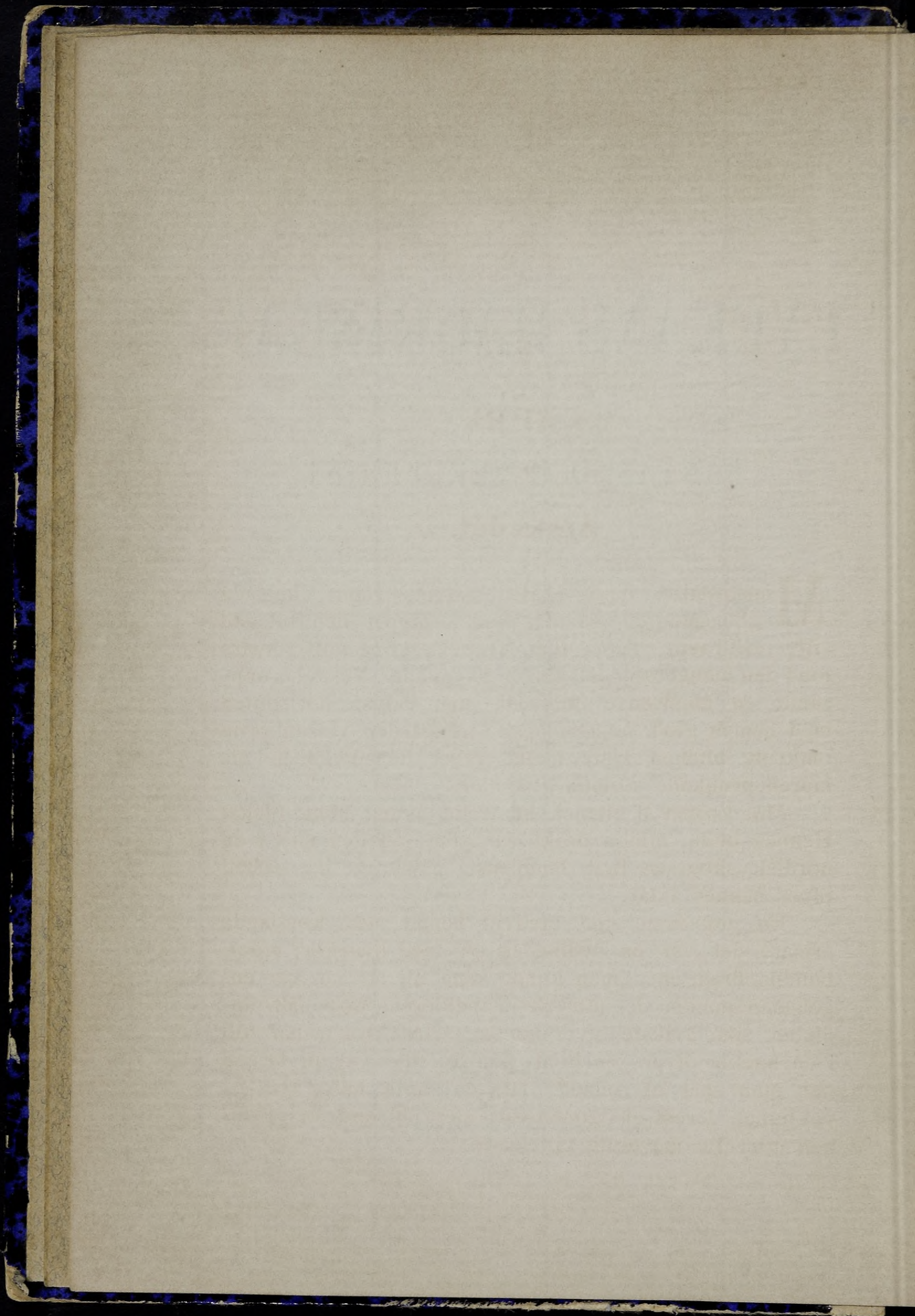
CASTIGLIONE.

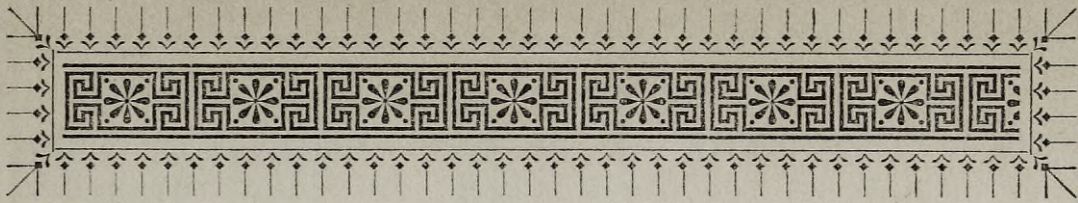
STOCKHOLM

Z. HÆGGSTRÖMS FÖRLAGS-EXPEDITION

IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI

1897.

I.

CAPRI.

Afskedet.

Månstrålarne lekte i Medelhafvets vågor, kastade glänsande guldslantar ned i djupet och bildade silfverglittrande vägar öfver Neapels sköna golf, i hvars fond den mångbesjungna staden skymtade. Vesuvius uppsände en gnistrande eldkvast, som belyste horisonten med hemsk glöd. Lagern borta i trädgården, vinrankorna omkring altanen lyste matta, öfver den hvita hotellmuren prunkade violetta glycinier.

Mot krönet af altanen lutade sig en ung, blond flicka. Hennes hvita, mjuka dräkt var som nyfallen snö i en nordisk skog, en hvit, långkrusig pälskrage låg kastad öfver hennes axlar.

En ung man stod bredvid henne med korslagda armar; det var en sydländsk typ med klassiskt regelbundna drag, men man kunde sluta till att han var engelsman genom det uttryck af indifferens och själfständighet, som hvilade öfver honom. Hans svarta hår föll i en buckla öfver den breda pannan. Hyn var olivfärgad och utan spår af rodnad. Dragen skulle hafva tydt på veklighet, derest ej ögonen varit så grubblande och munnen uttryckt obeveklig viljekraft.

Hans utseende bar spår af sönderslitande själsstrider, men vittnade äfven om en karakter, som med manlig beslutsamhet trotsar lifvet och lefver i lugn tillbakadragenhets och andliga njutningar.

Han hade varit inbegripen i ett lifligt samtal med den unga flickan, och yttrade nu i det han steg närmare henne: hvarför tala om kärlek, då det fins vänskap. Hvad har väl kärleken att bjuda oss, menniskobarn, annat än lidande. Vår njutning i en kort, flyende minut har blott följts af härjande kval, intet utbyte har den skänkt oss i andlig utveckling, mestadels verkat hämmande på vår ande. Det hörde en svunnen tid till att i kärlekens extas nå himlen, vi söka ett annat uttryck för vår trängtan efter idealet, det är på vänskapens heliga område — i vänskapen mellan man och kvinna. Ni tror derpå, icke sant, det är ej blott i teoriernas vanskliga verld ni drömt derom, ni vill äfven realisera vår tids tanke.

Hans stämman ljöd dof och undertryckt, som hafsdynningarnes klagande suckan och vindens sus genom orangerna.

Den unga flickan såg upp på honom, ett vemodigt, blidt drag hvilade öfver hennes ansigte, som var prägladt af andlig mognad.

Hon svarade lugnt och stilla: ni tolkar mina egna drömmar, hur skulle jag kunna tvifla på mitt väsendes grundton.

— Jag får då medföra, på min färd mot Östern, minnet af en rik samvaro, bygd på denna grund, yttrade den unge mannen och böjde sig närmare henne. Han var mycket blek, månskenet, som skarpt föll på hans ansigte, gjorde hans blekhet ännu mera påfallande.

— Ja, var öfvertygad om att grunden varit äkta, svarade hon, det har aldrig funnits ett ögonblick, då min känsla för er varit annat än sympati och intresse.

— Annat än —

För mig är detta det högsta ni kunnat gifva. Jag har egnat er samma känslor, jag räknar dem för de ädlaste jag i mitt lif varit mäktig.

— Ni öfverdrifver. Vi hafva förstätt hvarandra, ehuru af olika nationalitet, våra drömmar och intressen hafva öfverensstämt, ni har varit den förste, som njutit tillsammans med mig af Italien, under stämningar värdiga dess skönaste minnen. Orangedoften har till oss medfört ljufvare stämningar än berusningens, det är förståelsens och sympatiens; djupare, mera färgrika och poesimättade mellan man och kvinna än emellan tvenne män eller tvenne kvinnor. Det är behofvet af andlig komplettering, som vi tillfredsstält, men högre än detta är den verkliga vänskapen, ty deri kan man uppoffra sig, försaka till och med i andligt hänseende, det är kärleken utan erotik, som kan vara längre och intensivare än kärleken själf, ty den saknar dess egoism. Vårt lif återigen har varit byggt på andlig egoism, men det hindrar ej, att då vi båda tillfredsstälts, så kunna vi bibehålla det angenämaste minne af våra gemensamma veckor här på det förtrollande Capri.

— Hur kan ni veta att icke vår egoism, som ni säger, kunde under andra förhållanden utveckla sig till uppoffring. Här ha vi aldrig haft något tillfälle att pröfva våra känslors halt i den riktningen, vi ha uteslutande lefvat fördjupade i vår tids andliga intressen.

— Det har också varit min högsta önskan, och jag är tacksam för hvad jag af er fått. Ni har öst ur rikare brunnar, än dem jag haft till mitt förfogande, och har frikostigt låtit mig få njuta af resultatet. Ni återigen har hos mig endast kunnat få ett intryck af något främmande och dunkelt, som föga lämpar sig att omplantera i er verld, men ändå känner jag mig öfvertygad om, att detta varit hvad som lockat er att söka mitt sällskap, ej det personliga, som är grundvalen för vänskapen.

— Vi tyckas vara inne på definitionen af tvenne be-

grepp, hvilka jag villigt erkänner att jag sammanblandat. Ni ser vänskapen såsom en kärlek utan erotik, hvad jag kallar vänskap, kallar ni andligt utbyte, utan personligt intresse; hvad tror ni då blefve följderna af den sednare känslan under fortsatt samvaro.

— Ingen motståndskraft i motgången, intet djupare behof af att gifva och taga tröst. Andligt utbyte, medan intressena äro friska; stämning och njutning, så länge krafterna räcka — och sedan — trötthet — likgiltighet. Det är ett annat uttryckssätt, intressantare, mera för personligheten gifvande och utvecklande, men lika flyktig som erotik, då den ej är betingad af ren, hängifven kärlek — ömhet, kalla det hvad ni vill — helst mystik.

— Två slags kärlek således definierade, men dertill två slags vänskap. Vänskap, bygd allena på intellektuell grund, anser ni lika vanskelig som erotik, ni vill då äfven hafva mystik i vänskap.

— Ja, svarade den unga flickan, om den skall ega varaktigare bestånd och kunna lefva lifvet.

— Jag förstår er, sade den unge mannen, och då ni kan resonera så klart öfver vår vänskap, så anser ni ej att det fins någon mystik deri.

— Inte därför, vänskapen bör man kunna analysera, eljest är man ju inne på kärlekens område, utan därför, att jag ej hyser någon tanke på, att vår känsla för hvarandra eger sin grund i någon sympatiens djupare mystik, den är endast för stunden och förflyktigar som vårens fagra blommor och milda hafsvindar — den bär förgängelsen inom sig.

— I så fall är det er som är anfrätt, min står frisk och oskärad.

— Min blommar också ännu, men jag vet, att när sommaren kommer förgå vårblommorna, och dess egna, mera härdade, lifskraftiga barn spira. Det är det ni inte vill tänka på.

— Nej, jag lefver i mystiken, och tror därför ej på någon förändring, det är skilnaden.

— Sicilien och Grekland komma att väcka er till en sommar, då vårminnena blott äro en ljuf hägring. Men uppstå de någon gång i framtiden, så låt mig läsa dem som gulnade blad.

— Det lofvar jag er, men då skall ni gifva mig samma löfte, få se hyem som först infriar det.

— Måhända det blir jag, som hade svagaste tron.

— I så fall är skälet det, att jag håller de vårblommor ni skänkt mig allt för heliga för att vilja profanera dem genom att kasta dem bland mängden.

— Ni är en egoistisk natur, det har jag alltid sagt. Om man fått ett helt fång sköna, friska blommor, hvarför inte dela med dem, som försmäkta utan en enda.

— Ni har blifvit gifmild, svarade den unge mannen.

— Erkänn då också, att jag gifvit er lika för lika.

— Det får tiden utvisa, svarade han, tog hennes hand till afsked och gick in.

Dagen derpå var han rest.

II.

Hvarifrån hade de kommit de båda — och hvilka voro de.

Han hade vistats på det lilla anspråkslösa Capri-hotellet ett helt år, men hade icke meddelat någon vare sig sin börd eller sina lefnadsförhållanden, ej heller hvad som var orsaken till, att han valt en så isolerad vistelseort, då han ej var konstnär. Han hade fått de bästa rummen med utsigt åt hafvet, och hade der tillbringat största delen af sina dagar i ensamhet. Ingen visste hvad han sysselsatte sig med, ty vid table d'hôte'n satt han försjunken i tankar, och föreföll så oåtkomlig, att ingen kom sig för att tilltala honom.

Ibland hade man sett honom ute på redde'n i en af de stora hafsbatarne, eller på ströftåg inåt ön med en bok under armen. Då de öfriga gästerna lemnat salongen, brukade smältande, veka toner, än vilda och stormande höras derifrån, det var den mystiske som spelade och nästan alltid Beethoven eller Grieg.

Hon hade kommit med flyttfåglarne — den skara, som drar mot Italien, då vår stundar.

Då hon dagen för sin ankomst satt vid middagsbordet, kom han in sedan det öfriga sällskapet redan

ordnat sig. Hon fäste genast sin uppmärksamhet vid hans originella utseende. Han intog sin plats, som händelsevis var den bredvid hennes, men hälsade ej på någon. Hon var i sällskap med ett medelålders fruntimmer af utpräglad tysk typ. De talade engelska, han lyssnade och uppfångade en för honom okänd brytning. Ehuru hon var så ljus förstod han att hon icke var tyska. Hon måste vara från norden. Det var en typ, som han aldrig sett, endast tänkt sig genom dess litteratur och musik. Hans intresse väcktes, han kände att han här kunde finna något att studera. Måhända han hos henne kunde finna någon ledning till förståelse af Ibsens fantasiverld, att några af de idéströmningar hos henne kommit till uttryck, hvilka de sista åren gått som löpeldar genom hela den bildade världen från nordens fjäll. Var hon en lärjunge blott af Ibsen, kritiklysten, revolutionär, missnöjd med all världen, eller kunde hon vara något nytt.

Hon å sin sida sade för sig själf, då hon såg den sköne, unge mannen med en tänkares grubblande blick: der har jag en modern Byron, der torde jag finna en af det unga Englands fantastiska, skönhetsälskande apostlar.

— Ni är från Ibsens land, fröken, sade han och vände sig till henne.

De gamla stamgästerna sågo helt förvånade ut — talade han verkligen, den oåtkomlige.

Hon kunde ej bli öfverraskad, hon hade ej hört talas om hans besynnerliga uppträdande, det hade snarare förvånat henne, att han så länge setat tyst bredvid henne, och hon svarade gladt: antagligen anser ni som främling, att det är sak samma, om min vagga stått på den ena eller andra sidan Kölen, men egentligen är mitt hemland — landet med de blidare dalarne och de leende sjöarne, det är Sverge — ej Ibsens land med de hårda, kalla fjällen och de mörka fjordarne.

— Jag tyckte väl, att ni såg ut att ha haft mera sol i ert lif, än de Ibsenska kvinliga gestalterna hafva hugnats med; öfver dem alla hvilar tung luft, och fjällen hota ständigt att störta öfver dem.

— Ja, de förefalla paralyserade i sitt lidande, svarade hon, ingen räddning, ingen undflykt möjlig, det fins endast försakelse och resignation, då ej hoppet vinkar från en annan verld. Fjället stänger för utsigten, och nere vid fjordarne, mellan de branta, dystra klippväggarne, gifves det intet annat än underkastelse. De se aldrig solen. Mörkt har deras lif varit, det är hvad Ibsen i dystra färger skildrat för dem; aldrig förr än genom Hilde har han talat de ljusare förhoppningarnes språk, men blott för att sedan så mycket djupare störta henne, likasom Svanhild, från hänförelsens tinnar. Svanhild mötte lifvet, Hilde såg sitt ideals oupphinnelighet. Svanhild saknade kraft att lefva lifvet, Hilde kräfde det omöjliga, hel, odelad kraft af den, som redan gifvit bort sig själf. Så länge hon lefde uteslutande i fantasiens rike med Solness lefde de sälla — då de skulle försöka nå jorden gingo de under.

— Det är också alltid kvinnan ur folket, henne med uteslutande känslolif han skildrat, den bildade kvinnan, sådan hon bör utvecklas i er natur, och under intryck af den moderna, nordiska litteraturen, henne har han aldrig funnit. Har någon af edra andra författare skapat typen.

— Nej, ingen, jag vet inte ens om hon existerar.

— Då borde någon uppfinna henne.

— Det har ni rätt uti, det kunde måhända bli intressant.

— Utlandet skulle åtminstone vara tacksamt, vi ha endast sett en antydning uti Nora. Det är den enda kvinna han skapat, som alla nationer kunna känna igen, henne tycker jag bäst om.

— Det är därför, att ni är bildad engelsman, som sådan säger ni helt säkert icke: hur många skulle stanna hos

sina män, om man skulle gå för så litet. Det har många, ideelt anlagda kvinnor sagt mig.

— Äro då edra män i allmänhet så vulgära.

— De äro tyvärr icke alltid engelska gentlemän.

— Ni vet att vi allt ifrån barndomen uppfostras i aktning för kvinnan, jag talar då icke om de millioner, som förorsaka lidanden, hvilka George Egerton och gelikar skildra, ni känner att äfven vi ega en litteratur, som för närvarande sysselsätter sig med de sociala spörsmålerna. Om den kan åstadkomma ett höjande af samhället, sedt som helhet, betvivlar jag. Den vanliga människan förmår ej omskapa sitt lif, hon må se det framstäldt i hur dystra färger som helst. Skalderna måste hjälpa henne dermed, genom att dikta om ett skönare. Låt oss söka oss tillbaka till den tid, då det fans människor, som lefde för att tänka, och fylde lifvet med ädla njutningar.

— Ja — hvarför sörja öfver hvad som ligger bortom horisonten, då andens rike ligger skönt för ens fötter, sade hon, det kunna vi fråga här, der skönhetens former möta oss allestädes, här kan konsten blomstra och meniskoanden lefva i salig berusning; det är ett annat förhållande i vår kalla Nord, der vintern kommer och förkväfver allt, som i vårens solsken spirat och fått lif, och de längsta dagarne äro de, då man blott eger att lefva i förhoppning om en ny vår.

— Ni tänker att ett Hellas kräfver Hellas sol.

— Ja — eller ock andar, som i blidare luftstreck hämta gudagåfvan och bjuda en uppfriskande dryck från sällare länders vatten.

— Det är hvad våra författare göra i våra dagar, sade han. Trötta vid tiden isolera de sig och söka det gamla Hellas och Roms ideal.

— Vi egde också en författare, som för några årtionden sedan försökte göra sammaledes — det var Rydberg. Han skref ett arbete, hvaruti han med varmaste sympati

omfattade de filosofiska idéer, hvilka i ädel frisinthet stälde sig i opposition emot den i Grekland inbrytande kristendomen. Det grekiska skönhetsidealet, som drabbades af dödsstöten genom kyrkans formalistiska, kalla dogmer, försvaras af Rydberg i den siste athenarens gestalt. Striden var i lika hög grad modern och tillämplig på vårt eget land. Han uppdrog deremot paralleller, mellan den bildade hedendomens och den af dogmer obesudlade kristendomens gemensamma syften. Hans ideella typ af menskligheten var den unga, grekiska filosofinnan, Hermione, som tolkar den grekiska Narcissusmyten, och som framdeles finner mensklighetens drömda mål i den ideala människan — Kristus. Mensklighetens kamp att nå sina ideal var den strid Rydberg stred för sitt land och för sig själf. Vårt land förlorade i honom den ädlaste förkämpan för andlig utveckling. Det skulle helt säkert intressera Er att läsa *Den siste Athenaren* såsom ett uttryck för en tidigare stämning inom vår litteratur, men det är att beklaga, att hans bästa arbeten, de lyriska, ej äro öfversatta, lika litet som våra skalder i allmänhet, det erbjuder för stora svårigheter, själfve Longfellow yttrade om Tegnér's *Frithiofs Saga*: »jag beundrar den för mycket för att vilja öfversätta den».

— Det skall bli mig ett stort nöje, sade främlingen, att finna något af er litteratur tillgänglig. Alltsedan Ibsen så dominerande uppträdt på vår horisont och kräfter vår uppmärksamhet, äro vi mycket upptagna af tanken att om möjligt söka erhålla mera nordisk litteratur. Ni vet att allt flera af de framstående norska författarne, både Björnson, Kielland och Lie blifvit oss bekanta, men det är förvånande att vi icke höra talas om några svenska; ega ni ingen litteratur af rang.

— Vi egde en författare med genialisk förmåga att behandla språket, det var, eller rättare är Strindberg, men han har gått förlorad för vårt land, och jag tror

att Frankrike och Tyskland, som erhålla hans sista alster, icke komma att vinna derpå. De tyckas själfva hafva fått nog af sin egen, materialistiska riktning, och det är hvad Strindberg har haft att bjuda på de sista åren. I början af sin författarverksamhet skapade han kulturbilder, briljanta i språkligt hänseende och i anläggningen, flera af hans dramer voro af hög rang. Så väl der som i en roman gisslade han med mästarhand sin samtid. Han såg dess inskränkta synvidd, och byråkratiens försoffande inflytande på människosjälar; man tycker sig stundom höra en Gogols isande förakt, då man följer Strindberg genom vårt eget lands juridiska lokaler, der småaktig viktighet präglar lifvet. Hans förnämsta arbete, ett drama, knyter sig omkring den gamla satsen och dess fåfänglighet: »Hvad är Sanning».

Tiden var likväl för trång för att ha rum för nya, fria sanningar, då Strindberg uppträdde. Verlden var som vanligt nöjd med sig själf och bannlyste begabbarren. Han mötte idel motstånd, och var för svag att med lugn trotsa och bida sin tid så som Ibsen. Det ekonomiska beroendet gjorde honom bitter, då dertill sällade sig de svåraste husliga missförhållanden fördjupade han sig allt mer och mer i lifvets mörkaste schakt, och kastade sig utan förbehåll i armarna på den mest utpräglade franska materialismen, som endast gräfver och frossar i all orenlighet, och icke känner behof utaf att låta menniskoanden höja sig öfver stoftet. Han förde höst och nattstämningar in i vår land, och en massa ugglor, som inte orkade sjunga annat än klagovisor, stämde i den jämmerliga musiken, och värre än allt annat, ett hiskligt missljud rådde mellan lifvets tvenne stora faktorer — män och kvinnor; från båda håll jeremiader, men ändå ville det inte stämma, hvar och en sjöng på sin melodi; man tröttnade likväl på saken, innan man kunde få klart för sig hvem som bar skulden. Nu har striden flammats upp på nytt, men nu mellan

kvinnorna sins emellan. Få se om det hela slutar med, att en ny tid bryter in med ömsesidig förståelse.

— Om jag förstått er rätt, sade främlingen, så har ert land från en tidigare period i romantikens riktning, på sednare tider starkast påverkats af den franska materialismen, men hafva då de modernaste strömningarne i nyidealistisk väg ännu ej nått er, den pånyttfödelse inom konst och litteratur, hvilken hos oss fått namn af nyrenässans.

— Den författare, som nu är vår mest kände och uppburne, Heidenstam, drömmer om ett nytt skönhetens rike, men han ser lifvet lika innehållslöst, vare sig han vandrar bland skuggorna i Hades, eller söker skapa en fullkomlighetens verld från Solborgens tinnar. Han är skeptikern, som ville vara den nya tidens drömmare, men han förmår ej omskapa lifvet, det är och förblir tröstlöst fattigt. Idealen äro utdöda i vårt land, det är banalt att svärma nu för tiden; den tid, då skalder strängade sin lyra och sjöngo den sublima kärlekens lof, och andlig utveckling skattades högt, den ligger hos oss fjärran borta. Ett lif i mäktiga, stora lidelser, eller lyst af idealitetens ljus, det har vårt lands nuvarande litteratur ej att uppvisa; dess ideal äro mestadels pessimistiska, erotiska — eller ock skolflicksillusioner. Måhända likväl att vårt folk ännu en gång skulle vara mäktigt hänförelse och lifskraftig kärlek, derest litteraturen ånyo blomstrade och skänkte allmänheten fagra blommor, istället för allt det ogräs den i årtal bjudits. Men vi frukta förgängelsen ända derhän, att vi icke önska ega något, som vi kunna förlora. »Hvarför älska — hvarför njuta», då vi i alla händelser i morgon skola dö — det är den klagan, som går genom tiden. Då rosorna vissna och dö så snart, så låt oss hellre taga eternellerna som vara, för att med dem pryda våra hem och förljufva vårt lif, vi utsätta oss då icke för sorg och missräkning — detta är vår samtids filosofi.

Nej — må vi hellre få prunkande rosor och vårens späda blommor, som ega förgängelse inom sig, men likväl lif och doft den stund de vara.

— Det är lifvets fågring, ni söker, sade främlingen; andliga frukter kunna de varelsor få plocka, som söka andlig njutning, men lefnadsglädjens friska blomster bruka ej förunnas dem, de pläga vissna, då tanken iakttaget dem.

— Ej om sinnet är friskt och ej förbränner de späda, men de kräfva frisk luft och sol för att utvecklas.

Ädla njutningar äro luften och solen för anden, dem kan man alltid finna, det är ett misstag, att det vulgära är lättare att ernå.

— Ni gör rätt uti, inföll främlingen, att fullkomligt utelemna människor utan högre, andligt lif, det förenklar problemet. Låt djuren slöa och menniskoanden lefva, menar ni.

Middagen var slut. Sällskapet steg upp, främlingen bugade sig för sin bordsgranne och drog sig tillbaka.

III.

Hafsfärden.

Det är Mr. Greville, af den gamla rika, Warwickska släkten, er engelsman N:r 1, sade den tyska damen till sin svenska väninna, under det de sutto samspråkande ute på hotellaltanen efter frukosten, en vecka efter deras sammanträffande med den unge engelsmannen.

— Det var ju för väl, Fräulein Althoff, att ni slutligen lyckats lösa den mystiska hemligheten. Den tjensten kunde jag ha gjort er nu, jag har sett Mr. Grevilles namn på en bok, som han lånat mig: *Ultime lettere di Jacopo Ortis*.

— Det är ju litteratur passande för honom, det skulle inte förvåna mig, om det vore något liknande den italienske Werther han själf vore sysselsatt med att skriva. Besynnerligare menniska har jag aldrig sett.

— Ni ser honom med det tyska, sunda förnuftets ögon, tänk i stället på att han är engelsman, så blir han lik tusenden. Känslan af oberoende och krafvet att lefva efter eget godtfinnande taga sig uttryck hos honom.

— Om han vore äldre, så vore det ju möjligt att förstå det lif han lefver här; vi ha ju den gamle engelsmannen, som aldrig lemnat Capri på trettio år, endast på grund af en plötslig nyck, men den här unge, eldige

mannen, knappast trettio år ännu, som skulle vara en prydnad i hvarje salong, det måste ligga något under.

— Kärlek, tänker ni. — Det är ju möjligt att det har varit, men här tycks inte finnas något föremål.

— Nej — det är tydligt, han har nog flytt något gammalt, men han tröstar sig med er, jag har sällan sett en man så intagen.

— Återigen edra tyska ögon. Ni vilja nödvändigt se en make i hvarje man, som närmar sig en kvinna, vi nordbor ega ett begrepp, som *ni* sakna, det är vänskapen mellan man och kvinna; egentligen existerar det aldrig annat än under tider af rikare, andlig utveckling, då blir det en nödvändighet, ett behof af utbyte i tankar och åsikter gör sig gällande. Ni hafva egt det samma under er litterära storhetstid. Italien egde det under renässansen, Frankrike under sin blomstringstid. Ett begrepp, som missbrukades i otaliga fall, men som lyste så mycket skönare, der idén slöt sig omkring verkligheten.

— Ni använda då er samvaro i litterära syften.

— Vi önska endast lefva ett angenämt lif, att vi lyckas tror jag inte ni har skäl att betvifla.

— Nej, det erkännes villigt, ni åtminstone förstår att njuta. Finner ni alltid så spirituelet och nobelt sällskap som Mr. Greville, så är ni att lyckönska, ni kunde lugnt resa till verdens yttersta gräns med honom, han skulle alltid vara en gentleman; men er engelsman N:r 2, den der nykomne irländaren, som så energiskt gör er sin cour, honom tycker jag inte om, han har ett obehagligt sätt.

— Jag delar er åsigt, men han gör en gång för alla anspråk på att vara Mr. Grevilles landsman, så han är ej lätt att blifva utaf med. Vi ha i dag gjort upp, att han skall följa oss på vår utfärd kring ön för att bese grottorna. Jag har fåfängt sökt att få ert sällskap.

— Jag tål inte sjön, jag har för öfrigt en gång förr

gjort den färden, jag glömmer det aldrig. Man kan alltid vänta att få sjögång utanför Capri; då vinden är stilla, vräka vågorna ändå. Ni vet att det är en krater midt i viken.

— Ja, men den gör då lyckligtvis inte mycket väsen af sig, och i de här hafsbåtarne bör man kunna våga sitt lif.

— Ni är en lugn natur, Miss Furu; färden från Prajano till Amalfi, som vi ämna företaga med Miss Hay, bör bli i er smak.

— Ni vill också se Amalfi grotta, Fräulein Althoff.

— Ja, därför att jag aldrig har sett den. Hvad nödgas man inte underkasta sig på resor, man måste ju ha varit öfverallt.

— Ni äro undergifna varelser, ni turister, för mitt lynne skulle det inte passa att resa som ni.

— Nej, ni vill helst gå, der ingen annan menniska gått förut, och der andra gå, dit går inte ni; det kan passa för er att ha Mr. Grevilles originella sällskap; se här har ni edra engelsmän.

De båda herrarne, som kommo emot dem, voro klädda i hvita lawntennisdräkter, omkring lifvet buro de brokiga, italienska skärp.

Irländaren var en lång, starkt bygd man med regelbundna, men grofva, simpla drag, som bildade en bjärt motsats till den unge Grevilles nobla och själfulla.

— Är ni färdig, Miss Furu, sade herrarne.

— Ja, att våga lifvet, som Fräulein Althoff säger.

— Ni få vara rädda om Miss Härdis, förmanade tyskan, jag anförtror henne i er vård, låt se att jag får hem henne oskadd.

— Var säker om att vi skola veta att göra vår pligt som män, svarade irländaren, i det Härdis följde herrarne nedför trapporna till hamnpromenaden.

Mr. Greville gick tyst, han tilltalade henne ogerna i sällskap.

Nere vid marinan lekte hafsvågorna muntert med barnen, som sprungo på hafsstranden bland båtarne, obesvärade af all slags civilisation, så att de hvilket ögonblick som helst kunde låta fånga sig af en våg och föras ut till svalka.

Hafvet låg som en spegel in emot land, endast då och då kom en gungande våg som en hälsning från ett friskare lif.

Ute på redde omgäfvos de af dansande vågor och salt skum stänkte öfver båten.

Mr. Greville och tre sjömän rodde, stående upprätta, vända mot fören, framstötande båten medelst kraftiga årtag.

Härdis hade fått sin plats i aktern, der herrarne ordnat bekvämt åt henne med kuddar, bredvid henne satte sig irländaren och gjorde sitt bästa för att förströ henne med vanligt prat.

Han talade om sina resor i Indien, han kom direkte derifrån, och hade i år, liksom förut i fjorton år, varit der för att jaga tiger — och för att i ro få hänge sig åt studiet af Corneille och Racine, hvilka utgjorde hans enda litterära intresse, som äkta engelsk, ensidig vurm.

Han rökte lättjefullt sin pipa och såg på de andra som rodde. Slutligen frågade han Mr. Greville, om det var hans roddsportöfningar i Cambridge, som gjorde honom i stånd att manövrera den oformliga kolossen.

— Delvis, svarade denne. — Ni är också sportman, ni kan alltid försöka.

— Ja, bara vi komma om udden och förbi fyren, jag har inte lust att utsätta er för lifsfara med mina diletantförsök; jag känner endast farvattnen här genom vännen Goethe, som just inte prisar dem, vi kunde genom strömdraget här bredvid Capri ha egt en stor man mindre i verlden. Jag kunde kanske få på mitt samvete att beröfva verlden en tillämnad storhet, skrattade han, hvem

vet hvad ni ämna bli, mystiska se ni ut för en vanlig, stackars dödlig.

— Ni har nog på edra tigerjagter sökt storheten mer, än hvad vi i all anspråkslöshet göra här, eller hur, Miss Furu, sade Mr. Greville.

— Ni sökte åtminstone mera det ovanliga, sade Härdis.

— Ja — hvad vill ni man skall hitta på, då man finner lifvet odrägligt; en man är ju i allmänhet hänvisad till sina gods, det kan vara enformigt nog, men när man dertill är så lycklig, att ha dem förlagda i Irland under nuvarande förhållanden, då är man glad att packa sin kappsäck och bege sig af till någon plats, tillräckligt aflägsen för att inga tidningar skola nå en, så att man i lugn kan få inbilla sig, att man lefver i en synnerligen angenäm värld.

— Tillsammans med tigrar, Corneille och Racine.— Nåja, om smaken skall man aldrig disputera, hvar och en söker njutning på sitt sätt, skämtade Härdis.

— Söker jag, så finner jag ingen, men reser jag riktigt på måfå, som nu hit till Capri, så hittar jag alltid på något treffligt. Jag har rest jorden rundt på så sätt. Planlöst, bara drifvit, med vinden eller med mina egna nycker. Alla verldsdelar har jag kryssat igenom, jag vet intet land, der jag ej varit.

— Då har ni väl också varit i Sverge.

— Sverge. — Hvad är det.

— Mitt land.

— Att ni skulle vara från någon konstig ort kunde jag förstå, men från ett land, som jag ej hört talas om.

— Är det möjligt, att ni icke ens hört namnet.

— Måhända jag hört det, men det borde i så fall ha väckt min uppmärksamhet, liksom nu, jag älskar allt nytt, det är allt för kärt för mig att ha något osedt. Antagligen ligger ert land norrut någonstädes, det har alltid föresväfvat mig som något dunkelt, men jag har lugnat mig med, att det bara var polartrakter — och

nordpolsfarare är jag inte; men hur kommer man då till ert Sverge, och är der något att se.

— Vet ni hvar Köpenhamn ligger.

— Nej, det har jag lika litet någon aning om, hvad är det.

— Hufvudstaden i Danmark, vårt grannland. Ni är ovanligt omöjlig, men sådana finnas många bland edra landsmän, att inte tala om fransmän. Ni vet då inte att i nordnen finnas tvenne stora riken, åtminstone till yt-innehållet, ehuru vårt land icke har flere inneväånare än London ensamt. Vårt broderland är Norge, som förliks lika bra med oss, som ni med engelsmännen.

— Då ha ni trefligt, och de med, stackare, men hur kan man vilja krångla till något ändå mer, som är så krångligt förut, vi måtte ha svårt nog att alls taga reda på er, om vi så dertill skola studera lika invecklade förhållanden som våra irländska.

— Ni göra oss också den tjensten i utländska pressen och vanställa allt som rör oss.

— Ingen under då, att jag är så dåligt underrättad, då bör jag vara ursäktad för min ohöflighet att inte känna ert land. Jag skall emellertid med det första göra bot och bättring, om ni endast vill hafva godheten underrätta mig om, hur jag skall komma dit utan att behöfva utrusta en Nordpolsexpedition. »Köpenhamn», som ni säger, visade sig vara oantaglig utgångspunkt, ni måste söka någon mera civiliserad ort.

— Hamburg bör åtminstone icke vara er okändt.

— Enligt er uppfattning kanske det hör till samma kategori som Köpenhamn i geografiska kunskaper, jag kan emellertid ej dela den.

— Ni passerar Hamburg och Köpenhamn på vägen till vår sköna hufvudstad Stockholm.

— Tack för underrättelsen, sade irländaren, och drog upp sin anteckningsbok; om jag alltså reser norrut från något håll af Tyskland, via Köpenhamn till Stockholm, så kan jag få se något nytt, det skall jag inte glömma.

— »Grotta Azzurra», sade Mr. Greville, vill ni följa mig in, Miss Furu, vi kunna icke vara flera.

De hade rott längs den höga, branta klippstranden, der icke en remna finnes stor nog att tjena till uppklätringsplats. Lodräta sänka sig klipporna från bergsplatån, som bildar ön. I klippväggen märktes likväl nu ett mörkt, obetydligt hål, nere vid vattenytan, och i närheten en klippafsats, der en man stod, hållande en liten roddbåt vid kettingen.

Härdis reste sig.

Irländaren log litet försmädligt och yttrade: res ni in i féernas förtrollade rike tillsammans, der passa ni bäst; jag har sett härligheten förut, och väntar här tills ni komma tillbaka till jorden.

Härdis hade redan med Mr. Grevilles hjälp hoppat i roddbåten.

— Lägg er ner, sade han, hon satte sig ned på botten i aktern, själf tog han fatt i klippkanten och förde båten med en stöt in genom den trånga öppningen.

Ett ögonblick — och de voro införda i en annan värld.

Skimrande i mörkt azurblått utbredde sig grottans väldiga hvalf, hvarunder luften tycktes ha förtätat sig i dunkelblått öfver vattenytan, som egde en lika djupblå glans som hvalfvet. Verkan af det hela var förtrollande; stumma — bedöfvade af den bedårande stämningen sutto de båda, tills Greville yttrade: man skulle vara frestad tro, att Lionardo sett sin *Klippmadonna* uppenbara sig här i detta mystiska, blåa töcken. — Ser ni det härliga, azurblå vattnet och de underbart skiftande klipporna, idel blåa toner, mystikens heliga färg, skådar man väl något liknande detta, annat än i de stores konst.

— Lycklige Lionardo, svarade Härdis och log. Vi äflas att uppsöka anknytningspunkter mellan vår synliga värld och konstnärens drömmar; vi vilja uppsöka vapen, hvarmed vi kunna bekriega filistrarne, som envi-

sas att endast se det hvardagliga. Lionardo och hans samtid återigen lefde i en konstens gyllene frihetstid, då intet var så sant som det sköna, det må nu ock aldrig existera annat än i fantasien. Ni engelsmän hafva likväl föga orsak att klaga längre, hos er har hon lyft sin allherskarspira, och regerar nästan enväldigt — ni äro därför utkorade att skapa en ny tid inom konsten. Vi återigen, som skuro lagrar under realismens tidsålder, vi stå nu spörjande inför de första ansatserna till något nytt. Hos oss hafva välvisse herrar kritici lyst i bann, de högst anspråklösa försöken att låta solen lysa och afton-skuggorna lägga sig, på annat sätt än det en gång anslagna »naturesanna». Vågar så dertill en konstnär skåda hafvet i mörkblå, förut okända förtoningar — och än värre — låta en gyllene flotta segla ut derpå, då ropas i korus: »symbolik» — »blåsudder!»! Det förefaller komiskt, och liknar oväsen i barnkammaren, då man tänker på er triumferande frihetskonst. Ni nöja er icke längre med färgernas mystik, ni hafva redan uppnått tinnarne af hvad man i vårt land söker mota, nemligen idéernas — symbolernas pånyttfödelse. Symboliken, som lefver på rika, härliga idéer, hvilka äro starka nog att skapa en schön form. Icke vrångbilder, hvilka äro snilletts fattigdomsförklaring — nej — skönheten själf, och gerna sedd i mystikens ljus. Lionardos *Klippmadonna* kan visa vägen, utan hjälp af naturens eget, mystiska konstverk — Grotta Azzurra.

— Det är en underbar naturens lek, sade Greville, man behöfver sannerligen icke söka överkligheten här för att finna näring för fantasien.

— Vi äro i sagornas förtrollade rike, men höra tyvärr jorden till, som vår irländare säger, och måste tänka på att vi lemnat honom åt jordiska beräkningar öfver tiden, inföll Härdis.

— Hvarför skall man söka sällskap, som endast stör njutandet af de egna stämningarna, sade Greville ner-

vöst, det undflyr åtminstone jag så mycket som möjligt.

— I det fallet dela vi åsigter, men tyvärr, irländaren har funnit er, och Fräulein Althoff har funnit mig.

— Jag tror att de båda funnit er, och jag måste underkasta mig deras sällskap för att ej aflägsnas från er, de äro båda lika banala som människor i allmänhet, kan man typen en gång, så flyr man.

— Ni begagnar er af den utvägen i allra vidsträcktaste grad, sade Härdis skämtsamt.

— Ja, med lugnaste samvete, hvad gör ni för resten själf.

— Sammaledes, log Härdis, men så blir jag också ansedd för onaturligt hänsynslös.

— Jag tror att ni bär det omdömet lätt, eller hur.

— Jag märker det i allmänhet lika litet, som ni fäster er vid, att ni är föremål för undran och närgångna utläggningar öfver ert val af lefnadssätt.

— Jag säger som ni, jag märker det inte, men jag erkänner, att tysk närgångenhet likväl besvärar och irriterar mig; vi engelsmän äro ett oberoende folk, det faller oss lika litet in att lägga oss i andras görande och låtande, som att tåla det andra söka komma oss nära, men tyskarne hafva i allmänhet en fullkomligt motsatt natur, och till den kategorien hör Fräulein Althoff.

— Ja, — ser ni, de vilja att allt skall gå praktiskt och förnuftigt till, inga sidosprång från allmänna vägen, och sker det någon gång, vill det gerna få en simpel anstrykning; det fins inte smidighet i deras karakter, och ändå föddes Heine på tysk mark, men han var inte vidare älskvärd mot sina landsmän, och förstod ej att sätta värde på deras älsklingssamtal: »die schöne Witterung», kanske hans orientaliska blod var anledningen dertill.

— Hans landsmän dröjde också länge, innan de ville erkänna honom, sade Greville, och ännu i dag kan man nog säga, att anatemat öfver honom ej förklingat — och

Goethe — han hörde ju hela världen till, det visade han bäst, då det gälde att visa tysk småstats-patriotism.

— Han gick upp i mensklighetens allmänna lifsfrågor, sade Härdis, hvad rörde det honom, om skådeplatsen för menskliga lidelser var Tyskland eller Italien, han såg öfverallt endast menniskan.

Irländaren ropar på oss, afbröt sig Härdis, vi måste lemna naturens symbol af undrens värld.

— Jo, det är angenämt sällskap man fått i er, skratade irländaren, då de kommo ut, nog har jag varit med om att se Grotta Azzurra, men sannerligen jag haft ro att egna undret så lång tid, jag förmodar därför att ni egnat tiden åt hvarandra, tillade han föga taktfullt.

— Ni tycks inte kunna tänka er möjligheten utaf, att man äfven i Grotta Azzurra kan känna sig manad till andra yttranden än en tom hänförelse, sade Greville med lätt retlighet i rösten och en nervös vridning af händerna, hvars blåa ådror svälde.

— Er kan man tro om hvilka djupsinniga idéer som helst, till och med att diskutera filosofi i Grotta Azzurra. Ni anse helt säkert stämningen lämplig dertill. Jag återigen vill helst ha en bok i handen, då jag skall ge mig in på funderingarnas fruktlösa område.

— Ni är ingen fantasimenniska, trots er kärlek till Corneilles och Racines hjältar, hvilka äro föga pressade af verklighetens tvångströja, sade Greville försmädligt.

— Ja, ser ni, det är återigen min smak för boken, då jag skall drömma. Mötte jag mina favorithjältar i lefvande lifvet, skulle jag utan tvifvel finna dem skäligen led samma och högtrafvande — Cid, Polyeucte och Horatierna i all ära. Kanske därför, att om jag fann er i en roman, så vore jag mera belåten än nu, då jag får sitta här vid klippväggen och stirra efter er, som försvinna i andeverlden — och törhända lefva romanen.

— Med ett ord, ni känner er ingalunda manad att spela

romanhjälte själf, skämtade Härdis, lugnande Grevilles hetsighet.

— Gud bevare mig väl, utbröt irländaren med låtsad fasa, jag skulle som sådan endast få tjena som femte hjulet under vagnen, liksom här, och det är sannerligen intet afundsvärdt nöje, det närmar sig Harlequins roll.

— Men det roar publiken, skrattade Härdis.

— Ofantligt förbunden, jag föredrar att lefva i obemärkthet.

— Inte skall jag låta er göra krumsprång på Kasper-teater, det kan ni vara lugn för, men akta er, derest Mr. Greville, mot all förmodan, skulle vara anlagd för humor, det är ofta fallet med inbundna och melankoliska naturer.

— På ett eller annat sätt kommer jag illa ut genom er, det känner jag på mig; ehuru jag ingalunda är en sensibel natur, som gör anspråk på att ha aningar, men får jag välja, så tror jag att jag föredrar att komma under er behandling, Miss Furu; som kvinna torde ni hysa någon barmhertighet med min låga, prosaiska natur. Mr. Greville återigen är mig allt för utpräglad »estet».

— Var lugn, jag skall aldrig föra er in på mitt område, sade Greville kyligt.

— Mycken tack för det, sade irländaren godmodigt, men för att visa min tacksamhet, skall jag lemna er tillfälle att fritt få fortsätta era djupsinniga spekulationer öfver Grotta Azzurra, och själf åtaga mig roddarens mera praktiska värf; nu äro vi om udden, och derborta se vi ju redan fyrtoronet.

Han reste sig och fattade en af årorna.

Greville gick bort i aktern, der Härdis satt sig på botten i båten på en stor kudde, han satte sig bredvid henne och drog upp en cigarrett, som han tände, han visste förut att hon tyckte om röken, ehuru hon aldrig rökte själf.

— Ni bedömer utlandets författare, så väl som edra

egna, kritiskt, Miss Furu, yttrade han och blåste ut ett lätt rökmoln — står kritiken högt i ert land.

— Utom vår facklitteratur ega vi nästan ingen, det är vår känbara brist. Det finnes visserligen ett par framstående litteraturhistorici och essayförfattare, men äfven åtskilliga herrar, som på skolmästarvis roa sig med att mäta och väga store mäns lif och idéer på sina kontrollerande vågar. De leta i deras gamla reliksskrin, plocka fram likt och olik, dokument och kärlekshistorier och sätta sig att betrakta herbariet. De ordna, klassificera och sätta rubriker på, samt kalla det hela: »kritik». Den friska doft från fantasiens lustgårdar, som de stora skaldernas arbeten besitta, den går härigenom förlorad, liksom blommorna, som man pressar, förlora sin.

I fråga om konstnärligt litterär kritik hafva vi fått er Wilde öfversatt; det väckte stor sensation inom en trängre, intresserad krets, men det är också allt. Hvad tidskrifts- och dagskritiken beträffar, börjar nu en stark strömning i denna riktning göra sig gällande, men våra kritici äro få, och intet större organ finnes för djupare kritisk granskning. De tre, delvis litterära, månatliga tidskrifter, som hela vårt land består sig, kunna icke alstra tillräcklig omsättning af inhemska idéer ens, ännu mindre göra sig till organ för de utländska. Den bildade publiken är för liten, sägs det alltid. Följden är, att den aldrig blir större. Vi ega likväl nu förhoppning på framtiden, men ännu för några år sedan låg kritiken i själatåget, den hade svultit för länge i brist på idéer, den hade sjunkit ned till att endast konstatera, att den afmålade ladugårdsbyggnaden var lik originalet, samt att baldamerna i romanen voro lika innehållslösa som dem man själf träffar på alla baler, och att det lägre folket, hvilket figurerade som skärgårdsfolk och innevanare i våra gränder, ordentligt fylde sin uppgift att vara grofkornigt och föga intresseväckande. Att äfven i de lagren ett djupare, intressantare lif, i växlande dagrar

och skuggor, rör sig, då människovännen iakttaget, och ej den ytliga, objektive realisten, det ville ingen höra talas om, vare sig skriftställare eller kritiker. Lifvet var enkelt och lättfattligt, lät sig gripas af den förste bäste, som lärt sig hålla i en penna eller pensel, och derigenom egde formen i sin makt; skulle man återigen bli djupsinnig som Zola, så skapade man en typ, som passade för ens egen, inskränkta synvidd, satte rubrik på, och förklarade lifvet enkelt — osammansatt. Att man bevisade omkull sina egna satser, det frågade man ej efter. Jemför ärftlighetsteorierna med lifvet, och man skall finna hur föga naturen följer människoregler, läkarn går icke säker på sitt område ens, hur skulle då själens finare trådar i samma afseende kunna analyseras. Gissningar, idel gissningar, intressanta som studier för vetenskapen, men föga lämpade att skapa teorier af i litteraturen, det smakar herbarium och sprit. Man har haft sin egen pygmélogik att gå efter, och har fördjupat sig i den, så att man ej sett, att lifvets breda, djupa strömfåra bryter alla dammar och fördämningar, och banar sig egna vägar, fjärran borta och djupare ned i naturens oåtkomliga schakt, hvares hemlighetsfulla djup ingen mäktar pejla. Verkningarna kunna vi följa, studera och söka leda i fåror, som för oss äro önskvärda, men orsakerna, väsensenheten, den söka vi fåfängt, vår äflan derefter är dvergens önskan att stiga öfver bråddjupen.

— Fins det ingen kritik i egentlig bemärkelse i ert land, sade Greville, just den kritik, som visar människoandens begränsning, och pekar på högre mål både för litteraturen och konsten, och leder själar, hvilka vandra på måfå i lifvets tomma öken, bort från samtidens äflande kamp för att söka nya krafter i svunna tiders rika inspiration. De tider, då anden ännu lyssnade till naturens stämman, förnam hennes underbaraste toner, uppfattade hennes sublimaste former, lefde i hennes skö-

naste färgväxlingar, med ett ord — antiken och renässansen.

— Den konstnärligt filosofiska kritik, svarade Härdis, som hos er funnit uttryck hos sådane män som John Ruskin, Walter Pater, J. A. Symonds och Matthew Arnold, och der lifvet behandlats så som af Meredith, eller den vetenskapligt filosofiska kritik, hvares förkämpar Renan och Taine voro i Frankrike, den existerar ej hos oss, endast vårt grannland, Danmark, eger en framstående, ledande kritiker i Georg Brandes. Att erhålla något liknande, ehuru i nya former och med nya mål, är vårt framtidsideal. Jag hoppas det ej är för långt i fjärran. Men för att nå det behöfva vi genialitet, tyvärr får man oftast vänta förgäfves derpå; det hör till naturens outgrundliga rådslag, när det skall täckas henne att beskära oss den gudagåfvan.

— Hvarför skrifver ni inte själf.

— Jag. —

Jag har nog af att lefva lifvet, jag iakttager, njuter och behåller intrycken för egen räkning.

— Ni är egoistisk.

— Det är alltid den, som känner sig öfverflödig. Det är bäst passande för mig att stå ensam, obemärkt af mängden, hvad skulle jag i stridens hetta att göra, der passar jag ej. Jag väljer mina egna vägar, de äro ej för hopen, det har aldrig fallit mig in att spörja den till råds, hvilket är ett oafvisligt vilkor för en författare, som vill göra sig hörd. Följer man blott de inre röster-
nas maning, så förtonar ens stämman i öknen. Jag söker min väg själf, på den har jag aldrig mött krafvet att kasta mig ut i vimlet.

— Lifvet tar er.

— Jag skall veta att gå ur vägen, och fördjupa mig på mina egna gångstigar, de äro vilda och obanade, men der trifs jag bäst. Författa! Hvilken illusion. Man ger

sin samtid sitt hjärteblod, den låter det förrinna i sanden, efterverlden vet sällan att det flutit ens.

— Ni ser kyligt och lugnt på ärelystnadens glänsande meteor.

— Jag vet att meteoren stelnar i kall metall, sedan skenet ett ögonblick bedårat, under det stenen for som blixten genom rymden.

— Intet lockar er.

— Intet annat än lifvet.

— Men ni förhåller er endast spörjande till lifvet.

— Lyckligtvis börjar tanken på problemets lösning försvinna ur medvetandet för vår tids mäktigaste andar, det är verkligen tid på, att vi kommit så långt, efter mer än 2000 år, som vi voro före deras början. Om vi hade fått fortgå på den väg, som då anvisades oss i det delfiska tänkespråket:

»Lär känna dig själf»,

så hade vi måhända varit ett stycke längre i utveckling.

— Grekerna förstodo konsten att spörja, och kommo derigenom längre än vi genom våra försök att förklara allt, sade Greville. De fördjupade lifvet i andlighet, så att det blef en oändlig rikedom, vi förenkla det, så att det blir ett banalt skuggspel. Vi söka förgäfves rikedom i mångfalden, de funno den i begränsningen.

— Man kan underkasta sig en begränsning, då ens natur är så rik, att man inom dess eget område finner ett så vidsträckt ideal som grekernas, en så outsinbar källa till sköna fantasier, svarade Härdis. Fattiga naturer återigen söka i det förvridna, ersättning för bristen på mångfald inom det harmoniska.

— Menniskoanden har behof utaf lika mycken omväxling som hafvet, har hon en tid nöjt sig med att stilla iakttaga sig själf, så kommer snart en annan, då hon i uppror stormar fram, drifven af yttre vindar — eller måhända satt i rörelse af inre oro, hvares orsaker hon själf ej är mäk-

tig att utforska, sade Greville med mörk blick och tyst, undertryckt stämma, som förnams af Härdis, men hvars ljud bortfördes af vinden.

De hade rott om udden, på hvars tvärbranta klippstrand ett högt fyrorn reste sina fasta murar utåt öppna hafvet. Fria och otämda stormade de mäktiga vågorna fram emot stranden, der de med döfvande, klagande brus bröto sig i fradgande skum. Härdis iakttog grubblande vågornas lek, då yttrade Greville: Ni känner Swinburne.

— Af alla lefvande skalder söker jag helst hans sällskap, svarade Härdis. Jag njuter af hans känslors tumlande, vilda strid, men han blir mig alltid lika främmande som det brusande hafvet vid Englands kuster. Jag bedåras af hans poesi som af ett skönt naturfenomen, rytmen är den härligaste musik för mig, men jag kan aldrig tillegna mig honom så, som jag går upp i Byrons ridderligt romantiska stämningar. Då jag läser Swinburne, så är det som jag hörde hafvet sucka och stöna, då det är i uppror, och vräker sina vågor i vilda bränningar in emot era klippiga kuster, en natt, då mörka, hotande skyar hänga öfver dem.

— Ja, människans ande är för Swinburne: »vild, lik ett rytande haf», sade Greville, leende halft sarkastiskt, man står icke ut i längden med de stämningar han skänker, man flyr mot Södern och söker Platos sällskap.

— Då man är filosofiskt anlagd, nöjer sig med abstraktioner, och skapar harmoni i sitt väsende efter hans mått, så kan man ju icke söka bättre, svarade Härdis, jag har njutit sammaledes, men när har väl menniskoanden ro — från Platos idéverld söker man lika ofta Swinburnes. Känslans stormar, istället för tankens kristallklara, lugna vatten. Jag färdas helst i de farvatten, der Plato är kompassen, det passar bäst för mitt naturligt, men som naturkraft intresserar Swinburne mig, i lika hög grad som jag älskar höra stormen ryta och sjön gå hög, då jag själf ligger på en vågbrytare och

icke kämpar bland vågorna, eller att skåda höstvindens vilda framfart bland blommor och träd, att se hvirflarne bortföra de gulnade bladen, hvilka lysa så bjärta och granna före förgängelsen, de äro som de människosjäl- lar, hvilka blifva skönast sedan de genomgått lidande och kval — det är blott rosorna, som falla till stoft, så snart blomningen är förbi.

Vi ega en skald, fortfor Härdis, som sökt röra lidelsens strängar på Swinburnes lyra, men det ljuder blott som ett svagt eko, som endast upprepar refrängen; själfva klangen, intensiteten kan han ej frambringa, det saknas resonans hos honom. Det vill en stark och stor själ till, som blott skänkes de få utvalda, att låta oss förnimma lifvets vildaste brottsjöar, låt en annan försöka, han åstadkommer endast skummet, hafvet dånar icke.

— Sjunger han äfven om: »kärlek, som lefde en liljas lif och dog» — om: »drömmar, som dväljas, der döda rosor bo», sporde Greville.

— Ja, men hans liljor och rosor ega aldrig den berusande doft Swinburne förlänar sina, därför sörjer man ej då de vissna, de äro anfrätta redan i begynnelsen. Det hör stora själar till att frambringa friska känslor, om de ock bära förgängelse inom sig, liksom det tarvas god jordmån för att bära sköna blommor, ehuru de äro dömda att vissna. En anfrätt själ, som ej förmår förnya sig, frambringar endast vattenskott — och blomknoppar, hvilka falla af före blomningen.

Hans första dikter fylles af *en* uppslukande känsla, det tycks ha varit hans skönaste rosor. Få se om han någon gång kan förnya sig.

— Ega ni ingen typiskt svensk skald, någon som besjunger rent svenska stämningar, med ett ord, en nationell skald.

— Vi egde en stor skald, som vid sidan af Rydberg, i skönt formade verser, behandlade vårt vackra, melodiska språk. Han skildrade bilder ur svenska folkets historia,

dess bragder och storhetstid. Under årslånga resor älskade och besjög han äfven Söderns lif, Spaniens månskensnätter och italienska karnevaler, men han återvände, liksom vi alla göra förr eller sednare, till hemlandets klippor och skär.

För några år sedan uppträdde en ny skald, som af breda lager hos vårt folk mottogs med förståelse och sympati. Med gitarrens toner påminde han om den tid, då folket sjöng romantiska sånger för barnen i barnkammaren; det var vemodiga strofer, som framlockade skogarnes och fältens stämningar. I karakteren låg mycket af våra folkvisors klagande sorgmodighet. Men i dragharmonikan fann han uttryck för vårt folklifs groteska, sorgmodiga, smittande humor, och blef derigenom dess mest representative målsman i vår moderna tid. De spridda dragen samlade sig hos honom till helhet. Det var dock icke dessa stämningar allenast han sökte, utan äfven områden, der en eldig fantasi kunde finna näring. Han trotsar med sin fantasys kraft den tarfligaste verklighet. Han rycker sin kärlek från en landsortsbal, och dansar med henne i vild, öfverdådlig yra ända fram till Gud Faderns tron för att anropa honom om bistånd och skydd, för sig och den älskade, i himmelrikets boningar. I fantasiens djärfva flykt, i begrundandets ensliga timmar, finner han helt sig själf — han afkastar människohammen, och står inför oss som siare och skald. Med djup förståelse tolkar han kärlekens makt öfver grubblande sinnen, genom den hängifna kärleken hos *Liljan i Saron* förvandlas Salomos bittra tankar i ett leende.

I vikens stilla vatten ser han *Sagans Atlantis* skymta, drömmarnas sjunkna marmorstad. I inre hänförelse anropar han sin »Fylgia», om kraft att motstå »dyns lockelser».

Hans »syn i natten», hans »skönhetslängtan», hans mö i »dräkt af lifvets skiraste silfverskir» — har hon väl lyssnat till skalden? — Hans sednaste dikter äro det brutalaste uttryck för dekadansstämningar, som vårt

land eger, de äro menniskoandens omyndighetsförklaring under alla lustar och begär. Skalden erkänner att lifvet besekrat honom, han sänker sin tanke till djuren, istället för att som skald höja den till gudarne. Han söker renhetens räddning i människans urtillstånd, han glömmer att det tillhör skalden att gjuta andligheten deri — först derigenom blefvo vi menniskor.

Sedan han »skymt» sin Fylgia med »lumpna tankar», från hvilken frestelse han förr bad om förskoning, så veknar likväl hans sinne, och han söker åter skönheten. Han ströfvar omkring i hembygdens dungar och skogar, hvilka i sitt sus minna om sagorna från hans barndom, om *Vargen* och *Ulfva lilla*, och om vägen till *Lyckolandet*. I sorg öfver den döda prinsessan *Liljekonvaljemö* sänker den unge kung *Liljekonvalje* sitt silfverhjälmprydda hufvud, under det skogen firar sorgfest, och vinden sjunger sorgevisor bland de hviskande bladen i liljekonvaljernas hufvudstad.

I Hades hör han bruset af Albions harpa, sånger från Beowulfs och Fingals tider — och ser riddaren, som älskade Osviva, hon som för evigt är bunden här för sin brottsliga kärleks skull, och aldrig kan nå himmelens sal. Men skalden besvarar munkmoralen med völvors kvad:

»att när den sista hösten
fällt sina sista blad,
skall en befriare draga
genom de dödas stad» —

och han ser ett ljus, svagt som en månestrimma, bana sig väg genom Hades dörr.

Som i en vision skådar han sedan *Den Helige Gral*.

Få se om dess gyllene symbol, hvilken han ser brinna i kärlekens purpurglans, skimra i hoppets gröna skiftningar, kommer att locka skalden djupare i sökandet efter skönhetens och renhetens ideal — det är dem vi behöfva.

Bredvid Gustaf Fröding står i vår moderna litteratur Verner von Heidenstam, som jag förut nämnt för er. Den lyriska formen är hans naturliga tungomål, rytmen bär honom uppåt mot fantasiens rymder, men han har äfven skrivit ett par fantasibilder på prosa, öfver grekiska stämningar, hvilka äro mättade af poetiskt väljud. Han höjer sig stundom till verklig tragik, men nutidens flacka skepticism har anfrätt honom för djupt, för att han ej, äfven då han föres af poesiens genius, skulle låta samtidens missljud skära igenom hans diktning som skrikande dissonanser. Han följer likväl Jairi dotter mot okända rymder, och han lodar med förkärlek ensamhetens vishetsbrunn. Från »vallfarts- och vandringsår», hufvudsakligast tillbringade i den muhammedanska orientens, för anden exotiska, nirvana, återvände han till hembygden. Äfven han söker nu sina stämningar i det nationella. Med högstämddt allvar diktar han om våra skogars hemlighetsfulla trollkraft, lyssnar till »furornas dystra sorgemusik», och veknar i den idylliska stämning våra herrgårdar mäktiga skänka, då en god husfru sprider trefnad och välsignelse, och med fältens blommor pryder hemmet till festerna. Hans hänförelse för naturen, hans trånande, ofta sublimes kärlek till hem, hembygd och fosterland, och hans stolta drömmar om *Gullebarns* ärorika framtid, han den lille, framtidsförhoppningen, som ännu vandrar i kolt i drömmarnes féland, det hela upplöser sig i klagan, då hans blick faller på Svea själf, som stum hvilar på sina lagrar, under det brodern Nore ute i lifvet tillkämpar sig ett ärorikt namn. Ni förstår, att det är våra svenska känslor, som med oro resa sig, vid tanken att Norges litteratur för närvarande flyger kring verlden, under det den svenska lyran icke ljuder, åtminstone icke nog starkt för att göra sig hörd.

— Era förhoppningar äro stora, då det gäller ert land, log Greville, men det tycks finnas föga der, som ni

kan älska för närvarande, och som öfverenstämmer med ert eget naturell.

— Jag egnar därför mitt djupaste intresse åt er litteratur och konst, svarade Härdis, de hafva hos er lefvat i de verldar jag till fullo förstår, drömmens och fantasiens. Jag kan uppskatta estetiska förtjenster, men jag kan endast älska den af verkligheten ogrumlade skönheten, jag finner hos er ansatser till ett fortsättande på denna väg. Tennyson har icke förgäfves skildrat Kung Arthurs hjältesaga, William Morris fört den moderna anden på lustfärder i sagans och drömmens rike, diktat om *Det Jordiska Paradiset*, *Skogen Bortom Verlden* och *Källan vid Verldens slut* — eller skapat en ny, sällhetens och fridens verld i Thamsens sköna dal.

— Jag är rädd, att ni öfverdrifver våra ansatser, sade Greville, han hade lett på sitt tungsinta sätt, under det Härdis talat med hänförelse. Våra största författare hafva nyligen skattat åt förgängelsen, som ni vet, fortfor han, det är blott deras ande, som lefver kvar, deras inflytande, hvilka ånyo sökte Grekland och renässansen. Måhända kärleken till dessa flydda tider därför är starkare hos oss än hos er. De lärdomar vi fått hafva varit ovärderliga, man måste först söka hos andra för att finna sig själf. Hvilka stämningar från det förgångna har icke Walter Pater skänkt oss genom sin Marius, epikuréen — och J. A. Symonds med sin djupa förståelse af den platoniska och danteska kärleken.

— Ja, det är just hvad som fattas i mitt lands litteratur, inföll Härdis. Krafvet att bygga upp idealen inom oss själfva. Alla kräfva lyckan af lifvet, ingen vill förverkliga henne inom sitt eget väsende i inre hänförelse. Man kan ej, svaras det i korus, menniskan *kan*, om hon blott uppfostrades till att *vilja*, det är litteraturens uppgift.

— Idealitetens fana tycks svaja på half stång i ert land,

sade Greville; likväl förefaller det mig, som vore er nation mest riktad åt det lyriska.

— Ni vet, att det lyriska kräfver högstämda idéer, då de fattas förtunnas dikten, det är tyvärr det vanliga i mitt land för närvarande.

— Men ega ni då ingen roman- eller dramaförfattare af rang, jemförlig med Ibsen och Björnson?

— Vår romanlitteratur och vår dramatik hafva lefvat ett lika hvardagligt lif i allmänhet, sade Härdis, ett trött, likgiltigt drag öfverfor hennes eljest så lifliga ansigte. Strindbergs fantasidramer hafva tills helt nyligen legat bortglömda, man börjar likväl nu högre uppskatta hans dräpande satir och vidtomfattande fantasi, än de franska sededramer, af hvilka vår scen öfverflyglats, att inte tala om den tyska dussinsentimentalism, åt hvilken äfven er nations breda lager skattat. Heidenstams talangfulla romaner har jag nämnt för er, de utgöra en sann njutning för dem, som framför allt annat älska en skön form, och ej önska flyga högre än att den moderna anden orkar följa.

Med rik fantasi har nyligen en författarinna uppträdt, som likväl är allt för bizarrt svensk, för att hennes arbeten skulle kunna vara njutbara för andra än dem, som i någon mån ega anknytningspunkter med de naturscenerier, hvilka väckt hennes inspiration. Måtte hon kunna bibehålla den skogens friska ursprunglighet, som utgör ett oförlikneligt behag i hennes diktning. Det är hos henne och Heidenstam, samt hos en yngre, talangfull och redan högt uppskattad, författare, som krafvet på ett lif i fantasi gör sig gällande i vår litteratur, men ingen af dem skapar karakterer, hvilka ega syunna tidens kraft att lefva drömmen. Heidenstam väntar på »skalden Ignotus», fantasiens oförskräckte målsman; Per Hallström låter ungdomsskeppet styra till hafs, för utspändt purpursegel, med Orpheus ombord, som sjungit för

ungdomen om bragder och ära. Det är karakterer vi behöfva, ungdom, hvilken eger svunna tiders ridderliga kraft att *lefva* de sköna drömmarne, *utföra* de djärfva bedrifterna. Bristen på detta är hyad Heidenstam beklagat, men likväl själf skattat åt tiden. Pessimismen har en gång anfrätt vår tid för djupt, för att den skulle mäktat se Auroras spann köra upp på himlahvalfvet med löfte om en ny dag. Istället förklaras det, att den konstnär eller skriftställare går sin undergång till mötes, hvilken ej underkastar sig att köra Pegasus som arbetsök. Ingen lagerkrönt skald når i våra tider Olympens höjder, och mottages af gudarnes väntande skara, till gengäld för den glädje han skänkt jordens barn, då han kommit dem att glömma lidandet och lifvets gåtfullhet för att fröjdas som gudars likar. Alla nödgas se »Medusas hufvud» i våra dagar säger en djupsinnig författare, en af våra gamla realister. Ingen nutidsmänniska besitter Perseus blanka sköld, och går djärft och kallt mot Medusahufvudets fador, för att derigenom lyckas afhugga det. Det är kraften att lefva fantasiens skönhetslif, trots lifvets uselhet och de sociala missförhållandena, som saknas hos oss. Ingen förmår dikta derom ens. Alla skåda ormarne — ingen afhugger dem.

— Lika litet kommer ni att afhugga dem, Miss Furu, sade Greville, en skymt af ett leende gled öfver hans dystra drag, ni ser era egna drag i er egen blanka sköld, ert friska sinne, men ni kan ej gå emot ormarne, ty ni ser dem ej, jag tror att om ni också såge dem, vore ni redo att förr småle emot dem, än förstå deras fasa. Ni ser dem ej, förrän andra visa er dem i litteraturen, och då vänder ni er bort och säger: »hvad kommen I mig vid», »den stig jag vandrar är solbelyst och fagra blommor växa der, hvarför kunna ej människorna följa mig, istället för att trampa bland tistlar och nässlor, der ormar och andra odjur kräla», ja, säg hvarför. — Det har tanken frågat människans lägre instinkter i alla

tider. Jag har flytt lifvet för att lefva i konstens och den klassiska litteraturens solbelysta land, der möter man icke den moderna verklighetens Medusahufvud, men ni har valt en vanskligare väg, ty er för genom lifvet; det kan lyckas er, så länge ni får gå med slutna ögon och drömma, men uppvaknandet — —

— Det fruktar jag icke, jag har vaknat många gånger, som ni säger, men jag har snart lyckats återvända till mina drömmar, och ånyo sett solglansen breda sig öfver lifvet, jag urskiljer icke konturerna eljest. Ni har rätt uti, att jag går med slutna ögon för allt annat än glädjen — och ser jag lidandet, så ler jag helst, för att få ett leende till svar. Det är ett sannare medlidande anser jag, än endast jämmer för den som lider. Vår tid ger endast beklagande, ingen skänker glädje. Man tycker synd om sig själf och finner verlden odräglig, som inte vill roa en, men hvad gör man själf för andra. Ytliga nöjen är allt hvad man bjuder hvarandra — trötthet dagen efter är allt hvad som återstår. Då så dertill litteraturen icke finner bättre verldar, så ser man icke ens ansatser till ett nytt.

— Det tycks hufvudsakligast vara i estetiskt hänseende ert lands litteratur är er tilltalande, själfva tidsandan, som afspeglar sig deri, är er främmande, sade Greville. Er litteratur förefaller att ännu stå på gränsen af verklighet och dröm, ni trå efter sagans och äfventyrens verldar, uti hvilka vår moderna litteratur älskat att dväljas, då den ej format verkligheten efter sina egna ideella syften, så som Meredith med mästarehand mäktar. Han och Thomas Hardy svänga satirens gissel öfver småaktigheten i den menckliga karakteren, men de låta äfven förståelsens strålgans lysa öfver ädla själar, hvilka allenast geniet mäktar framleta. Det är deremot en lätt sak att finna hvardagligheten, den kan hvarje menniska komma åt, att satirisera den, eller att finna det ädla och sköna, det tillkommer den öfverlägsna begåfningen.

Men ega ni ingen författare, fortfor han, som söker legenderna, eller flydda tiders rika känsloverld, eftersom det nutida lifvet ej besitter kraft att inspirera till fantasi-mättad verklighetsskildring.

— Den skald, svarade Härdis, som jag nämnde för er såsom i vissa fall Swinburnes efterklang i vårt land, har skrivit stämningsfulla och formsköna dikter öfver medeltida och judiska legender. Uppfattningen är stundom i hög grad präglad af modern tvifvelsjuka, men han trår som de andra efter något nytt — djupare känslolif, skönare stämningar. Hans tanke söker med förkärlek svunna tider. Den mångsidiga litteraturkänedom han besitter har gjort honom hemmastadd i symbolernas verld. Man skulle likväl stundom önska, att han ej komme fullt så nära förebilderna. Han diktar om de sjungande systrarna, som i pingstnatten samlas omkring den heliga Cecilias orgel för att uppsända sånger, hvilka stiga mot himlen. Bland *Drömda städer* finner han sin gyllene solnedgångsstad — i en medeltidsborg väntar honom hans brud, den blyga Elisabeth, och täljer i solnedgången sägner om Tristan och Isolde, om helgon och äfventyr. I *Sömnens slott* längtar han att få famna prinsessan, som sofver, under det drömmarnes jungfrur sjunga, och harpotoner ljuda — en musik, hvilken stundom tränger till jorden med budskap från mystikens dunkla riken.

Det är dock icke allenast i fantasien han söker sin kärlek. I en *Stockholmsidyll* visar han, att äfven vårt nutida lif kan förläna en stämningsfull ram till en finkänslig ungdomsdröm, derest blott *skalden* betraktar verkligheten, och förstår att derur utmejsla detaljer, hvilka bidraga att förhöja, istället för att förplumpa helhetsintrycket, hvilket tyvärr eljest är det vanliga i vår litteratur.

Sina mest själfständiga och kraftfulla dikter har han egnat judiska motiv. I *Shylock* och *Ahasverus* för han sin förföljda stams talan på ett värdigt sätt — i Jesus af Nazarets gestalt söker han försoningen. Jesus räcker

sin stödjande hand åt det kringirrande folkets representant — Ahasverus. Barmhertighetens princip, gent emot de så kallade kristnes ovärdiga fördömelse.

I en gammal svensk julsägen, om en af våra martyrer, *Staffan Stallerdräng* och hans fem fålar, finner han en tilltalande form och en högstämmd symbolik. Älskogens hvita hingst, lyckans sto med guldsmidd sele och sko, nödens svarta häst, sorgens svarta fåle, ålderdomens isgrå skimmel — alla föras de af helgonet till gårdsbrunnen, hvilken i Nyårsnatten fylts af Jesus med lifvets vatten. Lyckligt funna symboler äro de utaf de båda systrarna: *Kärlek och Död*, hvaraf:

Den ena strör rosor i purprad brand,
Den andra strör mullens blekbruna sand,

samt *Kung Lif och Drottning Död*, hvilka spela tärning om människornas lott.

I symboler och legender finner Oscar Levertin sig själf, — på lidelsens område återigen är han märglös — han skänker blott ord, istället för glöd. Det är det hufvudsakliga i hans sista dikter.

I fråga om hvad vår nutida litteratur eger i fantasi-diktning, bör jag äfven nämna för er en författarinna, som skildrat ett skede i Napoleons äfventyrslystna lif. Kärleksepisoden, som utgör romanens kärna, är bland det mest subtila vår sednare tid frambringat. En dikt, utan motsvarande verklighet, uppsprungen i en fantasi, som förstår att genom förfinad stil breda poesimens skimmer öfver förhållanden, hvilka vår nutida litteratur med förkärlek dragit ned från diktens höjder för att släpa dem i hvardaglighetens smuts.

Må Napoleon gerna inför historiens klarseende öga framstå som en rå och hänsynslös, ehuru genialisk uppkomling, dikten bör tillgodogöra sig hans bild idealiserad. Det är detta vi behöfva, frihet att omdana verkligheten efter skönhetskrafven.

Tyvär är hennes sednaste arbeten tomma stilprof. Hennes människor försvinna i kostymen — om ock i empire och rococo, så är det ledsamt att studera modejournalen, då man hoppats få se karakterer.

För ett par år sedan utkom i vårt land ett arbete, hvilket står vida öfver vår litteraturs vanliga nivå. Ni frågade efter legender. Tor Hedberg har gjort Judas gåtfulla karakter till föremål för en djupsinnig, psykologisk analys i dramatisk form. Det är ett verkligt stort arbete, som vore värdigt att införlifvas med verldslitteraturen. Det har öfversatts till franska. Ni skulle hafva skäl att mottaga det jemte *Brand* och *Kejser og Galilæer*, det försvarar till fullo sin plats. Bland lärjungarnes, med intressanta, karakteristiska drag tecknade, personligheter, höjer sig Judas gestalt som dominerande medelpunkt, och föres med en obeveklig konsekvens mot upplösningen. Man må hafva hvilka förutfattade åsichter som helst om den historiska karakterens sammansättning och utveckling, och äfven bibehålla dem efter studiet af dramat, så beundrar man likväl den förmåga, hvarmed författaren drifver *sin* uppfattning. En faktisk lösning på Judas' karakter har ej årtusenden förmått åstadkomma, skaldens fantasi eger därför fullkomlig frihet att skapa. Författaren utvecklar denne Judas' karakter så följdriktigt, att man ej kan betvifla, att just dessa bevekelsegrunder slutligen framkallade den ödesdigra katastrofen.

Judas kräver frälsning genom Kristus, och vill gerna offra sitt lif för honom för att uppnå detta, men Kristus svarar, att han skall »lefva» för honom. »Det är icke för de döde, utan för de lefvande jag talat.» Det är lifvet och gerningarne han begär. Hvad skulle väl vår tids så kallade »kristne» svara på detta. De som fordra frälsningen utan gerningarne, liksom Judas. Hur bedragne skulle de icke känna sig, derest de ännu en gång hörde orden: »Den som gör min Faders vilja». Ju-

das känner sig besviken i sina förhoppningar att finna frid med sig själf, frälsning genom Kristus, han är nedtyngd af kraf, hvilka han ej förmår fylla, han kräfvver sin frihet — befrielse — och han tror sig kunna vinna den genom att döda Kristus. Det är det ideella krafvet han ville döda, men fastän gripnen af vansinne, finner han att det fortfarande lefver, ehuru Mästaren är korsfäst. Det är sin egen tanke han velat korsfästa.

Hur många hafva ej sökt att vinna frihet på samma sätt som Judas — genom att döda krafvet på det ädla, men hvad hafva de väl vunnit annat än ofrid. Detta är den centrala tanke, som genomgår Tor Hedbergs *Judas*.

— Nu har jag rott er in i »Grotta Verde», passerat »Piccola Marina» och »I Faraglioni» utan att ni bevärdigat det hela med en blick, utbrast irländaren godmodigt förargad, himlarne vete, hur man kan stå ut med att vara djupsinnig i fyra timmar, då hafvet plaskar omkring ens båt, och man ror längs en af de härligaste kuster vår moder jord förlänat oss, dödliga.

De hade nyss passerat stalaktitgrottans underliga formationer, och sågo på branten öfver sig ruinerna af Kejsar Tiberius' hemska slott.

Härdis skrattade hjärtligt.

Greville utblåste förargad ett rökmoln, sträckte på sig, reste sig sedan och sade: jag förmodar att ni finner det vara hög tid på att jag aflöser er, jag har endast väntat ett ord, mera upptagna ha vi verkligen icke varit, ehuru vi funnit det mera öfverensstämmande med vår smak att njuta dubbelt, både af härlig natur och ett angenämt samspråk — det är icke alla hjärnor, ser ni, som äro nöjda med det enkla och osammansatta att ligga och slöa, då man inte håller sig vaken med en bok.

— Nej, ni behöfva ju icke böcker, ni äro väl som bäst sysselsatta med att sätta ihop något riktigt lärdt — det är som jag sagt förut, jag blir kanske helt trakte-

rad af boken, ehuru förberedelserna förefalla mig väl ansträngande.

— Ni kan ju vara glad åt att ni slipper bemöda er själf, sade Greville, vi hafva visst inte lidit af ansträngning, eller hur, Miss Furu, ehuru vi endast låtit hafvet hålla oss sällskap, och för närvarande ej ta vår odelade tid i anspråk; ensamhetens stunder äro tillräckligt rika därför, både för Miss Furu och mig, skulle jag tro; men nu skall jag äfven bespara er ansträngningen att frakta oss, otacksamma, jag erkänner villigt att vi egoistiskt anlitat er, men att dela något annat än friska luften med roddarne i dessa båtar låter sig ej göra, hafsvindarne sörja för att skilja parterna åt. Greville tog irländarens åra, ehuru denne lifligt protesterade, det var och förblef endast deras djupsinnighet, som han i längden icke kunde stå ut med.

Han slog sig likväl ned bredvid Härdis, tände sin pipa, och njöt i rikaste mått af »naturen», ty flegmatiskt var han sysselsatt med att röka, ända tills de åter landade vid marinan.

IV.

Aftonen före afskedet.

Aftonen före Mr. Grevilles afresa sutto Fräulein Althoff och Härdis samspråkande i hotellets anspråkslösa salong. I den öppna spiseln brunno några olivgrenar med matt, flämtande låga, dörrarne utåt altanen stodo uppslagna, månskenet banade sig en bred, dallrande väg öfver golfvet.

De öfriga gästerna hade så småningom dragit sig tillbaka, Fräulein Althoff sade också godnatt.

Härdis satt kvar och blickade in i elden.

En mörk gestalt skymtade i dörröppningen, det var Greville.

— Nå, äntligen kan man lefva, yttrade han och steg in. Det börjar bli outhärdligt här — skönt att få fly — ämnar ni icke snart göra sammaledes.

— Jag kan i alla händelser icke fly till Greklandens solbelysta slätter och i de olympiska gudarnes hägn, jag har för närvarande ingen annan tillflyktsort än Amalfi. I det sällskap jag funnit, torde jag finna föga annat, än ämnen för humoristiska betraktelser — svarade Härdis och såg leende upp på honom.

— Ni är att lyckönska, som är mäktig humor. Det är en känbar brist i mitt temperament.

— Måhända ni väljer en väg i lifvet, der tragedien vandrar allena, utan att åtföljas af några lättare vasaller.

— Det är den väg jag nödgas välja, om jag öfver hufvud taget kommer att välja någon, men hvad skulle verlden med min pessimism att göra, det har den haft nog utaf, då ni säger er ha intet att gifva, som besitter den kostliga klenoden — lifsglädje.

Om jag blott förmådde besjunga den i rätt tonart, men glädje i mörk omgifning verkar skrikande, och hvar finna passande infattning för klenoden, som ni säger, i våra tider.

— Den verkar som belysning, sade Greville, icke har er uppfattning af lifvet skrikit bredvid min.

— Ni är också den förste, sade Härdis leende.

— Jag önskar, att jag äfven vore den siste, sade Greville.

— Ni är egennyttig, skämtade Härdis, i all synnerhet som ni erkänt, att våra skilda uppfattningar ej verkat som helhet.

— Är det då önskvärdt?

— Idealet åtminstone.

— Ni vill alltjemt högre.

— Jag vågar se högre än de fleste, emedan jag aldrig sörjer öfver att ej kunna nå mitt mål.

— Känner ni ens ert mål?

— Nej, det skiftar, liksom mitt eget väsen, men jag har ännu aldrig egt något, som jag drömt mig som mål.

— Ni torde finna det i den antika konsten, i renässansen och i Beethovens musik.

— Mål, hvilka visa allt längre — säg hellre, att de tjena till att utvidga horisonten, sade Härdis allvarligt.

— Intet tycks ega förmåga att gifva er ande hvila. Jag vet likväl att ni drömmar, istället för att tänka, då jag spelar Beethoven eller Grieg för er.

Han närmade sig pianot under det han talade, han hade själf medfört det, och hade alltid nyckeln i eget förvar. Han satte sig ned, slog an några vemodsfulla ackord, tycktes söka efter något, som passade till stämningen, och började spela *Peer Gynt Suiten*.

Härdis flyttade sin stol till dörren, hon satt med korslagda armar och såg utåt golfen.

Det var hemlandstoner som nådde henne.

Endast bland höga, snöhöljda fjäll kan en mennisko-själ kämpa så som Mor Åses för att komma öfver — bortom. Det är högt och stupande brant åt alla håll, djupa klyftor och dystra skogar att svinga sig öfver. Den kampen stred Mor Åses själ på dödsbädden, efter ett glädjelöst lif i mörker, bredvid henne satt sonen Per för att trösta henne, han som icke själf kunde slå sig igenom mörkret, utan hos hvilken fjällets alla onda troll huserade.

Så drager Per ut i verlden för att döfva de vilda rösterna inom sig, hvilka ömsom locka och anklaga. Han tumlar om i lifvets vilda strider, dagtingar med vår Herre och drömmer sig säll som sultan, då Anitra på öknens sand dansar sin förföriska mazurka.

Han tömmer lifvets kalk ända till dräggen, men hans själ trår mot norden, och efter lidanden och pröfningar, jagad af sitt onda samvete, återfinner han Solvejg, som uppe på fjället sjunger sin lockande sång om trohet och ömhet intill döden. Vid hennes toner finner han frid, i hopp att, då uppgörelsens dag kommer, och Knappstöparen spörjer: »Hvar har du varit Per Gynt, sådan du sprang i Guds tanke fram». Solvejgs svar: »I min tro, i mitt hopp, i min kärlek» — skall ega kraft att rädda hans syndiga själ, splittrad i lifvets själsförstörande kamp.

De smekande tonerna af Solvejgs vaggsång hade förklingat, men genljödo ännu hos Härdis, hon satt orörlig och tycktes icke märka, att Greville slutat och rest sig. Han närmade sig henne tyst och stilla, som han alltid

kom och gick, han stod nu i dörröppningen med korslagda armar, och såg spörjande på henne. Månskenet föll skarpt på hans profil, en slagskugga af hans gestalt bildades inåt det halfdunkla rummet.

— Hafva Griegs toner fört edra tankar mot Norden — är det norrskenet, gnistrande öfver ödsliga snöfält, eller månskenet, belysande dystra furuskogar, som ni drömmar om, er blick irrar fjärran bort, förbi Söderns grönskande vinstockar och glödande Vesuvius, men hvarthän?

Härdis såg upp på honom, leende gladt och soligt, trots hans dystra allvar.

— Ni har rätt, sade hon, jag glömde verkligen Italien, under det ni spelade. Solvejgs klagan förde mig högt upp till fjällen och de mörka skyarne, bland hvilka deras snöiga hjässor försvinna, men äfven till de ljusa vårnätterna, då solen strider med natten, och trasten besjunger det segrande ljusets strålande välde. Det är en seger, som ingen kan förstå, som ej genomlevvat våra långa, mörka vintrar.

— Ni är de stora kontrasternas barn, sade Greville med ett tungsint leende. Dagar och skuggor skifta i ert sinne så snabbt, fortfor han, att det vore otänkbart att fästa era drag på duken, eller ert väsen i ett helt som dikt. Måhända det är den yttre naturen, som är orsaken dertill, när man icke känner ert land, så när man icke er. Ni är och förblir en främling för alla, som ej följt skiftningarne i er omgifning. Ni är ett barn af ert fosterland, ni är lik en blomma, som visserligen växer i främmande jordmån, men aldrig kan trifvas väl.

— Ja, — jag är ett barn af mitt fosterland, det känner jag bäst, då jag trampar främmande jord. Men aldrig har jag känt det i så hög grad, som då jag reste öfver till Köpenhamn och såg Sverges leriga kust så småningom försvinna. Ingenting kan vara mindre poetiskt än denna strand, inga skogar så ödsliga som de Småländska, men när jag färdades igenom dem och såg gra-

narnes grenar sloka under tyngden af snömassorna, eller stormen hven öfver Sundet, och jag stod redo att från andra sidan komma allt längre söderut mot rosornas och cypressernas hemvist — då kände jag starkast hvad hemkänsla vill säga — en omplantering vore fruktlös. Vi nordbor hafva egt den i alla tider, allt sedan vikin- garne vände sina drakskepp mot Norden, efter att hafva njutit af Söders härligheter. Vintern och våren i Norden, ingenting kan ersätta de känslor de ingifva oss nordbor.

— Ni är och förblir en främling för oss, sade Greville mörkt, måhända ni äfven blir det för edra egna lands- män, få människor besitta en så utpräglad fosterlands- kärlek, den brukar endast lefva hos de stora skalderna, hvilka känna sig vara i besittning af sitt lands äd- laste stämningar, men utträngas af den vulgära hopen, och drifvas i landsflykt från det land de älska högre än sitt lif. Ännu har ni icke pröfvat detta, måhända känslan stegras ytterligare, då ni finner, att ingen förstår er så föga som edra egna landsmän.

— Jag söker ingen förståelse af människorna — gra- narne — sjöarne och ängarnes vilda blommor hafva alltid skänkt mig, hvad min ande längtat efter i mitt land.

— Den tid skall komma, då ni kräfver något mera, att människorna skola förstå er kärlek, det blir misräk- ningarnes tid.

— Jag är beredd derpå, svarade Härdis fast och lugnt. Om den tiden inträffar, skall det vara mig en tröst, att en främling gjort det.

— Jag har förstått er i den grad, ni tillåtit mig att lära känna er, och jag som främling kan göra det, jag hoppas att ingen kommer att kunna det i högre grad, inte ens en af edra landsmän.

— Ni är egoistisk, ni unnar mig icke den högsta för- ståelse en människa kan åstunda, sade Härdis leende.

— Jag skulle önska, att ni hade en annan värdemätare, sade Greville dystert.

— I samma stund vore jag icke längre mig själf. Jag måste mäta efter eget mått.

— Ni kommer aldrig att finna något, som fyller måttet.

— Det väntar jag icke heller. Jag fordrar endast af mig själf, att jag aldrig skall förklara att något fyllt det, utan att jag anser mig hafva fullgiltig orsak dertill. Jag kan lugnt lefva utan att finna ett resultat. Det är i sökandet lifvet eger sitt värde.

— Ni kommer då alltid att finna det rikt, sade Greville och log melankoliskt, för att lefva lifvet har ni beträdat en lycklig väg, *vi* nödgas välja den, *ni* väljer den på grund af ert naturell. Men måhända den dag likväl inträffar, då äfven ni tröttnar att söka — och sörjer öfver att ni stannat vid — en såpbubbla. Det blir den dag ni känner er ensam i ert andliga lif — och en främling i ert eget land — då kommer ni att minnas mig.

— Måhända, svarade Härdis allvarligt, men tillsvidare har jag endast lust att söka, och finner njutning deruti.

— Ni har sökt hos mig, sade Greville och böjde sig ned öfver henne, har ni äfven funnit något ni kallar njutning?

Hans stämma klang varm och mild, hans ögon sökte efter ett svar.

— Jag har njutit af ert sällskap, och funnit mycket, som blir mig kärt att minnas, svarade Härdis och reste sig. Tack för hvad ni gifvit mig, sade hon hjärtligt, räckte honom handen och gick upp till sig.

Kvällen derefter sade de hvarandra farväl.

V.

Annacapri.

U ppe i Annacapri hade ett sällskap konstnärer slagit sig ned. I de primitiva rummen, ofvanför de slingrande, branta trapporna i det anspråkslösa värdshuset, *Il Paradiso*, hade de ordnat atelierer åt sig — skräprum rättare, eller magasin för dukar och penslar, ty atelieren hade de ute under bar himmel, på terrassen med den hänförande utsigten öfver det blånande Medelhafvet, den branta klippstranden och de leende olivlundarne med sina rosenbuketter — persikoträden, som blommade på bar kvist.

På gården, som enligt italienskt bruk var skyddad för de skarpa solstrålarne af ett halmtak, som hvilade på stöttor, hade den ene af konstnärskolonien sin atelier — här målades osterialif.

Rosina, värdens lilla, fyraåriga dotter, hade uppmärksamt tittat på il Signore, som målade af gården med dess omålade träbord och enkla halmstolar, der Pietro, Antonio och Stefano sutto stilla vid ett bord och drucko vin, men alltid ville han att solen skulle lysa. Var det regnväder gick han omkring och såg förargad ut, ingen kom heller och drack vin. Rosina förstod, att det var en viktig sak att solen skulle skina, när man skall måla.

En dag försökte hon själf. Sköterskan hade nödgats förbarma sig öfver lille bror, som vanligtvis brukade få reda sig på egen hand med tillhjälp af sin gångkorg, men som nu tröttnat vid den ensamma promenaden och upphäft gälla klagorop. Hon satte honom på bordet i solskenet, under det blommande orangeträdet, och stälde sig bredvid honom.

Rosina letade reda på en tennbox, på hvilken hon satte sig under en buske, i närheten af bordet, lade en stor fikonkorg i knäet, och började med en pensel draga energiska streck öfver korgen. Hon iakttog brodern, som framstod rosig och pigg i solskenet, och arbetade med begrundande blick. Plötsligt upphörde hon, hennes lilla hand sjönk, men hon höll fortfarande troget penseln.

»Hvarför slutar du måla, bambina?» frågar en stämman. »Aspetto del sole», svarar den lilla, och vänder sina mörka, kloka ögon mot Härdis, som ställt frågan till henne. Hon borde väl förstå, att det inte gick an att måla bror annat än i solsken, och nu hade solen försvunnit bakom ett moln.

— Månne Capri en dag skall se ett af sina egna barn upptaga den hatade målarpenseln, sade Härdis till en medelålders man med något gråsprängdt hår, som stod bredvid henne.

Under ett af sina ströftåg öfver ön hade hon mött en af konstnärerna från kolonien, de voro gamla bekanta, Stockholmare båda, han hade bedt henne följa med för att se deras idylliska tillflyktsort.

— Ni har således hört, att vi äro hatade här, svarade han leende. Vi skulle nog reda oss med de unga flickorna, men vi ha presterna emot oss, vår moder kyrkan har alltid varit svår att ha att göra med. Om vi inte vilja gifta oss, så är det omöjligt att få figur på taflan, det går an för landskapsmålarne, men hur skall jag, som figurmålare, kunna existera.

Ni skulle icke hänga så fast vid verkligheten, herr

Wallmark, kunde ni inte drömma er till altartaflan ni skall måla. Släpp lös er fantasi, så borde det icke vara svårt att skapa änglar och madonnor i en omgifning som denna, skämtade Härdis.

Ett blaseradt leende gled öfver den stele, korrekte konstnärens kyliga drag, han svarade med ett menande uttryck: för att åstadkomma något dylikt, skulle jag ha fått älska en kvinna, så outsägligt som medeltidsasketen dyrkade madonnan.

— Hvem kan neka en menniska att omfatta hvad religion det vara må, sade Härdis undvikande, men jag betviflar, att ni skulle kunna elda upp er till något sådant. I alla händelser hade ni hela arbetet själf, ty ser ni, madonnan i menskelig gestalt existerar blott i fantasiens förtrollande rike. Der lefver den högre konsten, men för att träda inom dess gyllene portar, behöfver man icke endast vingar själf, utan man måste äfven kunna skapa vingar åt den kvinna man önskar föra med sig dit in. Det kan icke ni, jag har alltid sagt, att ni saknar religion, skrattade Härdis.

— Ni har rätt, fröken Härdis, ni ser hvad som brister hos mig, ni är starkare än jag, hvarför har ni icke hjälpt mig.

— Jag har ju sagt er, oförbätterlige, att ingen menskelig makt kan föra till gudarne. Hvarför lefver ni så halft i allt, analyserar och mäter hvarje tanke och känsla. Som konstnär kan ni på så sätt aldrig skapa annat än träbeläten, de må nu vara i aldrig så mycken färg.

— Ni är skarp, fröken Härdis, men det bittraste är att ni har rätt, jag är kritisk nog själf för att erkänna det, men jag är och förblir, rädd för mig själf, rädd för min konst. Jag var öfvertygad om, att den outsägliga känsla, som band mig vid er, skulle bäst lefva skyddad, till välsignelse för min konst, derest jag aldrig försökte vinna er; jag fann det för öfrigt motbudande att omplantera något så fint i ett äktenskap. Jag bevarade er i mina

heligaste tankar, men utan hem ville jag ej vara, jag gifte mig. Jag erkänner gerna, att mindre ädla motiv drefvo mig, jag har dyrt fått plikta därför, ty ni vet att jag ånyo står ensam.

— Ja, ni har ödelagt ett lif, som kunnat bli rikt, halfhet i er känsla för mig, halfhet i er konst. Inte var det jag, som skulle hjälpa er att dyrka mig, till fördel för er konst. Den saken var er. Det betydde föga hvad jag var, blott ni drömt fagra drömmar, och omgifvit min gestalt med fantasiens gloria. Genkärlek behöfde ni ej heller, bäst hade varit att jag aldrig vetat af era drömmar, jag kunde ju aldrig dela dem, — hur mången konstnårs genius har ej varit omedveten om sin makt, men ser ni, hos er blefvo de der fantasierna idel halfhet — ofullgångna skapelser, och ert giftermål, under dylika omständigheter, bara simpelt. Tro ni mig, slå bort grilerna om religion och rika stämningar — få komma bland de utvalda.

— Det är ett lugnt råd, fröken, godt också, men ej så lätt att följa; man resignerar inte gerna, då man valt konstnårsbanan. Der gäller det att kämpa till det yttersta. Lefvande i en ständig hetsjagt sträfvar man efter ett mål, som är oupphinneligt. Så många äro före i yrande galopp, de vinka och locka, lusten att sträcka ut och följa dem jäser inom en, men man liknar en drömmande som vill fly och känner sig fastnaglad vid marken, man kallsvettas, men står alltjemt stilla. Det är förhållandet med mig, så har det alltid varit, allt sedan jag lemnade pojkåren bakom mig — vilja, men ingen kraft — jag skapades tyvärr icke med vingar.

— Ni kan arbeta, men inte flyga — menar ni, ja, det är tyvärr fallet med de fleste i vår tid. I er ungdom hade man jagat sig trött i idealens varma luftstreck, hade kommit för högt, svedt vingarne och störtade till jorden, då förlorade ni era, sedan har ni aldrig återfått

dem; det gäller att skapa nya nu, när en ny dag bryter in med sol och ljusa förhoppningar.

— Då är jag för gammal, mitt hår grått och mitt lif förödt, jag tror icke heller på det nya, följderna af vår trötthet har blifvit bara snedvridenhet, det är allt hvad som vunnits med, att man försökt rycka upp sig. Hvert tror *ni* den nya tiden leder, hvad föreställer ni er att den har att gifva.

— Ungdom och lif, svarade Härdis, — hänförelse, som ej är möjlig annat än för överkligheter. Vi ha allt för länge pressats i verklighetens kalla rike, frusit och förtorkats, vi behöfva andas ut i fantasiens och drömmens land. Låt oss lefva der, så länge ungdomen varar, tids nog komma de gråa håren och den mogna besinningen, har man blott en tid lefvat fullt och rikt, så ser man lugnare att kraften förgår. Har sommaren varit ljus och fager, men med brännande hetta, så är hösten välkommen med svalka och stilla månskensnätter. Ni återigen, som hade högsommar på 80-talet, ni hade endast kyla och regndis. Det påstods, att det var verkligheten ni studerade, ni sade att luften var tung och lifvet bittert, alla enades om, att det fins intet lif värdt att lefva — man glömde att den menliga tanken förmår att själf skapa sin verld. Då kom Heidenstam med befrielseordet: renässans stundar. Han låter Hans Alienus gå ut i verlden för att söka skönhetsens glömda rike, men hvad finner han, värdige ättling af en slapp, intresselös tid. Han har tråkigt i Rom, då det inte roar honom längre att leka i mjölbod och kurtisera små hvardagliga italienskor. Han flyr lifvet, och söker genom Hades begrafna verldar, och svaret på frågan hvad sanning är. Han uppsöker sin ungdoms drömda skönhetsdyrkare, Sardanapal, men finner vid mognad ålder hans motsägelse mellan vilja och förmåga. Slutligen styr han färden mot det gamla Hellas för att der finna ett skönt lif — men förgäfvets. Han förmår icke njuta af antikens skönhetslif,

han saknar de nödvändiga förutsättningarna — han mäktar icke skapa nya — han återvänder hem, lika fattig på lifsglädje som han for ut i världen.

— Ni måste väl ändå erkänna, sade Wallmark, att det är en originell och högstämd idé af Heidenstam att använda det Otricoliska Zeushufvudet som symbol af det klassiska skönhetsidealet.

— Behandlingssättet är onekligen ytterst originellt, och logiken betecknande för vår tid, svarade Härdis lugnt. Det klassiska idealet går i spillror — ingen under, då det fått nutidsmannen, Hans Alienus, till vårdare, hvilken förmår lefva samma innehållslösa lif i Rom, som en obildad ungdom kunde göra lika bra i en nutida landsortssmåstad. Hans Alienus erkänner sig ju äfven själf besegrad af den »moderna anden». Det Otricoliska Zeushufvudet har icke mäktat besvärja honom, ehuru han medfört en afbildning deraf som amulett mot samtidens inflytande. Goethe, som på sin tid i Rom dyrkade samma symbol af antiken, var lyckligare i förverkligandet af dess ideal, ty han fullbordade — inspirerad deraf — sin Iphigenia.

— Ni är skarpare än vanligt i dag, fröken Furu, öfver oss nutidsmänniskor, sade Wallmark och log sitt vanliga kalla, skeptiska leende; edra anklagelser drabba ju direkt Heidenstam, som skapat en ypperlig nutidsbild, han har skildrat vår tid, med dess brister och fåfängliga förhoppningar, bättre än någon annan. Ni kan ju icke begära, att en författare skall skapa en ny tid, vi anse sannerligen att han gjort ett storverk, då han visade oss det lumpna i vårt lif och drömde om ett nytt, ett skönare, låt vara, att vi med Hans Alienus nödgas erkänna, att vi förmå intet öfver oss själfva, vi äro som spånor på världshafvet.

— Det är icke Heidenstam jag anklagar, sade Härdis allvarligt och stilla, han har beundransvärdt skildrat sin tids maktlösa stämningar, det är tiden jag anklagar, in-

direkt drabbar det Heidenstam, derest man öfverhufvud taget kan kräfva af en författare, att han skall höja sig öfver tiden, då den är lumpen, och skapa något nytt; man vill gerna kräfva af honom, derför att han är vår främste. Man förvånar sig öfver, att då Hans Alienus kan fantisera så djärft och lefva i overklighetens drömmar, han ej mäktar tillfredsställa sin egen andes kraf på fantasiens sällhet, utan endast hopplöst yttrar: »jag når den icke». *Han förmår icke lösrycka sig från sin samtid, svartfåglarne förfölja honom allestädes. Han ser sin ungdom förbrinna på Sardanapals bål, der flammorna förtära sinnlighetens spröda käril. Han föres mot Hellas, och griper den lyra, på hvilken Greklands skalder ristat sina namn, men han känner sin vanmakt att skapa något nytt — och lyran förstummas. Han finner, att han endast skulle göra de böljeglitrande, friska sångerna grå och grumliga som vatten, i hvilket man kastat aska.

Lönlöst bär honom kölen öfver hafvet, Den Gamla Heliga lyfter sin ödesdigra hand och profeterar:

»Från hvarje kust hör du sirener sjunga,
men finner tomma musslor blott och ben.»

Allt hvad han vidrör faller till aska liksom han själf. — Han kan ej njuta, ej *vara*, så som de ypperste förstodo att vara själfva förklaringen, han irrar som en hemlös främling kring verlden. Hans fiender slita hans förmåga i stycken.*

Och upplösningen — försoning med en gammal dödsjuk gubbe, som aldrig förrän mot sin lefnadsafton delat en tanke med sin ende son, ännu mindre skänkt honom en kärlekens och förståelsens blick till ledsven genom lifvet. Denne faders »tack» är bland det mest sympatiska Heidenstam diktat, men Hans Alienus, som ryckt Solborgens änglar till sitt bistånd för att få sina önskningar uppfyllda, borde ej ha varit så anspråkslös i sina for-

* Fritt citeradt efter Hans Alienus.

dringar, han, hvars lifs dröm det varit att skapa sig till en afbild af det grekiska skönhetsidealet.

Hur uppfylles återigen denna.

Heidenstam svarar:

»Höll lifvet så det löfte som blef hans?

Är denne gubbes hufvud människans?»

Den gubben är vår samtid —

»en ras, ett släkte, hvilket lefvat ut,
en ört, som fåfängt suger jordens safter
se'n blomstringtidens middagsstund är slut».

Låt oss begrafva honom, tillsammans med hans krossade ideal. Spillrorna äro allt hvad han skänkt oss i arf, men på grafven skola vi plantera jordens fagraste blommor, bland dem skall den nya tiden fröjdas; det är ju till den glada begrafningsfesten Heidenstam själf gifvit oss uppslaget.

— Men ni kommer väl ändå i håg, inföll Wallmark, att Hans Alienus, som resultat af sina vandringsfärder, på jagt efter sanningen, i Rom uppspikade sin vaxtafla med bilden af det enda bestående idealet — det grekiska — på väggen i Vatikanens marmorhvalf.

— Visserligen, svarade Härdis, det är den vackraste tanke Hans Alienus egt, de strofer, i hvilka han uttalar den, äro bland det skönaste Heidenstam diktat, det är blott skada, att han skall förstöra intrycket deraf i slutkapitlen; hvarför kunde man icke hellre få detta värdiga slut på ett lifs sträfvan, än Hans Alienus' barnsliga försök att skänka idealet åt en okunnig landtbefolkning. En skönhetsdyrkare borde förstå, att idealen äro skapade af andens aristokrater för likasinnade. — Det vulgära populariserandet griper honom, därför se vi grekernas skönhetsideal förvandladt i »guden Jupetter», innan Hans Alienus faller död ned öfver det ideal, hvilket han säger sig ha hållit på höjda händer.

Sannerligen har icke Heidenstam rätt uti, att vi behöfva en ny tid med intensivare förmåga att lefva det

lif den drömmer om. Han, som själf djupast känt sin samtids ve, har ju redan i sina dikter skänkt oss naturstämningar och fantasibilder, hvilka båda en ny dag, då verklighetens frost och regndis skingrats för den skapande fantasiens allt förgyllande strålar. Andra delen af *Hans Alienus* är ju också, estetiskt sedt, bland det förnämsta vår samtida litteratur eger, en formskön dikt på prosa, det är endast den tröstlöshetens filosofi den afsatt i samtiden, hvilken jag bekrigar. Dess maktlöshet inför drömmen, så väl som inför lifvet.

Träffar ni en ung man med blomstrande, friska kinder, och af lefnadslust strålände ögon, och ni frågar honom om han läst *Hans Alienus*, så skall ni få se hur kinderna blekas, ögonen förlora sin glans, och med mjält-sjuk stämna skall han berätta för er, att han »förstår *Hans Alienus*», ty han är själf en irrande främling här på jorden, som icke har hem, icke hvila. — Möter han sedan den unga kvinna, hvilken kunde bli hans lifs lycka genom sina drömmar, sina solljusa förhoppningar, då skall han taga Heidenstams dikter, och präglad af för-tviflan läsa för henne om alla »dem», hvilka han murat »i väggarne lefvande in». Han glömmet henne, och äfven att *han* är ett par och tjugo år och Heidenstam en man på nära 40 — men ett, som hvarken han eller hon någonsin glömmet, det är att den kritiker har sorgligt rätt, som säger, att »lifvet härmar litteraturen». Den centrala tanken återigen i *Hans Alienus*, sträfvan efter det grekiska skönhetsidealet, den omfattar ungdomen, lika litet, som *Hans Alienus* själf.

Heidenstam diktade likväl *Hans Alienus*, uppfylld af sin samtids kraf efter nya verldar, låt icke oss fortfarande stå lika maktlösa och endast önska; vi skola njuta af de poetiska skönheter hans skaldeverk bjuda, men trotsa tiden och lefva det skönhetslif vi drömma om, så behöfva vi ej befara, att vi skola gäspa åt vår fullkomlighetsverld från Solborgens tinnar för att glädja

oss åt en tarflig skandal. Sannerligen det lönar mödan att uppsöka Solborgen, derest man dit medför en sådan utpräglad håg för verkligheten.

— Men det är den allena, som lämpar sig för vår moderna tid, inföll Wallmark.

Härdis såg upp på honom. Med ett segervisst leende svarade hon: i det praktiska England visade likväl Dante Rossetti, att mystikens vägar mot extasens rymder ännu ej voro uttrampade, på dem har sedan Englands segerrika konst gått fram.

— Måhända Heidenstam har rätt, då han säger, att en ny renässans bryter in, sade Wallmark.

— Jag fruktar, att vi ännu sakna kraft att skapa ett skönhetslif i kött och blod, svarade Härdis. Derest vi försökte, skulle jag tro, att vi fortfarande endast åstadkommo några mærg- och blodfattiga marionetter i Hans Alienus' stil, hvilka uppförde ett skuggspel af hvad som fordomtima varit lif. Vi ega tyvärr ej den medeltida inspiration till ledning, hvilken genom Dante lyste lik en vårdkas för tiden. Beatrice hade ej förgäfves fört Dante inför »den kärlek, som rör solen och alla stjärnor»; för de ädlare andarne hägrade derfor idealet midt i den allmänna yran, Michel Angelo och Raphael förde med säker hand menskligheten närmare det sublima. För oss deremot är kärleken som begrepp död. Den gudomliga, så väl som den menskliga, namnet går visserligen allestädes, men innebörden. Det är bäst att vi lemna vår fattiga tid och uppsöka rikare. Har ni läst Wilde, som på ett så oförlikneligt sätt lockar de döda ur deras grifter, och äfven kallat Dante och Beatrice till lif?

— Nej, hit ner förirrar sig icke mycket af hvad som kan kallas litteratur, vi konstnärer lefva för mycket i vår afstängda verld bland färger och penslar, när jag hör er, är det som en frisk vind nådde mig, efter långa, kvalmiga dagar under tungt arbete; man borde bättre

förstå att lefva — tänka som ni säger, om man derigenom kunde bli så glad som ni; men när man så inte orkar.

— Ja, ser ni, det är det gamla, omtalade felet, att ni varit med och svedt vingarne, skrattade Härdis.

— Jag tror att verlden äfven svedt edra, fröken Härdis, många gånger, men ni är som fågel Phoenix, ni stiger ånyo upp ur askan.

— Det kommer sig deraf, att min tanke aldrig brann. Lifvet har stått i ljus låga rundt omkring mig; jag har nog mången gång tänkt — nu förkväfs jag — men så hafva lågorna skingrats och jag har åter sett solen.

— Lyser hon äfven för er här, fastän ni är ensam?

— Ja, just därför. Sällskap fick jag nog utaf, det tycker jag att ni hört. Har man rest med grälände människor från Stockholm till Neapel, så tål det vid att man kan stiga mot solen efteråt för att glömma verkligheten. För resten har jag ju Fräulein Althoff, sedan Mr. Greville reste i går. Hon är en älskvärd människa, som lemnar mig i ro; jag får ströfva fritt omkring, utan att hon undrar hvart jag går. Äro vi tillsammans återigen, vill hon att jag skall instämma med henne i ett: »wunderbar» — »wunderschön», jag tror, att jag hellre skulle förklara himmelriket banalt än att ropa gudomligt med mängden.

— Ni njuter af inre syner, fröken Härdis, ingen under att man ej orkar följa er. Gud vet, hurudan den man skulle vara, som skulle mäta det?

— Det behöfs ju inte heller; jag har ju sagt er att jag är nöjd ensam.

— Hur länge?

— Till dess att jag träffar någon, som orkar flyga; — men se här ha vi ju »Hiddigeigei», då gå vi väl in och få oss en kopp té — klockan är fem.

De hade under sitt samspråk vandrat tvärs öfver ön, från den lilla staden Annacapri, ute på vestra klipporna,

och ända till Capri i öster. Långt inne vid en af den lilla stadens krokiga, smala gator låg det kända kaféet, »Hiddigeigei». Det var samlingsplatsen för alla öns främlingar vid den tiden, då kommo stamkunderna för att dricka sitt té eller kaffe, endast de oförbätterliga tyskarne förde sitt hemlands vanor med sig; de slog sig ned vid sin ölsejdel och förstörde den italienska stämningen. Snarare bod än kafé skyltades der i fönstren med allehanda italienska varor, sidenschalar och mångfärgade silkesmössor, derinne lågo varor utbredda på stolar och bord, säljbara fotografier i mängd tjenade till tidsfördrif, det vanliga tidningsläsandet var uppblandadt af mångahanda göromål. Serveringen tillgick på enklaste sätt. Signoran stod bred och fryntlig vid disken och såg efter uppässningen, man sade till der hvad man önskade, men kunde själf välja sig cakes i tennboxarne, som stodo uppradade efter väggarne.

Flere grupper hade redan ordnat sig, då Härdis och Wallmark stego in och skaffade sig platser vid ett af de långa borden.

— Ni skall se att vi snart ha de våra här, sade Wallmark, ja, se der ha vi dem, tillåter ni, att jag presenterar dem för er?

— Ja, gerna.

Wallmark reste sig och gick fram till de två, unge männen, som nyss kommit in och kastat en flyktig blick på dem båda, men sedan dragit sig tillbaka.

Wallmark gick fram till dem och sade: jag vill presentera er för en landsmaninna. Herrarne reste sig och följde med till platsen, der Härdis satt.

— Monsieur Thierry, fransman, artiste peintre, monsieur Hartwig, tysk skriftställare — mademoiselle Furu — min landsmaninna.

— Har Alberto på fantasiens vingar varit i Sverge och fört er hit, fröken, jag trodde icke att han var mäktig

sådant, sade den mörke, unge fransmannen med de drömmande ögonen, som nu bugade sig för Härdis.

— Nej, något meddelande genom rymden med herr Wallmark, tror jag icke luftlagren tillåta, han hör inte tillräckligt till de invigde, för att himlen skulle vara honom så bevågen, skämtade Härdis på franska.

— Ni menar, att vår vän Alberto är allt för mycket en jordens son.

— Jag tror att fåglarne lärt honom föga.

— Se ni, fröken Furu vill att man skall flyga, log Wallmark.

— Ja, då man är lycklig nog att ej höra till de jordbundna trälarne, så förstår jag inte, hvarför man icke kan skaffa sig angenämare uppehållsort än den trånga verklighetens värld.

— Alberto har en gång för alla lefvat sig så in i den, på den tid den ansågs för den enda existerande, så att han skulle aldrig känna sig hemmastadd annorstädes, skrattade fransmannen.

— Vet du, fröken Furu reder sig bra, dig förutan, då det gäller att förpassa mig till, hvad ni nu behaga kalla, banalitetens värld, sade Wallmark med tydlig anstrykning af missnöje.

— Vi ha tills nu varit två mot en, mot vår oförbättrelige svärmare och mystiker, George, inföll tysken, som setat tyst och sluten, kallt iakttagande.

— Jaså, skrattade Härdis, jag kommer idealen till undsättning, det är helt naturligt att de äro vanlottade, de äro alltid i minoriteten.

— De få farliga förkämpar, och hota att komma i majoriteten, derest de få kvinligt bistånd, sade tysken.

— Ni tänker att om vi gå förut, så följa ni efter. Ja, trots alla påståenden i motsatt riktning, så är vår plats i det afseendet obestridd, låt vara att det är, som jag nyss sagt Herr Wallmark, endast er inbillning, som åstadkommer förhållandet, faktum är, att i tider, då man-

nen dyrkat det kvinliga idealet högst, hafva de största mästerverken åstadkommits.

— Ni tänker, att om madonnadyrkan åter vore möjlig, skulle konst och litteratur blomstra på nytt, sade fransmannen; hans blick irrade utåt, han tycktes söka något, hvars återsken lyste inom honom.

— Ja, om ni kunde skapa glorian ännu en gång, så skulle ni se, att madonnan snart uppenbarade sig för er.

— Det vore något för dig att lära, Alberto, skämtade fransmannen.

— Var lugn, att fröken Furu gjort sitt bästa för att lära mig konsten, svarade Wallmark.

— Jag har också sagt, att ni saknar förutsättningar för att vara en god lärjunge, herr Wallmark.

— Ni hade besparat oss mycket besvär, fröken Furu, om ni lärt honom det, sade Thierry, vi ha nödgats följa honom på ströftåg ända till Sorrento och Amalfi, på jagt efter en madonna, vi kommo derifrån i dag, det är väl skälet, hvarför vi icke träffat er förut. Ni har varit här länge.

— 14 dagar, och i morgon reser jag.

— Det är riktigt, så lefva realisterna. Alberto har nu sträfvat och sökt en madonna i verklighetens värld, rest och oroat både sig själf och oss, och så har ni under tiden gått här i fantasiens värld och skulle ha kunnat hjälpa honom, fortfor den unge mannen, betraktande Härdis.

— Ni glömmet, att strålglansen är det viktigaste på madonnan, log Härdis.

— Är ni katolik, fröken, sporde fransmannen och såg frågande på henne.

— Lika litet det som något annat i den vägen. För mig är formen i detta fall likgiltig, blott tanken är skön.

— Ni får ett stort rike för skönheten då, inföll tysken.

— Ja, jag skulle vilja utvidga det, så att horisonten ingenstädes stängde för utsigten.

— Ni vill lefva lika rikt, i så väl hedendom som kristendom, inföll herr Hartwig.

— Alla religioner, såväl som ett lif utan dem, äro lika berättigade, blott de sträfva mot ett ädelt mål. Hvar och en söker sitt naturells idealitet, det blir hans religion, man må nu kalla det för hedendom — katolicism — protestantism — eller konstnärens trängtan efter det ideal, som hägrar för honom — skönhetens — ofattbart — dunkelt, som för den tänkande filosofen — sanningen är. Vi komma i båda fallen längst, om vi erkänna, att vi mötas af mysteriet.

— Jag är landskapsmålare, därför söker jag blott ljusets idealitet, sade Thierry, han hade med lifligt intresse följt Härdis, under det hon talade.

— Hela lifvet är en belysningsfråga, hurudant det ter sig, det beror på hur man ser det, fortsatte Härdis. I naturen ligger fröet till litteraturen och konsten, det hör konstnären och skriftställaren till att bringa det till mognad, så att sköna blommor kunna spira upp och frukterna blifva härliga. Under de tider, då konstnärer och skriftställare nöja sig med att blott betrakta fröet, analysera det och likt barnet gräfva upp det ur dess mörka hölje, så står jorden glädjelös och fattig på skönhetens skördar.

— Ni anser då, att »esteternas» tanke är berättigad, som uttrycker att konstnären och skriftställaren skapa lifvet, inföll Hartwig.

— Om vi skulle kunna svara obetingadt ja — eller nej — på den frågan, hade vi ju löst en af lifvets gåtor, kanske den mest invecklade. Vi komma sanningen närmast, om vi säga, att det är en växelverkan mellan lifvet och konstnären. Det är godt och väl att säga, att konstnären skapar lifvet, ja, för den ytlige betraktaren kan det förefalla så, men kunde man se djupare, så skulle

man nog finna, att själfva naturen, såväl som menniskan, växlar under olika perioder, ehuru vi ej mäkta följa hennes skiftningar, vi finna endast uttryck därför i konsten och litteraturen. Man kan söka förklaringar och göra analyser i det fallet, så väl som i kärleken — menniskoanden kommer alltid att forska i de strömdrag, som gå på djupen, men i det ena, som i det andra fallet, skall man nödgas erkänna förr eller sednare — att det hela är ett mysterium. De tider, då menniskoanden nöjt sig med, att vi lefva i mysterier, att vi se en dels och profetera en dels, så har menniskan ingalunda känt sig nedtryckt och sin kraft stärfjad, utan hon har känt sig manad att i inre hänförelse nå förklaringen. Då allena, när andens mystik stiger mot mysteriet, kan man hoppas på förklaring.

Under det Härdis talat hade de rest sig och lemnat kaféet.

De hade gått igenom staden utan att gifva akt på det bullrande, brokiga torglifvet omkring dem, de voro så upptagna af sina egna tankar, så att de icke väcktes till förnimmelse af det yttre lifvet, förrän Härdis yttrat de sista orden.

— Alla hade de mötts af samma syn — de skådade utåt — bortåt — öfver det omätliga, dunkelblå Medelhafvet, som nedanföör en tjusande dal, uppfylld af vinstockar och blida oliver, utbredd sig under deras fötter — vidsträckt — utan horisont, förtonande sig i ett dunkelt fjärran, ofattbart för deras inskränkta synvidd; liknande menniskan, som sträcker sig mot ett okänt fjärran.

— Finnes det en horisont, med stora vidder bortom, för menniskolifvet, så väl som för hafvet, ehuru vi ej skönja den, eller är väl döden lifvets horisont — är det ej mera inveckladt, sade Härdis och blickade drömmande utåt.

Det föreföll som hade hon glömt, att hon hade sällskap, hon ryckte till, då hon hörde Hartwig yttra:

— Der vetandet upphör, tar tron vid.

— Ni är dogmatiker, herr Hartwig, midt i er skepticism, svarade Härdis, tviflet skapar ofta tro, det är endast forskningen, som aldrig finner ett svar. För oss, som med lugn blick sett lifvets väg löpa in i kaos, för oss återstår intet annat än vägen själf — med ett ord lifvet — och der bortom — mysteriet; om vi skola fatta det, beror på hur vi lefva lifvet.

— Det var då för lyckligt, att vi åter nå jorden, så att äfven jag, arme man, som ej begåfvats med andens högtflygande vingar, kan få vara med, sade Wallmark, som trygg och lugn sett utåt hafvet, visserligen med intresserad utseende i känslan af att betrakta en vacker utsigt, men ej med de andras glänsande blickar.

— Allvarligt taladt, Alberto, sade Thierry retligt, skulle du inte kunna försöka skaffa dig något slags vingar, så att du åtminstone inte sutte och kraxade som en vingskjuten kråka, då du ser andra flyga.

— Käre vän, svarade Wallmark med öfverlägset lugn, här i sällskapet tyckas alla slags vingar redan vara använda. Fröken Furu söker mysteriet med tankens, Hartwig, öfverraskande nog, med religionens, du, Thierry, med konstens, hvilka återstå?

— Kärlekens, skrattade Thierry.

— Eller vänskapens, inföll Härdis; men jag fruktar, att Herr Wallmark genast skulle klippa bådaderas med sitt så kallade »sunda förnuft», hvilket alltid önskar säkert fotfäste, om än med fara för att stanna i jordens mådd.

— Jag medger gerna, sade Wallmark, att kärlek och vänskap, efter era fordringar, höra till oupphinneliga begrepp, för mig åtminstone, hvad jag kallar: »öfversvinnelig kärlek», kallar ni: en »half vänskap», föga gifvande, hvad jag kallar: »vanlig kärlek», benämner

ni: »simpelt», min vänskap är ni nog älskvärd att benämna: »litet kallprat»!

— Wallmark tycker inte om begrepp, fröken, har ni inte märkt det, sade Thierry.

— Han älskar ordning och reda allt för mycket för att kunna fördraga så nyckfulla varelser, svarade Härdis. Vi kunna icke hjälpa herr Wallmark till vingar, det är då tydligt, skrattade hon, men nu nödgas jag också använda jordiskt fortskaffningsmedel — der ser jag min lifkusk, Giovanni, komma, jag åker ner till marinan, ni ha motsatt väg till Annacapri.

Härdis hade stannat en droska och hoppade upp.

— Lycka till med er madonna, herr Wallmark, skämtade hon, men glöm ej strålglansen, jag hoppas Capri glödande sol hjälper er.

— Mätte Italiens sol följa er, sade Thierry, och låta er skåda den förklarade verld ni söker, men ensam — hur tror ni det skall lyckas er?

— Måhända jag finner någon, som eger förmåga att bringa solen att lysa, så intensivt som jag önskar, någon som kan glömma verkligheten och lyfta fantasiens vingar öfver de dödas skönhetsverldar — i annat fall vandrar jag ensam; få se med hvilken tråd ödets gudinnor föra mig genom Italien.

Hon viftade farväl och åkte ned emot hafvet, som låg glittrande i vårsolens guldglans.

VI.

Vesuvius.

I bländande solljus låg »La Riviera di Chiaia», stora esplanaden i Neapel. De gröna hotellbalkongerna utåt hafvet voro tätt besatta med beundrande turister.

På ridvägen, bredvid den i tropisk växtlighet prunkande parkanläggningen, tumlade ryttare sina ystra hästar. Vid hafvet, längs den breda kajen, rullade vid middagstiden talrika ekipage med Neapels förnåma och halfförnåma verld. Den vildaste täflan råder både hyad hästar och vagnar beträffar. Neapolitanaren anser det för oundvikligt att hålla sig med ekipage, äfven då hans förmögenhetsvilkor äro ganska knappa. Många måste likväl nöja sig med att endast ega vagnsdörrarne med eget namnschiffer och krona, allt det öfriga tillhör hyrkusken, hvilken för ett måttligt pris bidrager till denna fåfångans marknad. Det är en känd sak, att många af dessa familjer, hvilka här uppträda i eleganta toaletter, i hemmen lida verklig nöd; men modet bjuder, att hvarje menniska, som vill uppehålla sitt »anseende», måste visa sig på promenaden i »egen vagn».

Italienskornas toaletter äro i allmänhet sammansatta af bjärt lysande färger, hattarne pråla med blommor och band.

Barnsköterskan, hvilken anses som en vigtig familjemedlem, är vanligtvis med på dessa åkturer, utstyrd med granna, fladdrande band, efterseende barnen, klädda efter sista modejournalen.

I enkla, praktiska resdräkter promenera turister omkring i vimlet.

Uppe i staden, i de trånga, smutsiga gatorna och gränderna, rör sig ett lika brokigt lif, ehuru det här endast är trasor som lysa.

På gatorna är det fullt familjelif. Skomakare och skräddare hafva flyttat ut sina arbetsbord. Kvinnorna sy och sticka, laga mat eller sköta barnen, ty äfven de allra minsta, i vaggkorgarne, äro med ute på gatan. Folket i Italien har ingalunda lust att sitta inne i sina mörka kyffen i bottenvåningen, hvilka hafva en dörr åt gatan, men merendels intet fönster. Alla vistas därför under den varma årstiden utomhus, så länge dagen varar och solen gassar. Hushållsbestyren skötas likväl obesväradt, macaroni kokas i de flyttbara köken, och ätes med tillhjälp af naturens enkla gaffel — fingrarne. Vagabonden, så väl som arbetaren, kan lätt få sin hunger tillfredsstäld, till och med vid *Chiaian*, stadens förnämsta promenadplats. Äfven der uppslå månglerskor sina flyttbara kök, och landtbor införa kor och getter, hvilka mjölkas utanför de förnämsta hotellen.

Vid Cooks resebyrå är det lif och rörelse.

Vurstarne till Vesuvius stå färdiga att afgå. Äfven resande, hvilka eljest pläga hålla sig ur de allmänna stråkvägarne, välja denna route för att få tillfälle att se Vesuvius på en dag.

Härdis är bland dessa i sällskap med Miss Hay, ett medelålders fruntimmer, hvars hållning är för kantig för att ej verka obehaglig. Det silfverhvita håret, till det regelbundna, ungdomliga ansigtet, skulle förläna utseendet något nobelt, derest icke ett simpelt drag kring munnen förtog intrycket deraf. Hennes grofva uttal,

breda vokaler med skrällande klang, i stället för bildade engelsmäns mjuka, undertryckta stämmor, präglar henne som amerikanska. Hon uttalar likväl verben oklanderligt, så att hon tydligt visar sig vara i besittning af en viss grad af bildning.

Hennes omdömen voro i hög grad puritanska. Hon hade under deras tröttsamma Amalfiresa meddelat Härdis, att det ansågs högst opassande för en ung flicka af hennes krets i New York att läsa något så omoraliskt som Ouidas romaner.

Der kunde det icke heller hända, att en ung flicka lemnades ensam med en herre, vare sig i hemmet eller på gatan.

Hon hade därför med oro förklarat sig villig att beskydda Härdis, sedan de gjort hvarandras bekantskap på Capri.

Härdis hade sökt förmå henne och Fräulein Althoff att hålla hvarandra sällskap, men förgäfves. De förklarade båda, att den andra var »outhärdligt hvardaglig»; de fingo aldrig gifva fritt lopp åt sin entusiasm, ty båda ville tala samtidigt, de funno sig därför ständigt störda af den andras prat. De kunde lefva med Härdis, ty hon teg alltjemt: »hörde uppmärksamt på», enligt deras uppfattning.

De hade äfven mycket olika sparsamhetsprinciper, Miss Hay knusslade med drickspengar, Fräulein Althoff på viner. De vädjade därför till Härdis, men funno till sin harm, att hon icke höll med någondera.

Efter otaliga skärmytslingar hade Fräulein Althoff dragit sig tillbaka och rådt Härdis att göra sammaledes. Själf hade hon sammanträffat med slägtingar, hvilka bjudit henne till Rom, hvarefter hon skulle återvända hem. Härdis hade då genom vänner i England erhållit anvisning på ett engelskt familjehotell i Rom, hvilket var för dyrbart för Miss Hays sparsamhetsprinciper; hon föredrog

att bo vid en smutsig bakgata — för att strö sina pengar i butikerna, på äkta amerikanskt sätt.

Innan de skulle skiljas, hade likväl Miss Hay yrkat på att åtfölja Härdis på en tilltänkt utfärd till Vesuvius, dagen före deras gemensamma resa till Rom. Härdis hade ej kunnat finna någon undflykt, men hon tänkte med förtviflan, på möjligheten att allt framgent nödgas uthärda med ensidiga fruntimmers tomma prat.

Hon sökte befrielse, hvar det än vara må, och drog en suck af lättnad, då hon såg, att det i vursten fans plats för henne, bredvid ett sällskap engelska turister, hvilkas utseende tydde på andra intressen än deras, hvilka betrakta resor som ett slags sport.

Tvenne resliga, spänstiga män, vid omkring trettioårs-ålder, sutto på hvar sin sida om en helt ung flicka. Härdis tog för gifvet, att de voro syskon. Den ene såg något flegmatisk ut, den andre, som satt bredvid Härdis, hade ljust helskäggs och nobla, intelligenta drag — i den skarpt iakttagande blicken skymtade något fantastiskt och drömmande.

Miss Hay hade fått plats framför Härdis, det var den sista — och vursten rullade bort.

Det pittoreska, neapolitanska folkklivet präglar äfven de små förstäder, hvilka passeras under färden till Vesuvius. Gatorna äro trånga och smutsiga, husen halft förfallna; ursprungligen hafva de varit hvita, hvilket likväl nu knappast är skönjbart. Från ofvan till nedan äro de behängda med tvättkläder, på balkongerna äro sängkläder utlagda till vädring. Man kan inte skylla italienaren för att ej älska renlighet, då man ser all denna sträfvän. Hemlif råder allestädes på gatorna. Alla gassa sig i solskenet, men endast här och der tar lättjan ut sin rätt. Ett helt tiotal arbetslösa män sitta uppradade efter en husvägg, utan annan sysselsättning än att draga så stor fördel som möjligt af vårsolen för att njuta sitt »dolce far niente». I sin sorglösa tillvaro skulle de

bilda ett ypperligt motiv för en målare, — sittande i rad, med armarne i kors, skulle de verka poserade, om de ej voro så typiska, italienska dagdrönare.

En mellansort af lättingar, som enligt egen åsigt: »sträfvä och arbeta», äro de otaliga individer, hvilka här och der i gathörnen lägga sig på mage för att öfvervaka några konstmessigt uppförda små pyramider af apelsiner, äpplen och valnötter. Äfven de visa begäret hos det italienska folket att ordna allt med en viss smak. Dessa produkter förefalla synnerligen begärliga, köpare infinna sig, ingalunda så nogräknade, att de tänka på det gatdam de få gratis.

Torgfolket kommer med sina kärror utan fjädrar, hästarne äro prydda med brokiga ylle- och bomullsband eller tofsar. Grannlåt i alla former måste italienaren hafva.

Dagdrifvarne ex professo — barnen — svärma omkring vursten. Den är ett säkert rof. De omringa den, hoppa upp på vagnsstegen, hojta och skrika: »del pane — del pane». Med fingrarne pekande in i munnen, söka de med skrattande ögon göra begripligt, för de sällan hårdhjärtade resenärerna, att de äro döende af hunger. Några af de mest energiska anse sig förpliktade att ärligt förtjena sina slantar; de springa före vursten, stupa kullerbyttor, slå volt eller hjula, allt under det de med gälla stämmor skräna, hvad de nog anse för en särdeles vacker sång.

Härdis gladdes sig åt deras vilda upptåg, skrattade och pratade med de små odjuren, med det resultat att deras vurst blef värre omringad än någon af de andras. Hon kastade de ombedda soldis till dem, de togo skickligt lyra.

De utgjorde en ny typ för henne; hur olika voro de ej de barn ur folkets värld, hvilka hon studerat i hemlandet. Dessa så lefnadsglada, trots armodet, de andra så presade och förfrusna.

Så länge solen lyser på armodet kan det fördragas, men frost öfver nöden bringar förtviflans marter.

Här fans ej blott förnöjsamhetens gåfva, utan äfven möjligheten att tillfredsställa de enkla behofven. En tiggd soldo till macaroni, och bäst af allt, ingen nödvändighet att visa en surmulen uppsyn, utan betaldt för ett gladt barnaskratt. Det kunde ej blifva tal om att bekämpa tiggeriet här, man kastade ut sina soldi, i medvetandet om, i hur hög grad man var landets barn tack skyldig för glada stämningar.

Det lifgifvande elementet i landskapet utgjordes af denna oreflekterande, skrattande, hojtande barnasvärm, hvilken ännu ej nåtts af lifvet.

Miss Hay vände sig om och betraktade Härdis misslynt, i hennes torra själ fans ej resonans för dessa primitiva lifsyttningar. Hennes nerver irriterades af stojet. Härdis log och fortfor att skämta med barnen. En munter flicka klättrade upp på vagnssteget bredvid henne för att få åka. Slutligen tillsade Härdis henne vänligt att lemna vagnen. Hon ropade till de andra att de fått nog, hvarpå de skrattande och stojande begåfvo sig på återväg.

Hennes granne, engelsmannen, hade oafbrutet iakttagit henne och barnen. Hans ögon, som lyste af intresse, hade varit fästa på henne, under hennes lek med dem, men hon märkte det ej, förrän han yttrade, i det han vände sig till henne: jag hoppas ni talar engelska.

Hon mötte hans blick och svarade: nästan lika gerna som mitt eget språk.

— Jag kan märka det, sade främlingen gladt. Tillåter ni att jag frågar, hvilken nationalitet ni tillhör, er typ är mig obekant.

— Jag är svenska, svarade Härdis. Vet ni hvad det är?

— Knappast. Jag är engelsman, men har hufvudsakligast varit bosatt i Ost-Indien; jag har aldrig varit i tillfälle att se en bildad person från ert land. Jag känner

hvarken ert folk eller era seder, ert land har hittills tett sig för mig som barbarernas hemvist. Jag har haft en dunkel föreställning om is, snö och björnar — att möta någon deruppifrån med ert utseende förefaller mig gåtfullt.

— Ni kommer måhända verkligheten nära genom er mystiska uppfattning, log Härdis; vi äro verkligen i det öfriga Europa kända för att vara gåtfulla karakterer, vår sednaste litteratur är egnad att i hög grad stärka den tanken.

— Ni ega då en litteratur, sade engelsmannen med tydlig förvåning.

— Ni tycks vara främmande för ert fäderneslands modernaste, litterära strömningar, log Härdis. England har börjat egna förståelse åt vår förnämsta litteratur, jag säger vår, det är egentligen Norges, vårt broderlands.

— Ni vet att vi, engelsmän, och i högsta grad vi utaf äldre generation, äro uppfostrade i klassisk bildning och känna för öfrigt endast vår egen litteratur; vi äro i allmänhet mycket ensidiga, synnerligast då vi ej äro estetiska fackmän.

— Ni är då icke skriftställare, sade Härdis förvånad, ert sätt att iakttaga kom mig nästan att antaga det.

— Nej, jag är fornforskare, men äfven vi möta psykologiska spörsmål af den mest invecklade art, det är därför lika stor anledning för oss att studera lifvet, som någonsin för estetici, eljest blifva vi blott och bart handtverkare, det ideella i vår forskning ligger i den psykologiska iakttagelseförmågan, utan hvilken vi ej komma vare sig långt eller djupt.

— Jag förstår att det då skall vara lockande för er att studera olika nationaliteter, sade Härdis. Det är ett utmärkt studiefält, det skänker mera omväxling än hvad en enstaka nation kan erbjuda.

Jag behöfver den själf, i så mycket högre grad, emedan mitt eget land är litet, och dertill för närvarande

har starkt begränsad, estetisk kultur, hvarigenom personligheterna stämplas af en allmän nivellering. Det förefaller som funnes det endast rum för en mening — på sin höjd två. Man tröttnar vid att höra ett ständigt upprepande af samma idéer.

— Ehuru jag njutit af vår omfattande kultur, svarade främlingen, så lockas jag likväl af allt nytt.

— Det är således som det nya jag väcker ert intresse, log Härdis. Min, i utlandet sällan representerade, nation förvärfvar mig det stundom; det är föga personligt, men jag söker endast det samma själf — tillfälle att studera och iakttaga.

— Då skulle det ju vara lämpligt, att vi iakttago hvarandra, skämtade engelsmannen, vi tyckas förstå hvarandra. Jag hoppas vi få tillfälle att sammanträffa äfven efter denna dag. Ni är antagligen som jag, på studieresa genom Italien.

— Jag reser på måfå, svarade Härdis, kanske vi träffas någon gång, lika på måfå som i dag.

Hon tilltalades af främlingens hurtiga, behagliga väsende, men var ej hågad, att efter ett så flyktigt sammanträffande planera för fortsatt samvaro.

— Måtte slumpen vara mig bevågen, sade han leende, men för att underlätta dess verk, tillåt mig att presentera er för mitt ressällskap, som jag ser stiftat bekantskap med edert. Han vände sig till de båda, hvilka Härdis ansett för hans syskon, och presenterade: doktor Sharp med fru. De utbytte hälsningar och voro snart samtliga inbegripna i samspråk.

De hade lemnat de små städerna och byarne vid foten af Vesuvius, och voro uppkomna på själfva berget. Vägen gick nu öfver stora, öde fält af lava från de talrika eruptionerna — som ett svart, upprördt haf, i förstelnadt tillstånd, tedde sig det vidsträckta berget.

Höga, svarta, förstenade vågor med krusiga kammar upptornade sig så långt ögat kunde nå. Ingenstädes ett

spår af växtlighet — icke ett grässtrå — icke en buske, hvilka kunde bilda afbrott i den hemska ödsligheten. — Kall — obarmhertig låg den svarte jetten och rufvade på sina fordna brott — drömmande om nya.

Stundom hördes doft buller, liknande aflägsen åska, från bergets inre. Trots den solklara dagen insveptes öfre delen i tunga moln. Det var röken från kratern som bolmade.

Efter framkomsten till hotellet, nedanför öfre stigningen, intog sällskapet gemensam lunch. Främlingen hade i den allmänna trängseln och villervallan, tillfälle att lägga i dagen oegennyttig älskvärdhet emot Härdis, så väl som Miss Hay. Härdis lät sig med välbehag passas upp. Hon hade varit i hög grad besvärad af alla de små obehag, opraktiskt kvinligt resällskap medför, och njöt af att blifva befriad derifrån. Miss Hay begagnade sig af den uppmärksamhet, som egnades dem, men underlät ej att med förvåning iakttaga främlingens synbara, lifliga intresse för Härdis.

Gemensamt uppsökte de sedan de små jernvägs-vagnar, hvilka föras upp för den tvärbranta höjden mot själfva kratern, medelst tillhjälp af det vanliga kuggsystemet.

Tillsammans ordnade de sig i en af de öppna vagnarne.

Främlingen satt bredvid Härdis, han såg uppåt höjden, vände sig om och såg utåt landskapet, hvilket låg svindlande djupt under deras fötter, ögat fann ingen hvila vid bergets svarta, oändliga yta.

Då vagnen sattes i rörelse, och föreföll att sväfva i luften, höjande sig mot molnen, så förvredos hans drag smärtsamt, han slöt ögonen, vände sig mot Härdis och hviskade matt: jag är sjukligt nervös, tillåter ni att jag tar er arm, jag fruktar jag får svindel.

Han grep hennes arm, Härdis lade lugnande sin hand öfver hans.

— Tack, sade han hjärtligt, hvarefter han satt tyst med slutna ögon, under de tio minuter färden varade.

Då de uppnått afsatsen, hvarifrån sista stigningen går mot själfva krateröppningen, tycktes han hämta sig.

Doktor Sharp kom fram till honom och yttrade förebrående: jag sade ju, att ni icke skulle våga försöket, ert nervsystem är allt för angripet för sådana strapaser, vill ni inte nu vänta här?

— Nej, har jag kommit så här långt, så hjälper nog mitt nyförvärfvade, unga stöd mig ända dit upp, eller hur, frågade han, vändande sig till Härdis.

— Mer än gerna, svarade hon. Måhända ni känner er lugn bredvid mig, emedan jag aldrig besväras af mina nerver, tillade hon leende.

— Gå ni förut, så komma vi efter, sade de båda till de andra.

Miss Hay och Mrs. Sharp hade fått hvar sin förare, hvilken med tillhjälp af rep drog dem uppför branten. Doktor Sharp, stödd på en alpstaf, arbetade sig mödosamt uppåt.

Härdis, på hvars arm främlingen stödde sig, sträfvade långsamt fram genom den tjocka lavaaskan, okänslig för mödan, emedan hon helt upptogs af tanken på sitt sällskap. Hon förstod af doktor Sharps ord, att det ej endast var fråga om ett tillfälligt anfall af svindel. Hon kände sig orolig, men önskade vara främlingen till den hjälp hon kunde. Hans förra, hurtiga glädtighet var förvandlad i ett stelt, lidande uttryck, hon såg nu äfven, att han ej var så ung som hon förut antagit. Han borde vara närmare 40 än 30 år.

Hon var själf så oberoende af den svindlande höjden, så att hon endast önskade att få njuta af den förtrollande utsigten öfver trädgårdarne och olivlundarne, och

de deremellan gömda byarne och små hvitskimrande städerna vid bergets fot. Neapel skymtade i dalen med sina glänsande kyrktorn, den undersköna golfen låg i solbelysning, omgifven af stränder, kransade af skogbeklädda berg — längst bort — utåt hafvet — höjde sig Capri som en hägring mot horisonten.

Främlingen förmådde icke njuta af det storartade skådespelet.

Stundom kände Härdis, att hans arm nervöst skälfde. Hennes naturs behof att vara nödvändig för någon, att hjälpa och stödja de svaga, väcktes till lif hos henne; hon erfor ömhet och medlidande för denne, vid ytligt betraktande så kraftfulle man, som nu föreföll så bruten.

Hvem var han — och hvad felades honom?

Hennes oro skingrades, då de uppnådde själfva krateröppningen, och hon fann att han återhämtat sig.

De öfriga hade redan vändt tillbaka, obehagligt berörda af svafvelröken.

Härdis och främlingen stodo ensamma inför naturens hemlighetsfulla verkstad.

Lugn, energisk stod han nu vid hennes sida, skyddande lade han armen framför henne, då hon från kanten af bråddjupet skådade ned i den bottenlösa afgrunden.

Det mullrade doft och hemskt derifrån, knall följde på knall, tjock svafvelrök bolmade ur det öfverskådliga gapet, då och då upplyste en blixtnöje mörkret.

Vulkanen var i ett tillstånd af uppror sedan en tid tillbaka, hvarje kväll syntes flammande lågor slå ut derifrån, hvilka upplyste firmamentet, helt nyligen hade ett mindre utbrott egt rum, man fruktade en eruption.

Härdis och främlingen stodo tysta, försjunkna i det dystra skådespelet, öfverväldigade af att känna sig så nära naturens eljest dolda djup.

— Aldrig har jag känt mig så ringa i lifvet, aldrig så nära det gudomligas storhet, yttrade främlingen slutligen.

— Menniskolifvets småsinnade äflan försvinner, inför naturens ofattbara storhet, sade Härdis. Vi stå inför förödelsens obarmhertiga princip, men lifvet — förgängelsen — hvilket är hufvudsak — hvilket bisak.

— Derest människans lif varit ädelt, är förgängelsen begynnelsen till ett nytt och rikare, sade främlingen fast.

— Mina drömmar besvarar ni med vissheten, sade Härdis, medger ni likväl icke, att vissheten upphör inför det ofattbara.

— Der det ofattbara börjar, öppna sig fantasiens skönhetsverldar, sade främlingen. Ni förefaller redo att företaga en ny vandring genom underjorden för att söka lösning på lifvets gåtor, fortfor han leende. Jag beklagar, att jag ej är den *Vise* från Mantua, som mött er här för att visa er denna väg till underjorden, istället för den vanliga vid Avernus. Detta är vår moderna tids beröringspunkt med djupets hemlighetsfulla makter. Det är förunderligt, att ingen blifvit frestad att begagna sig häraf för att uppsöka de hädangångnas andar, och spörja dem om detta — bortom — öfver hvilket alla tider grubblat, och de gamle utforskade hos den Cumæiska Sibyllan. Jag är tyvärr endast en vanlig dödlig, och förmår ej föra er till visshet; jag är ej sänd af Beatrice för att leda er till förklaringen, allenast er egen inspiration skulle kunna det.

Men ni förefaller att ännu finna lifvet tillräckligt rikt på mystik, jag tror mig känna det djupare än ni, låt mig föra er ut deri, törhända vi skulle möta många af dess gåtor, om vi vandrade gemensamt och valde Italien till studiefält.

— Lifvet synes oss mera inveckladt, än underjorden föreföll de gamle, sade Härdis, seende upp på sin följeslagare, som med glänsande blick betraktade henne. Vi söka oss själfva, fortfor hon, de inre driffjädrarne till

våra handlingar, vi hafva flyttat mörkrets rike upp på vår jord, kunde vi så visst också lära oss att skapa ljusets.

— Ni drömmar endast om osynliga verldar, sade främlingen. Mörkret måtte ni förunderligt nog hafva pröfvat, vore det blott mig förunnadt att låta er skåda ljuset. Jag skulle vilja göra ett försök här, der jag eger bistånd af Italiens skatter, måhända de minnen, vi derigenom skulle kunna förvärfva oss, blefve så rika, att vi, istället för det gamla uttrycket: »Vedere Napoli e poi morire» — skulle kunna säga: »Vedere Italia e poi vivere».

Härdis log, då hon lyssnade till hans halft skämtsamma, halft allvarliga ord, hon undrade, hvad det var för en fantastisk riddare från det moderna, fantasirika Englands äfventyrslystna verld, som mött henne här uppe på Vesuvius.

De hade under sitt samtal återvändt ned för branten, röken låg bakom dem, landskapet strålade i sol framför dem, främlingen förmådde nu äfven njuta deraf.

— Sådant är lifvet, sade han med blicken riktad mot hafvet. Kontraster allestädes. Mörker eller ljus — det gäller blott att välja. Förgängelse och mörker, storm och djupens vilda uppror bakom oss — framför oss — lifvet i strålgans. Hvarför lemna vi ej mörkret — det prosaiska lifvets lidelser och kval, och söka ljuset — tankens och känslans överklighetsdrömmar, glömma nattsidorna och endast söka skönheten. Skulle väl naturen skänka oss så fagra blommor och frukter, om det ej vore meningen att vi skulle njuta dem.

— Men kunskapens träd på godt och ondt växer nog allt framgent i människoslägtets lustgård, log Härdis, det gäller att ej taga miste och råka ut för de olycksbringande. Allenast vänskapens härliga träd står friskt, doftande och lyckobringande, så länge vi njuta dess frukter är sällheten oss förunnad.

— Det är frukter, som stå mig fritt att plocka, sade främlingen med en djup, dunkel blick på Härdis. Tror ni icke vi skulle kunna plocka dem gemensamt, aldrig växa de i ett skönare Eden än här i Italien.

— Jag tror vi skulle förstå hvarandra, svarade Härdis och såg lugnt och förtroendefullt upp på honom. Förunderligt nog öfverensstämma vi i våra kraf på lifvet, ehuru vi äro från så skilda verldar. Ni från det urgamla Indien, jag från vår unga Nord; men fantasiens lif är i alla tider, i alla länder gemensamt, tillade hon grubblande.

De hade kommit ned till jernvägen, der det öfriga sällskapet med otålighet inväntade dem.

Återkomna till hotellet beslöt främlingen att hvila, under det de öfriga, åtföljda af förare, begåfvo sig af för att taga lavan från den sednaste eruptionen i betraktande. Doktor Sharp och hans fru närmade sig Härdis med största älskvärdhet, de visade tydligt sitt erkännande för hennes välvilja emot deras vän.

— Ni har ett särdeles lyckligt inflytande öfver vår reskamrat, sade doktorn, han har eljest sitt envisa hufvud för sig, skämtade han.

— Hur är det egentligen med honom, sade Härdis, han förefaller ovanligt spänstig, ehuru nervös.

— Det är icke någon fara med honom längre, om han endast ville låta bli att öfveranstränga sig, svarade doktor Sharp, men han är allt för liflig för att ej glömma sin sjuklighet. Han ligger minsann inte stilla länge. Han träffades af ett lindrigt nervslag, förorsakadt genom öfveransträngning i höstas, han reste därför till London för att söka specialist. Vi hafva sedan varit i Cannes, vi äro gamla vänner. För en månad sedan företogo vi den här resan genom Italien; min hustru och jag resa nu hem, men vår vän önskar egna sig åt forskningar i Rom. Ni träffas antagligen der förmodar jag. Jag hoppas vi få se hvarandra något den korta tid vi stanna.

— Det skulle vara mig mycket kärt, svarade Härdis.

— Ni är nog så vänlig och sedan tänker litet på vår vän, fortfor doktorn. Ni kan icke finna älskvärdare och spirituella sällskap. Han blir ensam, hvilket han aldrig borde vara med sin vanskliga hälsa; jag har med oro tänkt på, att vi skulle lemna honom, nu återigen, då vi funnit er, känner jag mig lugn. Jag kan försäkra er, att ni ej skall uppoffra er förgäfvets, min vän är en präktig människa, ehuru han ej är lik andra, jag känner honom väl, vi äro båda från Kalkutta, jag har länge varit hans läkare. Han åtnjuter det största anseende, både som fornforskare och politiker, hans entusiasm har i förtid stämfat honom, men jag förmodar att han ånyo störtar sig öfver sitt specialfält, som här har sitt förlofvade land, han har antagligen öfveransträngt sig i Pompeji de sednaste dagarne.

— Här är den nya lavan, utropade förarne, hvilka med djärfva språng kommit långt ut på det nybildade lavafältet, bland hvars becksvarta vågor gnistrande, röda band smögo sig, liknande ringlande ormar. Några af sällskapet försökte beträda området, men nödgades skyndsamt draga sig tillbaka, bortdrifna af värmen från den knappast stelnade lavan, hvilken brände deras skor. Endast en af förarne stod kvar långt ute, omgifven af den glödande massan. Han nedsänkte med en jernskofvel ett centesimistykke, och upphämtade det infattadt i lava, hvilken snart kallnade.

Sällskapet återvände öfver de öde, svarta fälten, der ett par grässtrån bildade ett välkommet afbrott.

Vid ankomsten till hotellet funno de vursten redo till afgang. Främlingen var der före dem.

Under muntert samspråk återvände de till Neapel.

Det var sent, då de anlände dit, solen hade gått ned.

Främlingen följde Härdis och Miss Hay till deras hotell.

— En härlig dag, yttrade han till Miss Hay.

— Ni är ung, ni kan njuta, sade hon trött, jag är öfver den tiden, jag reser för att ha något att göra.

— Ni misstar er, i fråga om min ålder, svarade han leende, ni förstår, att jag bör vara närmare 40 än 30, eftersom jag har en 16-årig son.

— Ni en son, och dertill en på 16 år, utbrast Miss Hay, det förefaller ofattligt, ni ser alltför ungdomligt oberoende ut.

Härdis såg förvånad på honom, hade han verkligen varit gift.

De voro framme vid hotellet.

— Skulle vi händelsevis förlora hvarandra ur sigte, sade främlingen till Härdis, ehuru vi samtliga gjort upp att följas åt till Rom i morgon, så ber jag er mottaga mitt kort med min adress der, vill ni till gengäld vara af den godheten att gifva mig ert.

Hon tog hans kort och läste: Horace Ramsay — Professor — hon lemnade sitt — han sade farväl och gick.

VII.

“La Tomba di Virgilio.”

U ppe bland Posilippos berg, som krönas af majestätiska pinier, lummiga ekar och skuggiga almar, och hvars sluttningar prydas af de matt silfverglänsande olivträden, mellan hvilka mörka vinrankor slingra sig och orangen doftar, der, berättar sägnen, att stoftet af den skald hvilar, som tjusad af dessa ängder besjög landtlifvets behag, naturens underbara växlingar i skugga och solsken, lyssnade till beteshjordarnes glada, melodiska klockklang — samt förlänade djupsinnig betydelse åt herdarnes kärlekskväden till flöjt och rörpipa.

Här, vid det i dunkelblått skiftande Medelhafvet, såg han i fantasien Aeneas, i spetsen för de kringirrande trojanerna, närma sig detta paradisiska land, der ärelystnadens drömmar skulle förverkligas för den tappre sagohjälten, hvilken af gudarne var utsedd att blifva stamfader till det stolta Romas grundläggare.

I en vild, nästan otillgänglig klyfta leder en slingrande stentrappa upp för berget. Gräset arbetar sig fram mellan de halft förvittrade stenarne, tjocka buskager, hopsnärjda af slingerväxter, hänga öfver bråddjupet — grottan vid Pozzuoli. Björnbären blomma, kaprifolierna

slingra sina långa, fingerlika blad bland murgröna och präktiga ormbunkar, myrten klänger sig fast i skrefvorna, — uppe på berget susar det i ekarnes månghundraåriga kronor, de tyckas önska fortsätta den store skaldens sånger om naturens skönhet och människolifvets fröjder, men hviska tyst och sorgmodigt, liksom hans diktning, om alltings förgänglighet. Återigen då Tramonatan rusar fram öfver berget, rister trädens kronor, och far med brus och dån utåt hafvet, då kan man ännu i dag tycka sig höra vapenslamret från de vilda striderna i Latium, och i höstvindens suckande förnimmer man Didos eviga kärlekssmärta.

I en fördjupning i berget ligger en gräsplan, och derinnanför i hvalfvet — »La Tomba di Virgilio».

I närheten växer lagern, följande skalden hitupp, årtusenden efter det lagern vissnat kring hans panna, täljande om den lager, som generationer igenom grönskar frisk och evigt ung för de odödlige.

Böjd öfver krönet af balustraden, vid gräsplanen, stod Härdis, dagen efter utfärden till Vesuvius, och blickade ned i djupet.

Bredvid henne lågo sköna, hvita liljor med vida kalkar och prunkande, mörkröda rosor i mångskiftande nyanser.

Tankfullt höll hon ögonen sänkta, betagen af en obestämbar känsla utaf tvekan, då hon nu var så nära målet för sin mödosamma vandring — den store skaldens jordiska hviloplats — altaret för så mycken dyrkan — vallfartsorten för så många af jordens store och sednare än han lagerkrönte skalder. Alla hade de riktat sin blick till denna trakt, der han funnit en så rik källa af inspiration, så att han önskat att här få lägga sig till hvila, söfd af sina dyrkade träd och skyddad af sina kära klippor.

Hade hans önskan uppfylts?

Hvilade verkligen hans stoft här?

Ingen vet det med säkerhet, men hvad betyder väl det; — hans känsla och hans tanke hafva omgifvit denna plats, hans sköna, melodiska sånger hafva besjungit denna trakt, ingenstädes återfinner man honom bättre än här.

— »Strö dina liljor med fulla händer,
De purprade blommor jag ger»,

citerade på latin en välkänd stämman, strax bakom Härdis.

Hon vände sig om och varseblef Mr. Ramsay, som med ett uttryck af glad öfverraskning betraktade henne.

— Ni här, sade Härdis, efter ett ögonblicks förvirring. Jag tog för gifvet, att ni var på väg till Rom. Istället finner jag er bland Posilippos berg, dyrkande Vergilius, och med ord uttryckande den tanke, som verkligen ligger till grund för, att jag medfört dessa blommor. Jag önskade förverkliga skaldens dröm om liljor och purpurglänsande blommor, offrade på hängifvenhetens altare.

— Ni har likväl stannat utanför helgedomen, så godt kan det vara, man återfinner honom — naturens skald, bäst bland grönskande ängar och skuggiga träd, der inne, bakom den enkla stenen finnes intet af hvad vi älskat, vi göra bäst uti att söka hans fantasigestalter der nere på slätten.

— Ja, jag känner det motbudande att söka honom derinne, sade Härdis, jag lägger hellre mina blommor vid foten af lagern, som växer här, lagern får framföra min hälsning till honom.

— Det är åtminstone en väl vald budbärare, jag hoppas att er hälsning uppifrån Norden når honom, han skulle ej vara okänslig därför, der han lustvandrar i underjorden. Jag hoppas, att upplysningens ljus nått den dystra skuggornas dal, uti hvilken Dante fann hans lagerkrönte sångarbröder, och till hvilken trakt han stod redo att återvända, då Beatrice förde Dante allt högre

mot förklaringen, men trots ny belysning har han helt säkert ledsammare nu, då ingen häruppifrån hans älskade jord besöker honom; det är länge sedan Dante erhöll hans sällskap och Boccaccio knäböjde vid hans graf.

Härdis betraktade forskande sin följeslagare, hvars hela utseende i dag bar prägel af kraftfull spänstighet, och hvars ädelt regelbundna drag upplystes af den själfulla blicken. Hela hans uppträdande gaf ett intryck af överklighet, ehuru det öfverspända i hans väsende dämpades af en beherskningskonst, som användes för att bedraga ytliga betraktare.

Hon besvarade hans fantasier genom att yttra med en tydlig anstrykning af kyligt tvifvel: Entusiasmen har försvunnit ur verlden. Det är barnsligt att dyrka, säger nutidsmänniskan, hon har hellre ledsamt. Att uppsöka de store döde och begära deras sällskap för att rätt kunna njuta af lifvets fägring, det vill ingen numer.

— Låt då oss söka dem, sade Ramsay gladt, hans ögon gnistrade af lefnadslust; måhända Beatrice vill göra förbön äfven för oss, kanske den store Mästaren följer oss med visa meddelanden, om vi än inte lyckas nedtränga till underjordens hemlighetsfulla rike, hvars port ju öppnats här nedanför oss så mången gång i svunna tider, så väl för Aeneas, som följde den sluge Odysseus' spår, som för Dante. Låt oss istället välja lifvet, som jag redan föreslagit er. Vårt möte i dag, så fullkomligt öfverraskande, och dertill på en så helig ort, visar oss att högre makter hafva utsett oss till sina redskap, måhända det blir oss beskärmt att gemensamt skåda många under.

— Ni liknar en Medeltidens äfventyrslystne riddare i modern dräkt, sade Härdis leende; ni har lefvat i urskogen i fantasiens värld, då ni nu nalkas vår vanliga jord, så glömmet ni att skilja på tiderna.

— Ingen särskild tid är mig tilltalande, svarade Ramsay på sitt hurtiga, själfständiga sätt, låt oss sammanblanda dem alla, blott vi finna något skönt och här-

ligt, som gör oss i stånd att njuta lifvet; jag börjar det med att dubba mig till er riddare, som emblem kan jag ju få en af liljorna från Vergilii graf, jag skall strida med andliga vapen för att göra mig förtjent deraf, det svär jag er med en gammal riddared: — vid »Det Runda Bordet».

— Ni kan ju sedan avancera genom tiderna, log Härdis, bli lagerkrönt skald vid ett bildningstörstande renässanshof, och stränga er lyra till besjungande af mina andliga förtjenster, nöjd med ett huldt leende; slutligen får ni söka uttryck för vår moderna riddaridé — vänskapen mellan man och kvinna.

— Låt oss börja med den sistnämnda, sade Ramsay beslutsamt, så hafva vi fördelen af att kunna begagna oss af alla de andras erfarenheter, finna vi det för prosaiskt med den nya belysningen, så återgå vi till en svunnen tid. Myrten och cypresslundar i månskensbelysning och romantiska scenerier behöfva vi ej fantisera oss till här — der hafva vi omgifningen — innehållet ega vi i konsten — och i vår vänskap — få se hvad den har att gifva.

— Ja, låt oss försöka, sade Härdis, vi kunna ju göra en anspråkslös början genom att följas åt till Rom i morgon, mitt sällskap reste i morse, jag måste invänta en boksändning, och kom för sent till tåget, men hvarför reste inte ni, som ämnadt var, med Dr. Sharps?

— Jag var för trött, det var litet för ansträngande för mig att bestiga Vesuvius, trots ert älskvärda bistånd, log Ramsay, men jag är kry och rask igen, det var en högst lämplig svaghet, som istället för att beröfva mig nöjet af ert sällskap, hvilket jag naturligtvis fruktade, så oväntadt förskaffar mig det. Sorgligt bara, att verkligheten så föga motsvarar våra fantasier, i annat fall stälde jag nu Vergilii förtrollade luftskepp till ert förfogande, så hade vi ett fortskaffningsmedel, som kunde anstå oss, då

vi kommit öfverens om att leka, att verlden är förtrollad. Egde vi det, skulle vi företaga en proftur till Baiæ, som ligger så inbjudande der nere vid hafsviken.

De hade under sitt samspråk lemnat grafplatsen och grottan vid Pozzuoli, till fots tillryggalagt vägen längs berget, de stodo i den branta backen, hvarifrån Posilippovägen leder mot Neapel, och betraktade från barrieren den härliga trakten.

Böljande fält, i skönaste kupering, utbredde sig i skiftande grönska, längre bort bildade mullbärsträden långa, raka led, mellan hvilka mjuka vinrankor bildade festoner, vid horisonten blånade bergskedjor; vid hafvet höjde sig Cap Misenus, i så trolsk, överklig belysning i solnedgången, att man kunde vänta, att visionen skulle utvecklas och de röda solstrålarne förvandla sig till de flammor, som uppstigit från Misenii bål.

— Om vi blott egde Vergilii förtrollade luftskepp, sade Härdis slutligen, så att vi kunde glömma inskränkingen till både tid och rum, då skulle vi besöka de gamles Baiæ, deras härliga badort vid hafvet, njuta af hafsvindarne och lefva deras skönhetsjublande lif, — men att åter uppsöka blotta ruinerna efter all denna glans, och färdas i droska för att finna verkligheten — en oansenlig by. — Nej, då drömma vi hellre om den begrafna skönheten der nere i dalen och återvända till Neapel, eller hvad tycker ni?

— Ja, låt oss återvända, sade Ramsay. Utan Vergilii luftskepp skulle vi ej heller hinna dit före mörkrets inbrott, bäst att nöja oss med vårt prosaiska fortskaffningsmedel.

De stego upp i vagnen, med hvilken Härdis kommit, och som följt efter dem under deras promenad.

De återvände efter den för sin skönhet beryktade Posilippovägen, uppe på bergsplatån. Ned emot hafvet ligga på terrasser otaliga villor, inbäddade i tropisk vegetation.

Härdis och Ramsay sutto tysta, allt för upptagna af den drömmättade stämningen för att känna lust att tala, de erforo dock båda välbehaget utaf att hafva funnit sällskap, som förmådde njuta tillräckligt djupt för att icke utbrista i tomma ord af hänförelse.

Härdis erfor något af samma känsla som Greville ingifvit henne, men dertill något friskare och hurtigare, och i andligt hänseende mindre forceradt kräfande; hennes tanke hvilade.

Hon såg utåt hafvet, bortemot de mjuka, blå konturerna af Capri, och tänkte på det sköna minne hon medfört derifrån — en fager minnets blomma, skulle hon här finna ännu en, och hvilken gestalt skulle hon väl antaga. Hon log, då hon påminde sig sina ord till Greville: »icke vänskap ens». Skulle hon finna den här. Den sällsynta blomman, Platos och Castigliones tanke, mystikens riddaridé, Dantes sublimes dröm. Ramsay hade ju själf gifvit ord åt denna hennes fantasi, skulle han vara mäktig att, trots nutidens skeptiska atmosfär, lyckas förverkliga idén. Skulle de vrida tiden tillbaka för att finna gamla former — eller skulle de kunna skapa nya.

— Ni ler, sade Ramsay, är det vid tanken på den fantasiens värld, uti hvilken vi nu bege oss, efter att hafva kastat loss från det verkliga lifvets förhållanden.

— Jag ler, svarade Härdis, när jag tänker på, att vi beslutat söka något, hvilket förklarats lika sällsynt som »De Visas Sten», det är emellertid så mycket mera lockande just för sin sällsynthets skull.

— En gemensam dröm, log Ramsay, ehuru vi drömt i skilda världar — få se hur länge det dröjer till uppvaknandet.

— Så länge man lefver drömmen, tänker man ej på uppvaknandet, sade Härdis.

— Det är också likgiltigt, blott den är skön och lemnar ett ljuft minne, sade Ramsay.

— Det är äfven allt hvad jag kräfver af lifvet, log

Härdis — drömmar och minnen — hvad människorna kalla lifvet är mig återigen likgiltigt.

— Ni står fullkomligt fri, sade Ramsay, jag åter har ankarplats i lifvet, till hvilken jag återvänder, efter att ha färdats i fantasiens verld. Ni hörde mig tala om min son, min hustru följer mig icke på mina resor, hon lemnar aldrig hemmet och barnen, hon lefver i dem, mitt lif och mina studier äro henne fullkomligt främmande, hafva alltid varit det. Hon var min tidiga ungdoms barnsliga dröm.

— Ingen under då, att ni omfattat vänskapens idé, sade Härdis djupt allvarligt, vi få då studera dess bärkraft så mycket mera mångsidigt, ni från den persons synpunkt, som pröfvat lifvet i andra former, jag skall pröfva den såsom varande fri att välja ett nytt.

— Jag hoppas ni skall finna ett högre, sade Ramsay, jag återigen är nöjd, derest jag förmår förverkliga vänskapen, den är för mig det högsta. Italiens sommar lockar oss till drömmar, fortfor han — liljan från Vergilii graf doftar bedårande, hvarför skulle ej vi människor njuta, såväl som all naturen, ehuru höst och förgängelse stunda.

— Liljan lutar redan sin silfverkalk, sade Härdis vekt, förgängelsens genomskinliga glans börjar vidröra henne, men har hon därför varit mindre skön.

— Med samma känslor hoppas jag, att vi en dag se vår vänskap upplösa sig, sade Ramsay, ju skönare den varit, desto härligare minnet.

De voro framme vid hotellet och sade hvarandra farväl för att träffas dagen därpå vid stationen.

VIII.

I Rom.

Härdis hörde middagsgongongen, då hon gick upp för hotellets mattbelagda trappa för att söka sitt rum i första våningen. Från en ljus vestibul ledde dörren dit in, hissen med sin eleganta inredning låg nära bredvid, hon fann att detta var själfva anknytningspunkten, mellan de öfre våningarna och matsalarna med salongerna här nere.

Hennes rum låg utåt trädgården, det hade två fönster, hvaraf det ena tjenade till balkongdörr, hvarigenom ett helt ljushaf inströmmade, från balkongen hade hon fri utsigt öfver hotellets lummiga trädgård. Der var tyst och fridsamt, endast plasket från vattenkonsterna blandade sig med det stilla suset från palmerna och oliverna, lagerträden rörde sakta på sina stela blad, cypresserna stodo orörliga i sin pyramidala oåtkomlighet för vindens alla växlingar. Der bakom höjde sig murarne till Monte Pincios härliga lustpark, på hvars krön palmerna svajade för vinden.

Midt emot sin balkong såg hon en stor terrass, derifrån förde trappor ned emot trädgården; hon tog för gifvet, att der innanför lågo salongerna.

Skulle hon då någonsin kunna vara ostörd här i sin vrå.

Hon lugnade sig vid tanken, att turister så sällan njuta af frid, så att de merendels lemna de få, som förstå den konsten, fullkomligt ostörda för att fortsätta sin egen hetsjagt.

Åter ljud gongongen, hon förstod att nu var sällskapet i full toalett och redo att sätta sig till bords, och här stod hon fortfarande i resdräkt. Hon skyndade att kläda om sig och gick in i matsalen.

Ljusen i kristallkronorna spredo sitt sken öfver den brokiga samlingen. Konstgjorda blommor i granna färger utgjorde, som öfverallt eljest i Italien, den banala bordsprydnaden. Italienaren säger sig hafva nog af de naturliga utomhus.

Omkring det långa bordet sutto rader af främlingar. Olika nationaliteter voro representerade här, liksom annorstädes i Italien, der främlingsströmmen drager fram. Det gamla Englands aristokratiska typer voro likväl talrikast.

Genom sällskapets mondäna prägel, och den rika förekomsten af juveler, samt den glada, obesvärade umgängestonen, var det lätt att sluta, att hotellet fylde fordringarne på ett italienskt, engelskt familjehotell. Det var ej en tillfällig anhaltstation för turister, utan ett italienskt »hem» för årligen återkommande stamgäster. De kunde därför anse sig hafva skäl att hit medföra hemlandets raffinerade elegans.

Då Härdis inträdde i salen, klädd i en enkel, hvit dräkt, och endast bärande som prydnad skottarnes nationalsmycke, en »Kirron Gorn», så tystnade sällskapet ett ögonblick och betraktade henne. Trogna det engelska nationallynnets känsla för oafhängighetsprincipen, fortsatte de emellertid genast sina samtal. En gammal dame med silfverhvitt hår, vid hvars ena sida en plats stod ledig, smålog inbjudande. Härdis närmade sig, en upppassare hade följt henne och sköt stolen under henne. Härdis' granne vände sig genast till henne med några

konventionella frågor, men såg gladt öfverraskad ut, då hon svarade på flytande engelska, och blef härigenom mera förtrolig. Hennes älskvärdhet lockade Härdis till några flyktiga meddelanden om sig själf. Hon nämnde, att hon för studier vistades i Italien, men ensam sedan hon skilts från sina svenska vänner.

— Är det så, skall jag oändligt gerna vara ert sällskap, sade hennes granne med en varm blick. Härdis hade redan vunnit henne genom sitt stillsamma sätt och sin goda engelska. Håll er till mig, när helst ni finner er ensam, tillade hon, min dotter och måg, som jag följer, hafva hvarandra, så vi kunna hålla ihop.

— Tusen tack, för er vänlighet, sade Härdis, hon kände helt naturligt sympati för den gamla damen, som tog emot henne med så mycken välvilja.

Finkänsligt hade hon undvikit hvarje direkt fråga, men Härdis förstod, att det förvånade henne, att hon kunnat tillegna sig språket. Hon nämnde därför, att hon till hälften uppfostrats i engelska förhållanden genom en farbrors familj, bosatt i England, hennes tant var engelska.

— Jag beundrar er tant, som gjort er till half engelska, yttrade den gamla damen, vår nation kan gerna få dela er.

Härdis rodnade, ehuru hon var van vid engelsmännens artigheter, men smålog och svarade: jag är glad, att min engelska ger mig tillfälle att njuta af engelsk älskvärdhet.

Den gamla damens dotter och måg, hvilka med ett drag af förvåning märkte moderns intresse för den unga främlingen, gjorde ett närmande, Härdis var snart inblandad i den allmänna, muntra konversationen.

Presentationer i utländska hotell, eller under resorna, förekomma högst sällan, man nämner aldrig själf sitt namn annat än i sällsynta fall, man konverserar likväl obesväradt, gör bekantskaper och stiftar vänskap, och studerar på hotellets anslagstafla sina vänners namn;

först när man är redo att skiljas växlar man kort, och bjuder hvarandra till sina respektive hem. Detta är i synnerhet typiskt för engelskt, kontinentalt lif, men gäller hufvudsakligast engelsmännens inbördes förhållande, och är det tillika för utanför stående ett frimureri, hvilka de närma sig. För främlingen ställer sig ju merendels språket som en oöfverstiglig barrier, dertill ett visst slags språk, ty ingen nation är så känslig för språkets nyanser som de förfinade engelsmännen, och dertill ingen så nogräknad, i fråga om iakttagandet af vissa former i samlifvet, trots den stora friheten och rättframheten. Det är merendels dessa nyanser, hvilka bedraga ytliga betraktare, de göra engelsmännen till människokännare, då de äro intelligenta nog att ej stelna i tom formalism. Den älskvärdhet, som utvecklas män och män, samt damer och damer emellan, förvånar i synnerhet nordbon, men i lika hög grad den indifferens och oåtkomlighet de lägga i dagen, då någon är dem likgiltig, så väl landsman som utländing, det sednare gäller dock mest amerikanare och tyskar. Denna förskansning förorsakas merendels, af det oafvisliga kraf de bildade engelsmännen ega, på skydd, mot hvad de med ett allmängiltigt ord benämna: »det vulgära». Bristen på sättets, talets och uppfattningens förfining.

Ett slags kotteri hade bildats vid den sida af bordet, der Härdis fått sin plats. Endast två eller tre voro i resällskap, men alla föreföllo intima. Frimureriet hade gjort dem i stånd att finna hvarandra. Hela sällskapets rolighetsminister var en medelålders gentleman, som i hög grad liknade en liffig, engelsk sjökaptens, det var likväl en af Englands pärer, som i fulla drag njöt af lifvet, i medvetandet om sin oafhängiga ställning. En yngre, mörklagd man, en diplomat, med spirituellt uttryck, gaf honom ingalunda efter i kvicka repliker och humoristiska ordvändningar; skratt och skämt aflöste hvarandra, man kunde ej spåra något af den omtalade

engelska flegman. Midt emot Härdis satt en ståtlig, äldre dame, öfversållad af juveler. Hon hade vaken, intelligent blick, men det låg likväl något indifferent i uttrycket, som tydde på, att hon ansåg sig hafva sett tillräckligt af lifvet.

Bredvid henne satt en ung engelsman med nobelt, aristokratiskt utseende, hans händer voro sällsynt välformade, men alltför rikt prydda med juvelringar. Detta tillägg till de vanliga familjeringarne, samt de gnistrande juvelknapparne i skjortvecket, kunde ej undgå att väcka Härdis' satir. Hon uppfattade genast, att det var en af Piccadillyklubbarnes snobbar, som underkastat sig modet för dagen. Det låg något oroligt öfver honom, hans bruna ögon fingo stundom ett irrande, nervöst uttryck, han språkade lifligt och skämtade med sin granne, de syntes vara gamla bekanta.

Härdis kände, att han upprepade gånger iakttog henne, ju språksammare hon blef, ju mer förströdd blef han.

Hans granne såg, att hans blick följde den nykomna, mystiska flickan midt emot dem, hon log för sig själf och riktade några ord till henne.

Härdis såg upp — svarade — och mötte nu den unge mannens blick.

Utan inledning frågade han plötsligt: tillåt mig fröken att fråga, hvar har ni fått ert smycke?

— Min Kirron Gorn, sade Härdis och tog ofrivilligt åt sin brosch. Den har jag fått af min bror.

— Då har han rest i Skottland?

— Ja. Hur så?

— Åh. — Ni förstår väl, att det skall vara glädjande för mig att se er bära vårt nationalsmycke. Jag är skotte, fröken. Jag skulle vara stolt, om jag kunde få påräkna något af det intresse ni tycks egna mitt land.

Härdis såg förvånad på honom, hans röst lät underligt varm, hans blick sökte hennes. Hon kände sig för-

virrad, ehuru hon var van vid att väcka människors plötsliga uppmärksamhet, men hon slog genast an en skämtsam ton och svarade: är ni skotte, så har ni redan vunnit mina högländssympatier, som äro mycket utpräglade. Ni hör och ser nog, att jag är från Norden?

— Ni är svenska, förmodar jag, inte norska, det är en annan typ, i Norge har jag varit, men aldrig i Sverge, det återstår; men ändå kan jag sjunga för er en känd sång, efter middagen skall ni få höra: »Spinn — spinn kär dotter min», den lärde jag i Norge. Sedan får ni lära mig mera, ni sjunger väl, det göra ni alla?

— Ja — folkvisor, dem sjunger jag gerna.

— Kjerulf, — Grieg — inte sant, men hvad ha ni för svenskt? — Norskt går hos oss öfver allt. Vi älska den nordiska musiken, som vi kalla den, men i Norge fick jag lära mig, att Sverge är ett särskildt land. Det tänka vi aldrig på i England.

— Men ni tänka på att Skottland ej är England.

— Ja, ser ni, det är därför, att det ligger oss själfva om hjärtat. Vi skottar äro ett stolt, själfständigt folk, ha vi så nordiskt blod i våra ådror, som jag t. ex., så äro vi ändå mera oafhängiga.

— Så säga också våra norrmän, sade Härdis.

— Jag förstår dem, sade skotten med melankolisk klang i rösten, vid en af Norges fjordar har min stamfaders vagga stått, jag är af gammal vikingastam, mina förfäder buro nordiskt namn, mitt stamgods i Skottland bär en del deraf ännu. Mina förfäder kommo in i England öfver Normandiet, under Vilhelm Eröfrarens tid, de voro af Gånge Rolfs vikingar. Derfor älskar jag ert fädernesland, näst mitt fosterland, emedan det äfven är mitt. Vi borde förstå hvarandra, vi äro ju af samma stam.

Han hade eldat upp sig, hans ögon blixtrade.

Han intresserade Härdis genom sina nordiska sympatier, men den nervösa glöden i hans väsende oroade henne, hon blef själf så mycket mera stilla och reserverad.

Hon var glad, att sällskapet nu reste sig från bordet.

Den gamla damen, hvars bordsgranne den unge mannen varit, närmade sig Härdis, han följde dem. De drogo sig jemte det öfriga sällskapet in i salongerna, pianot slogs upp, men ingen syntes hågad att spela, den ene efter den andre af sällskapet drog sig tillbaka, hon var snart ensam med de båda. Den unge mannen steg upp, gick till pianot, slog an några ackord och sjöng: »Spinn — spinn, kär dotter min», korrekt och med lekande behag, tydligen stolt öfver att kunna alla verserna på svenska. Det framgick af hans sätt att sjunga, att han var utbildad sångare.

— Tack, sade Härdis, ni är den förste utlänning, som jag hört har lärt något af vårt språk.

— Jag skulle gerna lära mera, men allt hvad jag hittills hört talas om af värde i er litteratur och er sång, så är det öfversatt. Kjerulf och Grieg sjunger jag på tyska.

— Ni har aldrig hört Bellman, sade Härdis.

— Aldrig namnet ens.

— Han är likväl den störste bland dem alla, men svår för utlänningar att förstå till fullo; det är den friskaste, skönaste naturpoesi, blandad med humoristiska teckningar ur folklifvet på Gustaf 3:s tid, vår store rococokung, skönhetsdyrkaren och konstälskaren, operans stiftare i vårt land och maskeradernas hjälte; han förde franska stämningar in i vårt land, i slutet af förra århundradet, vi skulle hafva glömt vårt eget språk, om vi icke haft våra största skalder just då, som värnade om vår skatt. Dit hörde Bellman. Han har blifvit mest populär därför att han spelade på sin luta, melodier till alla sina sånger, de sjungas ännu i dag; ja, kanske vida mer än för hundra år sedan, då de komponerades. Ni skall få höra en af dem.

Härdis gick till pianot, slog an några lätta ackord och sjöng: »Fjäriln vingad syns på Haga».

— Det är härligt, utropade skotten, då hon slutat, man kan drömma om edra mångbesjungna sjöar och leende björkdungar, då man hör de tonerna, det är diktadt i en natur, främmande för vårt karga högländ.

— Och ändå besjunger han så mången gång glädjen i moll och sorgen i dur, sade Härdis. Då man hör musiken, vet man aldrig om det är lifvets fröjder och bacchanttåg, eller dödens allvarliga majestät han besjunger. Lif och död, glädje och smärta blanda sig hos honom i bizarr nyckfullhet.

Han är tänkaren, som med den skeptiske humoristens halft satiriska, halft leende blick betraktar lifvets brokiga karneval. I folkets reflektionslösa hängivelse åt stundens njutning, ser han den sanna lefnadsfilosofien. Konsten att njuta stunden och glömma varandets mörka gåta, derom sjöng Bellman uti sina idyller, så väl som i sina groteska, men likväl djupt poetiska folklifsbilder.

Han låter en skara typer, värdshusvärdar och krognymer, dryckesbröder och spelemän, uppträda i äfventyr och upptåg, skildrade med något af Shakespeares breda, smittande humor. Falstaffare och muntra fruar glamma och spela hvarandra tusen spratt.

En af våra populäraste sångare är en skicklig Bellmantolkare. Han har i utlandet varit lika hyllad som våra studenter pläga vara, då de draga ut på sångarfärd. Deras typiska skald är Wennerberg. Själf student, diktade han och sjöng om studentlivet med dess fröjder och sorger. Fröjd, så länge kassan räcker och examen går, bitterhet och kval, då penning- eller examensbekymren komma, men så skämtas det hela bort i ett gladt lag. Glunten och Magistern, de två som sjunga tillsammans, sörja och le omväxlande, men öfver det hela hvilar städse den ungdomliga sorglöshetens försonande skimmer. Gluntarne komma alltid att vara populära i vårt land, så länge ungdomsglädje finnes. Hos

er kunna de ej vinna insteg, de äro i allt för hög grad bundna vid ort- och nationalförhållanden.

— Jag vill i alla fall lära känna dem, sade skotten. Han hade med ifver lyssnat till Härdis, hennes varma kärlek till hemlandets sång hade eldat äfven honom.

— Den stundom rent lyriska, stundom humoristiska stämningen i musiken, kan ni alltid njuta af hos honom, och i ännu högre grad hos Bellman, som är mästaren, fortfor Härdis, men ni skulle som helhet bättre förstå ett par af våra yngre kompositörer, ehuru ingen af dem ens närmar sig desse. I balladsång hafva de åstadkommit saker, hvilka vore värda att gå utom vårt lands gränser, synnerligast den äldre. Den yngre ger tillsvidare rika löften. Ni skulle särskildt älska Sjögrens: »I dödens tysta tempelgårdar», efter Byron.

— Jag hoppas, ni en annan dag vill göra mig det stora nöjet och sjunga några för mig, det skulle vara mig kärt att i mitt hemland få införa något af er rika poesi, men i kväll vågar jag ej längre uppta er, det är redan sent, jag förmodar Lady Montrose förebrår mig, att jag låtit mig hänföras, så att jag glömt att tiden har vingar.

— Jag har intet att förebrå er, sade Lady Montrose leende, ni hafva kommit äfven mig att glömma, att vi hafva en dag i morgon, men det är kanske bäst vi skiljas nu, hädanefter räknar jag på, att vi få njuta af hvarandras sällskap så mycket mer; jag anser mig i kväll ha fått rättighet öfver vår unga väninna. Vill ni icke anse mig som er mor, medan ni vistas här, tillade hon varmt, jag skall bedja Mrs. Bruce afstå er åt mig, hon har sina barn, jag har ingen här. Lord Duncan har uppoffrat sig för mig, han är värd en belöning, den räknar jag på att ni infriar.

— Det förefaller mig, som vore det min egennytta, som i första rummet kommer att tillgodoses, smålog Härdis.

— Lord Duncan skall tyvärr resa i öfvermorgon, sade Lady Montrose, sedan får ni hålla till godo med mitt sällskap, skämtade hon.

— Jag beklagar, att jag ej kan säga en artighet utan att säga en oartighet till annan part, skrattade Härdis, jag kan endast försäkra, att jag skall veta att med lugn underkasta mig lifvets växlingar.

— Jag är att beklaga, för er resignerade uppfattning, sade lorden med en svag anstrykning af missräkning och drog sig tillbaka.

Utan vidare inledning, yttrade Lady Montrose: Lord Duncan är en särdeles älskvärd ung man, af mycket god familj. Våra gods i Skottland ligga nära hvarandra. Duncanwick¹⁾ är ett härligt gammalt slott. Mäktigt och stolt reser det sina torn uppe på ett brant berg, hvars sidor äro täckta af vidsträckta parker. Sköna trädgårdar, med terrasser och springbrunnar, omgifva slottet, der Lord Duncan bor ensam med sin mor, ett behagligt gammalt fruntimmer, som icke har någon högre önskan, än att hennes George skall hemföra en älsklig brud, så att hon själf kan draga sig tillbaka till sitt enke-säte, Edmonton Court. Hittills hafva hennes bemödanden att intressera sonen för någon af de unga flickorna i grannskapet eller i Londons societet, icke krönts af framgång, han har sitt hufvud för sig; jag skulle förr tro, att han kunde frestas att följa Lord Burleighs²⁾ exempel, än att på Duncanwick införa en af Englands aristokratiska arftagarinnor, tillade hon och log menande mot Härdis.

Härdis kände sig förlägen, hon förstod, att Lady Montrose fäste afseende vid lordens visade uppmärksamhet, hon log likväl och sade skämtande: stackars

¹⁾ Wick i engelska ortnamn kommer af det nordiska ordet — vik.

²⁾ »Lord Burleigh» af Alfr. Tennyson. Öfversatt af Edvard Fredin i »Skilda Stämmor».

barn, antagligen komme hon att, som Tennysons skildrade, enkla landsflicka, försmäkta i hans slotts praktfulla gemak, längtande efter hyddan, der hon önskat lefva med sin unge konstnär.

Lady Montrose såg spörjande på Härdis och sade: kärleken, mitt barn, kan trifvas i slottet, så väl som i kojans.

— Ja, sade Härdis allvarligt, hufvudsaken är blott, att den uppstått på grund af ömsesidig förståelse, och fritt framsprungit, kallad af naturens egen maning.

— Ni är en svärmande nordbo, sade Lady Montrose vekt, jag hade måhända förstätt er för 40 år sedan, nu får Lord Duncan försöka.

Hon nickade hjärtligt godnatt och gick upp till sig.

IX.

Lord Duncan.

Den dag lord Duncan förut bestämt för sin afresa hade förflutit, men han låtsade ej derom.

Härdis tillbringade förmiddagarne i sitt rum eller ute på sin veranda. Lord Duncan promenerade i trädgården efter frukosten och hälsade på henne, men de träffades aldrig förr än vid middagen. Hon var trött, och kände ingen lust att begifva sig af ut ensam, ännu mindre ville hon hafva Lord Duncans sällskap. Hon egnade därför sin tid åt läsning.

Lord Duncan hade framkastat en mängd lockande förslag. Han hade talat om folkmarknaden på Campo di Fiore, lustparkerna omkring Rom och teatrarne. Lady Montrose hade erbjudit sig att ledsaga dem, hon hade hört hans förslag och sett Härdis' tvekan. Härdis hade ständigt gjort undanflykter, hon hade föresatt sig, att ingen skulle få rätt att säga, det hon gifvit honom minsta anledning tro, att han väckt hennes djupare intresse. Hon hade märkt, att man på hotellet allt mera började iakttaga dem, hon förstod att de voro allmänna samtalsämnet. En dag hade hon likväl följt med på en åktur, emedan hon tackat Lady Montrose, innan hon visste att Lord Duncan skulle åtfölja dem.

Utfärden hade varit angenäm, stämningen den bästa.

Lorden ansåg tydligen, att Härdis' tillbakadragenhet icke var förestafvad af likgiltighet. Hans lugna tillförsigt började reta henne, hon fann att vanliga medel ej skulle vara tillräckliga för att öfvertyga honom om, att det icke endast var tillbakadragenhet han mötte, utan ett afvisande sätt. Hon fann behag i hans älskvärdhet och pigga konversation, men hans nervösa oro irriterade henne, hon anade ett obehag, och undrade hur hon skulle kunna finna en utväg att skydda sig därför.

I strid mot vanligt engelskt bruk, hade lorden likväl omärkligt och taktfullt sökt erhålla några upplysningar om hennes familjeförhållanden. Han hade erfarit att hennes far var läkare och professor samt att hennes bror var naturforskare.

Det var honom icke obekant, att hon erhållit upplysningar om honom genom Lady Montrose. Händelsevis hade han hört henne tala om sina vänner på Capri och i Rom. Hon hade nämnt doktor Sharps, men ett namn, som aldrig kommit öfver hennes läppar, var Ramsays.

Han anade således ej hvad som upptog hennes tankar och gjorde henne förströdd.

Fem dagar hade nu förflutit, sedan hon och Ramsay tillsammans kommo till Rom, men ännu hade de ej återsett hvarandra.

I stället för att han, enligt uppgörelse, skulle hämta henne dagen derefter, hade hon fått ett bref, som underrättade henne om, att han insjuknat. Hvarje dag hade de sedan växlat bref, i det sista hade han föreslagit att samma kväll hämta henne för att i sällskap med doktor Sharps gå på teatern. De hade, liksom Fräulein Althoff, besökt henne på hotellet.

Hon hade gifvit jakande svar och underrättat Lady Montrose, som såg förvånad ut, men yttrade: det skall bli mig ett nöje att göra era vänners bekantskap.

— Doktor Sharps resa redan i morgon, svarade

Härdis, men Mr. Ramsay stannar i Rom. Det är en särdeles älskvärd vetenskapsman, som vistas här för sin hälsa och för forskningar. Hans hustru ville ej lemna hemmet i Indien; han blir ensam, då hans vänner resa. Vi gjorde hvarandras bekantskap i Neapel. Jag lofvade hans läkare att vara honom ett sällskap. Vi hafva äfven gjort upp att njuta af Rom gemensamt.

— Då kan han ju flytta hit, när hans vänner rest, sade Lady Montrose hjärtligt.

— Jag skall fråga honom, svarade Härdis, vi finge båda vara tacksamma, derest vi kunde få påräkna edert sällskap.

— Studera Rom, få ni göra på egen hand, sade Lady Montrose leende. Jag lefver här i stilla tillbakadragenhet, som ni sett, tar min dagliga promenad och njuter af lugn och hvila; jag är lycklig nog, att redan ha sett alla de 350 kyrkorna, tillade hon med en suck af lättnad. Men vid middagarne träffas vi ju alltid, fortfor hon, det vore roligt om ni finge sällskap, som förmådde locka er ut. Lord Duncan reser nog, när han hör att sällskapet utvidgats.

— Det vore ledsamt, om jag på något sätt skulle inverka störande på honom, sade Härdis.

— Det har ni redan gjort, sade Lady Montrose allvarligt, ni kan väl icke vara blind för hans intresse; men eftersom ni ej delar det, och ej heller synes vara hågad att någonsin göra det, så är det bäst först som sist, att han får draga sig tillbaka. För ni er vän hit, så blanda vi bort det hela.

— Tusen tack, för er stora vänlighet mot mig, sade Härdis, hur har jag kunnat vinna den.

— Mödrar äro svaga, som ni vet, log Lady Montrose. Ni påminner mig om mina döttrar, då de voro unga, nu har jag dem ute kring vida verlden; en gift med en general i Indien, en annan med en diplomat i England, en är bosatt i Florens. Dem reste jag med i åratal; den ena

träffade sin blifvande make här i Rom. Nu växa mina barnbarn upp, ni liknar dem. Hon kysste Härdis på pannan, strök henne öfver håret och sade: bered er på att Lord Duncan talar vid er, jag lemnar er ensamma efter middagen.

Härdis hann ej göra någon invändning, ty middagsgäster inträdde i salongen; kort derefter anmälde middagen.

Glad och obesvårad mötte hon Lord Duncan, som var ännu mer nervös än vanligt, i dag slog det ut i ystert skämt. Hans försök att föra samtalen i en mera sentimental riktning, hade hon ständigt slagit bort, han hade fogat sig derefter, hvarigenom deras konversation blef lik en munter lek. »Flirt» skulle sällskapet hafva kallat deras samvaro, derest icke lorden allt för tydligt lagt sina allvarliga känslor i dagen. Han kände sig så viss om seger, att han i stridens hetta gjorde intet för att dölja sina afsigter.

Sällskapet förhöll sig afvaktande, ty Härdis' beteende föreföll oförklarligt. En främling, utan namn, utan juveler — kallsinnig inför sådan uppmärksamhet som Lord Duncans. — Hon måste vara den kokettaste intrigant; upplösningen skulle helt säkert visa, att hon visste begagna sig af segern, då den slutligen låg för hennes fötter. Hela hotellet var i spänning, men hur kunde hon själf se så ogenomträngligt lugn ut.

— Förstår ni icke, att de åsigter ni förfäktar, måste förefalla mig i högsta grad upprörande, sade lorden med låtsad förtviflan, ehuru han log.

Härdis hade, allt sedan första middagen, flyttat öfver till Lady Montrose och satt bredvid lorden.

— Angående ting, hvilka jag från barndomen lärt mig hålla heliga, fortfor han, så säger ni helt lugnt: »de äro mig likgiltiga».

Härdis log. — Ja, der ser ni ju, hur oförenliga två nationer äro, men jag har också sagt er, att ni, äfven

bland mina landsmaninnor, skulle kunna träffa otaliga unga flickor, uppfostrade i konventionell tvångströja. Tro för all del icke, att jag är ett mönster på vår kultur, mina landsmän skulle föga kännas vid mig och mina ideer, det är synd, att ni icke träffat en af de våra, som varit fullt så ödmjuk som ni, inför ting, som ni anser heliga.

— Sådana har jag haft nog utaf i mitt eget land, försäkrar jag er, sade lorden leende sarkastiskt; jag fasar föröfrigt hellre för era åsigter, än hör mina egna upprepade, tillade han.

— Ni är liberal. I det här fallet är det ovanligt; men, ser ni, det är följderna af, att jag för er endast representerar det okända.

— Ni tänker, att om vi stode hvarandra närmare, skulle jag söka inverka på er, sade lorden lågt.

— En man, hvilken vinner insteg hos en kvinna, bör ega förmåga dertill, sade Härdis, utan att låtsa om den underförstådda meningen i hans ord.

Sällskapet reste sig, Lady Montrose följde dem in i salongen, men drog sig snart tillbaka, föregifvande trötthet; hon yttrade till Härdis: ni väntar väl här på era vänner.

Härdis såg sig ingen utväg att undkomma, hon blef ensam med lorden.

I hvarje ögonblick kunde hon vänta Ramsay, hon såg oroligt åt dörren, och hoppades att få se den öppnas.

Skulle det vara för sent.

Lorden missförstod tydligen hennes oro, han såg att hon bleknade och skiftade färg, han kände sig viss om, att hon väntade, det han skulle gripa tillfället i flykten och tala vid henne; han trodde att hon kastade oroliga blickar mot dörren, emedan hon fruktade att de skulle blifva afbrutna.

Trots sin segervisshet skälfde han af nervös oro;

han hade föresatt sig att tala vid henne redan i dag, den uppmärksamhet de väckte, irriterade honom, han ville hafva ett slut derpå. Han skulle tala vid henne för att sedan söka henne i hennes hem och föra henne till sitt slott som sin brud.

Hur han kunnat besluta sig för detta steg, förstod han inte själf, han visste blott, att han ej kunde återvända till Duncanwick utan att veta, det han inom kort skulle få införa henne der, men nu, då han skulle framställa sin förhoppning, jagades han af oro.

Han kände sig öfvertygad om sin seger, men likväl gick han nervöst af och an på altanen utanför salongen.

Härdis hade tänkt, att hon med skämt skulle kunna slå bort hvarje allvarligare närmande, men hvad skulle hon nu göra, då han icke tilltalade henne, icke ens stannade bredvid henne; hon hade icke väntat ett så oöfverlagdt, direkt tillvägagående, hon hade hoppats på ett försigtigare närmande, som hon omärkligt kunnat afböja — för detta var hon utan vapen.

Hon reste sig och tog en tidning, i samma ögonblick kom Lord Duncan åter in, blek, men med ett lugnt, bestämdt uttryck, i sina eljest så nervösa ögon.

Han gick rakt fram till Härdis och sade varmt och undertryckt, ehuru hans stämma skäljde märkbart: får jag hämta er i Sverge och föra er till mitt hem. Jag skall egna hela mitt lif åt att söka göra er lycklig, så att ni glömmet, att ni för min skull offrat ert land.

Härdis studsade, såg mildt på honom och sade allvarligt: jag beklagar uppriktigt, Lord Duncan, att ni kunnat så misstaga er, angående arten af mitt intresse för er; jag har ej gifvit er anledning att förmoda, det jag skulle kunna dela de känslor, ni hyser för mig. Jag skulle hafva varit lycklig, derest ni låtit mig få tillfälle att gifva er ett mera indirekt vittnesbörd derom.

Lorden såg ut att ej hafva förstätt henne. Under

det hon talat, hade han sett frånvarande på henne, sedan syntes han i begrepp att svara, men just då öppnades dörren, och uppassaren anmälde: »Mr. Ramsay».

Lorden spratt till, som träffad af en elektrisk stöt, kastade en kort, blixtrande blick på Härdis, som lugnt mötte hans — och rusade ut ur rummet — i dörren stående öga mot öga med den ståtliga Mr. Ramsay.

Förbittrad, mötte han dennes lugna, frågande blick, mönstrade honom ett ögonblick närgånget och oförsynt, ur stånd att använda den takt, som var honom medfödd, och den beherskningskonst, som genom uppfostran utvecklats hos honom. Han kände sig förödmjukad i sin segervisshet, sin fåfänga kränkt. Djupast i hans väsende rasade smärta och missräkning.

Han erfor den vildaste förbittring, då han mötte Ramsay, öfvertygad om, att han hos honom egde att söka orsaken till sin lidna smälek.

Härdis ämnade rädda den pinsamma situationen genom att presentera dem, men Lord Duncan gaf henne ej tid dertill, han var försvunnen.

Ramsay vände sig om efter den unge mannen, och såg sedan på Härdis. Hon var förvirrad, men sade efter ett ögonblicks tvekan: välkommen vän, ni räddar mig ur en högst obehaglig belägenhet.

— Jag är glad, att jag ej kom olägligt för *er*, ehuru jag tydligen ej var gerna sedd af den der unge mannen, log Ramsay. Hvem är han?

— Lord Duncan, en skotte, svarade Härdis. Vi hafva varit tillsammans endast dessa få dagar, likväl har han antagit, det jag skulle vara redo att följa honom till hans hem.

— Är han skotte, så skulle ni icke ha kommit illa ut, sade Ramsay. Skottarne äro ett ädelt folk, man kan lita på dem. Ämnar ni inte låta beveka er?

— Nej, det har icke ett ögonblick fallit mig in, sade Härdis bestämdt och lugnt, det är endast den största egenkärlek, som kunnat ingifva honom en sådan tanke.

— Eller kärlek, sade Ramsay leende. Emellertid var det ju föga lämpligt att välja mig till offer, men det är likt svartsjuka män. Det passar för oss att nu se Otello, det torde skingra er misstämning att se drama på scenen, i stället för i verkligheten.

— Olycksaliga sammanträffande, utbrast Härdis, jag kan aldrig se Otello utan att bli nervös, jag har en gång varit nära att blifva strypt af en man under ett utbrott af vildaste svartsjuka, dertill en man, hvares känslor jag lika litet delade, som Lord Duncans. Jag borde vara van vid att vara föremål för osammansatta känslor således, men jag finner dem städse lika störande som ointressanta; hvad det därför är ljufligt att hafva funnit er och att njuta af era fantasier.

— Jag hoppas, barn, svarade Ramsay, leende gladt och hurtigt, att ni aldrig skall få tillfälle att ångra er tillit och ert förtroende, det skall bli min käraste uppgift att låta er lefva ostörd i era drömda verldar.

X.

Mr. Ramsays ankomst till hotellet.

Hotellgästerna började samlas i stora salongen före middagen, genom de öppna altandörrarne utåt trädgården, såg man en och annan promenera i middags-toilette. Lady Montrose och Härdis väntade Mr. Ramsay.

Man sökte oförmärkt iakttaga Härdis för att erhålla någon förklaring, angående lord Duncans plötsliga afresa tidigt på morgonen, hvilken var allmänna samtalsämnet. Den ställdes helt naturligt i samband med Härdis' görande och låtande. Det föreföll likväl omöjligt att genomskåda henne, hon var glad som vanligt, tycktes vara fullkomligt belåten med Lady Montrose' sällskap, och såg allt för lugn ut för att kunna sakna någon. De kunde således ej hafva skilts för att återse hvarandra, men ett afslag — hur skulle det vara möjligt.

Alla funderingar afbrötos, då Mr. Ramsay inträdde, och genom sin ståtliga hållning drog allas blickar till sig. Han lade ej märke dertill, utan såg sig blott spörjande omkring. Hans drag öfverforos af ett glädjeskimmer, då hans blick fann Härdis, som leende såg upp på honom. Han gick direkt fram till henne, och bugade sig för Lady Montrose, för hvilken Härdis förestälde honom.

— Ni är icke en främling för mig, sade ladyn hjärtligt, det är mig ett nöje att vårt sällskap utvidgas; vi hafva i dag förlorat vår kavaljer, som alla här så väl som jag var öfvertygad om att vår unga vän ämnade behålla för egen räkning, tillade hon skämtsamt. Eftersom hon tycks hafva beslutat annorlunda, fortfor hon, så är det lugnt för mig att veta, att hon får en älskvärd ciceron; jag är själf för gammal att studera Rom, ledsnaden att se henne ensam kan ni befria mig från, och är mig därför dubbelt välkommen. Som jag vet att ni själf är ensam, hoppas jag det blir till ömsesidig belåtenhet.

— Tacksamheten är å min sida, svarade Ramsay förbindligt, jag hoppas att Miss Furu aldrig skall få tillfälle att beklaga sig öfver mig, jag ställer mig villigt till hennes förfogande.

— Då förefalla ju alla parterna nöjda, sade Lady Montrose gladt, kom och låt oss äta vår middag tillsammans för första gången, jag hör gongongen.

Alla reste sig, snart var sällskapet ordnad.

General Bly med döttrar hade sina platser bredvid Mr. Ramsay, generalen var snart fördjupad i frågor angående Indien, han hade själf blifvit general der, Lady Montrose blandade sig i samtalet. Öfverste Parker och hans fru diskuterade hotell- och resebiljettfrågan.

Lord Duncan var glömd, var det likgiltigt för hans sällskap att han rest, så var det äfven likgiltigt för de andra. Mr. Burns såg frågande ut, det var han och hans fru, hvilka tillika med hennes mor visat den ensamma, unga främlingen välvilja. Han såg nu med undran och missnöje den nykomne, och frågade sig hvad detta skulle betyda.

Hotellfrågan hade under tiden drunknat i en massa anmärkningar angående allt sevärdt i Rom. Earlen af Sutherland och diplomaten berättade jagthistorier och skämtade öfver politiken.

Härdis hade förströdd hört på allt detta prat hit och dit, men ansåg sig likväl skyldig att en och annan gång deltaga i samtalet, då Ramsay hjälpte henne att afvända en del af ordflödet, kände hon det som en befrielse; hon erfor, att hon kunde räkna på hans bistånd för att få lefva i ro i egna stämningar. Med en svag anstrykning af ironi gjorde han några frågor, hvad orden icke skulle hafva kunnat åstadkomma, verkade hans lifliga, behagliga sätt, det var tydligt att han vann sällskapet, så väl damer som herrar. Då han kände att han var på jemn mark, framkastade han en antydning om sin familj. Mr. Burns studsade, men det öfriga sällskapet förhöll sig lugnt. Lady Montrose log och såg menande på Härdis, som förstod att hon ansåg meddelandet lämpligt. Konversationen fortsattes obesväradt.

Det var en lättnad för Härdis, då middagen var förbi, hon fann måltiderna på hotellen outhärdligt tröttsamma. Den hetsjagt de flesta lefde, präglade samlifvet. Älskvardhet, förbindlighet, men aldrig ett ord af verkligt intresse. Hon kunde därför till fullo uppskatta värdet af sådana män, som Mr. Greville och Mr. Ramsay. Något fantastiskt och utbrutet ur den enformiga verkligheten, hur skulle hon eljest hafva kunnat uthärda. Hon hade äfven varit föga besvärad af sin omgifning, under sin samvaro med Lord Duncan. Han hade tagit hennes uppmärksamhet odeladt i anspråk, nu återigen var hon hänvisad till sällskapet i allmänhet, hon och Ramsay kunde ej närma sig hvarandra i detta kaos af ytligt prat. De andades ut först då de blifvit ensamma i den lilla hörnsalongen, der de kunde inrätta det trefligt åt sig och egna tiden åt läsning. De öfriga drogo sig tidigt tillbaka för att vara redo till nästa dags jagt, inte ens Lady Montrose hade lust att hålla sällskap länge efter middagen. De kunde således njuta ostördt och hade den tysta trädgården till sitt förfogande.

Då de skildes, sade Ramsay hurtigt: är ni redo då

att börja studierna, vi kunna ju göra upp på morgonen hvad vi skola se, förresten drifva vi, dit lusten för ögonblicket för oss.

— Vi studera hvarje sak, så länge den roar oss, och tills vi lockas af något nytt, vi äro båda oberoende af tiden, sade Härdis.

— Det är ett godt förslag, då gäller det blott, att vi entusiasmeras lika länge, deri ligger vänskapens trolleri, skämtade Ramsay; jag hoppas ni ej skall finna mig omedgörlig, jag är villig att offra en del af antiken åt ert älsklingsstudium — renässansen. Vi få på så sätt representera hvar sin tidsålder, ni vet att ni behöfver hjälp af mig.

— Jag skall som äkta renässansmänniska icke underlåta att begagna mig deraf, log Härdis.

— Jag är dilettant på Italiens jord, sade Ramsay, jag är här fjärran borta från mitt urgamla Indien, jag kommer att känna mig som i en modern tid, redan i antiken. Ni har rätt uti, att jag har för många tidsåldrar mellan mig och den moderna tiden, jag når den aldrig, men jag får studera den genom er.

— Vi få komplettera hvarandras begrepp, sade Härdis, jag hoppas de bilda något nytt som helhet, ehuru jag är öfvertygad om, att sammansättningen blir bizarr.

XI.

Efter Påsken.

Härdis och Ramsay hade användt största delen af dagarne, under påsken, till kyrkobesök. De hade njutit af de härliga messor, hvilka doft ekat i St. Peters och Lateranens hvalf. Stämningen hade likväl störts af den skådelystna hop, hitkommen från alla jordens hörn för att få sitt lystmäte på katolska ritual och Miserere, hvilken utan pietet promenerat skrattande och pratande, upp och ned eller i kretsgång öfver kyrkgolfvet, bidragande att föröka det intryck af teater, som de andefattiga ceremonierna ingåfvo.

Om kyrkorna varit fyllda af knäböjande troende, skulle stämningen hafva blifvit en annan, men de kvinnor, som nedböjda under sina synder, lutade sig mot biktstolarnes galler, voro lätt räknade, och endast här och der i ett sidokapell syntes en knäböjande man.

St. Peter själf, i sin stela oåtkomlighet, tycktes vara den ende, som bibehöll något af svunnen auktoritet, tiggaren, så väl som adelsmannen, kysste ödmjukt hans sönderkyssta fot; man såg likväl att herremannen drog sig tillbaka under korstecknet, derest en allt för smutsig trashank egnat den sin hyllning ögonblicket förut.

Ett drag af reservation hvilade öfver publiken, den föreföll ganska oberörd, till och med när från balkongerna, de heliga relikerna förevisades af guldsmidda, bugande prester.

Presterna fingo arbeta, de voro dertill utsedda, meniskorna lefde i ro för sin frälsning.

Man måste söka sig långt bort till någon anspråkslös kyrka, der guldet ersättes af guldpapper, och granna färger sticka i ögonen, till det estetiska sinnets förtviflan, för att finna kyrkgolfvet betäckt af bedjande, och en utstyrd Mariabild, med barnet på armen, egnad någon varmare dyrkan. Otaliga vaxljus brinna då vid hennes fötter, en massa pappersstjärnor i guld och silfver, öfverhölja det afskyvärdt fula, målade träbelädet. Kottiljongsdekorationer, som det mycket ofta varit en kändbar upoffring för den fromma gifvarinnan att anskaffa.

I Il Gésus präliga jesuitertempel rör sig den förnäma världen ännu i dag, och ingen kan väl underlåta att visa sig vid messan i Sixtinska Kapellet, för att af själfva Kristi ställföreträdare erhålla visshet om plats i himmlandet, så väl som de fattiga söka nå sin, genom att på sina knän krypa uppför Scala Santas träbelagda marmortrappa.

Andakten föreföll allestädes monoton och innehållslös, den tycktes ha lika litet med personligheten att göra, som bruket att hälsa genom att aftaga hatten. Man korsade sig i stället inför den Herre, som sades regera i kyrkan — och så hade man äfven fyllt sina skyldigheter mot himlen.

Staden Rom var fullkomligt likgiltig för denna inre rörelse, all handel fortsattes oafbrutet äfven på Långfredagen.

Att finna något djupare andligt lif, i det nuvarande Rom, var fåfängt. Härdis och Ramsay beslöto att framdeles lefva helt och odeladt i det förflutna, och i de sköna omgifningarne, hvilka alltjemt besitta den starkaste drag-

ningskraft, ehuru den vidsträckta Campagnan, nuförtiden utbreder sig åt alla håll, istället för de lundar och trädgårdar, hvilka utgjorde det antika Roms omgifningar. Af renässansens Rom bibehålla endast parkerna omkring Villa Doria och Villa Borghese ännu något af den forna skönheten.

Härdis och Ramsay hörde likväl ej till de nutidsmänniskor, hvilka äro hänvisade till stundens vara; i sin fantasi egde de förmåga att flytta tiderna, de funno därför större behag uti att vandra bland ruiner, der deras drömmar fylde rummet, än att lefva i en verklighet, der de hade intet att minnas. Deras egna stämningar kommo till intensivare uttryck, då de lefde i de flydda tidsåldrar, som omgäfvade dem, de egde ju dem i behåll — det enda som var borta var människorna, men de saknade dem icke, de hade nog af hvarandra. För dem reste sig Rom ur sina ruiner, de vandrade mellan marmorpalats och pelargångar, der andra sågo trånga gator och gränder, men nere vid floden, i de ruskigaste fattigkvarteren, växlade de ej tiderna, utan vandrade i den verld, som är sig alltjemt lika — armodets. Der nere kände man dem redan, synnerligast barnen, men äfven bland de äldre fördrefvo de mången stund. Härdis roade sig med att prata med sina lätt förvärfvade vänner. Än voro de inne i en liten trång och smutsig antikvitetshandel, än i en kolbod, der en stare promenerade nöjd och belåten med sin lämpliga, svarta rock. Smederna hälsade dem muntert välkomna, torgfolket bjöd ut sina varor. Här rörde sig lifvet i samma former, som fordomtima bland småborgarne och handtverkarne i antikens, så väl som i renässansens Rom; det kunde vara dem likgiltigt, om en kejsare — påfve — eller det nyskapade Italiens konung regerade Rom — deras Rom var nu, som för 2,000 år sedan — försakelsens och resignationens, men äfven förnöjsamhetens hemvist. Intet har förändrats i deras lif eller vilkor, för dem kunde gerna tiden vridas tillbaka, de skulle ej

märka det. Det enda som förändras för dem, är att de möjligen byta stadsdel.

Hur få är det icke, som i det stora hela lefva historien.

Forum ligger i ruiner. Kristi ställföreträdare på jorden, sitter som den vanmäktige: »Fången i Vatikanen», men här nere vid Tibern, går lifvet sin vanliga, gilla gång.

De gamles Campus Martius — en gång praktbyggnadernas kvarter — är allt sedan renässansens tid till en stor del de höga, mörka kasernernas och de trånga, smutsiga gatornas värld, men likväl — hur många uttryck af glad förnöjsamhet, mötte de ej här ibland folket. Leende barnansigten, och hjärtlig välvilja hos de äldre. Härdis och Ramsay drogos allt emellanåt till dessa kvarter, af ömsesidig lust att studera detta primitiva tillstånd; solande sig i förnöjsamheten, som upplyste den omgivande dysterheten, fröjdande sig åt den verkan deras enkla gåfvor hade på dessa, hvilka fordrade så litet af lifvet, och hvars enda lycka låg i en rik fantasi. Njutande vid blotta tanken på läckerheter, hvilka de rika ej förmå smälta, och för öfrigt utan begrepp för deras omättlighet.

De hade en dag ströfvat gata upp och gata ned i dessa kvarter, förirrande sig ända bort emot Piazza di Spagna. De hade tillbringat hela förmiddagen bland sina vänner och önskade äfven förse barnen på Spanska trappan, af hvilka de snart sågo sig omringade, och som med hänförelse togo lyra, då Härdis kastade apelsiner till dem, hon erhöll till gengäld fullt med blommor — små, anspråklösa buketter. De hade en synnerligen hängifven vän bland barnen, det var den tolfårige Lorenzo. Första gången de kommo till blomstersäljarnes torg, hade de med förtjusning betraktat den vackre gossen. Ramsay hade sagt åt Härdis: der ser du bilden af min lille Godfrey. Hans långa, svarta lockar — de drömande, bruna ögonen, och den ädelt klassiska profilen.

— Liknar din lille Shakespearedyrkare denne, sade Härdis, så är det helt naturligt, att han älskar Romeos kärlekssaga, han är då af naturen utsedd till ett af romantikens offer, Lorenzo återigen, får nog som ett folkets barn lefva ostörd i sin omedvetna värld.

Följda af barnens glada, tacksamma blickar, gingo de uppåt den lilla kyrkan, Trinità de Monte, och bort emot Monte Pincios lustpark. Regementsmusiken hade tystnat der, promenadtimmen var förbi, hela den vanliga filen af ekipage hade rullat bort, konungen och drottningen hade mötts och fyllt ceremonielet med »stora reverensen».

De kunde beräkna att få vara ostörda i njutandet af den skuggiga parken och utsigten öfver Rom och de sju kullarne. Mandelträden blommade på bar kvist. De små rosafärgade blommorna täckte kvistarne, ja, till och med öfre delen af stammen, träden liknade buketter bland den friska vårgrönskan. Lind- och kastanjealléerna började gifva skugga, palmernas blad svigtade för vinden, gräsmattorna voro höljda af tusenskönor; bredbladiga, saftiga aloëarter bildade en vacker, mörk nyans, till motsats mot den ljusa vårgrönskan; cypresserna i Villa Medici utgjorde en skönt tecknad bakgrund. I den stora parkdammen, skuggad af slokande pilar, seglade hvita svanor.

Luften bådade sommar, ehuru man endast var i medlet af April. Den var bemängd med berusande blomdoft.

— I dag är det 14 dagar sedan vi träffades första gången, sade Härdis och satte sig på en låg stenbänk, skuggad af lager och myrtenbuskager. Hittills hafva vi lefvat enligt vår dröm, ett härligt lif, fortfor hon, det är till och med ljufvare än drömmen, i lika hög grad som Rom är skönare än fantasien mäktar fatta.

— Rom eger skatter, som det ej är möjligt ens för konstnärsfantasiens att gripa, sade Ramsay och satte sig

bredvid henne, lika litet kan man skapa ett lif, sådant som ditt och mitt är och lofvar blifva; stämningar, som uppstå genom samklang mellan tvenne personligheter; men man måste förut hafva tänkt sig möjligheten, gjorde menniskorna det, skulle de finna lyckan oftare. Du och jag hafva trott derpå, därför sökte vi hvarandra, som stålet söker magneten; vi kunna äfven vara öfvertygade om, att vi ej misstagit oss, de andliga sympatierna äro säkrare ledsvenner än känslan, dess brister bestå deri, att man hoppas i ännu högre grad, men på idel overkligheter. Man ville gripa det ofattbara. I andlig sympati deremot, eger man den lyckliga verkligheten.

— Du tror ej på den jordiska mystikens bärkraft, sade Härdis, det vet jag ju, du begär den icke, du har lemnat detta bakom dig i lifvet, som något ofruktbart — en chimär, det är i det afseendet jag finner din personlighet half, du är som en skugga i lifvet, du är en fantasigestalt från andra verldar. Du har intet fotfäste vid jorden, din ande irrar fjärran bort från fosterland, hem och omgifning. Du kräfver endast drömmen, jag kräfver själfva lifvet, men jag vet att det städse svarat: »jag har intet att gifva i verklighet», — därför följer jag dig. Men då jag lefvat i fantasiens verldar, så finner jag måhända säkrare lifvet, du vet, att jag stundom ser lyckan i mitt eget land, som en hägring. Då jag njuter af skönhetens skördar, här på främmande jord, är det till mitt eget land jag vill föra frukterna.

— Du vill då äfven egna ditt land, de stämningar, jag förmår uppväcka hos dig, log Ramsay, jag har redan lärt mig att du är egoist; men låter du mig endast njuta vid din sida, så följer jag dig gerna såsom ett minne till ditt land. Jag är som du säger, en irrande ande, jag har ingenstädes hemvist, der jag skulle känna mig hemma, gör jag det minst. Ett melankoliskt drag skymtade i hans ögon, hvilka eljest städse uttryckte hurtig lefnadsglädje.

Härdis betraktade honom tankfullt.

— Alla klaga öfver att de äro främlingar i denna värld, sade hon, det är den moderna anden. I mitt land klaga de unga, här klagar du. Ja, ni engelsmän äro som spånor på hafvet, ni drifva på måfå allestädes, höra aldrig någonstädes hemma; men derigenom att edra förnögenhetsvilkor göra det möjligt för er att flacka jorden rundt och söka, så finna ni alltid något, som intresserar er och möjliggör en romantisk uppfattning af lifvet. Hos er är det blott guvernanten, som sitter hemma, studerar sin bygata och skrifver realistiska noveller, som Mr. Bridges säger. De våra återigen, nödgas i allmänhet sitta hemma i trånga förhållanden, pressas och förkrympas, man tycker sig se, hur den praktiska nyttan obarmhertigt klipper andens vingar. Mina landsmän, isynnerhet andens så kallade målsmän, förefalla mig likna fjärilar, som glädjedruckna borde fladdra i solskenet, under vårens och sommarens korta dagar, men hvars bräckliga vingar grymma pojkar afslitit, så att de nödgas kräla i stoftet.

— Kampen för tillvaron, afsliter andens vingar, sade Ramsay.

— Men ni, bildade engelsmän, äro likväl ofta själfständiga nog att trotsa de vanliga, prosaiska förhållanden, hvilka omgifva er, och lefva det lif, som tilltalar er, svarade Härdis. Dertill hafva ni uppfostrat er derhän i själfständig karaktersutveckling, att ni veta hvad ni vilja, och förmå utföra det, och framför allt, ni lemna de allbefarna vägarne och föredraga att färdas i skönhetens rymder. Det är en renad fantasi lustfärder ni älska — du är för mig uttrycket af denna din nations sublima skönhetsträngtan, det är den jag griper efter — de stämningar, den ingifver mig, skulle jag vilja skänka mitt land.

— Du fantiserar öfver mitt land, som öfver ditt

eget, log Ramsay, båda äro de, såsom du ser dem — ett Utopia.

— Måhända, svarade Härdis, men det Utopia vi här lefva, är likväl en verklighet — hvarför skulle det ej vara möjligt att skapa ett nytt.

XII.

Osterian vid Porta Pancrazio.

»Signor Fritz Allan», läste Härdis på kortet, som uppässaren bar in till henne en söndagsmorgon, då hon satt vid frukostbordet tillsammans med Ramsay i den lilla matsalen, der det alltid dukades frukost åt dem ensamma; Lady Montrose kom först ned sednare på dagen, de träffades sällan före middagen.

— Bed Signor Allan stiga in i salongen och vänta en stund, jag kommer genast, sade Härdis.

Uppässaren gick.

— Skulptör Allan, min svenska bekantskap från Skandinaviska Föreningen, som du vet jag talade om, och som lofvade besöka mig.

— Ja, jag vet, sade Ramsay, det skall bli roligt för mig att få se en svensk, han är den förste.

De reste sig och gingo in i salongen, der en lång, ljus man kom emot dem. Han hälsade hjärtligt på Härdis, men såg frågande ut, då hon presenterade: min vän och reskamrat, Professor Ramsay.

— Ni är då inte ensam, fröken, sade den unge mannen.

— Nej, Mr. Ramsay och jag studera tillsammans, se-

dan jag varit lycklig nog att bli befriad från mitt föga angenäma, svenska resällskap, som ni bäst kände; men jag har äfven min väninna, Lady Montrose, här på hotellet. Man är lyckligtvis aldrig utan sällskap i Italien, har jag funnit, man träffar till och med älskvärda svenskar. Ni, t. ex., som är vänlig nog att uppfylla ert löfte att hälsa på mig.

— Egennyttan, fröken, sade den unge mannen leende.

— Så mycket bättre för mig, om jag får tänka, att ni ej gör en uppoffring, herr Allan, det är alltid ledsamt att veta sig vara föremål därför, sade Härdis.

— Jag tror ni sällan behöfver frukta för dylikt obehag, fröken, eller hvad säger ni, Mr Ramsay?

— Locka inga artigheter från mina vänner, herr Allan, Mr Ramsay och jag uppoffra oss för hvarandra, det är vänskapens behag.

— Jag fruktar, att det blir jag, som får underkasta mig att vara föremål för uppoffringar. Miss Furu har tagit hand om mig, emedan jag är en stackars sjukling, fjärran från hemmet, från hustru och barn.

Allan såg förvånad ut, men sade lugnt: Ni förefaller icke att kunna förorsaka mycket besvär; enligt min uppfattning ser ni ut som sjäfvä hälsan, men skenet bedrar ju så ofta.

— Här vid lag tyvärr, men lyckligtvis har min hälsa icke hindrat mig att i rikt mått njuta af edert härliga Rom, tillsammans med Miss Furu.

— Ni är väl här endast för en kort tid, sade Allan, hur mycket ha ni icke att njuta af. För mig är Rom alltjemt nytt, ehuru jag studerat här i fem år.

— Ni är ju som infödd romare då, sade Ramsay, — antagligen mer hemmastadd än de pläga vara; hur många af landets egna barn gå ej främmande förbi sina rikedomar, under det främlingar ösa med fulla händer de funna skatterna in i sina fädernesland.

— Det är i hög grad fallet med Italien, under nuvarande förhållanden, sade Allan, dess egen konst står lågt, under det konstnärer af främmande nationer här söka inspiration.

— Af modern italiensk konst finner man föga af intresse, inföll Härdis, men man tänker ej derpå, man drömmer i stället, att man lefver i renässansen, den står alltjemt lika oberörd. Att andra seder och andra förhållanden framkallat dess mästerverk, är oss ofattligt, då vi erfara att vi hämta lif af dess lif.

— De återigen hämtade konsten ur det dåtida lifvet; det är skilnaden, sade Allan.

— Visserligen, inföll Härdis, men äfven från antiken. All kultur rör sig i evig kretsång. Derest icke nationerna förlamades af andlig trötthet, så borde vår moderna konst och vår litteratur blifva så mycket rikare, vi ega ju både antiken och renässansen att ösa ur, men tyvärr — trötthet har kommit, i stället för den forna entusiasmen, den enda räddningen är, att vi lefva ett nytt lif att börja med, derur skola friska källådror springa fram och stärka nya släkten.

— Hvad menar ni då med ett nytt lif, fröken, sade Allan.

— Ett lif i stark, glad njutning, der man med hela sin själ griper hvarje tillfälle att lefva fullt. Renässansens lif, sådant det tedde sig för de ädlaste själarne, rikt och glänsande, ehuru uppfyllt af sorg och kval; det är i växlingarne, som menniskoanden utvecklas. Att öfverdrifter gripa en del, att låga själar ej ega den barlast, som höfves för att hålla måtta, och i stället för förädling, nå förnedring, hvad kan det hjälpa. Vid sidan af en Michel Angelo, komma i alla tider män, liknande en Pietro Aretino, att finnas. I motsatserna arbetar lifvet sig fram, om det blott eger den sunda kraften, och sinnets ädelhet till bottsats. Det rena guldets sprang fram klart och

lysande i renässansen ur det omgifvande slagget; hvilken tid har någonsin kunnat uppvisa idel renhet.

— Renässansen mindre än någon annan, sade Allan. Det var lössläpphetens tidevarf.

— Just därför, lyste de få klara stjärnorna så mycket skönare, sade Härdis — tänk på Michel Angelo och Vittoria Colonna.

— Det var de fåfängliga illusionernas gloria, som omgaf dem, inföll Allan, hvad gagnade det dem, att hon blef sin ovärdige makes minne trogen, och endast skänkte en sådan man, som Michel Angelo, sin vänskap.

— Endast, inföll Härdis. — Den vänskapen var för honom af större betydelse och af djupare innebörd, än hvad hennes kärlek, som aldrig mer kunde gifvas hel, skulle hafva blifvit.

— Nåja, sade Allan, det är endast mänsklig frågvishet att spörja: hvad skulle resultatet hafva blifvit, om de träffats förut.

— Det är en fråga, svarade Härdis, som passar i de förhållanden, der icke konstnärens eller skaldens dröm om idealet hägrar — man når det säkrare i kamp och strid.

— Ni tycks inte fråga stort efter vanliga dödligas lycka, fröken Furu, suckade Allan. Jag är konstnär, men jag erkänner, att jag därför ej vill försaka kärlekens lycka.

— Kan ni förena dem, så mycket bättre för er, troligt är det icke.

— Nej, inte om man tar er till hjälp, sade Allan.

— Det är angenämt för mig att höra, log Härdis, jag som yrkar på att jag funnit vägen till lyckan, hvad säger ni, Mr Ramsay, kan ni inte hjälpa mig.

— Jag tillstår, att Miss Furu visat mig rätta vägen, log Ramsay, hans ögon lyste skälmaktigt. Men jag har pröfvat hvad lifvet har att bjuda föröfrigt, min unge vän, fortfor han leende. Ni återigen är ung, det är naturligt

att ni först önskar söka i verkligheten. Jag återigen är nöjd med drömmarnes rike, det är det land, uti hvilket Miss Furu känner vägarne. — Jag har utan saknad lemnat lifvet.

— För alltid? — sporde Allan mörkt och mätte Ramsay med en frågande blick.

— Så länge Miss Furu har tålamod att ledsaga mig, svarade Ramsay.

— Det blir så länge jag har hjälp af gynsamma förhållanden, så att icke såpbubblan brister, sade Härdis. Ni vet att drömmar äro flyktiga varelser, de ha troligen ej lust att följa oss längre än genom Italien.

— Och sedan? — sporde Allan.

— Sedan få vi åter nöja oss med lifvet, log Härdis.

— Ni drömmer vaken, tror jag.

— De medvetna drömmarne äro ljufligast, man behöfver då ej frukta för uppvaknandet.

— Enligt min uppfattning borde ni aldrig stå ut med att vakna upp i lifvet.

— Ej i det vanliga lifvet måhända, därför skapar jag om det i min fantasi, när jag nödgas möta det.

— Hvar tar ni kraften dertill?

— Det är mystiken — för mig själf liksom för andra.

— Det är Miss Furus egen hemlighet, sade Ramsay leende, lycklig den, som får höra till dem, som hon inviger till ett nytt lif.

— Kan det äfven förunnas mig en sådan nåd, sporde Allan.

— Det beror på er själf. Jag kan endast hjälpa läraktiga elever, skrattade Härdis, men ni förefaller mig misstänkt i era kraf på en fattbar »lycka», som ni kallar det; jag har endast lysande såpbubblor att bjuda, dem glädja vi oss åt, liksom barnen, men akta oss för att gråta, då de brista. För oss är det ingen öfverraskning, det ha vi vunnit genom att hafva pröfvat lifvet.

— Ni tycks själf ha kommit djupt i erfarenhet; fruktar ni inte likväl, att någon af såpbubblorna skall bli er så kär och dyrbar, att ni kommer att sörja då den brister?

— Jag hoppas, att jag aldrig kommer att se någon dylik, eller om så vore — att den skulle hålla, log Härdis.

— Ni är oförbätterlig, suckade Allan, lifvet har inte lärt er något.

— Eller för mycket. Hur många såpbubblor tror ni att man har sett brista, innan man ser det med lugn. Det är långt från barnets ståndpunkt att tro, att allt skall vara — och till min — att allt är förgängligt. Naturen förstår att aldrig klaga, annat än i höstvindens sorgmodiga sånger. Hvarför lär sig ej menniskan det samma och hoppas på nya vårar.

— Ni anser då att nya vårar komma, äfven för menniskan. Vi ega likväl färre utvecklingsmöjligheter än den yttre naturen, därför se vi med oro förändringarna. Den döda naturen låter lugnt arten förgå, blott släktet lefver, — vi äro medveten art, och nöja oss därför ej med att blott släktet lefver — vi vilja äfven lefva själfva.

— Det göra vi ju också rikare, om vi blott underkasta oss, att höst följer på sommar och vår, sade Härdis.

— Vanligtvis underkasta vi oss att hösten kommer, det är den mogna ålderns resignation, det är Mr. Ramsays ståndpunkt, sade Allan, men för oss, som ännu lefva i våren och vänta sommaren, borde tanken på förgängelsen vara fjärran.

— Tror ni att det är resignation, som Miss Furu lärt mig, inföll Ramsay med värme. — Nej, min unge vän, det är den sanna lyckan, som ej söker annat än lifvets ädlaste fröjder, men dem njuter man säkrare, sedan man uppnått den mogna ålder, som kräfves för att ej i ungdomligt öfvermod förstöra den såpbubbla, som gläder och lyckliggör. Kunde ni unga förstå att fara

varsamt fram med lyckan, då hon bjudes, så skulle icke så många illusioner krossas.

— Har fröken Furu lärt er den konsten också, sade Allan med ett lätt retligt tonfall.

— Det har lifvet lärt mig, jag hoppas att Miss Furu skall få fördel af min erfarenhet, sade Ramsay.

— Er erfarenhet har gjort er till min läraktigaste lärjunge, skämtade Härdis.

— Vill ni inte åtminstone försöka med mig, sade Allan. Som landsman bör jag väl kunna göra anspråk på något af er tid i Rom; tycker inte ni också, att det vore rättvisa mot fosterlandet, Mr Ramsay?

— Jag medger, att jag gör intrång på främmande område, skämtade Ramsay, men vi få söka förlikas samtliga.

— Jag förklarar mig neutral, log Härdis, jag får vara lika älskvärd mot er båda — till gengäld hoppas jag, herr Allan visar oss, som främlingar, gammal romersk gästvänskap.

— Ni kunna räkna på mig, det skall bli mig ett stort nöje att vara er till någon nytta.

Han hade synbarligen blickats genom Ramsays uppträdande. Samlifvet mellan dessa båda, hvilket från början hade förefallit honom ofattligt, kunde icke annat än intressera honom, på samma gång som det väckte hans nyfikenhet genom sin bizarra egendomlighet.

— Jag hade hoppats, sade Allan, att i dag få visa fröken Furu något för Rom originelt, som ligger utanför den allmänna stråkvägen. Jag tänkte föreslå en promenad till en osteria i närheten af Villa Doria, ni ha kanske redan varit der?

— Nej, sade Ramsay, vi ha ännu icke varit till Janiculus — det återstår — vi ha ej besökt Tasso, ej heller Goethes favoritplats i Rom — Doriaparken.

— Vi kunna ju följa den nyanlagda Passeggiata

Margherita, så komma vi förbi St. Onofrio, sade Allan. Doriaparken är deremot icke öppen i dag.

— Ja, tag Miss Furu med er, sade Ramsay, jag afstår henne åt fosterlandet för i dag; jag återigen skall använda tiden för att söka min vän, Dr. White, som lofvat rikligt förse oss med aftonlektyr.

— Följer du inte med oss då, sade Härdis med synbar missräkning.

— Nej, det är bättre att jag försöker skaffa dig, din gamle vän, Symonds, tills du kommer tillbaka — du har ju önskat så mycket, att vi skulle läsa honom tillsammans.

— Nå, farväl då, sade Härdis; hon förstod, att Ramsay önskade lemna Allan ensam med henne. Men huru dags skola vi träffas, tillade hon.

— Jag är tillbaka kl. 5, om du tror att du är hemma då, sade Ramsay.

— Det lär jag väl vara, kanske förr, eller hur, herr Allan, hur långt är det dit ut, sade Härdis oroligt; hon hade fullkomligt förlorat lusten för utfärden, sedan hon fått klart för sig, att Ramsay ej skulle följa dem. Att vara ensam med Allan i flere timmar, föreföll henne ej lockande, men hon kunde icke neka nu, hon måste låtsas ett intresse, som hon ej kände, så mycket mer för att Allan ej skulle få den tanken, att Ramsay var outhärlig för henne.

— Vid 5-tiden kunna vi nog vara tillbaka, svarade Allan, men vi äro väl ej direkt beroende af klockan. Jag tror också att ett par norska vänner möta oss derute. Daae och hans fru ämnade komma för att träffa fröken Furu.

— Jag är van att vänta, när det gäller Skandinaviska Föreningen, sade Ramsay och log.

Härdis skrattade, hon förstod att han gjorde en anspelning till de kvällar en gång i veckan, som han troget inväntat henne nere i salongen för att säga godnatt,

då hon från Skandinaviska Föreningen följts hem af Allan. Denne såg frågande på dem, det kom ett drag af misstänksamhet öfver honom, men då Ramsay gladt tryckte hans hand och bugade sig för Härdis med ett hjärtligt: »lycka till glada stämningar», så skingrades hans ögonblickliga misstanke, att han bevittnade ett vanligt äfventyr, och hans undran infann sig ånyo. Hur hängde detta tillsammans, frågade han sig. — Hvad var meningen?

— Nå hur står det till med våra konstförhållanden hemma, fröken, sade Allan, så snart de kommit ut på Piazza del Popolo och promenerade bort mot andra Tiberstranden.

— Hvad vill ni väl jag skall svara på det, kort och godt; det kan vara mycket att säga om den saken, synnerligast vis à vis er, som så fullkomligt rymt landet och blifvit romare. Hvarken ser utställningar eller utställer hemma själf. Det råder lyckligtvis split och strid, så nog brytas idéerna emot hvarandra, och mycket nytt och lifskraftigt har spirat upp ur kampen. Realisterna, så kallade, traska som vanligt i det tråkigas hjulspår, de tyckas ha monopol på att visa verlden hur tråkig den är, då den inte får hjälp af geniet att framvisa sina skönaste och hemlighetsfullaste uppenbarelser. Nå-ja, låt dem lefva till fromma för hyardagsmenniskorna, de skulle bli allt för bedröfvade, om de aldrig funno någon, som ville föreviga deras alldagliga lif, just så enkelt och anspråkslöst, som de se sig själfva och sin omgifning. Men poeterna — drömmarne och svärmarne, de som söka sina egna stämningar i naturen, eller uteslutande inom sig själfva, ja, sådana hafva vi äfven fått på de sista åren — det är det nya, som brutit in i vår tid. Ni har aldrig sett resultatet af den lyriska stämning, som börjat göra sig gällande, efter alla dessa års prosaiska realism, ni vet väl ändå genom tidningarna, som åtminstone för-

irra sig hit ned i er antika verld, att vi ha haft nästan lika häftiga strider att utkämpa för den nya frihetskärlekens skull, som vi en gång hade för opponenterna. Det är ju också ett par af dem, som nu bidragit till att ytterligare utvidga konstens horisont. Josephson stred som opponent i första ledet — begabbades och föll, men hans ande lefver i det nya. Han, så väl som Richard Berg och Bruno Liljefors äro gamla bekanta till er till och med, de nya äro prins Eugen, Nordström, Eugen Jansson och Kreugers sednaste utveckling. Den nya konsten kommer att gå fram på den väg de utstakat — frihetens och fantasiens. — Det beror på deras lifskraft, huruvida den svenska konsten skall fortsätta att skära lagrar inom den moderna europeiska. Om den svenska landskapskonsten skall ega kraft att stå värdigt vid sidan af Englands triumferande fantasikonst. Men så visst som motstånd drifvit all andlig verksamhet till mognad, lika visst skola de segra. — Fantasien, de fria personligheternas drömmar hafva framtiden för sig.

— Jag kan icke neka till, sade Allan, att ryktet om dessa nya strömningar stundom mana mig hemåt, de äro det enda kraftfullt inspirerade jag kan finna, att ni bestå er med der hemma; men ni måste väl medge själf, att jag inte kan ha mod att lemna Rom i Maj för att studera en konst, som i alla händelser är mig mer eller mindre främmande. Jag är skulptör och har som sådan intet att finna i Sverge sedan Hasselberg är död, Börjesson egnar sig ju uteslutande åt sin specialitet — jag har deremot allt här i Rom, jag studerar och njuter, men tyvärr, den skapande kraften vill ej komma; jag börjar ständigt, men inspirationen griper mig ej. — Jag kan ej skapa nytt lif, sedan jag ej längre nöjer mig med den idélösa konsten.

— Det är förhållandet med det stora flertalet i vår tid, svarade Härdis, jag hör af er samma klagan, som af så många andra af våra landsmän, hemma eller utomlands.

Alla *vilja* något, men ingen *kan* något. Ni ha lärt er af misströstans period i vår litteratur, att intet är värdt något — allt är ledsamt, banalt, ja, hur legio äro icke fräserna. Då tiden nu kräfver ett nytt, stå ni rådvilla och lägga händerna i kors, ni bedyra att ni se skönheten, men ni idas icke sträcka ut och gripa henne och — hon flyr er. Det är icke en gudinna, som står stilla som modell. Det är det ni kräft, till dess att konstens genius tagit till flykten, och ni stå der öfvergifna och nedslagna. Ni måste lefva i konststämningar, dyrka och drömma, så skolen I mäktiga skapa konst som de gamle. Jag mötte en af den äldre generationen på Capri; det är naturligare att höra dem klaga öfver stillestånd, oförmåga i skapandet, men ni, som är ung, och dertill har Rom öppet för er, af er eger man rätt att vänta något nytt.

— Det kan förefalla er så, sade Allan dystert, ni har en ofantlig lätthet att ge förslag på lifslycka, emedan ni själf njuter på grund af er naturs daning, men vi andra få nöja oss med att se, att andra tider njutit — eller att betrakta er som något oupphinneligt.

Härdis log. — Så der ja, ännu en, sade hon skratande. Och ändå kallar ni er ung; blygs ni inte att upprepa dessa maktlöshetens jeremiader, ni som ännu besitter ungdomens kostliga gåfva. Att ålderdomen ler skeptiskt, då jag talar om glädjen, det kunde jag finna naturligt; jag möter likväl oftare der, resonans för mina drömmar. Hos de gamla, som sett vår poesis glansdagar, som drömt i ungdomen och lefvat det skönhetslif, som fylde vårt land, då sången kom från hjärtat, och skalderna lästes i familjekretsen, under det husmoderns spinnrock surrade. Folket sjöng våra folkvisor — *Frithiofs Saga* kändes af hvarje barn. Den tiden måste vi få tillbaka i nya former, för oss mera tilltalande; man rycker aldrig tiderna tillbaka, men man eger att bygga på det gamla. Låt oss blott njuta af gamla tiders konst och litteratur, och snart skola nya blomstra.

— Ni drömmer storhetsdrömmar för gamla Sverge, sade Allan skeptiskt och log, ni får allt söka uppfostra en ny generation först. Ni måtte själf ha lefvat i fantasien, det lif ni skildrar, men hvem har för öfrigt gjort det, tror ni. Nej, Strindbergs cynismer, och Heidenstams i karnevalskostym draperade skeptisism, det är hvad den här generationen fått till lifs.

— Ja, man har tagit det sämsta, och lemnat det goda och väckande, deri har ni rätt. Om man deremot tar vara på det bästa, så har vår generation fått halfheten och råheten afslöjade af Strindberg, och tidsandan definierad af Heidenstam — som behållning ega vi bådås kärlek till naturstämningar, och den njutning vi alltid erfara, då vårt språk klingar som skönast. Heidenstam har tjugat konstnärerna som naturpoet, måhända vi till en del hafva honom att tacka för, att landskapsmålarne börja se naturen poetiskt. Litteratur och konst hänga i alla tider allt för intimt tillsammans, för att den ena skulle kunna lösgöra sig från den andra. Olyckan i vårt land är, att konsten i så hög grad saknar stöd af litteraturen. Se på England, hvilket lysande resultat af litteraturens, kritikens och konstens samarbete. Konstkritiken har der fört nya strömdrag in i landet, konsten har i rikt mått begagnat sig utaf dem, skalderna hafva diktat, konstnärerna lefvandegjort deras drömgestalter. Det är den väg, som behöfver brytas i vårt land, men då få ni unga icke lättjefullt slå er ned i osteriorna och fördrifva er arbetsdag, utan låta er inspireras af de gamles arbetsifver, studera och skapa.

— Jag ger er rätt, sade Allan, ehuru jag själf är mycket svag för Chianti, men jag vet att ni kräfver ingen småaktig försakelse af lifvets njutningar, som ni ju själf energiskt förfäktar, om ni också aldrig blir specialist på viner, men ni vill skilja hufvudsak och bisak. Vi män måste erkänna, att nuförtiden vill gerna osterialifvet bli hufvudsak. Hur otaliga komma ej hit till Rom

med de vackraste föresatser att studera konst och bli något stort, men hamna snart på osteriorna och studera vinsorterna, följande goda vanor från kafélifvet i Stockholm. Jag är icke oskyldig själf i det fallet, det måste jag erkänna, pratet på osteriorna vill gerna draga ut i timmar, studierna inför de gamles verk blifva knappare; hur de gingo till väga är ofattligt för oss; de njöto mer än vi, men de orkade ändå arbeta mera.

— Ni kanske undrar som en litteraturhistoriker hemma, som äfven är poet, hur Voltaire kunde hinna fylla så många digra volymer, då man vet hur mycket han älskade, och hvilken tid det tar, sade Härdis och skrattade hjärtligt. Jag tror likväl, att vi kunna komma öfverens om, att för Voltaire var kärleken af underordnad betydelse, arbetet hufvudsaken. De allra främsta hafva alltid arbetat mest. Hur mycken tid hade Michel Angelo till hvad ni kallar njutning, hans lif var konsten; se på Watts i England, han är vår tids Michel Angelo, han egnar sig helt deråt; han offrar intet af sin dyrbara tid åt sällskapslifvet, ehuru han är rik och aldrig säljer sin konst. Han arbetar för sitt lands ära och för att tillfredsställa sin andes kraf att skapa. Turner gjorde sammaledes. Det är värdiga söner till en stolt nation. Man kunde ju se detta ödande af lifvet i vårt hemland med lugn, derest man kände sig viss om, att det i alla händelser skulle förbli värdelöst, men det är hvad jag ej tror; jag är öfvertygad om, att derest arbetslusten vore större och njutningslystnaden mindre, skulle resultatet i andligt hänseende vara rikare.

— Ni bjuder njutning, sade Allan, det är likväl en helt annan, än den menniskor i allmänhet förstå dermed. Ni fordrar andlig njutning, ni skall ej lyckas öfvertyga våra landsmän om möjligheten till sådan; de hafva en gång för alla kommit in på ytlighetens väg, jag tror aldrig att de ämna söka någon annan.

— Mängden kommer alltid att välja den, sade Härdis allvarligt, men många skulle följa en annan, om de blott funne en vägvisare. Det religiösa fromleriet och hyckleriet gå sina vägar, arbetarne i det praktiska lifvet sina, de må söka dem efter eget godtfinnande; men konst och litteratur, hvilkas uppgift det är att vara kulturbärare, sätta minnesmärkena öfver tidsåldrarne, de måste i vår tid utstaka en väg, som kan lysa för efterverlden, på den skall den nya tidens ungdom gå fram. Den får ej som ni säga: jag ser och njuter, men kan ej skapa, den skall skapa. Ni måste väl erkänna, att om ni verkligen njöt af konst, och ej i första rummet af Chianti, så skulle ni skapa.

— Kanske ni har rätt, sade Allan leende melankoliskt, men hvad vill ni man skall göra, man är nu en gång sådan, ingen gjorde sig själf till konstnär eller skald.

— Ingen kan gifva sig anlagen, deri ger jag er rätt, men det är stor skilnad på hur man vårdar dem, det är det jag anklagar min tid för, att den förslösar andlig produktivitet, i lika hög grad som maskinerna förbruka människokraft; allt skall gå med högtryck, alla skola förtjena mycket pengar för att lefva ett ytligt lif, ingen ger sig ro att tänka och arbeta.

— Ni vet att hofven ej längre taga emot skalderna som gäster för lifstiden, konstnärernas arbeten uppvägas ej i guld, alla måste inregistra sig i arbetsmarknaden.

— Och ni, som icke är inregistrerad, ni studerar vinnerna i Rom, skrattade Härdis.

— Man måste ju försöka skaffa sig inspiration, svarade Allan leende, ni kan väl inte begära, att Apollo ännu en gång skall täckas nedstiga till jorden för att inviga oss i konstens mysterier. Vi få minsann nöja oss med att hålla oss till jorden.

— Ni tänker att Castalis kristallklara vatten är uttorkadt, sade Härdis. Vallfärden till diktens öfvergifna rymder, fortfor hon allvarligt, skolen I se, att I äfven

i våra dagar kunnen hämta vederkvickelse och inspiration, ur dess aldrig sinande flöde, då I kommen som sökande pilgrimer, i mantel, väfd af tro på hägrande ideal, och ej af tvifvel, med inslag af satir i disharmoniska färger.

Men, tyvärr, I hafven glömt vägen. Då någon visar eder att den *nu*, liksom fordomtima, utstakas af fantasien, hvilken i sig måste upptaga svunna tiders ideal för att derigenom mäktat skapa nya, då len I endast öfverlägset, höjen på axlarne och utbristen uti: stil — pose.

— Jag är nutidsman, fröken, sade Allan, ni vet att vi vandra vakna genom lifvet, då ser man icke era vägar.

— Ni låter mig förstå, att nutiden icke är redo att söka vägen till Parnassens höjder, log Härdis. Ni har tyvärr rätt, den är mestadels endast vaken för det lumpna i lifvet — och än värre — nöjd dermed. Den förstår att lifvet är uselt, likväl fortfar den att lefva detta lif.

— Ni kommer att nödgas fly lifvet, sade Allan, ni kan åtminstone icke i vårt land finna resonans för era fantasier, så att ni kan förmå att omskapa det för att tillfredsställa er.

— Derfor söker jag Italiens skönhet och Englands kultur, men jag trår efter att se dessa skönhetsverldar gjuta nytt lif i vårt hemland, — jag börjar finna individens njutning meningslös, derest den ej går upp i nationens.

— Er njutning är dömd att blifva individuell, sade Allan dystert.

— Ni tänker som en engelsk »estet», jag mötte på Capri, att jag kommer att stå ensam med mina ideal i vårt land. Det är bittrare att höra er, som landsman, förklara detsamma, log Härdis. Men jag kan måhända trösta mig med det leende Plato egnar alla idealstaters fåfänglighet, sedan de planterats i verklighetens jordmån,

ännu ser jag likväl denna fantasiens såpbubbla lysa i prismats färgglans — hon sväfvar öfver vårt land.

— Blir det den såpbubblan, ni kommer att sörja, då den brister, sade Allan.

— Hvem vet, sade Härdis tankfullt. Den, i förening med min personlighets kraf på förståelse.

De hade kommit ut på altanen bredvid St. Onofrios obetydliga lilla kloster, der Lionardo da Vincis ädelt tankfulla madonna uppenbarar sig, i dunkel ofullkomlighet efter århundradens förstörande inflytande. Klostret — kyrkan — omgifningen — föreföllo nu som minnesvårdar öfver den af själsstrider sönderslitne skald, som här drömt sina sista drömmar och med vemod blickat ut öfver denna trolska nejd — skaldens vemod, som aldrig ser lifvet i harmoni med de inre synerna.

Eken, bredvid klostermuren, som ännu står frisk och grön, hvarje vår förnyande sig, alltsedan Tasso själf gladde sig åt dess vårkänslor, utgör ett föreningsband mellan hvad som varit och hvad som är. Man kunde blott önska, att skaldens stoft skulle hvila under denne trogne skildtvakt.

Allan stod bredvid Härdis på altanen och skådade ut öfver Rom. Hon stod tyst och lät blicken glida öfver staden — den grönskande Campagnan — bortemot bergen, hvilka blånade i fjärran. Hon hade varit upptagen af tanken på hemlandet, det verkade skingrande på intrycken, hon kände sig främmande inför denna skönhet. Hon hörde förströdd på Allan, som förklarade för henne hvad de sågo, hvilken kyrka och hvilket berg; han var djupt bevandrad i Roms topografi och satte en ära uti att vara en af dess skickligaste vägvisare. Men Härdis' tanke sökte istället Ramsay, som allena förmådde dela hennes stämningar, han sökte blott fakta, då det gälde antikens minnesmärken, då de njöto af utsigter, frågade de föga efter annat än det pittoreska — själfva skönhetskänslan.

Allan var ej en stämningarnas man, Härdis blef trött att höra hans minutiösa beskrifningar, hon afbröt honom och sade: tror ni inte att vi måste skynda oss, så att inte Daaes få vänta förgäfves, vi som i dag skola göra som alla andra, lefva osterialif. För sig själf tänkte hon: hur skola vi ej njuta här, Ramsay och jag.

De uppnådde snart den pittoreska osterian borta vid Porta Pancrazio och hälsades muntert välkomna af de båda, som inväntat dem ute på den lilla osteriagården, som skuggades af ett halmtak. Herr Daae var en lång, mörk man med nobla drag, ögonen glänste ibland med ett sällsamt skimmer, man kunde se att han iakttog som konstnär; han var framstående norsk landskapsmålare. Hans hustru, en svenska, var en lång och blond, ganska starkt bygd kvinna, det hvilade ett frimodigt, själfständigt drag öfver henne, en rättfram hjärtlighet präglade henne.

— Det är då inte för tidigt, att ni verkligen infinna er, sade de båda samtidigt. Tro ni, att vi varit dumma nog att lemna något af det härliga Campagna-vinet kvar åt er, som måtte ha varit med om världens skapelse, eftersom ni aldrig kommit fram, skrattade målaren. Kanske vi finna en annan värld, då vi komma härifrån du, Guru.

— Nog har fröken Furu gjort sitt bästa att skapa en, det försäkrar jag er, sade Allan skämtsamt, du får allt passa dig för att tömma Roms vinflaskor, om inte hon skall förklara dig förlorad för konsten och omöjlig i den värld hon skapat.

— Å, jag får nog absolution, skrattade Daae, eller hur, fröken Furu, jag syndar bara om söndagarne; men hur det går med vår käre Fritz, det få vi se, han blefve snart utfattig, om han skulle bränna ett vaxljus för hvarje glas Chianti, eller hvad tror du, Liebhaber, skämtade han och slog Allan på axeln.

— Bevara mig — skall du nu också hjälpa fröken Furu, utbrast denne med komisk förtviflan.

— Vi skola hjälpa konsten, min gubbe lille. Du har intet kvinligt bistånd du, därför tycker man synd om dig. Se på mig, tror du jag opåtaladt suddar annat än om söndagarne, det sköter nog min hustru om; jag finge minsann plikta värre än vaxljus, jag stackare, om jag släppte penseln de andra dagarne.

— Det är synd om dig, tyranniserade slaf, skrattade den unga frun, du som så gerna vill springa, då du förälskat dig i ett motiv, och jag läser eller sjunger för dig. Nej, ser du Fritz, tillade hon, han vill endast njuta i högre grad än du, han låter mig bjuda på vin, under det han arbetar, jag försäkrar dig att det är af bästa sort.

— Det har jag den äran att veta, svarade Allan. Vet ni hvad, fröken Furu, det förefaller här, som skulle lösningen på frågan om framtidens segrande konst ligga deruti, att konstnärerna hade älskvärda fruar, hvilka bjödo på godt vin i ett förtjusande hem, så finge osteriorne stå tomma. Det är betänkligt att vår ryktbare vän Daae, skall förfäkta så samhällsupplösande idéer. Ni är en farlig kvinna, Guru, jag skulle aldrig ha tagit fröken Furu med mig hit i dag, två fruntimmer och der till en man mot mitt osterialif, hur skall det gå med värdshusvärdarne?

— Vi få rikta dem om söndagarne, skrattade fru Daae, då bli vi dubbel uppsättning, vi gå tillsammans; jag måste också anförtro er, att det icke är så noga med dagen, vi hålla lika ofta fri måndag istället, och de härliga aftnarne äro skapade för konstnärerna, om vi också inte hvar dag begagna oss af dem till kl. 4, som i går kväll. Det var synd att vi inte visste af på förhand, att vi skulle lefva Bellmans lif, eljest hade vi hämtat er med oss, fröken Furu. Vi ordnade bacchanal i den roliga osterian uppe i Diocletianii termer. Rundt kring väggarne stå vinfat, på ett af dem placerade sig Eyvind, spelade och sjöng Bellmaniader. Ni må tro det

var stämning i den matt upplysta källaren. Så fingo vi fatt på en citterspelare, värdinnan slog utmärkt på tamburin, det blef tarantella af, vi äro ju temligen skickliga allesammans numer. Vi kommo hem i soluppgången.

— Det var en härlig tillställning, sade Allan. Nå, fröken Furu, ni unnar väl skriftställare att inspireras af slikt?

— Vill ni skänka vårt land ännu en Bellman, herr Allan, så må ni gerna för mig, skaffa er fast boplats på Roms osterior, skrattade Härdis, men tyvärr, det är blott i diktens högtidsstunder, som en Bellman inspireras af kroglifvet, och Ibsen formar sina fantasigestalter inne på en tysk bierkneipe eller på ett hotellkafé. Må emellertid skalder och konstnärer söka muserna, hvar helst de kunna finna dem, det är blott resultatet jag frågar efter.

— Skål för dem, sade hon och höjde sitt glas, de andra gjorde sammaledes.

De hade slagit sig ned på halmstolarne vid ett par omålade träbord, hvilka flyttats tillsammans, och hade under samtalets gång börjat äta sin lunch.

Nedanför dem utbredde sig Campagnan i tjusande skiftningar.

Anrättningarne voro i hög grad frugala, men sparsisen var förträfflig, det hvita Campagnavinet svalkande som friskt källvatten. Ett band kringvandrande musikanter hade infunnit sig, till deras toner af luta, cittra och mandoliner afåto de sin måltid och lyssnade till de kända sånger som uppstämdes. De äro alltjemt de samma, hvart man än kommer i Italien, men man kan ej tröttna vid dem, de höra till stämningen.

En af sällskapet dansade och piruetterade, knäppte på sin luta och sjöng om sin flamma.

— Du har inte din luta med dig, Daae, sade Allan, eljest kunde din hustru och du svara.

— Det blir ingen riktig stämning att spela på luta och sjunga förrän i Venedig, sade Daae; om vi träffas der, fröken, skola vi ha roligt, ligga ute på kanalerna och njuta. Der skall man blott dyrka, det är synd att arbeta; man skulle vara född venetianare för att förmå egna någon tanke åt sin egen konst, naturen är allt för trolsk, man kan blott gå upp i den känslan, att kommer man än aldrig i paradiset, så har man åtminstone sett Venedig.

— Det vore roligt att träffa er der, sade Härdis, jag har nu sällskap af en engelsman, en fornforskare, vi studera Rom tillsammans; jag är icke konstnär och anser därför mitt arbete här vara att drifva, studera och njuta. Min vän ser lifvet på samma sätt.

— Ni förverkligar era idéer, vill säga, log Daae, det är skönt att se någon göra det; nog kunna människor ha idéer i mängd, men utföra dem, nej, det idas de ej.

— Ni och jag komma bra öfverens, sade Härdis. Ni förstår mig, därför att ni själf lefver det lif, som passar er och er utveckling.

— Ja, ser ni, konsten är blott, att två vilja detsamma, och gåtan är löst. Ni har funnit en vän, jag min hustru, och du mig, Guru. Du sitter heller inte och sörjer öfver hvad du borde ha haft, du har mig och är nöjd.

— Jag är väl så illa tvungen, skrattade hon, du vet alltför väl, att jag icke älskar att stirra på vädersolar, då vår egen hyggliga sol bringar både vår och sommar.

— Ni besitter den sanna lefnadsfilosofien, fru Guru, sade Härdis varmt, det är en lättnad i vår tid att höra, att det fins någon, som ej vill byta bort både sol och måne för några chimärer. Men skalder och konstnärer måste visa människorna, att de verkligen kunna lysa lika härligt nu, som någonsin i svunna, gyllene tider, det är det ingen vill tro.

— Ni får dikta, så skall jag måla, och min hustru sjunga om lifvets fågning, så vore det väl också ena

lomhörda och blinda stackare, som inte kunde orka titta och höra åtminstone, skrattade Daae.

— Vi få försöka, suckade Härdis, men ni höra Norge till, jag vet knappast hvad jag eger för hjälp att påräkna i mitt land, om inte hos landskapsmålarne.

— Der ega ni er största rikedom, sade Daae, alltsedan ni blifvit nationella. Fastän min hustru vill hålla före, att jag här älskar motiv, får jag likväl förklara, att jag hufvudsakligast dyrkar konsten, motiven söker jag hemma. Det är hemlandet jag ser, hvartän jag reser.

— Jag skulle göra sammaledes, om jag vore konstnär, sade Härdis, mitt eget land är mig kärast, men för mig, som söker lifvet, finner jag föga der, som väcker mitt intresse; jag trår ut för att få större svängrum. Idéerna äro just inte rikhaltiga derhemma.

— Det blir alltid så i små förhållanden, sade Daae, sak samma med vårt land; våra största skriftställare hafva flytt, men likväl alltjemt diktat om hemlandets förhållanden, ni finner det återigen omöjligt att dikta om romantiken der, den finnes ej nu mer.

— Nej, därför måste man söka på främmande mark och flytta den ädla blomman in i vårt land, så hafva engelsmännen gjort, därför blomstra deras konst och litteratur. De hafva sökt antiken och renässansen med det resultat, att de skapat en ny renässans; det är det jag vill, att mina landsmän skola göra, men icke så, att de tro sig vinna den genom dess ytliga njutningslystnad, utan att de skola förstå, att man når dess skönaste former först genom ädelt sinnelag, och arbete, alstradt af drömmar och fantasi. Först då kunna vi skapa något nytt af bestående värde.

— Jag önskar er framgång, sade Daae och höjde sitt glas, bryter en ny tid in hos er, få vi njuta af frukterna, så väl som ni dragit fördel af vår storhetstid. Våra kulturer äro sammanflätade, blifva det allt mer, hvad än unionspolitici behaga säga.

— Ja, skål för ungdomen och framtidshoppningarna, för Sverges och Norges ärorika framtid, sade Härdis, höjde sitt glas med det klara Campagnavinet och drack det i botten.

— Lefve de! utropade Daae och Allan.

De hade slutat sin måltid, de reste sig och lemnade osterian för att återvända till staden.

XIII.

Villa Dorias lustpark.

— Sannerligen skulle icke Hermes hvila här, om han ännu en gång täcktes nedstiga till jorden med budskap från Olympen, sade Ramsay och sträckte ut sig i gräset, bredvid den porlande bäck, som letar sig fram mellan de yppigt grönskande fälten i Villa Dorias lummiga lustpark.

— Hur hafva människorna kunnat blifva så prosaiska, sade Härdis och satte sig bredvid honom, då naturen är alltjemt lika skön, som i den rosenröda morgongryning, då Hermes spände de gyllene, ambrosiska sandalerna på sina bevingade fötter, grep sin förtrollade staf, och begaf sig af till Kalypso för att till henne framföra den molnomgifne Kronions befallning att lösgifva den ädle Odysseus, ur den förnedrande fångenskap, hvori hon höll den tappre hjälten.

Kunde väl popplarne, askarne och cypresserna omkring nymfens grotta vara skönare än dessa; dofta icke orangerna berusande, glittrar icke bäcken som silfver, grönska icke ängarne med klöfver och selleri, i lika fagra skiftningar — hvi skulle då icke guden dröja och fylla sitt hjärta med fröjd, öfver jordens skönhet, äfven nu.

— Då gudarne kunde njuta af jordens fägring, skämtade Ramsay, så borde hon vara härlig nog äfven för oss, kritiska nutidsmenniskor.

— Men Hermes såg med en stor skalds ögon, sade Härdis, nu äro de tyvärr sällsynta gäster i vår verld, nutidsmenniskan får ingen hjälp, eller ock en dålig — pessimisten, som afsatt Olympens lefnadsglada gudaskara och istället satt ledsnaden och hvardagligheten på tronen.

— Låt oss leka gudar själfva, sade Ramsay på sitt hurtiga, lekfulla sätt. Jag är Hermes, som denna soliga vårmorgon nedstigit till jorden för att söka dig — nymf ur denna friska bäck. Din matta lilaklädning går i ton med vattenliljorna derborta, slå ut ditt hår, bekransa dig med dem och draperas din dräkt med guirlander deraf. Jag har med min förtrollade gyllene staf kallat dig ur din svala tillflyktsort för att bringa dig budskap från gudarne.

— Hvad befaller då Zeus och Olympens höga rådslag, skämtade Härdis, genast redo att följa honom i hans fantasier.

— Olympen befaller, svarade Hermes, att ni nymfer, som bebo de rinnande bäckarne, ånyo skola uppstiga ur er tusenåriga dvala för att i solnedgången dansa på ängarnes gräsmattor. Till näktergalens toner skolen I dansa, lysta af de silfrade månstrålarne, dryaderna skola lemna sina träd för att beskåda eder, bland tusenskönorna nalkas den vinlöfskransade Bacchus med sin lefnadsjublande skara. I spetsen dansar Pan och blåser på sin rörpipa.

— O, Hermes, log Härdis, hvilken Tizian tror du lefver nu och beskådar ditt jubeltåg; jag tror vi få växla roller och istället själfva blifva Bacchus och Ariadne på Naxos, så se vi snart Pan och dina sköna bacchantinnor skymta der borta i lunden. Egde du blott den fladdrande, rosafärgade mantel, Tizian gaf dig, och jag den himmelsblå, som Ariadne svepte sig uti, då hon flydde

för dig, som, lik en stormby, störtade från din af leoparder förspända vagn — under det Pan dansade och skrattade.

Kanske det blott är de skönt färgade mantlarne, som fattas oss nutidsmänniskor, fortfor hon leende, vi voro i dem i harmoni med den yttre naturen och kunde fröjdas med henne. Hur skulle väl en solig himmel, rosorna och de blida tusenskönorna vilja kännas vid dessa formlösa skepnader, hvilka skrida fram i deras verld. De ega blott att yttra: »hvad kommen I oss vid. Vi känna eder icke.» Nej, Hermes, det är bäst, att vi nymfer ånyo taga vårt hemvist i de svala bäckarne, tills människorna med andakt uppsöka oss och i skymningen lyssna efter Pans toner.

— Du och jag lyssna ju, sade Ramsay, vi skåda och äro på samma gång, måtte vi ej som Narkissos få tråna bort under ett fåfängt famlande. Du och jag se i källans vatten den glömda gudaverlden — den verld, som lefver inom oss — naturens skönhetsverld — naturkrafterna i poetiskt skimrande gestalter. Vi bära alltjemt inom oss menniskoandens Narkissos-trängtan — trånaden efter idealet. Det växlar under olika tider, det har antagit skiftande former, allt ifrån sitt grekiska ursprung, men för oss te sig de svunna, skönare än dem vi tillegnat oss. Kristendomen grep efter ett nytt — det gjordes vulgärt genom yttre former. Naturen stämplades som oskön, och formen allena skänktes aktning, idealet själf blef aldrig en skön verklighet.

— Du är i dag helt ut hedning, käre vän, log Härdis, du har lekt Hermes och Bacchus, tills du glömt, att du plägar uppfyllas just af detta oförverkligade ideal; men du är och förblir en blandning af alla tiders längtan, för dig hägra alla skönhetens former. Du dyrkar Aphrodite, antikens skönhets- och sällhetsideal, hon förvandlas inför dig och tar Madonnans gestalt; från kärleks-sällhetens symbol — blir hon moderskärlekens. Med en

öfvertygelse, som intet förmår rubba, bringar renässansens Madonna segerbudskapet. I inre extas har hon nått förklaringen, himlen öppnar sig och hon skådar undret — lifvets gåta vorden till förklaringen. Har väl tviflet skuggat en Raphaels madonna. Grubblade Correggios och venetianarnes stolta, jublande madonnor. Skådade icke Raphaels Apollo skönheten uppenbara sig, då han med inspirerad blick spelade för Parnassen. Med ett drag af detta fjärrskådande i andens värld mötte du mig först, och ehuru du växlar som tidsåldrarne, är din trånad alltjemt densamma. Min ande lefver i din längtan, men fri och obunden rör jag mig bredvid dig, inom olika tidsåldrar. Du är min tanke, som tagit mensklig gestalt, och jag ser därför min dröm uppfylld, jag ser att lifvet eger gömda skatter i riklig mångfald, hvarmed vimenniskobarn kunna fröjda oss. Du och jag gripa blott det ädlaste och skönaste alla tider tänkt, drömt och skapat, hvi skulle då icke vårt lif vara fylldt af namnlös sällhet. Då vi njuta af antikens skönhetsarf — gudaverlden i marmor — hur skulle vi kunna störas af Olympens strider. De betyda lika föga, som de obetydliga tvistefrågorna mellan Greklands afundsjuke stater.

Hur fränstötande verkar ej historiens vittnesbörd om Alexanders ovärdiga död. Aristoteles lärjunge, ett offer för menniskoslägtets förnedring. Men hur hänföras vi ej af det mästerverk af grekisk konst, som bär namnet: »Den döende Alexander». Hvad är minnet af hans barbariska strider mot Darius, emot Veroneses färgjublande skildring af hans möte med den besegrades familj, efter slaget vid Issus. Alexanders manligt ädla skönhet, förhöjd genom den skarlakansröda sammetsdräkten, de omgifvande personernas harmoniska linier och den praktfulla arkitektoniska bakgrunden verka på skönhetskänslan, så som en verklighetstrogen skildring af hans lif aldrig kan göra, ty der fördunkla skuggorna skönheten, det är blott konstnären och skalden, hvilka

förmå sofra och omskapa. På samma sätt omskapa du och jag tiderna, vi afsöndra allt som fränstöter oss och behålla endast skönheten, så göra vi med antiken, så med renässansen, från vårt eget lif bannlysa vi hvarje dissonans. Det är lifvets svåra konst vi föresatt oss att utöfva — den att lefva i sällhet. Vi nå detta ideal, emedan vi ej, som vår samtid, digna under bördan af reflektionen, vi njuta af ovissheten, så som vi aldrig skulle kunna af en aldrig så härlig verklighet, vi låta ej störa oss utaf tillfälligheter, vi öfvervinna dem med samma lättvindighet, som man i drömmen stiger öfver ett bråddjup — och vi se med lugn att vårt lif måste nå sin fullbordan. Liksom konstnären kräfver, att hans tanke skall blifva fristående, så kräfver jag, att vårt lif en dag står för vårt minne som ett skönt tempel, rent i linierna och med takresningen mot en klar, molnfri himmel.

— Du bygger ett grekiskt tempel i din fantasi, barn, lika skönt som Pæstums ruiner ute på den öde Campagnan, men du bör besinna, att vår samtid älskar ej att se skönheten omkring sig, hon söker ruinerna efter de gamles konst, dess splittrade marmorprakt, men mest af antikvitetsjägarens nyfikenhetsbegär. Gif människorna en ny skönhet och dertill en andens osynliga pelargångar, du skall ej förmå dem att tro derpå. Var öfvertygad om att inga nutidssjälur lämpa sig att bearbeta efter dina kraf.

— Måhända, sade Härdis stilla, jag tror dig alltför väl, men om än samtiden låter templet stå obegagnadt, så kommer likväl den tid, då en ny generation söker det tempel, som glömskan låtit mossan gro öfver; kanske då, att några sälla framtidsmänniskor fröjdas i de tempelsalar, vår känsla bygt på Italiens klassiska jord, redan förut mättad af ruiner. Det är bättre att vårt lif i framtiden ter sig som en skön ruin, än att det i hvardaglighet stode oberördt som ett blockhus. Ju smäckrare pelare, desto förr knäckas de, det är det allena vår samtid

tänker på. Men hvad får verlden i arf efter oss genom denna sparsamhetskänsla. Hvem gagnar väl vår småborgerliga försigtighet — vår hela samtid liknar affärs-
männen, som samla räntebärande papper. Det finnes likväl i alla tider ungdom, som ännu ej mött lifvet, låt den drömma i våra skönhetsverldar, och jag tror att de nya skördarne på andens fält, till och med i mitt fattiga land, skola blifva rikare. Frost om våren, som bränner den späda brodden, alstrar aldrig godt år. Må hösten deremot gerna komma, sedan årets skörd bergats. Må hvar och en få tillfälle att gifva sin liffsinsats, och sedan lemna rum för de nya vårar, som spira.

— Du är kvinna, log Ramsay, därför unnar du slägtet större framgång än hvad vi män kunna, vi vilja utföra allt själfva, vår egenkärlek gör oss nöjda med vårt verk, det är vår egoism; vi tro ej gerna på ett kommande.

— Det har historien tillräckligt visat, log Härdis. Låt deremot oss kvinnor tala, skolen I få höra att utvecklingen och friheten få djärfva talismän. Hvilken kvinna, som älskar, är ej öfvertygad om, att just hennes idol skall visa sig som den förnämste stridskämpen i det idealas tienst. Hvilken mor tror ej att hennes son skall uppnå aldrig anade mål. Hon omfattar dessa ideal, emedan hon bär framtidstanken, som skall varda ett nytt slägte.

Förrän renässansens madonnabild mognar till en ny tids dyrkan af kvinnan, som symbolen af naturens alstrande skönhetstanke, står vår andliga utveckling stilla i alla hänseenden, utom de praktiska.

— Du önskar skapa ett ideal, inföll Ramsay, hvilket vi sedan åratals egt genom vår konst. Du vet, att jag är den moderne engelsmannen, som redan i ungdomen drömde inför *Beata Beatrix*, och bakom hennes slutna ögon har förnummit den rena själ, som i öfversvinnelig extas skiljes från lifvet, kallad af uppståndelsens rosafjädrade,

glorieomstrålade fågel, som bringar den hvita dödsvallmon till hennes sköte, hämtande hennes jungfruliga själ med sin hvita färg. Hoppets gröna mantel är kastad öfver hennes axlar, hon bär den mystiska, andliga kärlekens mauvefärg i sin dräkt — djupt under den balkong, der hon sitter, då hon kallas hädan, skönjer man i fjärran Dante, höljande sig i sin mörka mantel, uti en vision skådande Beatrices, i kärlekens rosafärgade klädnad, flydda själ, som med ett brinnande hjärta kallar honom mot högre rymder. Emellan dem lägga sig aftonskuggorna öfver Arno, men solnedgångens dalande skimmer bryter sig som en mystisk aning om *Nytt Lif* derigenom, öfvergjutande Beatrices hufvud, så väl som kärlekens hägring med svagt lysande glorior — förvandlande Florens till en symbol af det andliga lifvets stad, der de båda skola vandra kärlekens väg i evigheten. Detta var begynnelsen till Dantes inblick i visionära verldar — förverkligandet uppnådde han, då Beatrice genom evighetens lustgårdar förde honom inför den *Mystiska Rosens* prakt, — Dantes, så väl som Dante Rossettis sublimes uppfattning af kvinnans makt.

Dyrkan af det kvinliga idealet, fortfor Ramsay, har i årtionden tagit gestalt i Englands konst och litteratur. Det är därför du kan vara för mig som en schön dikt — en tafla — mina drömmars mål. Hans blick hvilade med hänförelse på Härdis. Hon såg upp på honom med sitt blida, förtroendefulla leende och sade: det är ju helt naturligt, att vi äro lyckliga, då vi så fullständigt motsvara hvarandras drömmar.

— — — — —
De hade rest sig från sin hviloplats bland tusenskönorna och fördjupat sig i parkens skuggiga lind- och kastanjealléer, der Söderns mörkare toner blandade sig. De voro i den längst bort belägna delen af parken, ljudet af vagnsbullret från de många ekipagen dog bort, de voro allt fortfarande allena.

Ute på ett af de öppna, blomsterströdda fälten höjde sig en grönskande kulle, kransad af ekar, pinier och cypresser, orangen log med sina glänsande, hvita kalkar och tusenskönorna nickade svar.

Midt ibland alla dessa Söderns yppiga barn stod en enslig, nordisk gran. Hennes slokande, mörka grenar skyddades från solens brännande påhälsning af en reslig pinie, bladväxterna omkring tycktes undra öfver den främmande gästen, orangens berusande doft verkade öfverväldigande på den friska kåddoft.

Härdis' blick föll på enslingen deruppe, hon tyckte att hon såg på henne, med sina långa grenar grep hon efter henne, då vinden sakta rörde dem, förnam hon suset från de nordiska skogarne. Hon glömde antikens gudaverld, renässansens madonnor, all jordens skönhetsprakt och Hermes drömmar på Söderns jord, hon lösgjorde sin arm, som Ramsay lätt stödde sig på, och skyndade upp emot höjden. Hon nalkades granen, som vinkade henne med minnena från hemlandets skogar, hon sjönk ned vid hennes fot, slog armen om stammen och brast i gråt. Hennes minnen förde henne fjärran bort, buren af granens starka armar kände hon sig färdas med flyttfåglarnes skara mot Norden, friska brisar nådde henne, hon hörde lärkans jubel öfver ännu frusna tegar, trastarnes kärleksmöten i vårnatten och märkte nu, att de ej längre voro allena — hon och granen. Djupt in i ett fjärran dunkel försvann skogen, mossan utbredde sig mjuk och skiftande som en gräsmatta, men rikare i sina bizarra former. Deröfver lindade sig linnéarefvor i långa rankor, omslutande mossbelupna stenar och stubbar, spridande en mild vällukt, hvilken är nordbon kär framför all annan, emedan den väcker skogsstämningen till fullt lif. Den framkallar hos nordbon en känsla, som Söderns orange aldrig förmår — hemkänslan — eganderätten till den speciellt nordiska naturen. Det var denna förnimmelse, som nu upptog Härdis' hela väsende, så

att hon glömde att granen stod på främmande jord, hon kände sig hemma.

Då väckte Ramsay henne ur hennes drömmar med en undrande blick, i det han lade handen på hennes axel. Hon såg upp, log emot honom och sade: du har en Nordens flyttfågel till resällskap och vän, det är ett rastlöst, irrande släkte. Du binder blomsterguirlander af Söderns blommor och virar mig med dem, du lägger all jordens skönhets-skatter för mina fötter och diktar om din dyrkan och trohet — likväl trår jag mot Norden, blott jag möter denna anspråklösa gran och är genast redo att lemna dig för att färdas mot Norden, der jag endast möter frosten, de dystra skogarne och de enkla skogsblommorna — men ändå. — Det är lifvet för mig, ser du — det som binder mig med de starkaste band, dem skall jag aldrig förmå bryta, men jag kan likväl lefva ett härligt lif i Södern, liksom flyttfåglarne om vintern, men sedan måste jag vända åter mot Norden.

— Jag är beredd derpå, svarade Ramsay allvarligt, du och jag äro tvenne skuggor blott, som träffats här för att lefva i fantasiens rike; vi äro båda i lifvet fängslade af band, som fjättra oss sedan vi njutit drömmen. Jag har det lif, jag en gång lefvat, du har ditt land, som ej är mitt, måtte du der en gång finna någon, som fyller ditt väsende helt.

— Du är en ädel själ, du hvarken säger eller tänker som min unge vän på Capri: »Jag hoppas jag är den siste, som fyller ert lif».

— Du vet att jag redan förut sagt dig, barn, att det är skilnad att vara ung, och att ha lifvet bakom sig, sade Ramsay veckt.

— Min Caprivän visade, att blotta intresset hos mannen är egoistiskt, om det än är sublimt andligt, sade Härdis tankfullt, det är blott en oegennyttig vänskap, sådan som din, som sätter vännens lycka högst. Den förstår att offra sig själf, deri ligger dess styrka.

— Den begär intet, som den ej kan ernå, och den kräfver ej lifvet, sade Ramsay. Derfor kunna vi lefva i sällhet, och äfven finna sällheten efteråt. Du åtminstone, som ej splittrat ditt väsende, utan kan lyckas nå en annan.

— Du vet, att jag för närvarande är nöjd med det lyckans tempel, uti hvilket vi dväljas, sade Härdis; hennes blick glänste ånyo af lycka; låt oss först bygga det färdigt, innan vi tänka på ett nytt.

De voro nära utgången från parken och hade satt sig på stenbalustraden, hvarifrån utsigten öfver den sköna Campagnan och St. Peters skimrande kopparkupol är hänförande.

De sista ekipagen rullade genom de höga jerngrindarna, Villa Dorias dag led mot sitt slut, de återvände till staden.

XIV.

St. Maria in Ara Cœli.

— **D**u skulle då ha varit den siste det kunde ha fallit mig in att gifta mig med, utbrast Härdis, halft på skämt, men med en anstrykning af förtret, en dag då hon och Ramsay hvilade ut i den höga, breda trappa, som från Campidoglio leder upp till den lilla stämmingsfulla kyrkan, St. Maria in Ara Cœli. Genom hela sin pittoreska byggnadsstil, sitt halfupplysta hvalf, uppburet af antika tempelpelare, symboliserar hon den tanke, som enligt legenden ligger till grund för hennes tillkomst. Förverkligande kejsar Augustus' vision om den heliga Jungfrun och Kristusbarnet, hvilka här uppenbarade sig för kejsaren i skyn, öfver Jupiter-templets tinnar, såsom den makt, hvilken skulle krossa de gamla gudarne.

Härdis och Ramsay kommo nyss ifrån kyrkan och hade slagit sig ned i solskenet utanför. Ramsay, som alltid tröttnade vid kyrkobesök, hade sträckt ut sig raklång i trappan. Hans ljusbruna resrock sammanhölls öfver silkessportskjortan medelst en enkel klockkedja, silkesnäsduken hängde vårdslöst i en snibb utanför fickan. Han bar en liten sportmössa med skärm, som nonchalant skutits upp och lemnat hans höga panna fri, hvilket förlänade honom ett ännu mera pojkaktigt utseende.

Han skrattade muntert på sitt friska, godmodiga sätt, sköt mössan ännu längre på nacken, och såg med spe-lande ögon på Härdis, som satt bredvid honom, klädd i mattgrå promenaddräkt. Hon stödde kinden mot handen, hennes arm hvilade mot ett öfre trappsteg. Med andra handen höll hon parasollen och slog otåligt mot mar- morstegen.

— Kära barn, yttrade han, tycker du att jag visat mig så despotisk mot dig. Och jag som smickrat mig med, att vi kommo så synnerligen väl öfverens, jag an- såg att vi voro typen af öfverensstämmande menniskor.

— Öfverens! — under nuvarande förhållanden ja, det har jag aldrig sagt annat, utbrast Härdis, det roar mig just att se, i hur hög grad äfven den mest typiske, manlige despot — som du t. ex. — kan lyckliggöra en kvinna, vara foglig och intressant, endast ni ej ha det minsta att fordra, ingen eganderätt — inga anspråk. — Du intresserar mig som studium, egoisten kontra ego- isten, hvilka ej inkräkta på hvarandras fri- och rättig- heter, ehuru båda tillfredsställas; men derest du hade någon rättighet öfver mitt väsende, derest din egoism måste gå upp i min och vice versa, ja, då är det som jag säger — du vore den siste.

— Din egoism i min och vice versa, sade Ramsay, hans ögon fingo ett allvarligare uttryck; ja, det blir verkligen svårigheten för dig, barn, gent emot mannen, att du fordrar lika mycket som du själf vill ge. Vi äro icke vana dervid, vår uppfattning går medvetet eller omedvetet ut på att vår egentliga personlighet är en afstängd verld, i hvilken kvinnan blott skulle förirra sig; det är vår egoism, som dväljes der, tar sin näring derur och ödslar resultatet ute i verlden. Kvinnan åter- igen, har i allmänhet ingen dylik verld, hon är känslomenniska, der lefver hon sitt lif, ger oss allt hvad hon eger och får till gengäld den del af oss, som heter känsla.

— Den del! — Deri har du rätt, sade Härdis. Men du glömmet i din skildring att tillägga, hvad du förr så många gånger betonat, att den delen med åren afsöndrar sig från ert väsende och blott egoismen kvarstår. Det är därför jag ständigt sagt dig, att den delen aldrig lockat mig, att jag haft rätt, bevisas bäst derigenom, att jag känner att äfven bredvid dig, som förstår mig i viss mening, skulle jag känna despoten, derest min känsla talade. Nu är det tankarne, de andliga intressena jag delar med dig i härliga stämningar, låt känslan komma med — och den bästa delen utaf dig vore skingrad för mig. Jag eger samma egoism som ni män, tankar, åsichter och afstängd idéverld, men för mig skulle det ej vara otänkbart att likväl uppgå i en annan egoism, ehuru en öfverensstämmande, och likväl dela känslornas mystiska verld, men sådan är ej mannen, och du gör därför bäst uti att ej förespegla mig några lyckans solar på den vägen.

Ramsay log och sade gladt: Italiens sol hör nuet mera till, låt oss njuta deraf, och trösta oss öfver att de inre solarne sällan bringa några glädjens blomster att slå ut i fågring, de flesta förkrympa redan vid såningen; vår känslöverld är ett otacksamt fält att odla, man stöter allestädes på hälleberg, ofruktbar egoism — se der bottensatsen i alla vanliga känslor.

De hade lemnat sin italienskt lättjefulla ställning och gått ned på Campidoglio.

Före sitt besök i kyrkan hade de tillbringat timmar i museet, vanligtvis vistades de hela förmiddagarne i museerna, njutande båda af de skönhetsverldar, i hvilka det här stod dem fritt att lustvandra.

Deras besök hade hufvudsakligast i dag gällt »Den döende Gladiatorn»; de hade glömt tiden, under det de setat försjunkna i beundran inför detta mästerverk af antikens lifgifvande kraft, denna gestalt, inom hvilken ännu i dag hvarje nerv skälfver, täljande en saga om en

hel människorace' lidande under öfvermakt och förtryck. Byrons mäktiga ode, öfver denna representant för de svaga och förtryckta, hade uppfyllt dem och fört deras tankar till deras egen samtid. Så väl som hämndens timme hade slagit för de romerska tyrannerna, och deras öde hade dragit kulturen med sig i fallet, lika visst skulle måhända samma öde drabba deras samtids kultur, i sin ordning skördande följderna af sin egoism.

Härdis och Ramsay njöto städse tillsammans, ehuru deras uppfattning i de flesta fall var ytterst skiljaktig, men just derigenom kompletterade de hvarandra; de kräfd icke öfverensstämmelse af hvarandra — utan sympati. Det föll aldrig den ene in att fordra den andres uteslutande intresse för hans eller hennes speciella idéverld; deras skiljaktigheter framkallade aldrig annat än muntert skämt, resultatet å ömse sidor visade sig i större mångsidighet. Ramsay ansåg, att Härdis' egentliga verld var konstens, hans deremot låg begrafven nere i Forum och uppe på Palatinen; det var de gamles byggnadsverksamhet, som upptog honom, men han var allt för mottaglig för intryck för att ensidigt egna sig häråt, han följde Härdis äfven genom hennes skönhetsverld. Det var likväl icke endast skönhetens uppenbarelser i konsten, som hon sökte, utan i ännu högre grad tankens, men dessa i skönhetens former. Derfor hade hon sett sig starkast påverkad af Michel Angelos gigantiska, allvarliga ande, i Neapel hade Platos ädelt sköna hufvud tett sig för henne som idealtypen för andens herravälde, här mötte hon Marcus Aurelius' härliga ryttarstaty, som dominerar det vackra Campidoglio.

Kejsaren-filosofen satt hög och stolt på sin stridshäst, blickande ned öfver det moderna Rom, lika orubb- lig som på den tid, då han i medvetandet om inre kraft, öfverlägsen rörde sig inom det barbariska Rom. Lika främmande som hans upphöjda tankar, hans djupa lefnadsfilosofi, varit för barbarerna, lika okända äro hans

idéers förverkligande, uti ett harmoniskt, ädelt lif, för de moderna.

Härdis och Ramsay hade lemnat Campidoglio, gått ned för trappan till Forum och bortemot Palatinen.

Genom de långa, vidsträckta ytterverken hade de nått höjden, de vandrade sakta framåt mellan ruinerna. De kände båda hvarje utgräfd del, de hade tillbringat många dagar häruppe, letande sig fram öfver de splitttrade marmorgolfven, sökande att genom ett noggrannt detaljstudium, göra de fordom storartade palatsens labyrintiska sammansättning klar för sig.

Ramsay kände sig aldrig tillfredsstäld och kunde ej njuta af stämningar bland ruiner, förrän han städfjat sin forskningsifver derhän, att han kände sig omgifven af bekanta verldar. Han förde Härdis med sig under sina exkursioner, hon fördjupade sig tillsammans med honom i kartor och arkeologiska arbeten, men för henne var stämningen och konstnjutningen det förhärskande. Hon var nästan lika hemmastadd i Roms gamla historia och samhällsbyggnad som Ramsay, hon hade haft dess kartor så klara för sig, att då hon stod på själfva platsen, njöt hon mest af att låta sin fantasi få fritt spelrum; hon drömde hellre om hur allt varit i dess forna glans, uppbygde palatsen på nytt och flyttade i inbillningen hit de konstskatter, hvilka borttagits för att undgå vidare förstörelse. Hon nöjde sig icke med att se Rom sådant det var, hvilket återigen lifligast tilltalade Ramsay, hon ville se Rom sådant det varit, hon ersatte bristerna i verkligheten med sin fantasi.

De drefvo nu återigen omkring bland låga murrester, brutna pelare och upprifven marmorinläggning; ett och annat afbrott i ödsligheten och förödelsen utgjorde de få, bibehållna skulpturverk, som ej bortförts, samt här och der en vacker kapital.

Under dem gapade allestädes stora, mörka klyftor, bildade vid utgräfningarna. Själfva Villa Livia gjorde

ett sorgligt intryck, undangömd i sin grop, störande all illusion med sitt plåttak. De kunde likväl glömma förödelsen inför de sköna väggmålningarne, hvilka ännu i dag glädja färgsinnet, dessa blommor och frukter se lika friska ut som under de dagar, då de bidrogo att förhöja feststämningen i Triclinium. Apollos lyra inne i Lararium talar om, att muserna ej voro främlingar i detta hus.

De ströfvade allt längre bort genom den dystra Crypto Porticus, men återvände öfver Domus Flavia, bort emot Domus Septimii Severi.

Härdis hade lockat Ramsay med sig, ehuru han åter velat fördjupa sig i Domus Flavias storartade byggnadskomplex och ströfvat upp och ned i Stadium.

De hade kommit ut på yttersta branten af berget.

Ramsay hade kastat sig ned på marken och lade händerna i kors under nacken.

Härdis satte sig bredvid honom på en störtad, afbruten pelare.

Campagnan lyste i gröna toner bort öfver Via Appia, bergen blånade i fjärran. Villor, inbäddade i parkliknande trädgårdar bortom Aventinus, förde tanken till de tider, då Via Appia gick fram mellan sköna trädgårdar och genom de dödas praktfulla marmorstad.

Härdis såg ut öfver det härliga landskapet och hennes blick lyste, men då hon såg sig omkring, öfverforos hennes vanligtvis så glädtiga drag af vemod.

— Grubblar du åter öfver hurudan världen en gång varit, sade Ramsay och såg skämtsamt på henne. Jag, som lockat dig in i min värld, känner mig skyldig att gifva dig ersättning för din uppoffring, barn. Jag har bjudit dig med hit upp, men ej för att skåda en dyster verklighet i dag — nej, — ser du inte att Palatinen är förtrollad. Ser du de smäckra, hvita marmorpelarne med sköna korinthiska kapitäl, som höja sig omkring oss. Taket hvälfver sig, bildadt af marmorplattor, golfvet är i inlagd mosaik, hur skönt skifta icke färgerna i rött,

grönt, gult, svart och hvitt. Fontänen plaskar och bringar svalka, vid dess marmorbräddar växa doftande blommor, öfver den vida vattenbassängen hvälfver sig en klarblå himmel. I fonden, på ömse sidor om den höga, till Oecus förande, breda ingången, ser du dina vatikanska favoritstatyer, de sköna grekiska ynglingarne, *Mercurio* och *Meleagro*. Den af marmor rikt smyckade praktsalen, der konstnärer förevigat, af dig gjorda myttolknningar, prydes af den till Bacchus, med lotusblommor, kransade *Antinous* — och unnar du mig originalet till Praxiteles' *Aphrodite Urania* — får du själf hans hvilande *Faun*. Du, representerar ju dyrkan af naturen, jag, af anden.

På divanerna, höljda af guld och silfverstickade, orientaliska väfnader, intaga vi våra festmåltider. Från de höga fönstren mot trädgården, hvilka upptaga hela kortväggen, vederkvickas vi af de lummiga träden och de spelande vattenkonsterna.

Vi återvända till vårt Peristylum och beundra Aeneas växlingsrika lefnad, framställd i färger, på väggarnes, af pelarmotiv, infattade ytor. Derunder löper en fris med inskriptioner ur Vergilius.

Till höger, bakom de med silfver beslagna dörrarne af cederträ, finner du Triclinium, der din skönaste *Ganymedes* bjuder dig gudarnes nektar ur sin fyllda skål. Bacchanten från Pompeji dansar tarantella, svept i sitt lätta draperi, och du ser som i en spegel, din villa i Sabinerbergen, på murens röda grund. Bakom villans hvita marmorkolonner resa sig de stolta, mörka cypresserna i din svala trädgård, der du söker hvila under sommarens brännande heta dagar.

Omkring de af guldbeslag prydda borden af cederträ stå divaner, täckta af orientaliska, konstrika väfnader.

De vackraste marmorkandelabrar ger jag dig, och ditt palats är fylldt af husgeråd i silfver och guld, som grekiska konstnärer arbetat.

Till venster i Peristylium, bakom de rika purpurdraperierna, får din tanke nu söka det smakfullt sirade Pinakotheket, der ditt sinne fröjdas af ädelt formade, grekiska vaser, af terracottastatyetter och konstmessigt skurna gemmer. Här gläder du dig äfven åt ett par af de bästa djurtyper antikens högt uppdrifna konstförfarenhet mäktat skapa. Apollo och muserna omgifva dig, framställda medelst sköna väggmålningar. Af blomsterguirlander äro deras symboler virade.

I Bibliotheket finner du grekiske och romerske lärdes och skalders tankar, bevarade i dyrbara pergamentrullar. Der håller Platos bronsbyst Homeros och Sophocles sällskap, det dominerande rummet upptages af vår väns, Marcus Aurelius' allvarliga, djupsinniga staty. Mellan Vergilius' och Horatius' lagerkransade byster står typen för den manliga skönhet du sätter högst — kraftens och ädelhetens, du har alltid funnit dess helgjutnaste uttryck hos Augustus.

Jag har nyss varit derinne och sökt reda på en gammal handskrift på prentadt pergament, i skönaste stilar, en af dina favoritskalder — kan du gissa hvem?

— »Du utaf moralister störst.» —

Nu ligger jag på en divan af elfenben, höljd af sidenkuddar, du sitter bland blommorna bredvid fontänen. Din hvita kiton är broderad med silfver, min med guld. Det doftar af rosor, violer och oranger från trädgården. Vi se några cypresser teckna sig mot den gyllene solnedgången — och nu läser jag:

»Phoebus — och skogars gudinna — Diana.»

— — — — —
 »Sen festlig kör till Phoebus och Dianas
 Ära nu har sjungit.»

slutade Ramsay, Horatii hyllning till gudarne, der han anropar dem om värn och skydd för det stolta Rom. —

Skulle väl Phoebus lyssna till skaldens uppmaning att huldrikt se till borgarne på Palatinen — och skulle solen, då hon i sin gyllene strålvagn för dagen öfver fästet, någonsin skåda något större än Rom? —

Härdis visste det ej, då Ramsay tystnade, solen hade gått ned, aftonskuggorna lägrade sig öfver Palatinen — hon lefde så helt i den verld Ramsay skapat omkring henne.

Men drömmen skingrades, då han reste sig och sade: Phoebus har kört sitt spann öfver himlahvalfvet och öfvergifvit Palatinen, han lyssnar ej längre till Horatii bön; vi ega intet annat att göra än att underkasta oss gudens misshag, han har grusat vår fantasis sköna byggnad, vi nödgas återvända till den moderna verkligheten — det är hårdt sedan man drömt i antikens skönhetsverld.

— Ja, sade Härdis och reste sig för att följa honom, det är hårdt, att vår fantasi endast bygger korthus. Vi få trösta oss med, att Apollo ur Proserpinas välde räddat tillräckligt af den begrafna skönheten för att kunna mana oss att skapa nya skönhetens boningar, uti hvilka vi kunna bjuda henne välkommen på nytt.

XV.

Amerikanske konstnären.

— **N**i intressera er för konst, kan jag höra, yttrade en dag vid middagen, en mörk, medelålders man, med fina, själfulla drag, och vände sig till Härdis och Ramsay.

Han hade nyligen anländt till hotellet i sällskap med sin fru, som såg nervös och lidande ut.

— Vi lefva därför, det sköter minsann mitt sällskap, Miss Furu om, svarade Ramsay muntert på hans fråga, jag följer i all anspråkslöshet med som intresserad dilettant, fortfor han leende.

— Mr. Ramsay eger som dilettant, den ovanliga egenskapen att vara mycket grundlig, skämtade Härdis, jag vet inte hvem af oss, som njuter mest eller studerar mest.

— Ni komplettera hvarandra måhända så fullständigt, att gränserna mellan edra naturell ej äro lätta att uppdraga, sade främlingen, det är en stor lycka, då man reser för att studera tillsammans.

— Ja, och den enda möjliga, svarade Härdis, jag har försökt motsatsen och kan därför i så mycket högre grad njuta af det närvarande.

— Ni ha då inte kommit i sällskap, — det föreföll

mig också eget att se en typisk engelsman och en utländska i resällskap; hvarifrån ni är kan jag inte bedöma, jag känner icke er typ, men det förefaller som vore ni från Norden.

— Det är jag också, sade Härdis, jag är svenska.

— Det var intressant. Då känner jag er genom era konstnärers temperament. Jag är konstnär själf och har haft många tillfällen att studera er konst. I Paris och Chicago har jag sett den godt representerad. Vi amerikanare, såväl som engelsmän och fransmän, se er nu strida om rangen på de internationella utställningarne. I München för ett par år sedan ställes vi sida vid sida, i Chicago intogo ni en framstående plats, i Venedig likaså.

— Jag har studerat Whistler och Sargent i England, sade Härdis, de anses nu höra England till, men af originet amerikanskt, älskade jag framför allt annat i München, en prärie i solnedgång, af Ossian Gordon; det var det mest anslående landskapet, poetiskt i uppfattningen och känsligt utfördt, men han är ju en af era främste.

— Tack för kritiken, fröken, sade främlingen leende, men bibehållande det allvarliga, melankoliska drag, som präglade honom. Ossian Gordon, det är jag.

— Då har ni för en gång fått höra ett fullt opartiskt omdöme, log Härdis, man borde vara försiktigare i sina yttranden på främmande mark, men man anser sig kunna vara frispråkig der, ehuru man bedrager sig, såsom jag nu. Det är likväl lugnt att endast hafva gynsamma omdömen, det har jag för det mesta, ty jag ser blott hvad som väcker mitt intresse, allt annat ser jag inte på, eller ock glömmar jag bort det.

— Ni kan lefva ett angenämt lif då, sade Mr. Gordon, ehuru det ständigt förklaras vara fattigt på skönhet, då man endast söker henne, så uppenbarar hon sig likväl hellre, så har det alltid varit. Men skönheten klär

sig blott sällan i rosenrödt, utan oftast i svart, att ni inte ser bort ifrån henne därför, visar ni genom att egna intresse åt min konst.

— Jag njuter af hennes svarta mantel, i lika hög grad som af hennes purpur, sade Härdis, men själf kan jag ej anlägga den svarta, den har hittills aldrig passat mig; måhända jag i framtiden någon gång kan känna mig manad att draperas de vecken omkring mig och finna den mest öfverensstämmande med mitt naturell, för närvarande älskar jag det rosenröda — kanske mest det hvita.

— Hvilken konst klär ni i hvitt, sade Mr. Gordon, väl icke Raphael vill jag hoppas, jag är utledsen här vid hans vekliga sinne; man tycker sig se bugande, utstyrda kardinaler korsa sig inför hans smäktande madonnor, och Kristusbarnet småle emot den ytliga värld, som mannen så djupt föraktade.

— Ni glömmer, inföll Ramsay, att äfven det religiöst anlagda sinnet korsar sig inför Raphael, konstnären må se på sitt sätt, för människan är Raphael alltid stor, han har funnit uttryck för det religiösa sinnets längtan efter det sublima.

— Det är möjligt, sade Mr. Gordon, men i vår tid är det religiösa förloradt för konsten, vi söka andra källor till inspiration.* De som söka på de gamla vägarne åstadkomma merendels endast schabloner, det blir en andra hands konst, som är det afskyvärdaste en konstnär kan tänka sig, stöld eller lån, ingen personlighet.

— Är ni så utpräglad konstnär, sade Härdis, så att ni ej hyser intresse för annat än hvad som direkt inverkar på ert eget naturell, så är ju Michel Angelo, så väl som den Pre Raphaelitiska konsten främmande för er.

— Vi komma från Spanien nu, sade Mr. Gordon, dess konst har gifvit mig mera än hvad Italien ger. Der finner man de djupa känslorna och de glödande lidelserna

intensivast uttryckta. Hos Murillo och Velasquez lefva färgen och glöden evigt unga.

— Hvem älskar ej Murillo och Velasquez, om man också ej varit lycklig nog att få söka dem i deras eget land, sade Härdis. Den madonna jag älskar nästan högst är Murillos i Dresden. Det är icke Raphaels Guds moder i glans och ära, utan modern i mensklig gestalt, förklarad genom moderskärleken, som visar världen Menniskones Son. Det är det rent menskliga ni söker i konsten, tillade hon.

— Jag söker förändligadt lif, uttryckt genom ett sundt färgspels öfvertygande kraft, icke fantom, uttryckta i bizarra färgkombinationer, sade Mr. Gorden. Då ni ser Velasquez' *Innocentius* i Doria-Galleriet, så förstår ni hvad jag menar dermed, tillade han.

— Ni önskar att konsten skall koncentrera lifvet, svarade Härdis, ni kräver ej mystiken annat än i landskapet. — Men skulle ni icke likväl låta öfvertyga er af Pre-Raphaeliternas konst. Der finner ni det mest omedelbara uttryckssättet för menniskoandens trängtan mot det okända. Se blott Botticellis, Fra Filippo Lippis och Filippino Lippis idealiska madonnor med den hvita liljan som symbol. Fra Angelicos hvitklädda änglar på guldgrund — eller Luca della Robbias madonnor. De äro som himmelska uppenbarelser på en italiensk, ljusblå sommarhimmel — dem klär jag i hvitt. Jag saknar det religiösa sinne, hvilket kunde uppfatta den dröm som skapat dem, men jag känner att den extas varit skön och sublim, som kunnat frambringa sådana verk; merendels var den ju rent estetisk. Låt blott Luca della Robbias korgossar dansa i salig fröjd eller sjunga hymner för er, och tänk på Palsöndagen, då folket ligger på knä öfver hela kyrkgolfvet i en liten aflägsen landskyrka, och sköna, italienska barn räcka er olivkvistar och hviska: »Benedictus Signor» — och jag tror att

ni skall vara omvänd och älska Italiens konst, lika högt som edra engelska stamförvandter.

— Få se, sade Mr. Gordon, då vi träffas i Florens, om äfven jag kommer att skatta åt det religiöst mystiska, men hittills har de andras mystik verkat främmande på mig.

— Ni förefaller att söka lifvets färgprakt, eller niskan i hennes enklare uppenbarelser, men icke själens djupaste mystik, sade Härdis, men att döma efter er egen konst, söker ni åtminstone mystik i den yttre naturen.

— Det är der jag söker och finner den, svarade Mr. Gordon, men måhända man blir ensidig på så sätt; mitt speciella konstnärstemperament borde likväl motverkas af min uppgift att anskaffa konstverk till vårt National-Galleri. Jag reser i det syftet.

— Ni ega tyvärr penningens makt att förvärfva mycket af det bästa Europas kultur har frambringat, sade Härdis. Vi Europeer unna er knappast att dela hvad våra gemensamma fäder skapat, tillade hon. Då ni en gång tagit vägen öfver Atlanten, känna vi er liksom utbrutna från all gemenskap med vår forntid; det är eget, eftersom samma känslor ingalunda komma de engelsmän till del, hvilka tillbringa sitt lif i kolonierna — i Canada eller Indien, ja, inte ens i Australien; de äro lika fullt engelsmän.

— Det kommer an på den motbudande nyttighetsjagt, som råder i Förenta Staterna, inföll Mr. Gordon, amerikanaren i allmänhet lössliter sig från all kultur och blir därför en främling för sitt gamla fädernesland; men vår tid har blifvit vaken för missförhållandena, vår konst och litteratur få bryta väg för ett nytt tillstånd.

— Ni konstnärer hafva åtminstone gjort en grann början, det skall bli intressant att se, om ni landskapsmålare fortsätta på den nationella väg ni beträdat och ej låta uppsluka er af den internationella rörelsen. Edra förnämsta porträttkonstnärer hafva redan öfvergifvit

hembygden, — få se om den amerikanska luften äfven jagar er bort.

— Vi skola hafva ert exempel för ögonen, sade Mr. Gordon allvarligt, och jag tänker vi skola lyckas hålla ut och förändra luften.

— Vår konst har blifvit störst, sade Härdis, sedan den brutit sig ut ur främmande skolor och lemnat en främmande jord för att gå sina egna vägar; vi ega våra förnämsta namn bland de själfständige, de som skapat en fri, personlig stil, inför hemlandets natur.

— Jag känner en af dem synnerligen väl, sade Mr. Gordon, Liljefors är för mig kärast af alla era konstnärer, det är en originalitet, som är storslagen, vi ega ingen konstnär, jemnbördig med honom på djurmålningens område, inte ens England i Briton Rivière.

— Ni känner väl äfven prins Eugen, Berg och Nordström, sporde Härdis.

— Ja, svarade Mr. Gordon, de äro djupa personligheter, hvilka funnit rika uttryck för de utan tvifvel högst intressanta färgbrytningar och ljuseffekter, er nordiska natur erbjuder. Deras stil besitter en säregen tjusning, som konstnär kan jag uppfatta, att det är det personliga de lägga i sin konst, ehuru jag aldrig sett ert land. Från tidigare år i Paris kände jag Zorn mångsidigast, jag har njutit af hans ljusbehandling och eleganta penselföring, att icke nämna hans genialiska etsningar. Han vann stort rykte hos oss; men hvad är orsaken till den fullkomliga brist på poetisk uppfattning, som röjer sig i några af hans sednaste arbeten, den förefaller föga öfverensstämmande med det rykte om lyriskt temperament, ni nordbor hafva.

— Hafva haft, inföll Härdis, — men nu. — Tidsriktningen går visserligen, i konstnärligt hänseende, i en mera ideell fåra, men de gamla realisterna orka ej följa med, de blifva efter, eller ock göra de som Zorn. Förr, i realismens tid, skapade han badande flickor, hvilka i

frisk omedelbarhet njöto af hafsvattnet och solen. I sin fullkomliga frihet från hvarje tanke på åskådare voro de naturpoem. Nu återigen, då tiden kräfver fantasi, ser bort från jordens döttrar och söker sjöjungfrurna i vågorna och skogsrået i skogarne, då ville Zorn åstadkomma något i denna anda, ställer upp en naken modell på en klippa och skrifver i katalogen: »Sjöjungfru» — en rubrik, i stället för en idé. — Det är allt hvad symboliken och mystiken gifva, då själen ej mäktar gripa in i naturen och hämta mysterierna derur — naturen — ja väl — deras egen natur.

De hade rest sig från bordet och tillsammans gått ut i trädgården, som låg sval och tyst, endast plasket af vattenkonsterna förnams. De fördjupade sig i de skuggiga alleerna, och slogo sig ned på en grässoffa borta i en grottaktig fördjupning. Härdis och Mr. Gordon hade, inbegripna i samtal, gått förut, Mrs. Gordon och Ramsay kommo efter.

Mr. Gordon hade ånyo upptagit ämnet om renässansens konst, efter några af hans anmärkningar inföll Härdis: Hur skall man kunna tala om renässansens konst såsom något odelbart, något som ens var skapadt af samma inspiration och med samma ideal. Det finner väl ni bäst, som älskar Spaniens konst så ensidigt och ej vill veta af Italiens. Renässansen, sedd som helhet, hvilken just i mångfalden egde sin storhet. Hvars lif och alstring voro lika färgrika och praktfulla som naturens, då hon kläder sig i sin mest hänförande blomsterskrud, der lilja och ros prunka så mycket skönare, emedan de äro hvarandras motsatser. Mr. Symonds har, på ett underbart värtaligt sätt, skildrat de olika strömningar, hvilka skapade renässansen. Han framställer dess fyra största andar såsom bärare af dess mångskiftande ideal. »Lionardo da Vinci framställer renässansens mystik, och förlänar henne magisk trollkraft — Raphael är Apollosångaren,

hvilken blott förnimmer hennes jubel — Correggio är Ariel, han har öfverraskat naturen i hennes leende, och bjuder lydnad af morgongryningens rika skiftningar — Michel Angelo är profeten, hvilken det blifvit beskärft att skåda Sibyllorna. Till den femte makten räknar han slutligen de venetianska mästarne — de passionerade älskarne af verldens glans och prakt». — De älska den skönhet, som höljer sig i skarlakan och guld, eller som stolt öfver sin egen fågring, med värdig hållning visar jordens fagraste blomma, menniskokroppen. Grekernas Aphrodite höjde sig ren och frisk som hafvet själft, ur skummet, och nalkades jorden. Tizian framställer sin Venus, skön och blomstrande, som hade hon höjt sig ur purpurröda rosor, hvilka nyligen slagit ut inför solens brännande kyss — eller har hon måhända i en vision visat sig för honom, uppstigen ur lagunernas stilla vatten, en afton i solnedgången, och då höjt sig på de blodröda aftonskyar, hvilka stiga mot de Eugenska bergen; hon är liksom skapad af en venetiansk sommaraftons trolska färgspel.

För Botticelli, den älskvärde konstnären med de rena, ädla känslorna, visade sig skönhetens och kärlekens drottning i den grekiska mytens ljus. Fager steg hon upp ur hafvets skum, höjd på sin snäcka, det fladdrande ljusa håret omsvepte hennes gestalt, vindarne förde henne blomsterströdd mot stranden, der Flora mottog henne med blomsterinväfd mantel. — En annan gång såg han henne, hvilande på hvita hyenden, i lätt, mjukt draperi, som väfdt af silfverhvita månstrålar. Det guldgula lockiga håret omgaf det klassiskt rena ansigtet, prägladt af andlig skönhet — och omkring hennes läger sväfvade genier. — Det är vår tid förbehållet att skåda Venus som »den tjocka bondlollan från landet, som flätar brokiga band i håret och blott transpirerar», som en af våra skalder nyligen uttryckt sig, ehuru han i vårt land uppträdt som förkämpe för nyrenässansen. Vår dyrkare af

äfven de grekiska skönhetsidealen egnar sedan gudinnan den smakfulla hyllningen:

»Smäll Cypris på rorna.» —

Det erbjuder svårigheter att förbinda denna uppfattning med den, för den grekiska skönhetsuppfattningen, typiska Anakreontiska:

»Hvilken gudaboren ande
Har väl uti silfret ristat
Denna späda, hvita Cypris
Alla sälla gudaväsens mor» —

så väl som med den natursymbolik, hvilken nått sitt skönaste uttryck i bilden:

»Som en lilja bland violer,
Så i hafvets vida vatten
Skymtar Cypris ibland böljor.» —

En skald borde besinna, att det icke är genom att vulgarisera, utan genom att älska svunna tiders symboler, som vi kunna frambringa en ny, harmonisk skönhet. Det visade renässansen bäst, som konstnärligt sammangöt antikens uppfattning med sin egen, och derigenom skapade en ännu rikare skönhetsverld. Det var blott medeltids-anakoreten, som förbannade Aphrodites namn, men han inspirerade endast den byzantinska konsten.

Men hvar skola vi väl återfinna dessa svunna tiders symboler, frågar nutidsmänniskan skeptiskt. — Jo — der skalder och konstnärer fordomtima sökte och funno dem — i naturen. Icke i den natur, som hvardagsmänniskan ser, då hon beger sig af på söndagsutflykt i gröngräset, nej — den allena, som snillet ser, den, hvarom snillet säger: är det du — eller är det jag, lefver du inom mig som ett återsken från paradisiska ängder, eller finnes du för all verlden, blott du täcktes lyfta på den slöja, hvarmed du höljer ditt anlete. —

Härdis hade talat som halft i dröm.

Alla sutto tysta, slutligen yttrade Mr. Gordon: Ni liknar själf en siande Sibylla i månskenet, måtte jorden få skåda den skönhet ni drömmar om.

— Hon lefver i England, sade Härdis, derifrån kommer hon att gå ut öfver all verlden. Dante Rossetti skapade redan 1850 sin *Ecce Ancilla Domini*, 1868 sin *Venus Verticordia*, men först 1889 anar en af våra skaldar en ny brytningstid, men han glömmar att nämna England, der vårt århundrades renässans i nära 40 år triumferat.

XVI.

San Paolo fuori le mura.

Rosenbuskagen voro öfverhöljda af små dubbla rosor i klosterträdgården, innanför den ståtliga, ombygda kyrkan, San Paolo fuori le mura.

Solstrålarne silade sig ned mellan de höga murarne och banade sig väg in till pelargången, bildad af skönt vridna, byzantinska marmorpelare, prydda af mångfärgad mosaik, hvars konstrikt sammansatta mönster fallit sönder. Färgerna bidrogo likväl ännu att förhöja den trolska stämning, hela platsen ingaf. Den förra gårdsplanen var bevuxen med ovårdadt gräs.

Härdis och Mrs. Gordon hade slagit sig ned på en stenbänk, inne i det svala, tysta galleriet, Mr. Ramsay och Mr. Gordon stödde sig mot marmorbalustraden; solskenet belyste skarpt deras intresserade drag.

De hade åter varit fördjupade i konstfrågor, såsom dagen förut.

De hade kommit öfverens om att företaga färden utåt Campagnan och Le Tre Fontane och hade på återvägen stannat här.

— Det är glädjande att höra, yttrade Härdis, som svar på några af Mr. Gordons uttalanden, att ni, ameri-

kanare, verkligen kunna egna vår konst uppmärksamhet, ehuru er egen står så högt, men ni har rätt uti, att framstående personligheter alltid måste sökas internationelt, det är blott England, som inom egna gränser eger en öfverväldigande rikedom; likväl börja leden glesna, äfven der.

Ni säger er vid sidan af Zorn, fortfor hon, hafva fäst uppmärksamhet vid Oscar Björcks energiska karakteristik och rika färgbehandling. Det är skada, att ni ej sett hans sednaste arbeten. Hans porträtt af vår konstnärsprins lofvar ett fördjupande i psykologiskt hänseende, ljusbehandlingen är det intressantaste vår moderna porträttkonst vågat sig på, tillika med det lefnadsglädjens friska uttryck, han förlänat porträttet af en ung dame. I detta, liksom i Richard Bergs porträtt af sin hustru, hafva vi sett de första ansatserna till ett insläende på den engelska porträttkonstens väg — stilenlighetens — färgharmoniernas. Björcks med blått mot blått, siden mot stiliseradt gyllenläder. — En ljus sommarhimmels toner, förhöjda af solens guld, hafva föresväfvat konstnären, han har begagnat sig af deras färgspel, och skänker oss derigenom en helgjuten, lefnadsfrisk stämning, något sällsynt i vår konst, så väl som i vår litteratur och vårt samtida lif. Bergs i grönt — vårgrönt. — Det nobla kvinnohufvudet karakteristiskt framträdande. Vi äro stolta öfver att vi inför detta kunna sända tanken till Edward Burne Jones, för att hos honom finna en anknytningspunkt; men tyvärr, ännu äro vi i allmänhet fjärran från Englands och eder porträttkonsts höga ståndpunkt. Hvad vi behöfva för att nå England, är i främsta rummet kultur — bildningsalstrande studier, förfining och raffinement. — Vi kunna bäst se, hur fjärran vi äro från konstens högre utveckling, då vi se vår framstående konstnär, Carl Larssons barnatyper, bredvid de engelska. Hur ypperliga äro de ej, dessa fula bondtyper, groteska, humoristiska, upp-

fattade med kärleksfull förståelse. Ni skulle utan tvifvel tycka om dem, som uttryck för en oberörd naturfriskhet, både hos konstnären och hans modeller; men vi skulle önska, att våra konstnärer fingo ögonen öppna äfven för den poesi och skönhet, som våra barnatyper besitta, så väl som era konstnärer, i detta afseende, funnit och finna den största rikedom. Tänk på G. F. Watts och Burne Jones, men äfven på John Sargent. Hvilket uttryck för barnalifvets drömmande, lyckliga poesi är icke hans poem i hvitt: *Nejlika, Lilja* och *Ros* — de tre, små hvitklädda flickorna, bärande brinnande, kulörta lyktor i den dunkla sommarkvällen, i en park bland nejlikor, liljor och rosor. — Hvilket sagans skimmer, och barnasinnetts förtrollande mystik förstår ej J. J. Shannon att framlocka, genom att med kärleksfull pietet betrakta folkets barn, då de hand i hand vandra genom skogen för att höra på fåglarne, så väl som han framställer små sagolyssnare i lyxens verld. Och Walter Crane, en af de förnämste upprätthållarne af dessa typer, i hvars fantasiverld de engelska barnen uppfostras. Sköna, poetiska bilder — hela naturens förandligande. Det är hvad de engelska mödrarna anse sig böra bibringa sina barn. Glansen i *våra* barns ögon, hvilken bäst visar, att verklighetens prosa ännu skymmes af fantasibilderna, ser mitt lands mödrar, med en viss stolthet, vika, för förståndets snusförnuftighet. Franska glosor, ersättande sagoverlden, då först kan man hoppas något för utvecklingen.

— Ni vill göra upp räkningen med verkligheten, redan tidigt, Miss Furu, ni börjar med barnen, log Mr. Gordon, ehuru tungsint. Med er uppfattning, förstår jag, att vår, så väl som ock engelsmännens högsta konst, måste vara er mer tilltalande än ert eget lands. Uttryck för förfinadt själslif, delikata stämningar. Jag söker dem själf inom porträttkonsten, ehuru jag ej går så långt som ni och lemnar människan för symbolen. Hvad vår konst skänkt noblast, är Whistlers. Jag hoppas ni sett

hans *Damen vid Spegeln* och *Miss Alexander*, de förblifva hans mest representativa konstverk?

— De äro utan tvifvel hans mest typiska själs-målningar, svarade Härdis. Der triumferar hans förmåga att låta en karakter komma till uttryck. De skildra med färgnyansernas och liniernas magiska trollkraft, hvad Swinburne så underbart med ord återgifvit, i sin dikt med anledning af konstverket. Ni mins väl:

* »Glad, men ej purprad af glädje,
Ty jordiska fröjder förgå.
I sorg, som ej smärta tillstädje,
Ty sorger och kval förgå.»

— Hennes eget väsende glider bort likt en spegelbild, sade Mr. Gordon, hennes svunna tankar och känslor likna hennes egen bild — det hela är ju endast reflexer, tillade han svärmodigt — grubblande.

— »Hon ser försvunnen kärlek,
Men vet ej hvarför den flytt»,

citerade han vidare. Han har rätt, hon är ett af de djupsinnigaste uttrycken för vår moderna tid — för den själsanalys öfver allt det obestämbara och dunkla, som skriftställare och konstnärer inlagt i dess känslolif. Men lika högt i detta afseende står hans *Miss Alexander*. Ni älskar henne, eller hur?

— Den späda, andligt brådmogna, 12-åriga flickan, med ett lifs erfarenhet i de djupa, tänkande ögonen, svarade Härdis. Det vill säga, det är för hvad hon *skall* få erfara, som man lider med henne. Konstnären låter oss ana krossade illusioner, ty blicken kräfver hvad verkligheten icke plägar infria, men *han* har skapat omgifningen i full harmoni med hennes eget väsende, det är i mjuka, hvita toner mot matt blekgrått. Allt dämpadt, diskret i nyanserna. Väggen, som bakgrund, själfva golfvet — allt mattgrått. Miss Alexander i kort, hvit gaziris-

* Fritt efter Swinburne.

klädning, håller i handen en stålgrå Rembrandtshatt, hvars långa plym stryker mot golvet.

Färgen lefver, man skulle vilja säga att nyanserna andas, så helt har konstnären förmått gjuta lif deri — det är toner, men så har han ju äfven skapat *Symfoni i Hvitt*.

— Man har förstått honom, först då man kan säga sig hafva lyssnat till hans färgkompositioner, sade Mr. Gordon.

— Man lyssnar inför Miss Alexander, svarade Härdis, men hvad som fångslar oss som hufvudmotiv i denna komposition, så är det de underbara, djupa ögonen. De hafva följt mig i åratal, jag öfverraskar mig stundom med att fråga mig själf: männe lifvet allt framgent tedde sig i hvitt för Miss Alexander, eller tog det gråa öfverhand.

— Ni har rätt, sade Mr. Gordon, det är lifvet, uttryckt i färger, man finner hos Whistler. Färgerna som symboler.

Hur olika ter sig ej John Sargent bredvid honom, fortfor han, och dock, hur mycken öfverensstämmelse finnes ej. Samma nobla blick på lifvet, samma förmåga att framlocka ett samladt intryck af personligheten, men hur olika är ej stilen. Hos Whistler går omgifningen, ja, själfva personligheten upp i den mystiska färgkompositionen, så väl som hans landskap endast skönjas som konturer — luften — tonen — äro det hufvudsakliga. Man talar om mörka och ljusa stämningar, de återfinnas hos Whistler. Man tänker inför hans konst på de mystiska orden för den urgamla symbolen: »vi se här allt som i en spegel» — det är så Whistler betraktar lifvet — som grubblande konstnärstilosof. — Sargent deremot ger oss lifvet själf, ehuru helst i dess ädlaste uppenbarelser.

— En personlighet, präglad af andlig öfverlägsenhet och med nobless i uppträdandet, sade Härdis, kan räkna på förståelse af Sargents pensel, hvardagsmänniskan, som för humoristen vore en tacksam typ, är ho-

nom återigen främmande. Jag har sett honom misslyckas med en typ, som Frans Hals skulle hafva förevigat. Men hur skildrade han icke deremot *Mr. Graham Robertson*, den unge konstnären med det själfulla utseendet och den eleganta hållningen. Och omgifningen — der hvarje ton var stämd — idel diskreta färger; allt undertryckt, som kunde störa i studiet af den intressanta karakteren.

— Det var ett af hans mästerverk, sade Mr. Gordon, men porträtten, af den mystiske författaren till *Den Okände Eros*, den noble Mr. *Coventry Patmore* och af Miss *Ada Rehan*, stå värdigt vid sidan deraf.

Härdis inföll: då man såg den framstående konstnärinnan, med det karakteristiska, nobla hufvudet, hvilket Sargent förlänat så sympatisk hållning, — i hvit siden-dräkt mot bakgrunden af gobelinen, der riddare i full rustning draga fram till häst, då fördes tankarne ofrivilligt till de tider hon med förkärlek framställer; man tyckte sig i stället för den moderna damen med det gråsprängda, kortklippta håret, som nervöst leker med solfjäders yfviga strutsfjädrar — se *Julia*, svepande sig i sin himmelsblå pagemantel, för att förklädd lyssna till de kärlekseder, hvilka hennes otrogne älskare — en af *De två Riddarne från Verona* — svär en annan i mån-skenet.

Han ger karakteren som en vision i verkligheten.

— Sargent eger många beröringspunkter inom engelsk porträttkonst, sade Mr. Gordon. J. J. Shannon står honom närmast, men mästaren är G. F. Watts. — England kommer att ega ett värdigt Pantheon genom det 50-tal porträtt af store män, utaf hans samtid, som han ämnar skänka sitt land. Vi måste gå till Tizian och Velasquez för att finna motstycken till *Kardinal Manning*. Porträttet af *Tennyson* återigen, mot bakgrunden af lagern, är originelt engelskt och prägladt af Watts' egen djupa, grubblande ande — ett ädelt uttryck af det 19:de århundradets sjäslif.

— Whistler deremot eger sin närmaste anknytningspunkt i Burne Jones' porträttkonst, sade Härdis. Whistlers själsanalys af kvinnor eger sitt motstycke i Burne Jones': *The Lady Windsor*. Här finner man likaledes en själ, skildrad i färger. Hur smälta icke dessa toner tillsammans i ett helt, allt ifrån omgifningen — dörren — golfvat — det hela, grönt i grönt. Matta, dämpade toner. Ladyn, trädande fram mot åskådaren, i en dräkt af grönt, slutande sig likt ett draperi omkring de slanka, exotiska formerna. Det är något inreelt i gestalten, hon är som en uppenbarelse från en förändligad värld; ögonen äro tankfullt sänkta, hon tyckes icke medveten om att hon kommit bland människor, hvilka kräfvat att man skall se utåt lifvet — hennes värld är en inre — hon fortfar att lefva deri. »Är detta en människa, som vi andra», frågar världen. — Nej, det är en af Burne Jones' människor — men ingen, som kan fatta ett förfinadt sjäslif, torde väl bestrida, att det ej är en bekantskap mer värd att göra, än deras, som Worth gjort till vanliga människor.

Herrarne skrattade.

— Ingen under, att ni förstår Pre-Raphaeliterna, Miss Furu, sade Mr. Gordon, ni trår efter mystiken.

— Låt oss gå in i kyrkan, sade Ramsay muntert, så få vi se om ej England möter oss der med det sublimaste dess konst frambringat under sednaste årtionden. Ni ha gjort ert bästa att mana andarne att stämma möte med oss, här på klassisk mark.

— Du har rätt, sade Härdis leende, trädande in i kyrkan, till hvilken Ramsay öppnat dörren. Skulle icke altarrunden härinne vara ett värdigt tempel för Watts' tankar, yttrade hon drömmande. Tänk om ljus inströmmade genom kupolen och belyste hans fantasiska skapelser, hvilka nu hänga i trappuppgången i South Kensington, bärande vittne om hur föga vår moderna tid förstår att skänka värdiga tempel åt sina stora andar.

De stodo uppe i koret och sågo ned öfver de här-
liga granitpelarraderna; i vackra mönster utbredde sig
marmorgolfvet, ingenstädes belamradt med vare sig
kapell- eller biktstolar; pelarsalen gjorde intryck af ett
konstens fridlysta tempel.

— Främst i altarrunden skulle vi finna *Hoppet*, ut-
brast Härdis, — den späda, kvinliga gestalten, omsluten
af det mjuka, veckrika draperiet i himlens blå färg, som,
nedböjd öfver lyran, med förbundna ögon sväfvar fram i
den dunkla rymden, buren af jorden. Hon förnimmer de
himmelska tonerna, men hennes blick skönjer intet. Der
bredvid synes *Psyke* i ungdomens späda knoppning, ett
draperi faller till golfvet bakom henne, hon står för-
sjunken i förtviflan — man ser att kärleken flytt, lem-
nande henne åt begrundandet af mystiken. Hon önskade
förståelse af undret — hon skulle nå gåtans lösning först
vid gudarnes bord.

Öfver en skarp bergstig leder *Hoppet* — en skön
yngling — *Lifvet* — en darrande, vek flickgestalt.

Sida vid sida vandra *Tiden* — en kraftfull, manlig
gestalt — och *Döden* — en kvinna i hvit, veckrik dräkt,
hvars kjortel är fylld af blommor — bakom dem sväfvar
Domen i rosafärgad klädnad, höjande timglasets öfver
Tidens, intet ondt anande, hufvud. Hemsk att skåda, sit-
ter *Mammon* på sin tron, vid hans fötter hvila krossade,
ihjältrampade människobarn. — Det är eget för mig, som
svenska, att se ett uttryck i engelsk konst för hvad
mitt lands störste skald uttalat i ord — ve och för-
bannelse öfver nyttans princip, som mördar oskyldiga.

Vi kunna nå Watts' tankar hvar vi än äro, tillade
Härdis, men hur skulle vi till fullo kunna frammana de
underbara färgväxlingar, i hvilka han förevigar dem.
Det är fruktlöst att söka återgifva dem med ord, så väl
som den illusion af rörelse, hvilken han förmår delgifva.
Inför hans i luften sväfvande gestalter kunna vi med
skäl utbrista i Dantes ord:

»Då vinden sakta till vår plats dem för».

Ingen konstnär har heller före Watts mäktat skänka gestalt och lif åt dessa ord.

Moderligt öm skyddar *Barmhertigheten* eller *Kristendomen*, under sin vida, röda klädnad, de nakna barna-gestalter, hvilka skälfvande krypa ihop vid hennes fötter. Ingen symbol är Watts kärare än denna, han varierar den ofta, såsom renässansen återgaf madonnan.

Barmhertigheten blir genom Watts och Burne Jones vår moderna tids kvinnoideal.

— Jag måste medge, yttrade Mr. Gordon, att ni valt en kraftfull representant för att öfvertyga mig, moderne tviflare, om symbolernas berättigande i vår tids konst. G. F. Watts tillhör oss — och framtiden, tillade han allvarligt. Det är sin ädla andes sublimes tankar han skänkt oss, liksom en gång Michel Angelo, genom sina profeter, talade allvarliga ord till sin i yrande lättsinne försänkta samtid. Watts har genom sin *Jonah* utslungat en våldsam förbannelse öfver det 19:de århundradets materialistiska vinningslystnad. Blodet på Ninives murar är i våra dagar förvandladt i betungade människors svett.

Symboler, hvilka genom en hög konsts fulländade medel tala till människan ett enkelt, manande språk, äro i alla tider önskvärda, fortfor Mr. Gordon. Vår tid eger ingen, som mäktar det i högre grad än Watts. Hvad jag yttrat förut är, att de religiösa symbolerna hafva upphört att verka tilltalande på oss.

— Ni står då som tviflare, icke endast som beundrande konstnär, inför Dante Rossettis *Ecce Ancilla Domini*, inföll Mr. Ramsay. Det konstverk som Miss Furu med rätta framställt såsom epokgörande för vår konst.

— Den enkla värdigheten deri tilltalar mig djupt, svarade Mr. Gordon — det är för öfrigt en tolkning af symbolen, som jag kan försona mig med. Som konst-

verk, erkänner jag, att det är bland det förnämsta vår moderna konst frambringat. Kompositionen är beundransvärd, både i fråga om gruppering och färgbehandling.

— Och uppfattningen sublim, i sin blandning af realitet och mystik, inföll Härdis. Rossetti har i högre grad än någon annan mäktat sammangjuta realiteten med andligheten. Det tillhör framtiden att tillegna sig hans ideal, tillade hon. Vår tid har förlorat greppet på de religiösa symbolerna — vi äro hänvisade till att ersätta dem med en förändligad verklighet — detta förstod Rossetti till fullo, hans *Beata Beatrix* är det förnämsta uttrycket därför. Han symboliserade sin kärlek till sin hustru genom Dantes sublimes tanke — Beatrice. Dante Rossetti drömde sig som ideal, en jordisk hängifvenhet, upphöjd i andlighetens sfer, han förverkligade det — i sitt lif — i sin konst — i sin diktning.

Rossettis så väl som Watts' konst bär likväl prägnen af moderna andars reflekterande lif, fortfor Härdis. De må röra sig bland antikens myter — i ungrenäsansens djupa mystik, eller bland sina fritt skapade symboler. — Burne Jones återigen ter sig för oss som en gengångare af de svunna tider han återväcker till lif. Han går själf så helt upp uti dem, att man glömmer, att Greklands myter icke längre möta oss som realiteter — att Kung Arthurs riddare icke fortfarande sitta samlade omkring *Runda Bordet* vid Pingsttiden, i Camelot.

Psyke skrider oss till mötes med sitt brudfölje öfver de grönskande kullarne, sedan solen sänkt sig bortom synranden, och halfskymningens mystiska, mattblå dager lägrat sig öfver trakten. Bröllopsfacklan brinner med blåaktigt skimmer, och vi förnimma toner från de sköna brudtärnornas fioler och cittra. Vi glida på den rosenbeströdda vägen, bort i fantasiens rike, för att med *Psyke* söka kärlekens myster.

Bakom de täta, blommande rosenbuskagen, bredvid det i dunkelblått skiftande draperiet finna vi *Den Sof-*

vande Prinsessan och hennes fagra tärnor. Med sina gestalters ädla linier, och de i harmoniska toner sammansmältande draperierna, äro de själfva skönare än blommorna i naturens verld. Menniskan blir först genom Burne Jones »skapelsens krona».

Han åskådliggör allt det underbara, som dväljes inom människans själ. — Hennes drömmar, hennes tankar — erhålla genom honom gestalt. Man skulle önska skildra hans skapelser, de låta sig lika litet gripas som musikens toner — som fantasiens drömgestalter.

Den yttre naturen afspeglar sig hos Burne Jones i människan, likasom människan hos Böcklin skildras genom de naturstämningar, af hvilka hon omgifves. Burne Jones är människans förevigande konstnär — Böcklin naturens.

Symbolerna erhålla äfven hos Burne Jones helgjuten påtaglighet, han suggererar oss ända derhän, att vi följa honom utan förbehåll, vi betrakta icke längre ett konstverk — vi lefva mystikens lif. Med honom nalkas vi himmelrikets stålblåbeslagna port — vi följa de utstötta andarnes svindlande tåg nedåt afgrunden, då de i stålblå rustningar och fladdrande, mörkblå mantlar — på sköldar höja den förjagade Lucifer — den fria tankens djärfva symbol, som störtas i ovisshetens mörker.

På alla de dunkla områden, der den mensklige tanken älskar att dväljas, känner Burne Jones vägarne. Hans egen ande följer dem.

— Mötte icke andarne oss härinne, utbröt Ramsay; här hafva vi ju njutit af allt det skönaste Englands högsta konst skänkt under årtionden. Sedan min ungdoms hänförda dagar har jag icke sett mina drömmar så lefvande gjorda, som de blifva genom Miss Furu. Kärleken är lifvets alstrande kraft, Miss Furu egnar konsten och litteraturen sin — derigenom uppstå de svunna, förnyade — de moderna, lefvande gjorda.

Som ung egde jag den själf. Jag var öfvertygad om

att den skulle mäktat fylla mitt lif, men myterna, som jag mötte i vår konst och litteratur, lockade mig allt djupare in uti mystiken. Jag sökte ursprunget för den menskliga fantasiens lif, jag drog mot Östern och gick helt upp uti det gamla Indiens trollverld. Jag aflägsnade mig allt mer i fjärran från lifvet, till dess att jag är, som Miss Furu uttrycker sig, en skugga. — Hon återigen kräfver dessa skönhetsverldars återuppståndelse. Det förefaller, som såge hon möjligheten till ett förverkligande af drömmen, genom vårt Englands makt och rika tillgångar, och dess, under sednaste årtionden, blomstrande kultur. Skulle slutligen der ett Taj Mahal — ett Parthenon eller ett Forum kunna uppstå.

XVII.

Michel Angelo och Raphael.

Söderns härliga månsken hade inträdt. Dess glans öfvergöt trädgården, cypresserna tecknade sig som mörka, dystra jättar, kastanjer och lindar blommade, oranger och rosor tillkännagåfvo sin tillvaro endast genom sin berusande doft. Ljusa slingrade sig gångstigarne genom de dunkla buskagen, endast här och der kastade de högre träden en bred slagskugga. Fontänerna plaskade och svalkade luften, som äfven om kvällarne och långt inpå nätterna fortfor att vara tryckande.

Under flera kvällar hade Härdis och Ramsay vandrat af och an i trädgården, sedan de under några timmar njutit af sin vanliga aftonläsning.

Uppfyllda af dagens intryck, med sinnet ännu vibrerande af poesimättade drömmar, gingo de arm i arm genom de öde gångarne; här, så väl som i den lilla salongen utåt terrassen, voro de alltid ostörda om kvällarne; främlingsflocken drog sig uttröttad efter dagens mödor och besvärligheter tillbaka till sina rum; till och med Mr. Gordon nödgades lemna dem för sin trötta hustrus skull.

Härdis och Ramsay tycktes vara de enda, som stodo

ut med det skiftande, ansträngande lif, som fördes här, antagligen emedan de ej ansågo sig fylla en tung pligt, utan njöto i friska drag.

De hade just slutat sin läsning.

Med melodisk stämma hade Ramsay läst högt en poetisk skildring af de store dödes lif — desse döde, som här lefde evigt unga i sina mästerverk.

Michel Angelo och Raphael hade kallats till lif, icke endast som de store mästarne, utan som rika personligheter.

Renässansens brokiga, poesifylda karneval, dess drömmar och fantastiska känslolif upprullades dagligen inför dem i friska, klara färger.

Fornarinnan hade med strålände, lefnadsglada blickar och kärlekstrånande mun mött dem i Villa Barberini. Hon hade blifvit lefvandegjord i deras inbillning.

Hvarhelst Raphaels snille lyste, så föll alltid strålglorian öfver hennes hufvud, som han älskat, henne, som han så omsorgsfullt dolt för verldens blickar, hvarför verlden i århundraden hämnats genom att smutskasta deras minne.

Den skildring de just slutat läsa, hade visserligen till kritisk granskning upptagit alla de gängse legenderna, allt ifrån Vasaris skoningslösa skildring af mästarens sista dagar; men den hade slutat med att utbreda ett försoningens skimmer öfver den kvinna, som kunnat inspirera den store konstnären i några af hans mest genialiska skapelser. Hvad betydde det för efterverlden, hvad och hvem hon varit, för den borde det vara nog att veta, att hon varit Raphaels kärlek.

Men måhända denna Fornarina, som i århundraden ansetts som den inspirerande kraften i hans lif, blott varit en modell för hans lärjungar, hade Raphael själf icke tryckt sitt namn på hennes arm? — Och i så fall, var »den enda kvinna» Raphael älskat, den okända, till hvilken han diktat sina sonetter. Hade hans konst i

stället inspirerats af den mystiska, andligt sköna kvinna, som bär namnet *La Donna Velata*?

Det sednare var dem mera tilltalande, utgjorde en förklaring på den trängtan mot det sublima, som hans skönaste madonnor uttrycka — andens längtan och extasens bärkraft. Bidrog måhända kärleken till den kvinna, han såg »försvinna i natten lik en stjärna», att sporra hans andes gångare mot sublima rymder.

Han omgaf sin kärlek med hemlighetsfullt dunkel, tiden har ej mäktat lyfta slöjan.

Efterverlden frågar likväl icke efter människan, driven af menskliga bevekelsegrunder, för henne är Raphael den gudasände — renässansens Apollo, som i stället för lyran, från hvars strängar naturens skönhetslängtan framtröllades i toner, hade fått färgen i sin makt. En färg, som mäktade tolka menniskoandens förmåga att söka det oupphinneliga under jubel.

Härdis och Ramsay delade icke fullt samma smak för de store mästarne. Ramsay, som var riktad åt det vekt poetiska, egnade sin mesta tid och sitt djupaste intresse åt Raphaels madonnor. Härdis hade städse känt sig starkast påverkad af Michel Angelos mäktiga ande.

Återigen fängslades de båda i lika hög grad af den liniernas ädla skönhet och de färgernas jubelhymner, hvilka nått sitt högsta uttryck i Raphaels Stanzer. Apollos inspirerade gudablick lockade dem in bland Parnassens lyssnande skara vid Castalis ogrumlade vatten. Platos och Aristoteles' energiskt manande gestalter kallade dem till den klassiskt sköna *Athener-skolan*, i hvars pelarhågn antikens och renässansens lärde och djupsinnige tänkare samlats för att bryta sina idéer mot hvarandras. De båda hufvudfigurerna framstå genom Raphaels ledning såsom de tvenne poler, omkring hvilka det menskliga tänkandet städse rör sig. Om ock i nya banor måste det likväl stödjas af den gamla kulturens centralaxel. Genom deras enkla, plastiska hållning och ta-

lande, karakteristiska åtbörder symboliseras de idéer, hvilka de förevigat. Platos högra hand pekar uppåt mot tankens rymder, Aristoteles sänker handen mot jorden, för att der söka utgångspunkt och fäste för tankens rörelser. Renässansen begagnade sig af bådas ledande tankar och skapade harmoni genom deras samverkande kraft. Segerviss blickar därför Poesiens symbol, kransad af lager, ned från takhvälfningen i samma rum. Hennes blåa mantel har ej sölats och slitits i vardaglighetens värld, ehuru hon förkroppsligats i skön, jordisk kvinlighet. Fri och upphöjd, öfver vanliga dödligas ståndpunkt, skyddar hon den gudomliga lyran, triumferande visa tjenande genier ännu en gång för en vaknande värld, Vergilii ord: »Numine afflatur».

Lockade af Ramsays entusiasm, fördes de ofta hit i den segerjublande konstens hägn, och de tillbringade här många af sin samvaros härligaste stunder i förståelse och njutning. Men djupast lefde sig likväl Härdis in i Michel Angelos gigantiska och tungsinta drömverld.

Yttersta Domens hämnande Kristus, och Gamla Testamentets allvarliga, djupsinniga profeter och de siande sibyllorna, kallade henne ständigt tillbaka, och Ramsay följde henne.

Från takhvälfningen uppenbarar sig skapelsehistorien i stora, karakteristiska drag.

Michel Angelos själ sökte städse grunddragen i människans utvecklingshistoria. Universums, liksom menniskosjälens, kamp och strid fylde hans tankar — ingenstädes togo de gestalt såsom här.

I fladdrande, blå mantel jagar Gud Fader genom rymden och bjuder: »Varde Ljus». — Hans mantel är lätt och mjuk som ett moln, hvilket drifver för vinden.

Adam, skön som en nyvaknad vår, sträcker ut handen mot Gud Fader, som omsväfvad af leende englaväsenden, nyligen väckt honom till lif.

I Paradisets lustgård äter Adam af den frukt, som Eva räcker honom.

Med linier, ädla som marmorstatyers hafva de visat sig i mästarens dröm, han har sedan skapat dem i färg.

Från nischerna, bildade af skön ornamentik, blicka Gamla Testamentets tänkare och antikens sibyllor ned. Allvarliga och dystra tala de om lifvets fåfänglighet. Deras stränga blickar och grubblande forskning i skrifterna hota med dom öfver lifvet och dess trälar.

Det var det gamla Israel, som möttes af den nya religionens »Yttersta Dom».

Mellan himmel och jord, på grafvarnes område, står Kristus, skiljande de saliga från de osaliga andarne. — De osaliga störta i fördörelsens marter och bortföras i Charons båt, öfver Stygs svarta vatten; men öfver all denna jämmer höja sig, förda af änglar, de saliga, hvilka likväl ej ensamma vilja inträda i sin »Herras glädje» utan söka att draga de sina, som hota att störta i fördärfvet, med sig mot höjden.

Hvi skulle väl en moder finna frid i salighetens lustgårdar, om hon visste att hennes barn försmäktade i evig ofrid.

Här fans dom och straff, ehuru den eviga Guds moder satt vid sin sons fötter, och försoningen var fullbordad, och i Peterskyrkan, bredvid kapellet, sitter ju den sörjande modern och håller den offrade sonen i sina armar, han, som dött för all världens synder, likväl firar domen här sin triumf — och båda äro de alster af samma konstnärsfantasi.

Försoning och dom — de båda begreppen, växlade i den mäktiges själ.

Inför *Domen* samlas de konstälskande skaror, som beundra den store konstnären — framför *Pietà* knäböja de sörjande och betryckta, och de som frukta det obehagliga i domen och hviska: »Nåd för kärlekens, för

barmhertighetens och moderskärlekens skull i vår syndiga värld».

Domen lefde i Michel Angelos allvarliga själ, och likväl intog kärleken, den renaste och mest sublima, ett så stort rum deri. Det var vänskapen för den ädla Vittoria Colonna, som fylde hans ande och gjorde hans lefnads afton så oändligt rik. Till henne diktade han sina skönaste sonetter, hennes sällskap var det enda han sökte. Hon delade fullt hans känslor; hennes kärleks saga hade nått sin upplösning redan i hennes ungdom, det var den mognare ålderns skatter hon skänkte Michel Angelo. Hans dyrkan omgaf hennes dödsbädd, hans afskedskyss trycktes på hennes hand, så skildes de båda, som i detta lifvet delat många års andlig njutning. Mästaren stod ensam — han egde blott minnet kvar af henne, som varit hans själs väninna, och dertill grämde han sig under sitt återstående lif öfver: »att han ej tryckt en kyss på hennes panna, i stället för på hennes hand, till afsked».

Det var detta Ramsay nyss läst för Härdis.

Han hade slutat och slagit igen boken, samt föreslagit att de skulle gå ut i trädgården.

— Det kan man kalla kärlek, barn, yttrade han och tog hennes arm. Hur fjärran ligger ej den tiden från vår, men hur tilltalar den oss ej, och hur väl den stämning, som ingifvit sådana känslor, kan förstås här i dessa sköna nejder, der allt kallar oss bort från verklighetens värld. Hur hafva människorna någonsin kunnat bli moderna till sin uppfattning, omgifna af dessa rena, mjuka landskapslinier, detta månsken, dessa konstalster, och dessa ovärderliga minnen?

— Den vulgära människan förnimmer ej naturens skönhet, fattar ej andens lif, — det är endast de få utkorade, som förstå att njuta, svarade Härdis.

— Till dem måste vi höra, sade Ramsay, måtte vi aldrig blifva utdrifna ur den ädla njutningens paradiset.

— Var lugn, käre vän, log Härdis, du vet ju att det var kvinnan, som frestade mannen. Var förvissad om att jag ej skall bjuda dig annat än skönhetens frukter.

— Jag är öfvertygad om att hvad du bjuder, städse skall vara för mig som nektar och ambrosia, log Ramsay, — men nu få vi inte längre bjuda hvarandra på nattluften, vi behöfva båda hvila för att kunna börja våra studier i morgon, därför — god natt, barn — ljufva drömmar.

Ramsay nickade glädt åt Härdis och gick upp till sig.

XVIII.

Colosseum och Forum.

»Både vid facklors sken och i månsken har jag skådat dig, Colosseum», läste Härdis, sittande på ett stenblock inne i Colosseum, en härlig månskensafton.

Hon hade i engelsk öfversättning medtagit Viktor Rydbergs *Romerska Dagar* och läste högt för Ramsay, lyst af månskenet.

Stilla, fridsamt blickade månen ned på de tusenåriga ruinerna, kolossala höjde sig raderna, gigantiska tedde sig murarne, som skarpt tecknade sig mot den djupblå aftonhimmeln. Som väldiga, mörka gap voro de forna dörr- och fönsteröppningarne.

På ena sidan reste sig muren i ursprunglig höjd, stödd af väldiga jernband, andra sidan, som vette utåt cypresslunden vid Konstantins triumfbåge, var till hälften nedstörtad, och de undre raderna krossade i fallet.

Förstörelse — förintelse — talade allestädes till dem.

Vid dagsljus hade de äfven varit här, tillsammans letat sig upp för de förfallna trapporna, från öfversta raden hade de fått en storartad överblick af den omfångsrika arenan. I sin inbillning hade de försökt frammana dess forna prakt och gestalterna från en syunnen tid, men de hade ej låtit locka sig ur de eviga skug-

gornas rike, så länge solskenet föll på deras gamla rännarbana och belyste dess förgängelse. I dagsljus hörde de ej hemma, då var det endast historiens forskande genius, som följt dem och upplyst deras väg, hon, som städse söker dagsljuset och lugn går fram öfver ruiner.

Drömmarnes och fantasiens andar återigen trifvas ej i solljus, därför hade Härdis och Ramsay uppsökt dem nu, då aftonens skuggor lekte omkring dessa gamla murar, och månen göt sitt försonande ljus öfver dem, hvilket förminskar bristerna och förstorar formerna, och i hvares bleka skimmer skuggorna trifvas att lustvandra.

Hit drogo de nu in i prakt och glans, de svunna tiders romare. Alltifrån invigningsdagen — Flaviernas stolta mål, då åttiosjutusen människor varit församlade inom dessa murar för att fröjda sig åt åsynen af fem tusen vilda djurs blod. Dessa djur, som hitförts från de tropiska kolonierna för att lemna sin tribut till det lysande verldsrikets barbariska pomp och stå samt gjuta sitt blod för att tillfredsställa dess demoraliserade njutningslystnad. Lejon — tigrar — noshörningar — giraffer — björnar — alla hade de offerats i strid med yrkesgladiatorer. Sednare fingo öknens vilda innevånare en ny uppgift, den att bekämpa *Det Nya Rikets* förkämpar, dessa fantaster och drömmare, som sade sig vilja skapa ett rike, mäktigare än det stolta Rom.

Starkare än Rom!

Hvilken vansinnig dröm!

Hvilka orgier, hvilken människoslägtets förnedring, hade icke denna plats varit vittne till. Ursprungligen hade den upptagits af Neros beryktade sjö, som låg midt i de vidsträckta trädgårdar, hvilka omgafvo hans gyllene palats, bygdt med den vansinnigaste lyx, sedan han funnit Cæsarernas på Palatinen otillfredsställande för sina vilda nycker. Sjön blef medelpunkten för hans utsväfningar, der tumlade sig hans nöjeslystna hof i orgier på

den stridande flottan. Roms kvinnor täflade med männen i sedefördärf, de visade bäst att samhället icke längre besatt någon sammanhållande kraft, det var intet annat att vänta än att det stolta Rom skulle närma sig sitt fall. De starka murarne till nöjets tempel skulle grusas, och de gamla gudarne öfvergifva sina skändade helgedomar, der offerelden icke längre hölls brinnande.

Det dröjde likväl århundraden, innan den afgörande domen drabbade Rom. *Det Nya Riket* arbetade blott långsamt på sitt undermineringsverk, då dess dom kom, var det föga af det verkligt fördärfvade som borttrycktes — konsten krossades — antikens Rom låg i ruiner, men människan — som istället skulle blifva skapelsens krona, hon var och förblef densamma.

Konsten och litteraturen hade varit det verkliga Rom, de lågo nu begrafna. — *Det Nya Riket* ingick först med renässansen — det gamla Rom stod upp ur askan — det nya Rom blomstrade. Italien hade under tiden legat som en ofruktbar åker, som blott väntat på nya skördar, ty endast tanken och skönhetskänslan kunna göra jorden fruktbar.

Skuggor hade kommit och skuggor glidit förbi.

Härdis och Ramsay hade fantiserat gemensamt, boken, som band dem vid verklighet och samtid, låg öfvergifven, de lefde i de bilder, som framkallades af dem själfva.

Det var Ramsay, som önskat höra något af en svensk författare. Han kände att han endast genom att sätta sig in i svenskt åskådningssätt, skulle förmå fatta Härdis' dunkla väsende, som föreföll honom härstamma ifrån överkligheternas verld — han sökte ursprung, samband, men hans åtrå stärfjades ständigt, ty han mötte det oöfvervinneliga — okunnighet i hennes språk. Det återstod honom endast att söka förklaringen på gissningarnes område, men så snart han tyckte sig nå henne — för-

svann hon ånyo, ändå längre i fjärran. Han förtviflade men beslöt börja på nytt.

Var hon en typ af sitt land, skulle man förstå henne der, eller voro hennes idéer själfständiga, upprunna i hennes eget frimodiga hufvud, var hon en enstaka företeelse — dessa voro de frågor han ständigt gjorde sig själf, och han stälde dem äfven till henne.

Hon log och skämtade.

Deras försök att erhålla något svenskt hade ej krönts med framgång, det enda de lyckats finna, var *Romerska Dagar*, men Ramsay tröttnade dervid, han fann ej der hvad han sökte, det var idel abstraktioner, intet ursprungligt svenskt, originelt i uppfattning och behandling; det kunde tillhöra hvilket annat land som helst.

Han såg ingen annan utväg än att ånyo lefva lifvet ensam med henne, hvars karakter var honom en gåta.

Hörde hon forntiden till — var det dess klassiska ideal hon sökte, eller var hon renässansens — mot det mystiska idealet riktade, poetiska själ — eller var hon en blandning af dem båda med tillsats af nutidens djupt reflekterande tankelif.

Kvinnor i Vestas hvita, fotsida tempeldräkt — madonnor med hufvudet kringstråladt af glorian, poeternas dunkla, mot högre rymder pekande sånggudinna, föresväfvade honom, men då hans blick föll på Härdis, som tankfull satt bredvid honom och såg ut öfver förödelsern omkring dem och med lugna, klara ögon mötte hans blick, ingifvande honom en känsla af frid och utsägligt välbehag, så svunno gestalterna från fordom, och han uppfylldes af nuets rika verklighet.

De reste sig och lemnade ruinen, som öde och mörk drömde om den forna glansen, täljande all makts och all äras skimrande såpbubbla.

Cypresslunden bredvid lockade dem; arm i arm fördjupade de sig i dess mörka gångar, månen lyste endast här och der genom löfverket, lindarnes rikt löfklädda

grenar slokade och snuddade vid deras hufvuden, borta på höjden utbredde sig piniers mörka, vida kronor, cypressers dystra pyramider aftecknade sig mot den stjärnklara aftonhimmeln. Lindarne doftade vår.

— Vi lefva i skuggornas verld, sade Ramsay, om min kappa blott vore en romares toga, och din dräkt en vestals sida mantel, så vore vi mera i öfverensstämmelse med omgifningen.

— Och kanske med våra egna känslor, sade Härdis. Du passar bäst, fortfor hon, att som en af de gamle romarne dyrka renhetens ideal, men vår tid har kommit längre i utveckling än de gamle; de stängde in sina vestaler och skyddade idén med de grymmaste straff, vi behöfva inga murar, vi kunna hjälpas åt att hålla elden brinnande — det är vänskapens uppgift mellan man och kvinna. Du tror blott på detta ideal, jag återigen tror äfven på kärlekens, men att realisera det har aldrig lyckats mig. Vänskapen ligger närmare, den har jag funnit hos dig.

— Vi ha ju kommit öfverens om att utföra, det som alltid förklarats otänkbart, sade Ramsay. Det har alla förutsättningar att lyckas, emedan vi båda drömt samma dröm, ehuru i skilda länder och påverkade af olika intryck.

— Jag anser det ej som det mångsidigaste uttrycket af mensklig känsla, som du vet, sade Härdis, men för det högsta vi kunna nå. Du återigen yrkar på att vi skola erkänna, att vi nått idealets tinnar i våra drömda verldar.

— Det är därför, sade Ramsay, att jag har lefvat det vanliga lifvet; jag har sett att den första ungdomskärlekens glänsande bild fördunklas i lifvets hvardagsljus.

— Din känsla är därför half, sade Härdis.

— Hur kan du säga att min är half, då du ej pröfvat det hela?

— Det är detta andra du vill att jag skall pröfva, sade Härdis, ehuru du ej anser det för det fullkomliga.

— Man måste lefva lifvet för att se hvad som är verkligt och hvad som blott är ett sken, sade Ramsay. I kärlek måste du pröfva dig, liksom jag pröfvat mig. Sedan kan du säga hvad lifvet ger ädlast, och hvar du kommit mystiken närmast.

— Jag tror icke att kärleken någonsin finner mig, sade Härdis, men skulle han uppenbara sig för mig, så måste det vara i ett annat ljus, än du anser att lifvet består sin fagraste blomma.

— Du drömmer, barn, sade Ramsay vekt och såg leende på henne, vare det likväl långt ifrån mig att vilja väcka dig; ingen skulle vara lyckligare än jag, derest lifvet bjöde dig blommor, som det ej varit mig förunnadt att plocka. Men jag är en mogen man, jag kan ej drömma som du. Vi se lifvet olika, då det ligger bakom oss, då är det vänskapen allena, som lyser lik en förklaring.

— Du har funnit förklaringen i vänskapen, sade Härdis, jag återigen kräfver en ännu högre — drömmen förverkligad i lifvet.

— Mätte du se den förverkligad. Du börjar tro mera på möjligheten att finna detta något, än hvad du förut syntts böjd för.

— Måhända därför att Italiens sol fylt mig med lifsglädje, men kanske mest därför att jag tillsammans med dig lärt, att det fins ett lif, värdt att lefva. Ett lif i rikt, andligt utbyte, fritt från all egoism, der tillgifvenheten låter sinnet hvila, och ömma omsorger vaka öfver ens välbefinnande.

— Vi hafva lärt hvarandra ömsesidigt att lefva lifvet, skilnaden är blott att du vill ega ändå mera; du pekar framåt till en ännu skönare framtid, jag åter är nöjd med hvad du gifvit mig. Det är skilnaden att vara ung, och att ha öfverskridit ungdomens gräns, barn.

De hade närmat sig Titus' triumfbåge, som lik en utpost reser sig bland ruinerna vid ingången till Forum. Uppe på den öfre frisen synas ännu i dag de segervissa romarne tåga fram i triumf med alla de dyrbarheter, som röfvats vid det sista, lyckosamma kriget mot judarne och det stolta Jerusalem. Den sjuarmade ljusstaken och alla templets heliga käril och symboler bäras i glädjedrucken procession. Det uppstudsiga riket låg förtrampadt. — Salem var krossadt, dess tempel plundradt, hvi skulle då Rom kunna drömma om att det ånyo skulle blomstra inom dess egna murar, grusa dess tempel och resa sina på de gamlas grafvar; Roms gudar störtas, och en af de anspråkslösaste männen från det fjärran, föraktade landet, en man, som dött för Roms borgerliga lag, skulle inkräkta det mäktiga verldsriket, ehuru han själf uttalat orden: »Gif kejsaren, det kejsaren tillhör» — och: »Mitt rike är icke af denna verlden». Det var den inre makten gent emot den yttre, som utsetts att vinna seger, men som sedan ej nöjde sig med att intaga sin en gång angifna plats, utan i sin ordning kräfde all yttre glans och makt och skall därför en gång lika visst förgå, så väl som romarnes Forum ligger grusadt, och St. Marias kyrkor uppbäras af pelare från de gamla gudarnes tempel.

Härdis och Ramsay hade stått grubblande vid triumfbågen, tveksamma, då de stodo i begrepp att jemte skuggorna besöka de dödas helgade verld.

Det var grus och ruiner, brutna pelare och upprifven stenläggning, de väntade att finna, men fördjupade i en svunnen tids glans, glömde de det nuvarande, då de trädde in genom triumfbågen och sågo Forum utbreda sig i strålände månsken inför dem. Istället för af fördöelse, möttes de af tempels och curios stolta, härliga marmorprakt.

Till venster låg vestalernas klosterliknande palats, och der bredvid Vestas heliga tempel. På altaret, innan-

för dess yttergång i rotundaform af smäckra marmorpelare, vaktades den heliga elden. Det var härden för det romerska folkets innersta lif. Der bortom syntes Pollux' och Castors tempel med sköna pelare af parisk marmor — och den väldiga Curia Julia. Ett vimmel af tempel upp emot Capitolium, på hvars krön Tabularium höjde sig, vid hvars fot Vespasianus' och Concordias tempel prunkade med sköna marmorkolonner. Vid uppgången till Capitolium, Septimus Severus' triumfbåge, och på den dominerande höjden, högt öfver det dystra Mamertinska fängelset och den bloddrypande Gemoniska trappan, reste Jupiter-templet sina stolta tinnar. Nedanför höjden, vid Forum, skymtade praktfulla curior och tempel, mest framträdande var likväl Konstantins Basilica med sina röda porfyrpelare och mäktiga, sinnrika hvalf.

— Jag ser det gamla Rom i all dess prakt som en hägring stråla i månskenet, sade Härdis och vände sig mot Ramsay. Men det tempel min känsla söker, är Cæsars minnesvård, kom — låt oss söka det. Palatsen hafva störtat samman för mig, templen spöka blott med enstaka pelare, hvi skall något lefva kvar, då förgängelsen famnar skönheten.

— Skönheten ser mot evigheten och reser sig därför minnesvårdar, sade Ramsay.

De gingo fram öfver upprifven stenläggning, mellan grusade murar, och uppnådde en hög jordvall, der magert gräs växte, hyaribland några anspråkslösa vildblommor förirrat sig.

— Här ha vi Cæsars tempel, sade Ramsay och klättrade upp på jordvallen — han plockade en knippa blommor och räckte Härdis, som följt efter honom.

— Så går det med all mensklig storhet, tillade han sorgmodigt. Det enda minne du kan medföra af Divus

Julius, är dessa enkla vildblommor, naturens omedvetna tribut.

— Så behandla kommande tider de förgångnas gudar, sade Härdis, den som ej reser tempel i andens värld, han kan vara viss om att skatta åt förgängelsen. Cæsars tempel höljes af några vildblommor, men hans ande lefver genom tiderna. Låt oss stanna här, tillade hon, så uppenbara sig kanske andarne för oss, de bruka ju uppsöka sina grafvar, de borde väl då i första rummet lockas till denna plats, der hela deras tidsålder hvilat. Deras religiösa begrepp, deras konst och högt utvecklade borgerliga lif, öfver det hela har tiden gått fram och lemnat endast grafvar, der gudar och store män hvila sida vid sida, med konstens mästerverk uppgräfd ur jorden till minnesvårdar. Vi besöka dem med andakt, men hur rusar ej världen fram i tom nyfikenhet och kränker de döda.

De hade satt sig på jordvallen och sågo sig grubblande, sorgmodigt omkring.

Härdis riktade blicken uppåt Palatinen, öfver hvars murar och pinier månen lyste skarpast.

Plötsligt skrider ett silfverhvitt moln genom den djupblå rymden och gömmer månen. Skuggorna på Forum blifva djupare, molnet sänker sig ned på månstrålarne, hvilka dallrande uppsöka Cæsarernas palats. Det ringlar sig som ett långt, bredt band och snuddar vid murarne, liknande dimman, som lägrar sig om kväl-larne.

Det skymtar af fladdrande mantlar, guldkronor och glänsande guldkor, ljudet af flöjtspel och en lyras klingande toner förnimmas. Nu skrider det ned från Palatinen — och se! der borta vid Curia Julias ruiner, bredvid de sköna, resliga pelarne från Den Trogna Vänska-pens tempel, der skönjas gestalter! Främst skrider en ädel gubbe med majestätisk hållning i blick och åtbör-der — det klassiska ansigtet omgifves af böljande hår

och skägg; när den framsträckta högra handen pekar på förödelsen omkring, så ljunga blixtar och upplysa förgängelsen — och dof, aflägsen åska rullar genom rymden och ger eko uppåt Palatinen. Vid hans sida synes en allvarlig kvinna i mörk, fotsid mantel, det är Proserpina, som inbjudit Olympens gudar och gudinnor att i månskenet beskåda de tempel från deras makts dagar, öfver hvilka hon nu allena råder. — Jupiter har beslutat återse platsen för sitt en gång så mäktiga välde. Olympens gudar och gudinnor följa honom i oöfverskådlig skara. Tankfull skrider han fram öfver den upprifna stenläggningen och närmar sig Roms symbol, det stolta Tabularium, inom hvars murar det konstrikt sammanfogade verldsríkets urkunder förvarades, nu försvunnet, bildande grund för det nya Roms Capitolium.

Concordias och Vespasianus' tempel grusade, endast några smäckra pelare med bruten arkitrav spöka; det enda som förblifvit oberördt af tiden, är Septimus Severus' triumfbåge, här bildande slutet, liksom Titus' triumfbåge, på Forums motsatta sida, bildar dess början.

Här upplöste sig gudaskaran i ett hvitt töcken, som höjde sig mot St. Maria in Ara Cœli uppe på branten. Det hvirflade i mjuka linier omkring murarne och dolde nästan deras konturer, hvarefter det steg, glänsande i månskenet, bort öfver Capitolium.

Men öfver kyrkans tinnar dansa gestalter, hvilka löst sig ur töcknet. I sväfvande rytm röra de sig graciöst i ringdans, anförda af en skön yngling i fladdrande mantel och med guldgult hår, öfver hans axel hänger en lyra, hvars strängar glittra som guld, de tyckas sammansatta af månstrålar, liksom hans lockar. I yrande fröjd går dansen i hvirflar, omkring ett hvitt moln, hvilket lätt och mjukt hvilar midt i ringen.

Nu börjar det röra på sig, taga gestalt — och se! ur töcknet höjer sig en underbart skön kvinna, omfluten

af guldgult hår, hvilket faller som en mantel omkring henne. Med strålande blick ser hon sig omkring i ringen, hvilken fortfarande rör sig i graciös dans. Då sänker sig en yngling, med hvita vingar på sina fötter och en gyllene staf i sin hand, ned till hennes sida och vidrör molnet, på hvilket hon hvilat. —

»Aphrodite» — säger han — »du skönhets och sällhetens gudinna — befaller du, att jag ännu en gång beträder jorden för att förkunna för de dåraktiga människorna, att du, trots deras otrohet, likväl ännu en gång vill hugna dem med din nåd?»

»O, Hermes» — svarade gudinnan och log, »hvi skulle vi åter nedstiga till jorden. Människorna äro alltjemt desamma — ingen förändring har inträdt hos dem, allt sedan de förjagade oss från sin jord. — Ingen trängtar tillbaka till den människoslägtets guldålder, då Apollo strängade sin lyra — alla muser dansade — Pan blåste på sin pipa ute i skogarne och på de grönskande fälten — och jag uppsteg ur vågornas skum för att bringa dem sällhet. Skön var den skalds tanke, som skapade mig, men människorna förmådde icke behålla mig, sådan jag då nalkades dem, de bortblandade min bild med sina egna, onda lustar och begär och kallade dem vid mitt namn. Jag skulle sprida sällhet och välsignelse till de dödlige, de gjorde mig till sin förbannelse. — O — nej — Hermes — Apollo — och I muser — låtom oss återvända till våra boningar ofvan molnen, der människan icke längre når oss, hennes fantasi är död, hon mäktar icke fatta oss.» —

Molnet, på hvilket gudinnan hvilat, höjde sig, lyran hängde stum öfver Apollos axel, men ringdansen fortfor — och i spetsen för musernas skara förde han Aphrodite allt högre, tills de upplöste sig i lätta moln.

Då höres borta från Palatinen flöjttoner — veka och sorgmodiga som näktergalens lockande sång i månskensnätter, men stundom jublande glada som trastens i Nor-

dens skogar, en vårnatt — och öfver Cæsarernas palats, hvilka nu ligga i ruiner — dansar en munter gosse på bockfötter. I glada krumsprång, som getters och killingars lek om våren i skogens kjusor, dansar, hoppar och svänger han, blåsande på sin pipa, men då han ser det sista molnet försvinna öfver Capitolium, så tar han ett djärft skutt dit öfver, svingar sig upp på ett moln, som seglar förbi — och är försvunnen. —

Ensam på Capitoliums tinnar står en hvit gestalt ännu kvar, med en pergamentsrulle i handen, hon ser ut öfver förödelsen, och klangen af hennes stämma följer med nattvinden ut i rymden, då hon yttrar: dåraktige dödlige, hvi äflens I ständigt att strida och kämpa emot hvarandra och emot tiden, då I borden hafva hunnit lära eder under årtusenden, att intet är evigt annat än förgängelsen och de eviga idéerna, hvilka vi symbolisera, och som ni, i eder ungdoms vår, mäktade omfatta, då entusiasm och lifskraft ännu bodde hos eder. Hvad hafven I nu vunnit under årtusendens strider? I böjen knä för en utstyrd träbild, föreställande ett barn, och I försummen att dricka ur lifvets uppfriskande brunnar, hvilka kunde gifva eder hälsa och glädje att lefva. I äflens ständigt att lefva uti det förgångna, eller uti det tillkommande, öfver hvilket ingen dödlig beskärts att få inblick, för att sedan återvända, ty öfver Proserpinas och Hades' tröskel stiger ingen, utan att stanna der för evigt. Det nuvarande allena viljen I ej njuta, derfor skrifver Clio ständigt på sina blad: kamp och strid om det I ej förstån, om det I aldrig skolen veta, ofördrag-samhet och förföljelse mot hvarandra, och mot oss, som äro de väsen I alla fått förmåga att kalla till edert bistånd, och som ega all lifvets och naturens skönhet att skänka, ty vi äro Kronions eviga tankar — och så länge Kronion uppfyller eder jord, så länge äro vi odödliga.

Hon upplöstes uti dimman, som steg mot molnen och försvann bortom Capitolium.

— Ser du syner, barn, sade Ramsay och lade leende handen på Härdis' arm, du tycks vara alldeles försjunken i ruinerna, jag fruktar du försvinner med dimman för mig, om jag inte rycker dig ned till jorden. Jag tror också det är bäst att vi lemna de döda i ro, jag känner mig ovanligt matt, jag får feberrysningar, vi behöfva komma upp till lifvet igen, kom, låt oss gå.

Härdis hade ryckt till, då hon hörde Ramsays stämma, hon hade varit allt för djupt inne i fantasiens underbara verldar, hon var förströdd, men oron för Ramsays hälsa, hvilken så länge lemnat dem i ostördt njutande af lifvet, väckte henne; då hon nu såg upp på honom, och månskenet skarpt belyste hans drag, fann hon att han var spöklikt blek, ögonen djupt insjunkna. Hon blef lifligt orolig och sade: ja, kom, låt oss gå.

Då han reste sig, vacklade han och grep efter Härdis' arm; hon stödde honom och med långsamma steg lemnade de Forum.

Uppkomna till gatan kallade Härdis på en droska. Hon svepte filten omkring Ramsay, han genomilades af rysningar, men log på sitt vanliga, hjärtliga sätt och sade matt: oroa dig inte, jag blir bättre endast jag blir varm, det här är något annat än hvad jag lidit af förut, någon feber, kanske malarian, om den redan är i Rom, jag känner icke dess symptom. Det var fuktigt dernere, och dimmorna voro täta.

— Ja, — dimmorna voro täta, sade Härdis, hon förstod att Ramsay aldrig sett de gestalter, hvilka uppenbarat sig för henne.

Hemkommen blef hon ånyo orolig, då hon såg att han vacklade, när han steg ur droskan, men i förhoppning att han skulle bli bättre till dagen derpå, tog hon godnatt och gick upp till sig.

XIX.

Härdis' förhoppning, att Ramsay snart skulle blifva återstæld, gick ej i fullbordan. Den ena dagen efter den andra förgick, men någon förbättring syntes ej vilja inträda. Den feber och mattighet, som så plötsligt instält sig vid deras besök i Forum, upphörde ej, hans nätter voro oroliga, om dagarne förblef han liggande nere i salongen. Han kunde icke ens vistas i trädgården, ty luften plågade honom, värmen var mera kännbar, der än inne, då dörrarne stodo uppslagna. Solen stod brännande het öfver trädgården ända tills det led mot aftonen, och då var luften alltför upphettad. Härdis såg ingen annan utväg än att låta honom ligga i ro, själf vek hon ej från hans sida.

Rom tycktes försvunnet för henne, det föll henne aldrig in att begifva sig af ut, trots hans energiska böner. Hon satt dagen igenom bredvid hans chaiselongue, pratade och skämtade med honom de stunder han föreföll bättre, läste deras engelska favoritskalder, eller deklamerade svensk poesi. Han var för klen och nervös för att höra henne sjunga eller spela, men han njöt af att höra henne med melodisk stämma tolka hennes eget lands stämningar. Han tyckte sig härigenom komma

henne närmare, ehuru han endast kunde uppfatta klangen i språket och erhöll upplysning om idén. Han lyssnade till *Flyttfåglarne*, deras längtan mot Norden — och till *Frithiofs Afsked* från fosterjorden.

Mestadels voro de lemnade ensamma, men timmarne och dagarne gledo likväl blixtnabbt.

För en vecka sedan hade Lady Montrose lemnat dem, men hon hade förut anförtrott Härdis åt en väninna, Mrs. Hamilton, som anländt till Rom med sin unga dotter för att fullborda hennes uppfostran. Lady Montrose hade yttrat till Härdis: ni kan inte gerna få bättre skydd än Mr. Ramsay, det har jag mer än väl erfarit under vår långa, angenäma samvaro, men ändå, man vet aldrig hvad som kan inträffa, jag är lugnare, då jag vet att ni äfven har en kvinlig vän. Lady Montrose och Härdis hade skilts under öfverenskommelse att återse hvarandra i England, eller i Rom följande år.

Mrs. Hamilton var en nobel, i alla afseenden fint bildad kvinna, Härdis hade genast känt sig starkt dragen till henne, både hon och Ramsay hade i henne erhållit sällskap, som gaf rikare utbyte än Lady Montrose' älskvärda, men ytliga och flegmatiska personlighet. De tillbringade många angenäma stunder tillsammans med Mrs. Hamilton och Gordons, de hade ordnat ett katteri för sig med ömsesidig, fullständig frihet. Samtliga tillbringade dagarne på olika sätt, men träffades alltid vid måltiderna. Mrs. Gordon var fortfarande uppgifven af trötthet, men det föll henne lika litet in att låta mannen studera ensam, som han i sin konstnärliga ifver syntes taga någon notis om att hans hustru föreföll att digna under bördan. Ramsay brukade leende säga åt Härdis: tänk om jag skulle se dig sådan vid min sida — då finge förr alla studier flyga för vinden.

— Han är konstnär, inföll Härdis.

— Du lefver ju också för dina studier, svarade

Ramsay, och ändå sitter du nu leende bredvid min sjukbädd, fastän du har Rom för dina fötter.

— Jag är kvinna, sade Härdis och log. — Den stora skilnad, som måste finnas mellan mannen egoisten och den andligt intresserade kvinnan, är, att hennes natur ej skall tillåta henne att uppge sin förnämsta bestämmelse, den att trösta och glädja; den stora konsten för oss är sedan att tillse, att vi kunna utföra något verkligt, utan att begagna oss af er egoism, måhända låter det sig ej göra annat än i undantagsfall.

— Då icke intresset för en sjuk vän, make eller barn kallar er bort från fantasiens rike och visar er lifvets tunga pligter, log Ramsay. Du har verkligen en underbar förmåga att se lyckligt undergifven ut. Har du icke lekt forntid och renässans med mig i jublande månader, och likväl sitter du här nu, midt i ett hvardagligt lif, och förefaller mig i ännu högre grad som ett fantom. En god fé, din nordiska sagas elfdrottning, som svalkar mig, febersjuke, med frisk dagg från härliga vårmorgnar.

— Det är därför, ser du, log Härdis, att i sälla drömmar, eller i en för andra bitter verklighet, så ser du mig alltjemt genom skönt skiftande trollglas, därför antar jag för dig alla gestalter. Du ser mig med skaldens ögon, eller med den inspirerade konstnärens, jag blir för dig, din genius.

— Och jag, din gud, skämtade Ramsay. Tyvärr har din föraktade jord skadat mina vingar, så att jag ej längre förmår färdas i högre rymder. Du är likväl ädelmodig nog att öfvervinna din motvilja för jorden och icke öfvergifva mig, jag hoppas att jag snart kan befria dig.

— Det dröjer nog inte länge, förrän vi åtminstone kunna företaga en profresa till bergen, sade Härdis gladt. Det är en oförklarlig mattighet, du lider utaf. Det förefaller som vore det luften du ej tål vid, men jag vet

inte hur sjuk du skulle vara, om du inte skulle skämta och lefva i fantasier.

— Jag kan ju inte stå ut med att vara ensam, jag måste följa dig.

— Kan du egentligen säga hvem som leder och hvem som ledes i vår vänskap, jag tycker att vi fåfångt sökt lösa det problemet?

— Vi bruka visst följa hvarandra så troget, att vi komma dit ingen af oss vill, skrattade Ramsay.

— Som då vi jagade efter dina älskade kyrkor en hel dag, log Härdis. Aldrig glömmar jag hur förargad jag blef, då jag alldeles utmattad satt på trappan, till den härliga St. Prassede, och fick klart för mig, att det var för min skull vi rusat efter alla de antika pelarne, just den dag jag längtade efter hvila i en lustpark.

— Jag var åtminstone oskyldig till ditt lidande, log Ramsay, — jag följde dig, det vet du ju.

— Och jag dig, tillade Härdis, — nåja, det skola vi ej göra om.

— Det är likväl ett af vilkoren för en vänskap, sådan som din och min, sade Ramsay, att man aldrig får känna att den andra gör en uppoffring, men du måste likväl förstå att jag nu till fullo uppskattar din.

— Kalla det ej så, afbröt honom Härdis, jag tror också att du mer än väl vet, att det först skulle vara en uppoffring för mig, derest jag lemnade dig. Det är den verkliga vänskapen. Jag vet att du gjorde sammaledes för mig.

— Ja, kom ihåg, barn, sade Ramsay djupt allvarligt, att när du gifter dig och blir sjuk och känner dig ensam, med din vacklande hälsa kan jag frukta det, telegraferade då till mig, och jag skall komma till dig, du vet att det aldrig skulle falla mig in att ett ögonblick lemna dig.

— Nå — än min man då, sade Härdis, du vill att

jag skall gifta mig, och du kan ändå förutsätta att han skulle lemna mig, då jag bäst behöfver honom.

— Det är godt och väl så länge du är munter och glad, svarade Ramsay allvarligt, men då du ej orkar det längre — så lemna han dig, männen äro sådana, ser du, barn.

— Mätte jag då aldrig blifva beroende af någon, sade Härdis förtrytsamt, men hur kan du förutsätta något sådant och likväl önska att jag skall finna det?

— Förr eller sednare måste du finna lifvet, det säger du ju själf.

— Men icke ett sådant lif, du vet att jag svurit lifsglädjens och sällhetens fana, du ser ju själf att den kan svaja öfver din sjukbädd, hvarför då inte äfven öfver min.

— Icke ens en af Olympens gudar kan tillfredsställa dig, log Ramsay.

— Likväl har du lyckats själf i många förklädnader.

— I dröm och fantasi, ja — men i verkligheten.

— Du vet att jag aldrig ser den som andra, det är deri min lycka ligger.

— Och fröet till din olycka.

— Vi få se hur länge jag förmår skapa om verlden efter mitt eget sinne.

— Och människorna?

— Jag har fått höga tankar om min förmåga, sedan jag lefvat med dig. Du har lärt mig att man kan trotsa Melpomene äfven i lifvets mest tragiska konflikter.

— Man undgår hennes härskarspira, då man regerar enväldigt i sin stat, sade Ramsay.

— Då man regerar hvar sitt oberoende rike, tänker du; ja, det är vänskapens fördel att man har två, i kärlekens är svårigheten den, att man skall regera gemensamt.

— Der har du bref från din mor, sade Ramsay, då uppässaren kom in med post. Härdis bröt det och bör-

jade läsa. Ett drag af missbelåtenhet gled öfver henne, Ramsay såg det och sade genast: nå — hvad säger din mor?

Han var van vid att hon brukade öfversätta sin mors bref, så väl som hon alltid läste brefven från hans söner och tog del i allt hvad som rörde hans hem och förhållanden.

— Åh, sade Härdis, inte ens hon, som eljest förstår mig så helt, kan fatta annat än att jag skall älska dig och blifva olycklig. Det är då oförklarligt att menniskor skola finna vårt lif så ofattligt.

— Det är likt mödrar, sade Ramsay varmt, de frukta alltid att lidande skall drabba deras barn. Men hälsa du din mor från mig, att hon kunde vara glad om du aldrig komme i en sämre mans händer än i mina.

— Och att världen låte mig behålla mina illusioner och drömmar, i lika hög grad som du förunnar mig det, log Härdis.

— Signor Allan, anmälde upppassaren.

— Det är mer än vänligt af er att hälsa på oss, yttrade de båda samtidigt, då Allan steg in, förvånad riktande blicken på Ramsay, som låg på soffan.

— Är ni sjuk, frågade han.

— Ja tyvärr, jag är rädd att malarian uppsökte mig, en månskensafton, då Miss Furu och jag hälsade på andarne nere i Forum, jag hör ej riktigt till deras slägte, tycks det, ehuru Miss Furu vill påstå att jag är en gengångare från de tider hon älskar.

— Ni är likväl dödlig, vill ni säga, sade Allan; kanske fröken Furu föredrar att tänka det ni är odödlig.

— Jag ser hellre att Mr. Ramsay är en återuppståndnen och egnar sig åt lifvet ännu en gång, sade Härdis. Det är intressantare att omplantera det gamla, än att maktlöst söka skuggorna.

— Ni tycks likväl för närvarande vara nödsakad att låta världen stå stilla i sin utveckling, fröken Furu, sade Allan, Mr. Ramsay förefaller att ha kommit vårt jordelif för nära, jag vågar inte ens föreslå, att ni i dag följer oss till Albano på vår tilltänkta utfärd. Ni fyller icke er uppgörelse med Daaes och mig, de invänta oss vid det här laget uppe i Albano.

— Det är mer än ledsamt, att jag inte kan infria mitt löfte, sade Ramsay, men jag lugnar mig vid tanken, att ni hjälper mig att locka ut Miss Furu; jag har fruktlöst bönfallit, att hon skulle lemna mig för att söka förströelse och frisk luft, men förgäfves. Hon tar vänskapens pligter allt för samvetsgrant. Vi öfverenskommo att njuta tillsammans, men det ingick ingalunda deri, att jag skulle binda Miss Furu vid min sjukbädd.

— Du vet att jag föraktar den vänskap, som ej förstår bära äfven motgången och pröfningen. De känslor, hvilka allena begära njutning och glädje, äro mig föga tilltalande, sade Härdis allvarligt.

— Det förefaller som kunde man inte komma lyckligare ut, Mr. Ramsay, sade Allan, än att bli utsedd till föremål för fröken Furus njutningslystnad. — Eftersom lifvet inte har vidare fallenhet för att skänka oss annat än motgångar, så bör man tillsammans med henne kunna trotsa det. — Hur hon skall förverkliga sin njutningslystnad återigen, det blir nog vanskligare.

— Ni borde veta att det fins ytterst få manliga karakterer, som kunna bära en kvinnas uppoffringar, sade Härdis, det kräfves storsinnet för att ej missbruka dem.

— Ni kräfver, äfven då ni uppoffrar er, inföll Allan. Mr. Ramsay fyller visst äfven i detta afseende era kraf, fortfor han.

— Mr. Ramsay uppskattar icke till fullo min önskan att vilja dela äfven verklighetens inskränkning med honom, han vill uteslutande se mig njuta af drömda verl-

dar; han fattar icke att jag kan drömma mig till en skön verklighet, äfven här vid hans sjukbädd.

— Jag håller med Mr. Ramsay, att det måste slita er förmåga att höja lifsglädjens standar, sade Allan, jag hoppas därför att jag får god hjälp att öfvertala er att för en dag afstå från er vakt och följa mig ut i en skön verklighet, som ni ej behöfver drömma er till.

— Ni har blifvit ovanligt energisk, herr Allan, log Härdis, skall ni föra en skön verklighets talan gent emot mig.

— Då ni har endast drömmar, borde det ej vara allt för svårt att tillfredsställa er med en svag verklighet.

— Det hörs att ni ej vet hvad det vill säga att egna energi åt konstnärsdrömmar, skämtade Härdis.

— Ni menar att jag hufvudsakligast vill lefva, deri har ni rätt.

— Men då har jag också rätt uti att ni aldrig blir en stor konstnär.

— Deruti tror jag er fullkomligt, sade Allan, ni har stor förmåga att reducera vanliga människors anspråkslösa drömmar till noll.

— Och er verklighet till ett skuggspel, log Härdis. Den verklighet, som icke fylles af drömmar, existerar återigen inte för mig, men för er innehåller den många goda saker, jag får väl försöka hvad den kan skänka mig i dag.

— Ja, sök lifvet, och lycka till, sade Ramsay, så skall jag söka fylla min tid med drömmar.

— God afton, sade Härdis gladt och steg in i salongen, der Ramsay legat allt sedan hon på förmiddagen gått ut med Allan.

— Välkommen, barn, sade Ramsay, som slagit upp ögonen, då han hörde Härdis' steg i yttre salongen. Han reste sig något från kuddarne, log och sträckte ut händerna emot henne, tog hennes hand mellan sina och frågade skämtsamt: nå — har Allan friat till dig ännu?

— Prat, sade Härdis och rodnade lätt vid tanken på Allans fåfänga försök att göra sig förstådd, du vurmar då jemt på att få mig förälskad, ehuru du med största beredvillighet njuter af hvad jag eger att skänka — vänskap.

— Jag har ingenting annat att lära dig, barn, men Allan är en vacker, trefflig pojke, jag tror du skulle finna lifvets lärdomar måttligt bittra tillsammans med honom.

— Tala inte om honom, sade Härdis, och ett drag af missnöje gled öfver henne, du måtte väl ha sett att han är mig fullkomligt likgiltig, snäll och hygglig, det förnekar jag visst inte, men nog måtte du förstå, att det skulle behövas något helt annat för att förverkliga mina drömmar om det oupphinneliga. — Hvarför jag följer honom, är uteslutande därför att jag inte vill, att han skall få någon dum uppfattning af vårt lif, att han skall tro att du är outhärlig för mig, eller jag för dig, han har en tillräckligt galen tanke ändå om det hela; vet du hvad han sade genast vi lemnat dig.

— Nej, hvad har han väl fått för en ljus idé om vänskapen, skämtade Ramsay och såg leende på Härdis. Han tycktes ju ha försonat sig med vårt något ovanliga sätt att lefva lifvet.

— Jo, vackert. — Han påstod att jag tar lifvet af dig, sade Härdis allvarligt och såg frågande på Ramsay.

Ramsay hade satt sig upp, han kastade hufvudet tillbaka och skrattade sitt vanliga klingande, muntra skratt. Hans ögon lyste af skälmaktighet, då han såg på Härdis och sade gladt: det är helt naturligt, att han skall tro det; han är ung, ser du, han kan inte fatta mina känslor för dig, barn. Men var du lugn, jag mår mer än väl af att njuta lifvet på ditt sätt, men som man, kan jag säga dig, att lika visst som du aldrig förr träffat någon som velat, eller rättare kunnat lefva det lif du kal-

lar vänskapens, så torde du få lefva hela lifvet utan att finna någon mer. Min son skrifver, att min yngre bror sagt honom, att jag icke liknar andra män, att jag aldrig haft några frestelser. Skälet är väl, att det vulgära aldrig frestat mig. Du har sett att min hustru skrifver sammalades, hon anser därför att jag ej kan ställas som exempel för våra söner, jag har för stora kraf. Alla hafva förundrat sig öfver mina idéer, du allena förstår dem och njuter af dem till bådas vår lycka.

Ramsay hade fattat Härdis hand, hon satt bredvid honom på sin vanliga plats, hon mötte hans varma, innerliga blick, hon kände sig nöjd och lugnad, men i djupet af sin själ fann hon en tomhet, som hon ej kunde förklara. Fans det något ännu rikare och fullare i lifvet än detta — detta, som Ramsay ansåg för det högsta. Skulle hon möta detta något, eller skulle äfven hon en dag säga, att hon funnit lifvets skönaste blomma bredvid honom.

XX.

Tivoli.

Ramsays nätter voro synnerligen oroliga, han led af sömnlöshet och härjades af feber. Efter en genomvakad natt klädde han sig mot morgonsidan och gick ned i salongen. Han kastade sig ned på chaiselonguen, bredvid hvilken Härdis brukade hålla vakt, ordna hans kuddar, breda den romerska filten omkring honom och läsa honom till ro. Han föll i dvala och vaknade ej förrän Härdis kom in för att söka honom före frukosten. Han hälsade gladt på henne och sade att han nu kände sig så betydligt bättre, att de kunde företaga sin länge tilltänkta utfärd till bergen.

— Så roligt, yttrade Härdis förtjust. Jag skall genast ordna allt för resan, jag är viss om att du blir bättre, derest du får annan luft. Om vi äro uppe i bergen, kunna vi äfven vara ute hela dagarne, utan att du behöfver gå. Du kan inte längre ligga instängd på detta sätt.

— Det blir helt säkert skönt, sade Ramsay.

Så snart de kommit ut på Campagnan och de fria, öppna fälten utbredde sig inför dem, väcktes Ramsays vanliga intresse.

Som ett grönt, böljande haf ter sig Campagnan, ty de lavaströmmar, hvilka i förgångna tider öfvergjutit detta vidsträckta slättland, hafva bildat otaliga kullar med mjuka linier, hvarigenom trakten erbjuder rikaste omväxling. Härtill har konsten ytterligare bidragit genom de akvedukter, hvilka sträcka sig så långt ögat når, tiden har förlänat det pittoreska genom att låta förödelsen angripa de gamle romarnes regelräta byggnadsverk. Brutna arkader spöka, här och der resa sig de enstaka murarne af ett fordom mäktigt fäste. Naturen, konsten, tiden, hafva förenat sig uti att göra Roms Campagna till en af de käraste trakter för konstnären, som egnar den en kärlek, hvilken föga uppfattas af hvardagsmänniskan, som der endast ser en platt, ointressant ödemark.

Härdis hade i synnerhet börjat ifrigt längta efter bergstrakten och en stämningsfull omgifning. Hon hade tröttnat vid de oklanderliga, präktiga anordningarne i det fashionabla hotellet och önskade se något äkta italienskt. Ramsay delade hennes önskan, gemensamt hade de beslutat följa Mrs. Hamiltons råd att välja Hôtel de la Sibylle i Tivoli till vistelseort, hvarifrån de kunde företaga utflykter inåt den intressanta och storslagna bergstrakten.

Det var en kvarts timmes väg från stationen, men som Ramsay kände sig stärkt af den friska Campagnaluften, beslöto de sig för att gå.

De närmade sig den lilla staden, hvars hus lågo utströdda på branten ofvanför kaskaderna.

Redan på långt håll hörde de bruset af vattenmassorna, stundom förnams det som suset i en djup skog — klagande — smäktande, men då de veko af ned emot det anvisade hotellet, tilltog det i styrka.

Ramsay lade sin hand på Härdis' arm, tryckte den och hviskade ömt: det är musik för oss, det kommer

att verka lugnande på mig, måtte vi få bo alldeles bredvid.

De hade kommit in på en trång, smutsig gata, der månglerskor och skomakare hade sina butiker eller sutto utanför sina dörrar, sysselsatta med arbete; barn i oändlighet vältrade sig i dammet på gatan eller spelade morra, — det såg inte lofvande ut att leda till en någorlunda dräglig uppehållsort.

Allt närmare förnams bruset af vattnet, de drogos oemotståndligt framåt, snart sågo de en stor skylt, som tillkännagaf att det enkla tvåvåningshuset, vettande ut åt den trånga gatan, var det efterspanade Hôtel de la Sibylle. De inträdde och funno ett italienskt tillhåll utan främmande tillsats, allt ursprungligt, intet spår af vare sig engelskt eller tyskt inflytande kunde upptäckas. Allt var typiskt — från betjeningen, som icke förstod ett ord annat än italienska, ända till halmtaket öfver gårdsplanen, som tjenade i stället för veranda. På enkla halmstolar, omkring omålade träbord, placerade sig de få resande, som kommit med tåget, och erhöilo middag. Det hela var så primitivt som möjligt, men likväl hvilade ett drag af stolthet och själfkänsla öfver värden och uppassarne, de tycktes medvetna om att de serverade sin anspråkslösa måltid på en helig ort. De visste att resande helst uppsökte deras enkla värdshus i utkanten af staden, ty bredvid gårdsplanen höjde sig det beryktade, grekiska templet — Sibyllans helgedom. Det var ett helt litet tempel i rotundaform. Den inre helgedomen omgafs af ett galleri, hvars pelare åt ena sidan voro väl bibehållna, men åt andra sidan nedbrutna. Smäckert och rent i sina blida former, hvilade det på branten af bråddjupet och föreföll att lyssna till bruset och sången nedifrån kaskaderna. Lodrätt störtade vattnet ned i klyftan, men dess skum yrde så högt, att kristallklara perlor stänkte upp i det glänsande solskenet och vätte templets marmortrappa.

Dit buro Härdis och Ramsay ett par stolar och kvarblefvo ensamma, under det den resande flocken stormade bort för att bese fallen. Under tystnad betraktade de den undersköna tafla, som upprullades inför dem. Bergen bildade en ram af mjuka linier, rik växtlighet fylde dalgången — som lifgifvande makt ljödo vattnets växlande melodier.

De brukade eljest finna ord för sin beundran, sin glädje, men detta blef dem öfvermåttigt. Ramsay tryckte endast stilla Härdis' hand, med den i sin, satt han sedan och såg ut öfver nejden. Tidningarne, som de fört med sig, lågo kringströdda. Det föll dem icke in att se hvad som försiggick i verlden, bortom deras horisont — de lefde i sagans och drömmens verld. Öfverväldigad af de starka intrycken, lade Ramsay sig ned på tempelgolfvet, Härdis bredde en tjock filt omkring honom, lade en kudde under hans hufvud och satte sig själf på trappan nära bredvid. Hon tog upp Vergilius och läste några strofer om naturens och lifvets skönhet, men äfven om dess dolda, mystiska djup. Som vanligt, då hon läste med sin milda, smekande stämma, spred sig ett skimmer af sällhet öfver Ramsays drag, han slöt ögonen, lade armarne i kors öfver bröstet och tycktes slumra, men Härdis visste allt för väl att han endast lyssnade, och hon fortsatte läsningen.

Skuggorna började smyga sig efter bergen, Söderns tidiga skymning hade inträdt, bergen och templet antogo allt mera mystiska formationer. Sibyllans syster — det till hälften krossade, rektangulära templet, strax bredvid, började försvinna som en vålnad i dunklet, då helt plötsligt ett klart ljus spred sig öfver trakten.

Det var månen, som gick upp.

Ljust blef templet, i hvilket Ramsay hvilade, skarpa skuggor bildades af de smäckra pelarne; som en uppenbarelse från en annan verld föreföll Härdis, i sin stora, hvita schal, hvilken i mjuka veck omslöt hennes gestalt.

Vergilius låg glömd. Ramsay hade slutligen stilla insomnat, söfd af den melodiska klangen i hennes stämman. Härdis kände sig ensam, betryckt; — för första gången, sedan de träffats, grep en obestämbar känsla henne, hon kände sig omhvärfd af aningarnes dunkla makter, drömmande blickade hon ut öfver trakten.

Långt bort från sin tid tyckte hon sig föras i drömmars vilda dans — sekler rullade förbi i hennes minne. Romare och kristne firade sin andakt bredvid henne, rökelsekaren svängdes, prester i långa, sida kaftaner lyste välsignelse öfver templet, än åkallande Herkules och Vesta som skyddsandar, än den nye, hvite guden — men alltjemt var det samma bön och åkallan om hjälp mot världens ondska, mot sorger och lidanden. Tysta hvilade murarne, intet svar förspordes, hvad namn som än nämdes; stilla hvälfde sig Söderns klara himmel öfver nejden, lugna och allvarliga skådade bergen ned på de äflande människobarnen; de blida oliverna allena, nickade så vänligt från höjderna och talade om den frid, som rådde i lunderna — men nere i djupet, dånade forsen.

I dess perlgliitrande molnstod tyckte Härdis sig plötsligt se en kvinlig gestalt höja sig, följd af dån och brus. I en dräkt af hvitaste skum, som skimrade i mån-skenet, vände hon sitt förklarade anlete mot Härdis och vinkade från forsen. Härdis sprang upp, men bländad af strålglansen från denna uppenbarelse, sjönk hon ned på trappan och förnam en stämman, som i forsens skiftande toner hviskade: »Jag är Sibyllan, i hvares helgedom du sökt skydd. Sedan urminnes tider vakar jag här. Lifvets stormar och bränningar, dess lidelser och kval kan jag tälja, jag känner dem alla, samma toner röra sig inom allt lefvande, men dig vill jag skydda och värna. Tro ej bruset och de lockande tonerna från djupen, det är endast graniten, som förmår trotsa naturens mäktiga andar; — lef hellre i ljuset, i sol och glädje, det höfves

eder, människobarn, som likt svaga rön svigta för vinden. Det är gudarnes kall att stå bakom allt lefvande, att på starka skuldror bära all naturens kamp. Träng in på deras område, sök lösa någon af lifvets gåtor, och I gån under.»

Just i detta ögonblick slog Ramsay upp ögonen och — synen var försvunnen.

Härdis såg endast skummet från forsen, som glittrande yrde i månskenet. Då Ramsay såg upp, fäste han blicken på Härdis, strålande och djup, med ett uttryck af ousäglig ömhet — deras ögon möttes i en flyktig sekund — öfverlåtande, hängifvet, och i brännande glöd — men så steg forsens brus ånyo; Härdis' blick irrade drömmande utåt och sökte i dimman bilden af den flydda gestalten — då hon åter såg på Ramsay, var det med ett mildt och stilla småleende; hon rörde lätt vid hans arm och sade: det blir sent — kom, låt oss gå in.

Han reste sig, lade armen öfver Härdis' axel och stödde sig mot en af pelarne. Båda blickade de utåt.

— Det är för skönt, hviskade han, stämningen griper mig våldsamt, man förlorar fotfäste vid jorden.

— Man vill närma sig gudarne, sade Härdis lågt.

— Drömmer du om Sibyllan — eller kanske om Vesta, du är i natt hennes prestinna, barn, kanske du är en uppenbarelse från gudarnes skara för mig, arme dödliga, aldrig har jag som i kväll känt, att du hör till de utvaldas, öfverjordiska sferer; du är lämplig att öfvervaka universums heliga eld der inne, om den ännu brann, vaka du öfver din heliga eld, så skall jag drömma, att jag slumrar helgad i Vestatemplets närhet.

— Svärmare, log Härdis, med dig leker man forntid lika väl som nutid. Godnatt, emellertid, jag hoppas att du sofver godt i mitt skydd.

Morgonen derpå, då Härdis ingenstädes lyckades finna Ramsay utomhus, återvände hon in för att söka honom. Efter att ha letat sig upp för krokiga trappor

och genom öde gångar, fann hon honom slutligen lig-
gande på soffan i ett litet anspråkslöst rum, som tjänade
till salong. Han hade hört hennes steg och frågade
gladt: hur har du kunnat leta reda på mig, jag vet san-
nerligen inte själf hur jag kommit hit. Jag kände i går
kväll att jag inte skulle kunna sofva, därför gick jag
aldrig upp på mitt rum, utan beslöt att hvila här, men
jag har inte sofvit en blund.

— Du ser också alldeles förstörd ut, oförbätterlige,
sade Härdis sorgset, hvad skall jag göra med dig, du
irriteras lika mycket här som i Rom.

— Ja — det är inte nog svalt här heller, sade
Ramsay, jag tror det är tid på att vi draga oss norrut,
eller hvad säger du?

— Då vill du att vi resa härifrån genast, sade Härdis
med en skynt af ledsnad.

— Om det inte blir en missräkning för dig, så tror
jag det blir bäst.

— Du vet ju att jag inte kan njuta, när du lider,
sade Härdis vekt.

Ramsay hade rest sig, men han vacklade. Härdis
måste stödja honom, han lade sin arm under hennes och
de gingo ned. Under tystnad intogo de sin frukost och
stego sedan upp i vagnen, som skulle föra dem der-
ifrån.

Hon bäddade med kuddar åt honom, han lät henne
sköta sig som ett sjukt barn.

Han hade yrkat på att de ej skulle försumma att
besöka Hadrians villa. Hon förstod att det var om-
tanke för henne, men hon kände sig helt naturligt lik-
giltig för allt, då hon såg honom lida. Hon fruktade likväl
att plåga honom genom att fästa för stor vikt vid hans
svaghetstillstånd, därför stannade de efter en uppfriskande
åktur, genom bergstrakten och de sköna olivlundarna,
vid ruinerna af Hadrians villa.

Ramsay kände sig bättre, men då de stigit ur vag-

nen och genom den långa, dystra cypressallén uppnått den skuggiga trädgården, strax bredvid ruinerna, så kände de båda den största lockelse att stanna här.

Gröna, friska gräsmattor utbredde sig under skuggiga lagerträd och smäckra pinier med yfviga kronor; lum-miga lindar och kastanjetråd gáfvo behaglig svalka. Gångarne voro nästan igenvuxna af gräs, allt var vildt och obanadt. Utsigten öfver Campagnan och bortemot staden var fri emellan löfverket.

De voro fullständigt ensamma.

Vid ingången till villaområdet hade guider och tjänst-villiga barn anmält sig som vägvisare, de hade energiskt tillbakavisat dem alla och förklarat sig önska vara ostörda. De hade endast lust att hvila, namn — allt var dem likgiltigt. För en gång ville de se, utan att forska, nöja sig med blotta lemningarne af en svunnen glans, utan att spörja: hvilket tempel, hvilket palats hafva väl dessa brutna pelare och krossade arkader en gång uppburit. Här var detta så mycket lämpligare, det hela hade ju blott varit teaterdekorationer, på en teater som varit milslång. Historiens genius hade knappast med sina vingar vidrört Hadrians stolta skapelse, tillkommen på en kejsarnyck, den hade blott varit en tillfällig nöje-nas tummelplats, der Thalia härskat nästan allsvåldigt, tagande alla de sköna konsterna i sin tjänst för att fram-ställa en så trogen miniatyrbild som möjligt, af det mäktiga Romariket med dess städer, borgar, akvedukter och sköna trädgårdsanläggningar.

Här hade Hadrian lefvat, som barnen i deras dock-skåp, nöjd med att ega en lefvande bild af sina resor.

Af den forna marmorprakten återstod intet annat än spillror, krossade marmorplattor i mångskiftande färger lågo kringströdda, de konstverk, som i oändlig mång-fald uppgräfts ur dess rika jord, voro bortförda och prydde Roms museer.

Kunde Hadrian återvända till sitt sköflade paradiset

och vandra genom de öde gångarne med sin sköne gunstling, Antinous, så skulle den förres dystra drag, och den sednares vemodiga sorgsenhet, stämma väl öfverens med den omgifvande förödelsen.

Härdis och Ramsay tyckte sig se deras skuggor skymta, då de slogo sig ned på en grässoffa. I trädens djupa skugga visade sig bilden af honom, som, kransad af lotusblommor, ännu i dag med sin bladomvirade Bacchusstaf, talar till människan om lifvets fröjder och yra, med tänkarens djupt sorgsna och drömmande blick.

Finnes då lifsglädjen ingenstädes?

Antinous, den mäktige kejsarens allsvåldige gunstling, som från ett glädjelöst lif, tillbringadt i ytlighet och prakt, sökte befrielse i Nilens vågor bland de tysta, vaggande lotusblommorna, framställer frågan ännu i dag efter årtusenden, här bland dessa ruiner, enda återstoden af så mycken glans. Hans staty tjusar ögat, ehuru melankolien präglar hans drag, han är bilden af skönheten, som sörjer öfver att lifvet ej är i harmoni med henne, hon allena, som aldrig förgår, hur än sekler växla och förödelsen går genom verlden.

Antinous lyfter sin Bacchusstaf emot dem, men genom trädens gröna löfverk tycka de sig höra den döende Hadrians sorgbetungade ord:

* »O irrande, dunkelomhvärfda själ!
Du gäst i mitt bräckliga stoft,
Hvarthän vill du ställa din flygt?
Se'n skild från jordiska fröjdernas väl
Du är ensam, förbleknad — stel.»

Hans fråga, som under sin makts stolta dagar lät sten på sten, block efter block hopas till den väldiga byggnad, som för efterverlden skulle tälja, hvar den mäktige Hadrians stoft hvilade.

* Från latinet.

Hur har väl efterverlden vårdat detta minne? Har den ens bevarat hans stoft från förgängelsen — låtit honom hvila ostörd uti marmorgrafven?

St. Angelos dystra fästningstorn, beröfvadt alla konstnärliga prydnader, visade sig för dem i inbillningen, då de uppfyllda af dessa tankar lemnade den en gång så storartade Villa Hadriani — nu en grushög.

De återvände i solnedgången till Rom. Campagnan låg stilla och fridfull omkring dem, naturens skönhet försonade dem, nu, som så många gånger, med lifvets och tidens obevekliga domar.

XXI.

Morgonen efter återkomsten från Tivoli, när Härdis undrande såg sig om i salongen efter Ramsay, kom en uppspassare och lemnade henne en biljett. Orolig slet hon upp kuvertet och läste.

— Hur står det till, är Mr. Ramsay sämre, ni blir så blek, yttrade en hjärtlig stämma bredvid henne. Hon såg upp och mötte Mrs. Hamiltons varmt deltagande blick.

— Ja, tyvärr, svarade hon bedröfvad, nu orkar han inte längre gå upp, men hoppas snart blifva bättre.

— Så sorgligt, stackars liten, som fått en så tung pröfning, hur bittert är det ej att se den lida, som man älskar, det vet jag bäst, som fört min döende make med mig på resor i utlandet, sjuk på samma sätt som Mr. Ramsay, efter allt att döma. Jag vet att ni ej är okunnig om hans tillstånd, tillade hon, men ni ser ändå så glad och lycklig ut, som märkte ni ej, hur han härjas. Alla här på hotellet finna det underbart att se er bredvid denne brutne man. Ni vill liksom återföra honom till lifvet med er ungdomliga kraft. Om jag kunde hjälpa er på något sätt, ni vet att ni i mig eger en systerlig vän, begär hvad ni vill af mig, ni förstår att jag håller af er båda.

— Tusen tack, sade Härdis, rörd af sin väninnas välvilja, men jag vet icke själf, hvad som är att göra.

— Vi skulle i första rummet icke lemna honom ensam under hans sömnlösa nätter, sade Mrs. Hamilton. Jag förstår den finkänslighet, hvilken hindrar er från att utsätta, vare sig honom eller er själf för de obehag, ni möjligen kunde vänta från en yttre, konventionell verld, derest ni vakade öfver honom, därför är jag vilig att intaga er plats. Jag är van sjuksköterska, jag skulle söka sköta den till er fulla belåtenhet, log Mrs. Hamilton med sitt blida leende.

— Jag har haft allt för många tillfällen att njuta af er godhet för att tvifla på den, Mrs. Hamilton.

— Nå väl, begagna er då af den, kära barn, tala med Mr. Ramsay och fråga honom om han inte går in på mitt förslag. Nu är det bäst att han hvilar, så få vi hoppas att han kommer ner sednare, men ni måste i alla händelser söka er vän, den franske nervläkaren, som ni talat om. Hämta Mr. Rousard hit, är ni blyg att taga emot honom ensam, så skall jag vara hemma.

— Innerligt tack, Mrs. Hamilton, ni fyller i rikt mått ert löfte till Lady Montrose att vara mig i moders ställe.

— Vi engelskor finna ett nöje uti att fylla våra löften. Jag är också mor och vet hvad jag skulle känna, om jag hade min egen Elsie ute i lika svåra förhållanden, som ni befinner er; men ni måste lofva mig en sak — låt inga yttre svårigheter förmå er att lemna er vän, nu då han bäst behöfver er.

— Jag skall veta att fylla vänskapens pligter, så väl som jag njutit af dess fröjder, sade Härdis.

— Nå — då börjar ni med att uppoffra er och söker läkare, så träffas vi i middag. Var blott vid godt mod som vanligt, så skall ni se att ni snart har er vän bättre igen.

— Jag börjar upphöra att hoppas derpå, men kanske det är Roms luft han ej tål.

— Hur kom det sig då att ni inte stannade i ro i Tivoli?

— Mr. Ramsay blef endast sämre, luften verkade äfven der tröttande, för öfrigt förefaller det som hade han ej längre ro någonstädes.

— Det blefve nog bättre om ni komme norrut, få se hvad doktorn säger, sade Mrs. Hamilton och gick in till frukosten.

Härdis skref en biljett till Ramsay för att meddela honom att hon ämnade söka läkare.

Genom gator, der solgasset gjorde alla försök till promenad outhärdliga, åkte Härdis för att rådfråga Mr. Rousard. Luften var tung och tryckande, icke en vindfläkt bringade svalka, de få promenerande sökte omsorgsfullt den ringa skugga, som husraderna förlänade. Härdis började undra om det kunde vara malaria, som angripit Ramsay, hon glädde sig nästan åt tanken, det skulle då åtminstone finnas en möjlighet till undflykt, men om det vore hans gamla onda. Om han ännu en gång skulle träffas af slag — hon förmådde icke tänka tanken ut.

Hon var framme hos Mr. Rousard.

All undran och tvekan voro försvunna — skulle hon missförstås — skulle han, som fransman, misstyda hennes vänskap — hon frågade ej derefter, hennes tankar voro alltför upptagna af bilden utaf Ramsays lidande.

Då hon hörde att doktorn redan var ute på sjukbesök, skref hon med rask beslutsamhet på sitt kort: »Var god besök mig på mitt hotell, en vän till mig har svårt insjuknat och vore tacksam för ett besök».

Då hon återkom till hotellet, fann hon Ramsay ligande på soffan i den lilla salongen utåt trädgården. Dörrarne stodo öppna utåt altanen, en och annan svalkande fläkt kom från springbrunnarne. Härdis fick ett skarpt intryck af att Ramsay var allvarligt sjuk, hela

hans utseende var prägladt af lidande. Hon trodde att han sof, men han hade hört henne och sade: kära barn, du är orolig för din vän i dag, som inte ens förstår att passa på måltiderna längre, men nu har du mig ändå här nere. Jag blef förtviflad, då jag tänkte på att du för min skull begifvit dig af ut, midt i middagshettan; jag får väl dig i malaria snart, då får jag se till att bli kry själf.

— Vore det så väl, så skulle jag ha lust att lägga mig genast, skämtade Härdis, färdig vid första gnista af förhoppning att få nytt mod. Nu har jag äntligen skaffat hit doktor Rousard, få se om han får bugt med dig.

— Jag är minsann inte svår att handtera, sedan du uppfostrat mig till en eftergifven slaf, log Ramsay, men hur har du kommit dig för att rådfråga Mr. Rousard, du har ju alltid sagt, att han inte skulle förstå oss.

— Jag frågar inte längre efter hvad han förstår eller inte förstår, då det gäller din hälsa. För öfrigt har Mrs. Hamilton varit god lofvat komma hem i middag för att taga emot honom.

— Hon är en makalös kvinna, sade Ramsay, vi äro sällsynt lyckliga, som i vårt undantagsförhållande träffa så många älskvärda menniskor, hvilka förstå oss, men hvem skulle också tvifla på dig, barn. Men verlden vill trycka ned allt till sin egen ståndpunkt, därför är det förvånande att vi få lefva ostörda i våra rymder.

— Hur länge, tror du, sade Härdis tankfullt.

— Det återstår att se, svarade Ramsay leende. Härdis hade satt sig i en länstol, strax bredvid Ramsays hufvudgård; hon var sysselsatt med att lägga kudden till rätta under hans hufvud, som var brännande hett och oroligt kastades af och an, han hade tydligen feber.

Plötsligt hörde de raska steg i salongen bredvid, i nästa ögonblick stod Mr. Rousard i dörren. Han studsade, då hans blick föll på dem, såg skarpt och forskande, först på Härdis — sedan på Ramsay -- derefter

ånyo på Härdis, utan att likväl yttra ett ord; — han stod stilla — orörlig — liksom afvaktande en förklaring. Härdis reste sig lugnt och sade på franska: så vänligt, Mr. Rousard, att komma så snart. Jag har kallat er för Professor Ramsays räkning, vi frukta att han fått malaria. — Talar ni engelska, så att jag kan lemna er ensam med honom?

— Åhja, tillräckligt, sade den mörke, något gråhårig, lille doktorn, som med verldsmannens säkra takt hämtat sig från sin förvåning och älskvärdt närmat sig Ramsay. Härdis lemnade rummet och mötte genast Mrs. Hamilton, som återvändt hem, ehuru klockan ännu ej var mer än 2.

— Så roligt, att ni redan är hemma, sade Härdis gladt, hon kände det som en lättnad att ej längre vara ensam. Mr. Rousards förvånade iakttagande hade gjort ett obehagligt intryck på henne.

— Nå, hur står det till, sade Mrs. Hamilton. Jag hade ingen ro för er, jag ville höra hvad doktorn svarade, därför kom jag hem.

— Han är redan här, han kom just nu, sade Härdis.

— Så väl då, att jag kom, jag vill inte lemna er ensam med honom, jag skall vänta här med er.

Hon hade satt sig i skrifrummet, dit läkaren måste komma för att göra sina föreskrifter. Härdis och Elsie satte sig bredvid henne. De sutto tysta och sågo mot dörren, som ledde in till salongerna. Inom kort kom Mr. Rousard ut, Ramsay följde honom, han såg uppmuntrad ut och yttrade till Mrs. Hamilton: så älskvärdt af er att tänka på mig.

— Mr. Rousard — Mrs. Hamilton, presenterade Härdis.

Mrs. Hamilton inföll: vi äro samlade för att höra utgången för vår käre vän, Professor Ramsay, vi ha samtliga på hotellet varit oroliga för honom, synnerligast vi, som få räkna oss till hans närmaste vänner.

Miss Furu i främsta rummet, som tjänat som hans sjuk-sköterska.

— Ni tycks vara väl omsedd, sade doktorn och slog Ramsay skrattande på axeln; han föreföll blidkad och såg med synbart välbehag Härdis bredvid den eleganta, behagliga Mrs. Hamilton.

— Det är ingen oöfvervinnelig pröfning att vara sjuk, när man är föremål för så mycken omvårdnad, skämtade han, men icke för ty gör jag afbrott i saken genom att beordra Mr. Ramsay utan pardon till Norden. Malarian är inte att skämta med, synnerligast för ett förut angripet nervsystem, det var väl, att jag fick meddelandet redan i dag, ty i kväll måste professorn bege sig af med nattåg och inte stanna förrän i Florens.

— Det är ord och inga visor för en själfständig man, sade Ramsay skrattande, men jag måste erkänna, att jag blir bättre vid blotta tanken att komma härifrån.

— Men ligg nu stilla i dag och sök svalka, sade Mr. Rousard. Han vände sig till Härdis och frågade: när ämnar ni lemna Rom? Det är väl ej värdt att ni stannar allt för länge. Då jag fann ert kort, blef jag mycket orolig, jag fruktade att det var ni själf, som var sjuk. Jag har inte varit lugn för er, allt sedan kansli-rådet Harmens med fru reste. Som fransman, kan jag inte sätta mig in uti era nordiska, frisinnade idéer att vara ensam; jag är därför glad att se, att ni fått sällskap. Jag känner ett visst ansvar för er, inför mina svenska vänner, tillade han leende.

— Var lugn för mig, Mr. Rousard, jag är omgifven af pålitliga vänner.

— Det tror jag mig ha funnit, så jag kan lugnt säga au revoir, sade Mr. Rousard, bugade sig för damerna, tryckte hjärtligt Ramsays hand och gick.

Ramsay, som med ansträngning sökt hålla sig uppe, bleknade nu märkbart. Härdis tog hans arm och följde honom in i salongen. Han kastade sig på soffan, slöt ögonen och tycktes inslumra. Hon smög åter ut till Mrs. Hamilton, som orolig inväntade henne, allvarligt yttrande i frågande ton: jag hoppas ni inte tänker säga mig, att ni ämnar låta honom resa ensam.

Hennes blick var lugn, rösten ljöd fast, det fans en skymt af fordran deri.

— Jag lemnar honom aldrig, förrän jag gör det med lugnt samvete, svarade Härdis. Inte förr än jag ser, att han, efter allt att döma, kan resa ensam till sitt hem, om han aldrig blir så frisk, får jag följa honom dit.

— Ni är en präktig kvinna, sade Mrs. Hamilton och tryckte varmt hennes hand. Ni Nordens kvinnor, tyckas se lifvet ungefär som vi skottska kvinnor, vi förstå hvarandra.

— Det gör mig stolt att erfara, att det fins öfverensstämmelse mellan er och mig, Mrs. Hamilton, svarade Härdis.

— Ni kommer aldrig att finna det svårt att träffa öfverensstämmande vänner, sade Mrs. Hamilton varmt. Jag förmodar att Mr. och Mrs. Gordon nu följa er, ni hade ju ämnat tillbringa några veckor i Florens tillsammans. Jag hämtar er sedan der, så fortsätta vi till Venedig.

XXII.

I Florens.

Sköna och lummiga lågo trädgårdarne och parkerna, hvilka omgifva de otaliga villorna uppe efter den stora promenadvägen, Viale dei Colli, på södra bergsslutningen i Arnos dal. De stora, hvita magnoliablommorna lyste emellan löfverket, oranger och rosor doftade. Hvita liljor betäckte hela rabatter, öfver dem svajade bredbladiga palmer och acasie-arter. Söderns rika växtlighet skyddade Liljedrottningens emblem.

Från den stora terrassen, der Michel Angelos *David* håller vakt, utbreder sig Florens i skönt panorama. Trädgårdarne och parkerna efter bergshöjden prunka i rikaste grönska, nyanser i otalig mångfald. Blommor i glänsande färger bilda afbrott genom toner i hvitt, rosa och lila. Oliverna skifta i silfver. Midt igenom staden ringlar sig Arnos breda, tumlande ström. Ett silfverbälte omkring Liljedrottningens midja. Brunelleschis sköna kupol hvälfver sig mot den klarblå sommarhimlen, Giottos campanil höjer sig rank och smärt der bredvid, lik en lilja. I fantasien ser man St. Lorenzos och St. Maria Novellas marmorfasader, öfver hvilka solstrålarne sprida samma kärleksfulla belysning som de egna blom-

morna här uppe i parkerna. Michel Angelos brud är lika skönt smyckad ännu i dag, en brud, värdig den odödlige. St. Lorenzos sköte gömmer hans gigantiska tankar och drömmar — mörk och tankfull lutar *Il Penseroso* kinden mot handen. Försänkta i vemod, hvila dagens och lifvets symboler — dystra och grubblande, som outgrundliga gåtor — nattens och dödens. Ännu i dag tycker man att den store anden rör sig här inne, bland sina ofullbordade tankar.

Öfver skimrande kyrkofasader och campaniler, så väl som öfver Palazzo Vecchios mörka byggnad, Arnolfos och Florens stolthet, hvilar ett lätt silfvertöcken, solen har nyss gått upp, dimmorna från floden sväfva lätta och mjuka som andeväsen, skyddande öfver Arnos brud.

Vid horisonten höja sig bergen vid Fiesole i mjuka linier, kransade af oliv och vingårdar. Ej en ton, ej en linie verkar störande i landskapet, skönt som en lilja, med oberörda, friska kronblad, reser sig Florens vid Arnos stränder — i silfverhvitt, då solen stiger, i mattaste rosa, då hon sänker sig i purpur bortom bergen och sänder en sista hälsning öfver dalen.

Det var i en sådan stund Turner förevigat sin kärleks drottning.

På Michel Angelos terrass hade Härdis och Ramsay stannat en morgon och uppfyldes af hänförelse, vid anblicken af denna bedårande fågring. Det föreföll dem som hade de aldrig njutit såsom nu. De hade beundrat i Rom, de tyckte sig älska först nu. I stum hänryckning hade de stått, de visste icke huru länge, slutligen sade Ramsay, i det han lade handen på Härdis' arm.

— Här bygger jag dig en ljus och strålande renässansvilla, lika skön som den antikens klenod jag skänkte dig på Palatinen. I dess salar och konstgallerier kunna vi lustvandrade i minnet, då vi hvar på sitt håll finna den moderna verkligheten tryckande. Vi kunna då

återvända till våra villor, drömma, njuta och hämta nytt lif.

— Låt oss besöka vår villa, sade Härdis. Här ha vi ju den skönaste loggia, buren af hvita marmorpelare. Järngrindarna till parken har Sansovino skapat i liljemotiv, dörrarna till palatset äro i drifven metall, med reliefer af Ghiberti. De föra till *vårt* paradiset.

— I loggian möter du Donatellos *St. Giorgio*, fortfor Ramsay.

— Der borta brinner *Cosimo de' Medicis* glödande blick, lika lefvande som den afton, Benvenuto Cellini tänkte sig hans drag i brons, yttrade Härdis hänförd. Vid vattenkonsten, här utanför, dansar Andrea Verocchios lefnadsglade gosse med sin delfin, fortfor hon, han är glädjens och naturfriskhetens symbol; renässansens yrande fröjd, så väl som dess allvar, skall lefva i vårt palats.

— Vi omgifvas af renässansens ädlaste verk, sade Ramsay, men låt oss ej glömma, att den bygde sitt skönhetstempel på antikens ruiner, hämtade lif och skapande kraft genom dess skatter. Vi skola i vår villa egna vår dyrkan äfven åt de flydda tidsåldrarna. Deras härligaste skaldeverk skola finna en fristad i våra hjärtan, undan förgängelsen, deras djupa filosofi skall tolkas i våra salar. Vi kunna här i vår loggia symbolisera denna dyrkan, fortfor han, genom att omgifva oss med ett af de skönaste uttrycken af antikens skaparkraft. Ser du inte der borta *Niobe*, som värjande höjer sin arm öfver sin yngsta dotter, hvilken förskrämd söker skydd mot Apollos och Dianas hämnande pilar. Rundt omkring oss ligga hennes sköna, unga söner döda, eller resa sig döende från marken; man tycker sig se, hur lifvet flyr ur deras linesköna gestalter. Vår vördnad har varit allt för djup inför dessa minnen af en sublim konstnärstanke, för att vi skulle ha djärfts nalkas dem med fåfänga försök att ersätta, hvad tiden dristat slå i spillror. Inga döda marmorblock störa intrycket af

dessa ädla former och linier. Der tiden gått förhärjande fram, fylla vi bristerna med vår fantasi. *Niobe* och hennes barn stå här lika oberörda af barbarernas tidehvarf, som *Fidias* mästerverk i våra dagar tala, med förkrossande öfverlägsenhet, om tankar, hvilka förkroppsligats uti en form, allt för sublim för att vidröras af vanliga dödliga.

— Andakten inför den konstens förflutna storhetstid, på hvilken vi bygga, sade *Härdis*, följer oss in i vår höga festsal. I dess hvälfda tak kör *Galathea* sina delfiner genom vågorna, på väggarnes, af pelarmotiv infattade, fält, hafva konstnärer frossat i sköna färger. Blad och frukter lysa i rika festoner, dansande amoriner strö blommor ur sina ymnighetshorn.

— I denna sal samlas dina vänner, sade *Ramsay*, du är den mystiska drottningen i detta skönhetshof, jag är din trogne riddare och skald. Här mottager du allt hvad renässansen frambringat i snillrikhet — konstnärer och skriftställare från olika årtionden omgifva dig, vi lefva som skuggor bland skuggor.

Till vänner eger du tidens ädlaste och spirituellaste kvinnor, *Elisabetta Gonzaga* och *Emilia Pia*. *Vittoria Colonna* besöker dig som gäst. Hennes så väl som *Gaspara Stampas* och *Veronica Gambaras* sonetter sjungas till luta.

Du för skönhetens och bildningens spira inom denna krets. Du tolkar *Dantes* och *Vergilius'* resa genom underjorden, med *Beatrice* stiga vi mot förklaringen.

Boccaccio talar om sin dyrkan för den store *Ghibellinen*, men uppfylld af sina lidelsefulla visioner, förmår han icke fatta andens sublimaste uppenbarelser.

Du leder våra diskussioner öfver *Plato* och utlägger hans tankar öfver den andliga kärleken, fortfor han, vi drömma om hans fullkomlighetsstat. Som renässansmänniskor, fylla vi den med konst och ädel kvinnlighet; i framsynt verldsklokhet tillfogar du barmhertig-

hetens idé. Genom Sokrates låter du oss erfara den visa Diotimas djupsinniga uppfattning af kärlekens väsende.

— Du läser med melodisk stämma Petrarcas skönaste sonetter, log Härdis. Machiavelli slösar med satiriska tankar öfver staterna. Med Ariosto följa vi *Den Rasande Roland* i hans djärfva bedrifter. — *) Med strofer, till hvars välljud hvarje tid lyssnat — ingen tid förmått skingra — för oss Tasso i spetsen för korsfararhärens hänförda skaror. Vi beundra de ädla kvinnor, hvilka eldade de tappre riddarne mot deras drömda mål, vi fatta den kärlek skalden egnade den sköna Leonora, då vi lyssna till Sofronia. —

Vasari skildrar den lysande karneval, då *Den Gyllene Tiden* drog i segertåg genom Florens, förebådad af de romerska triumfernas stoltaste minnen. Dagens prunkande festvagn, prydd med reliefer af Baccio Bandinelli och med sköna målningar af Puntormo. Vi begrundade de sista orden i Jacopo Nardis festsång: »Det ena tidehvarfvet efter det andra rullar öfver jorden; det goda växlar i det dåliga, det dåliga i det goda.» — Poliziano har i sin härliga canzone, i strofer sköna som en lyras toner, lofsjungit:

»Berg och kullar, grottor, dalar,
Fulla af blommor, blad och gräs.

Nyss har hans ballad till rosorna förklingat, nu talar Castiglione om lyckan i den sanna dygdens utövande och diktar om den ideella kärleken.

— Lysta af aftonsolen, sitta vi försjunkna i drömmar, inföll Ramsay, vi förstå hvarandra, ty den enes dikt är den andres lif, våra blickar mötas, och vi förstå lifvets mening och mål — andlig njutning i skönhetens värld.

*) »orni mia lingua.

Ciò ch'ascolti ogni età, nulla l'estingua» —

— Vi hafva lyssnat till skaldernas dikter, sade Härdis, nu besöka vi mina gallerier. På båda sidor om festsalen ligga höga, luftiga salar med marmorinlagda golf — sköna plafondmålningar äfven här. *Aurora* kör sitt spann öfver himlahvalfvet, omgifven af timmarnes fagra tärnor, i andra galleriet dansar Apollo och de nio muserna. På väggen strålar Tizians *Venus* lik en uppenbarelse, Botticellis *Aphrodite* stiger ur vågen, eller hvilar i plastisk ro på sina hvita hyenden, själf i hvitt. Luca della Robbias korgossar dansa eller sjunga på himmelsblå grund. Midt emot Tizians *Venus* drager Bacchus-tåget fram på Naxos. I det andra galleriet uppenbara sig dina skönaste madonnor, jag unnar dig Raphaels, men helst af dem alla Luca della Robbias och Botticellis. Jag vill själf ega Peruginos inspirerade skapelse, det Triptykon, der Ängeln Raphael leder Tobias, och den guldlockige Michael skimrar i stålblå rustning. De omgifva den madonna, inför hvilken Burne Jones fördjupat sig uti Pre-Raphaeliternas konstinspiration. Jag älskar Michaels rustning, som han sedan skänkte sin Lucifer.

— Till toner af luta och cittror hafva vi lyssnat, fortfor Ramsay, de hafva blandats med näktergalens sånger här utanför, i den af höga stenmurar omgifna parken. Kvällens timmar hafva skridit öfver vår tröskel och försvunnit i natten, det börjar dagas, och dina gäster hafva lemnat oss — vi äro ensamma. Fönstrens tunga, matt mauvefärgade sidendrapier, den mystiska kärlekens färg, utestänga morgonsolens första strålar, en färgad lampa brinner med dämpadt ljus, kandelabrernas äro utbrunna. I madonnornas galleri står en byst af Vittoria Colonna, der har du äfven dina öfriga vänners porträttbyster. Dantes djupsinniga, nobla drag och fjärrskådande blick, eger du som ett minne af Giotto.

Melozzo da Forlis inspirerade änglar sjunga till sina cymbaler. I segerviss triumf sitta *Rhetorikens* och *Musikens* sköna, kvinliga symboler, inför hvilka en dödlig

ödmjukt böjer knä. Vi hafva stannat här för att invänta dagen, alltför upptagna af livvets skönhet och sällhet för att kunna hvila. Du sitter framför Peruginos madonna, i en förgyld karmstol, öfverklädd med skiftande siden i mauve; din egen sammetsdräkt, med puffar af hvitt siden, går i ton dermed, ditt släp ringlar sig på marmorgolfvet, och besatt med ädla stenar är ditt gyllene bälte, på dina ljusa lockar bär du en krans af liljor i guld. Jag sitter vid dina fötter på en sammetskudde, klädd i siden och sammet i hvitt, din färg, bredvid oss dofta hvita liljor, dina blommor. Min luta har hängt öfver min axel i mauvefärgadt sidenband. Nu spelar jag för dig, och improviserar en prosadikt om kärlekens heliga Treenighet:

O Himladrottning! Strålande och fager!
 Se från din lustgård huldt oss an,
 Då än en gång vi se din himmel öppnas
 Och höra änglar sjungande i kör:
 »I Kärleks Treklang nå vi dig».

Hvi har du dolt ditt anlete i mörker?
 Säg — hvarför skyddar du oss ej?
 Vi båda drömma om ditt edens rike,
 Men undret fattas kan, blott i extas,
 Då kärleks sällhet famnar oss.

Men hvad är jordisk kärleks fagra villa?
 Ett irrbloss, som bedårar blott! —
 Räck hellre liljan från din gyllne himmel
 Att vi må dyrkan egna hennes bild,
 I vänskaps sällhets evighet.

— Du liknar mer en af kung Arthurs vänskapsdyrkande riddare, min vän, log Härdis, än en af renässansens nöjeslystne hofmän. Om du ock utbildat dig i Castigliones ridderliga skola, så liknar du likväl mest

en renässansman, påverkad af de sublima drömmar, hvilka upptogo de tappre riddarne kring *Runda Bordet*. Ideal, hägrande för dem i rymderns guldglans, såsom *Den Helige Gral*. Du förverkligar i vårt lif, hvad de drömde sig som lifvets högsta sällhet.

Du finner att tiden ej står stilla i vår verld, som man vill hålla troligt — de ädlaste drömmarne blifva likväl en gång verklighet. Vi förmå njuta harmoniskt af det paradiset de diktat om. Hvem du än må vara af forna tiders riddersmän, så hafva vi likväl här mötts, omgifna af renässansens prakt. Slå tillbaka sidendraperierna från balkongfönstren. Giovanni da Udine skapade dem i sköna färgskiftningar. Låt oss hälsa Auroras yngsta tärnor, hvilka i rosadraperier nalkas oss. Lägg din luta bredvid min nimfali, jag skall sedan besvara din sång till dess smäktande veka toner. Jag hoppas Melozzo da Forlis änglar vilja bistå mig uti att låta dig förnimma Himladrottningens svar. Måhända en ängel täckes nedstiga och sköta dess stämmor, så väl som Burne Jones lyckats kalla ett budskap från himlaskarorna för att förändliga den *Kärlekssång*, den fagra jungfrun spelar för sin harnesklädd riddare, i ett landskap, klassiskt rent i linierna och med bakgrund af en medeltidsstad.

— Naturens skönhet lockar äfven oss, utbrast Ramsay, låt oss gå ut på altanen, som ligger i morgonbelysning. Der skåda vi Florens vid våra fötter.

— Vi kunna prisa oss sälla, sade Härdis, att stridens larm tystnat der nere i dalen, brottens och fasans renässans ligger begrafven i historiens omutliga protokoll, vi kunna fröjda oss åt att vi lefva i en tid, då endast skönheten fortlevver — allt det andra är jordadt.

XXIII.

Alltifrån den tidiga morgonstund, då Härdis och Ramsay anländt till Florens, i sällskap med Mr. och Mrs. Gordon, och mötts af de friska, svalkande vindarne från Arno och bergen, så hade Ramsay återvunnit sin spänstighet. Med samma ifver och entusiasm, som förut i Rom, hade han tillsammans med Härdis lefvat sig in i det nya lif, som här omgaf dem, och som han sedan sin ungdom icke njutit af.

Under veckor hade de studerat gemensamt, ströfvat omkring i de sköna omgifningarna och fördjupat sig i det Florens, som ännu står oberördt af tiden.

De sednaste dagarne hade han likväl ånyo angripits af sin förra mattighet. Härdis nödgades hvarje förmiddag pliktskyldigast gå ut ensam, sedan hon ordnat allt för hans trefnad. Verandadörrarna stodo uppslagna, frisk luft inströmmade från floden och bringade honom svalka.

Nedstämd fortsatte hon sina studier i gallerier och kyrkor, hon var ständigt förströdd, oroligt sökte hennes tankar Ramsay, som blek och lidande hvilade ensam — mildt småleende, då hon återvände — vaken och

intresserad för allt hvad hon hade att berätta. Hans liffliga frågor följde henne och voro den egentliga drifkraften i hennes studier, de uppehöll henne, när hon kände bitterheten uti att vara ensam.

Det undersköna Florens låg utbredt inför henne, dess skatter, som på afstånd lockat dem båda, kunde hon sträcka ut handen efter — men likväl.

I den stora, svala salongen, bredvid Ramsays soffa, kunde hon sitta i timtal, läsa högt eller tala om gemensamma minnen från Rom, och i inbillningen återse de konstskatter de tillsammans njutit af. De tröttnade aldrig att lefva den tiden på nytt. Ute på den breda balkongen, hvarifrån de hade den sköna utsigten öfver Arnos brusande ström och de mjukt böljande bergen, sutto de om aftnarne, då månens bleka skifva började stiga öfver bergskammen, och lefde då åter i sin drömda villa uppe på bergsslutningen.

Nu skulle hon nödgas lemna honom.

Ramsay hade slutligen lyckats förmå henne att företaga en resa till Siena, ehuru han själf var allt för matt för att våga följa henne. Hon hade samtyckt, ehuru med motvilja. Han hade sökt öfvertala henne att äfven resa till Pisa och Lucca och ej öfverge sina ursprungliga planer, men hon hade ej velat höra talas derom.

Ramsay var glad och hurtig, då hon på morgonen tog afsked af honom, men hon fruktade att det var förställning, hon bad honom vara försigtig och att ligga hemma i ro. När hon skulle komma tillbaka, visste hon ej. Ramsay yrkade på att hon skulle stanna åtminstone tre dagar.

— Var lugn för mig, barn, njut för oss båda, sade han, då hon nickade farväl och gick.

Härdis hade hela tiden känt sig beklämd och illa till mods, ehuru hon ej velat låtsa derom för Ramsay, dertill började hon känna svaga, men oroande symptom till sitt gamla hjärtlidande, som tidtals brukade plåga

henne, de tilltogo, när hon kommit på tåget. Hon hade, alltsedan en gång i Rom, varit fullkomligt fri från hvarje påminnelse derom, måhända hon nu ansträngt sig, då hon ej haft Ramsay, som varnande hållit henne tillbaka.

Hon sökte förströelse genom de sköna naturscenerier, af hvilka hon omgafs. Det leende, bördiga landskapet, med sina mjuka kuperingar, skogbevuxna bergssluttningar och friska, muntra bäckar, borde ha förmått att upplifva henne, men hon orkade icke fästa sig dervid, hon blef allt mer och mer förströdd. Ständigt såg hon i fantasien andra trakter, som hon tillsammans med Ramsay njutit af, eller ock tänkte hon vid en vackrare utsigt: det här skulle Ramsay se, och hon grämde sig ännu djupare öfver att hafva lemnat honom. Hennes misstämning ökades, då hon erfor, att hon inte ens skulle kunna få hänge sig åt ensamheten och fritt få lefva i sina minnen. Ett äldre fruntimmer, som delade samma kupé, och som var hennes enda resällskap, började ansätta henne med otaliga, banala frågor, hvilka hon icke kunde underlåta att besvara. Hur kortfattlig hon än var, så ansåg den gamla, välmenande damen, att hon hade all anledning att fortsätta samtalet; hon fann att Härdis var ett särdeles angenämt resällskap, som så tyst hörde på alla hennes utgjutelser, tydligen ansåg hon det för ett lyckligt sammanträffande att finna någon, som var så föga angelägen att tala själf.

Härdis var utpinad, när hon kom till Siena.

Alla medeltidsdrömmar, med hvilka hon omgifvit den gamla intressanta staden, hade förflyktigats, med kall blick såg hon de pittoreska stadsmurarne resa sig inför henne. De konstskatter hon här längtat efter, hade förlorat allt värde, hon tyckte att murarne hotade att instänga henne, då hon åkte in genom stadsporten. Tung och dyster föreföll henne staden, likväl kunde hon uppfatta, att sedd i en annan stämning, skulle den ha tett

sig som en medeltidslegend. — Husen med de djupa portikerna och långa pelarraderna, och framför allt — den härliga domen. Dess glittrande fasad, hvars olikfärgade marmorplattor glänste i solskenet, väckte slutligen hennes intresse, så att hon glömde förstämning och oro och blott helt gick upp i stundens njutning. Dess sköna inre, i hvars dämpade belysning de underbara predikstolarne framstodo som representanter för det medeltida sinnets försjunkande i mystikens bizarra värld, förde hennes tankar in på konstens fridlysta område. Hon erfor ännu en gång tillräckligheten i de andliga intressena — allena — utan tillfälle till ett meddelande, hon njöt af ett friskt, frigörande andedrag och var nära att genom Sienas medeltida konstinspiration glömma lifvet för att uppgå i idéerna, då ensamheten och oron grepo henne ånyo. Hon skyndade ut ur domen, fast besluten att genast återvända.

Campagnan log i fager, skiftande grönska. Sienas mångbesjungna Campagna. Härdis' blick irrade deröfver, men hennes tankar voro fjärran borta, hos honom, som njöt af hvarje minut han hade henne hos sig, och som nu led lika mycket som hon. Hvarför skulle de väl underkasta sig att vara skilda, då det var fullkomligt onödigt. Hon jagade i vagn till stationen, för att ej försumma aftontåget, och återvände till Florens. Med en känsla af befrielse såg hon Sienas murar försvinna vid horisonten. Hon tyckte sig andas friare och kände sig ej längre så kväfvande ensam, då hon tänkte på att hon snart skulle möta Ramsays glädtiga blick, omgifvas af hans omsorger och städse vakna intresse. — Hon smålog för sig själf, när hon tänkte på att detta var hon — Härdis Furu — den själfständiga, oberoende kvinnan, som för en väns skull kände sitt sinne råka i disharmoni. Behofvet att dela de intensiva intryck, hvilka här mötte henne allestädes, hade blifvit henne öfvermäktigt; hon hade i dag bäst erfarit, att hon ej förmådde njuta

af dem ensam, de kräfde komplettering, deltagande, det blef något meningslöst uti detta egoistiska uppgående i skönhetsnjutning, då hon erfarit i så rikt mått hvad de-landet, gemensamheten innebar.

Sökte då icke hennes natur ensamhet och isolering, som hon alltid varit öfvertygad om. Var det blott ett uttryck för hennes leda och brist på harmoni med den verld, som mött henne förr, som gifvit upphofvet till denna föreställning. Skulle väl Ramsay slutligen visa sig vara omistlig för henne? Nej — dertill hade han ingripit allt för ringa i hennes personliga lif, han var och förblef främmande för hennes innersta väsende, sammanhanget med hennes lands intressen och stämningar; han kunde aldrig, ens i andligt afseende, bli lifvet för henne, han kunde blott bli en lösryckt del deraf, en vän, med hvilken hon kunde lefva det förflutna på Italiens jord. Då vi väl äro på andra sidan Alperna, inne i lifvet igen, tänkte hon, så är förtrollningen bruten, det gälde blott att söka en lika skön upplösning på deras lif, som det förut varit harmoniskt.

— Är du redan hemma igen, utropade Ramsay, då hon steg in i salongen till honom, der han låg på soffan; en ljusflod strömmade in i rummet genom de öppna balkongdörrarna, solen sänkte sig just bakom bergen.

— Hur är det med dig, fortfor han, du ser så blek och trött ut. Är du sjuk? Han betraktade henne oroligt, han hade rest sig för att gå henne till mötes.

— Ja — jag mår inte bra, svarade Härdis matt. Jag var inte kry då jag reste, oron för dig har möjligen gjort mig sämre, det blir nog bra endast jag får hvila; jag stod inte ut med att njuta ensam i Siena, jag kände hvad det vill säga att vandra bland de döda, jag förmår inte kalla skuggorna till mitt bistånd.

— Jag framkallar dina drömmar, tänker du, sade Ramsay och förde henne till en bekväm stol, der han

lade kuddar bakom henne. Ja, ser du, fortfor han, mannen och kvinnan höra oafvisligen tillsammans, då det gäller estetiskt lif. Vi behöfva er och ni oss, det är blott vetenskapen och det praktiska lifvet, hvilka kunna undvara komplettering. Jag har kunnat lefva ensam i min vetenskapliga forskning, då jag här önskar njuta af konsten, så skulle jag känna mig olycklig, derest jag ej hade dig, samma tycks förhållandet vara med dig, gent emot mig, ehuru de estetiska intressena äro studier för dig; du är liksom mannen, bunden vid dem i främsta rummet, jag får göra som kvinnan, gent emot en man, vänta tills du återkommer; jag har undergifvet inväntat dig, det försäkrar jag, tillade Ramsay leende.

— Du tänker alltid på mitt lugn och min glädje, svarade Härdis varmt. Du är också beundransvärd, att som modern man älska mitt arbete, så som jag skulle älska ditt. Jag skulle också sköta mitt fält i ro, derest jag visste, att du å din sida förmådde egna dig åt din verld, det är känslan af att du är bunden här, som gör att jag mister hågen för allt. Jag är ständigt med mina tankar hos dig, jag kan ej längre egna mig odeladt åt alla dessa skatter.

— Nå, så får du väl lof att stanna hos mig då, sade Ramsay leende, men hur skall det gå, när jag nödgas lemna dig, barn.

— Då ha vi äfven lemnat Italien, sade Härdis, och jag hoppas du är frisk, då kan jag åter gripa lifvet. Jag är allt för van att handla och tänka själfständigt för att ej göra det äfven hädanefter. Du hörde hur jag njöt af ensamheten, innan jag träffade dig, det är endast här du kommit att höra till stämningen, du är lifvet för mig i de dödas verldar. Du skulle ju ledsaga mig genom lifvet, som Vergilius förde Dante genom underjorden och till himlarne. Du har lefvandegjort de dödas begrafna verldar, jag hoppas du för mig till en ny himmel, log Härdis matt.

— Du har då inte anspråkslösa fordringar heller, sade Ramsay, jag tänkte du skulle nöja dig med att njuta i den grekiska antikens plastiska lugn, eller i renässansens skönhetstörstande färgprakt och idémättade, exalterade poesi, men du trår allt jemt vidare. Det är fåfängt, att jag vid dina fötter sjunger om andens extas i en försvunnen tid, du kräfver allt jemt lifvet — och än värre — jordisk lycka — samband med ditt land och med framtiden. Om du blott ville se att det är ett tillbakagående, ej ett framsteg, det är en fruktlös chimär.

— Det är förunderligt, sade Härdis dystert, att du kan drömma om dessa lustgårdar, hvilka öppna sig bakom oss, derest vi blott förstå att rätt njuta utaf dem, men då du återigen tänker på lifvet, ser du ingen möjlighet till sofring, ehuru vi här tillsammans framgångsrikt sökt endast skönhetens frukter och lemnat de öfriga obeaktade. All rutten och anfrätt frukt, äfven den flyktigt maskstungna, både i antiken och renässansen, hafva vi låtit falla glömd och förtrampad till jorden, begrafven under årtusendens glömska, endast de evigt friska och välsmakande frukterna och de ljuft doftande blommorna, i den mensklige andens eden, hafva vi njutit utaf, ändå anser du, att jag måste hålla till godo med allt, så snart det gäller lifvet.

— Jag har ju sagt dig, att århundraden, ja, årtusenden åtgå för att begrafva det dåliga. Hur många förmå ens ännu att tillvarataga de bästa minnena, mensklighetens historia gifvit oss i arf. Nej — krig och brott, laster och lumpenhet fylla historiens blad, hur vill du då att vi skulle kunna rensa vår samtid, ens för vår inre syn. Den tränger inpå oss från alla håll, vi kunna ej undvika den, vi ega blott att resignera, då vi nödgas lefva der.

— Ega vi icke samtiden omkring oss äfven här, och hur fullständigt hafva *vi* icke befriat oss, sade Härdis.

— Men du vet själf att vi lefvat lifvet som man

läser en skön bok, sade Ramsay, man är medveten om att den har ett slut, så är du och jag.

— Men lifvet kan bestå af många sköna böcker.

— Jag hoppas det för din räkning, jag nöjer mig med den du lefvat med mig, jag har mindre fordringar, du vet jag är fornforskare, jag nöjer mig därför med de svunna verldar, i hvilka vi lustvandrat.

— Du är därför, utan tvifvel, utsedd till att vara den af oss, som man kan prisa lycklig, då du dör. — Du kan redan nu säga: jag har funnit målet för mitt lif. Mitt synes allt jemt i fjärran, men den väg du för mig, är lika kär för mig som målet kan blifva. Det är vår lycka, att vi funnit en sådan väg, och att vi förmå följa den och aldrig förirra oss.

— Liljan från Vergilii graf var oss en god ledsagare, log Ramsay, i hvilken jordmån skulle hon väl också bättre kunna förnya sig, än hos själfva Liljedrottningen.

— Du vet likväl, att en af Frankrikes mest genialiske författare icke ser den hvita, utan den röda liljan i Florens, sade Härdis.

— Menniskolifvet bjuder intet annat än en förflyktigande lidelse, sade Ramsay, den fyller människan, så att hon icke ser skönhetens verldar, utan endast den förgängliga sinnesnjutningen; det är ju därför jag säger dig, att samtiden skänker intet annat än lidande och kval. Man når harmoni, först i drömmen om det flydda. Då eger man skönheten i behåll, lidandet, som väckte henne till lif, är glömdt.

— Du anser endast drömmaren lycklig, sade Härdis, vi dela ju härutinnan åsigter, men jag vill äfven drömma om lifvet, det är den enda framtidstanke, som är lifskraftig. Den skönhet som väcktes till lif i forna tider, var icke alltid född i lidande, utan snarare i jublande fröjd eller extas, på samma sätt har din och min

vänskap vuxit upp som en skön blomma, oberörd af stormen, frosten eller af brännande hetta. Vi hafva ju lefvat i samtiden och likväl förmått plantera den hvita liljan deri, hon har frodats och utvecklats i fägring hos oss, hvarför skulle icke andra lyckas göra sammaledes? Hon är tankens och de andliga drömmarnes barn, hur mycket ömtåligare borde icke hon vara än kärlekens ros, som eger naturens egen jordmån att växa uti.

— Du vet att jag har mindre hög tanke om naturen än du, barn, sade Ramsay. Naturen alstrar tanken, såväl som känslan, men det är tanken, som är och förblir dess skönaste frukt. Känslan är det primära hos människan, tanken förmår icke förädla henne.

— Du menar att slägtet aldrig blir förklaringen, utan endast en produkt af lifvets egen kamp, du anser tanken som befrielsen, sade Härdis. Ja, sådant har lifvet varit, men jag drömmer om en framtid, der lifvets stora faktorer, känsla och tanke kunna förenas till ett helt, då skall lifvets skönaste blomma slå ut. Det är min framtidstanke.

— Måtte du kunna förverkliga den, sade Ramsay varmt, jag tror likväl, att du i stället för maken — vännen, finner maken — egoisten.

— Vår tid är icke mogen ännu, för att till fullo frigöra kvinnans personlighet, sade Härdis; först då man och kvinna förstå hvarandra som du och jag, och naturen berör dem med sitt trollspö, så öppnar sig min drömda verklighetsverld.

— Jag måste erkänna, sade Ramsay, att verlden verkligen frambringat ädla exempel på din fullkomlighetsverld, jag hoppas du själf får lägga ditt lif till dessa få utvaldas.

— För mig är det nog att drömma derom, log Härdis matt, hon hade blifvit mycket blek och lutade sig tillbaka mot kuddarna.

— Du kan inte stanna här, så klen som du är, sade Ramsay och reste sig oroligt, men på samma gång lugnt och bestämdt; han tycktes ha glömt sin egen svaghet, då han såg att hon led. Snart ha vi middagsgästerna här, tillade han, kom och lägg dig i mitt skrifrum, jag vågar icke lemna dig ensam. Han hade tagit Härdis' arm och förde henne mildt med sig till nedre våningen, der han hade sina rum.

Härdis hade aldrig förut varit inne i Ramsays rum, hon erfor en känsla af blyghet, då han nu förde henne med sig, men trött och förbi, lät hon sig skötas som ett barn. Han sköt fram en stol och stälde det så bekvämt som möjligt för henne, själf satte han sig tyst och stilla bredvid, han såg att hon behöfde hvila. Han förstod att hennes hjärtlidande förorsakade hennes maktlöshet, han såg med oro att hon andades med svårighet. För att söfva henne till ro, gick han efter Rossettis dikter, hvilka tillika med Byron utgjorde deras trognaste sällskap. Han ämnade börja läsa, han visste att det brukade hvila henne, men då han fäste sin blick på Härdis, fann han att hon satt stilla — orörlig. Hon böjde hufvudet tillbaka och andades tungt, hon blef ännu blekare, ögonen förlorade sin glans, djupa, mörka ringar bildades omkring dem. Ramsay hade rest sig, han gick efter ett par kuddar, hvilka han ordnade på soffan, lyfte upp henne och bar henne som ett barn på sina armar och lade henne högt emot kuddarna. Hon andades genast lättare. Han satte sig bredvid henne och sade innerligt: ligg nu lugn och stilla, så blir du snart bättre; du är uttröttad, jag skall läsa dig till ro. Efter middagen skall jag bedja Mrs. Gordon följa dig upp på ditt rum.

Han kände numer Härdis' smak, som han kände sin egen. Han började läsa för henne Dante Rossettis sköna dikt:

Den Saliga Jungfrun. *

Den saliga jungfrun böjde sig ned,
 Långt ut öfver himlens skrank;
 Med ögon djupa som skogarnes tjärn,
 Då vattnet slumrar i natt;
 Tre liljor hon bar så fromt uti hand,
 Sju stjärnor glänste på hår.

Hennes dräkt, ogjordad i rika veck,
 Ej konstgjord blomma har prydt,
 Men Marias gåfva, den hvita ros,
 Hon bar der i ödmjuk tjenst.
 Hennes hår, som böljar längs hennes rygg,
 Är gult likt mognande ax.

Hon tyckte knappast en dag hade gått,
 Se'n hon kom till himlens kör;
 Den undran ännu ej flytt hennes blick,
 Som präglat dess ljufva drag;
 Men de som hon lemnat en enda dag,
 Båd räknat dagar och år.

För *en*, är det tio år utaf år,
 Men nu, och i denna stund,
 Helt visst hon böjer sig ned öfver mig,
 Hennes hår min kind berör,
 Men — nej, det är höstens hvirflande flock,
 Hvars safter tiden har tömt.

Det var Gudshusets guldglänsande bro,
 Hvars hvalf hon nu stod uppå;
 Af Gud den bygts öfver svindlande djup,
 Der rymderns vidder gå;
 Så högt, att då blicken irrade ned,
 Den kunde knappt solen se.

* Se anmärkningar i slutet af boken.

Den ligger i himlen, öfver en flod
 Af eter, såsom en bro,
 Derunder röra sig dagar och natt
 I flammor och mörknadt hot;
 I djupet rör sig vår nyckfulla jord
 Lik mygg, som dansa i sol.

Omkring henne, älskande, nyss ha mötts
 Med oändlig kärleks kraf,
 De önska höra de ord, som dem fyllt,
 De hviska hvarandras namn.
 De själar som stiga upp emot Gud,
 Som lätta flammor de gå.

Hon böjde sig likväl framåt och såg
 Långt bort från tjusande krets,
 Till dess hennes barm, den måste ha värmt
 Det skrank hon stödde sig mot —
 Och liljorna lågo som djupt i sömn,
 Omkring hennes böjda arm.

Ifrån himmelens fasta punkt hon såg
 Oändliga världars rymd,
 Der tiden slog snabbt som en hetsad puls,
 Hon djupet sökte att nå —
 Hennes röst klang ren, bedårande mild,
 Lik sferernas stjärnesång.

Men solen nu flytt och månen steg upp,
 Den liknade mest ett fan,
 Den fladdrade nere i eterns djup;
 Nu talar hon utåt rymd,
 Hennes röst var ljuf som stjärnornas sång,
 När den klingar skönt i kör.

(O ljufvaste bud! Förnams ej din ton,
 I fågelns klagande sång?
 Och hördes här nu uti klockors klang,
 Som dallra i middagsstund?
 Är det hennes steg, hvilka nalkas mig,
 Och ekande trappan fyllt?)

»Jag önskar, han kunde komma till mig,
 Han trår hit» — sade hon mildt,
 »Hur har jag ej bedt i himlen allt jemt,
 Hur har han ej bedt, — o Gud!
 O, hafva då böner ej styrka nog?
 Hvi skulle jag frukta då?»

»Då glorians glans hans panna omger
 Och kläderna skimra hvitt,
 Då tar jag hans hand så mildt uti min
 Och vandrar till ljusets brunn,
 Som uti en ström vi stiga der ned
 Och bada inför Guds tron.

»Vi två skola stå en gång vid det rum,
 Så heligt, dunkelt, ej kändt,
 Der böner, som sändas varma till Gud,
 De mätta dess lampors ljus,
 Vi se våra bönhörda böners ljus,
 Försvinna som dunkla moln.

»Vi två skola hvila i skuggan af
 Det mystiska lifsens träd,
 I hvars löfverks hemliga, svala skygd
 Den heliga Dufvan bor,
 Ty hvarje blad, som Dess vingar berör,
 Lofsjunga Hans helga Namn.

»I skuggan jag der honom lära vill,
 Då vi hvila der, vi två,
 De sånger jag lärt — hans röst stämmer i,
 Den ljuder så dämpadt vek —
 Vid hvarje min tystnad han kunskap lär,
 Och fattar då undrens verld.

(Men ack! Vi två — vi två, säger du,
 Du var likväl en med mig. —
 Det fordom var — men vill oss nu Gud
 I evighets enhet se?
 Den själ förena, hvars likhet med din,
 Blott var dess kärlek för dig?)

»Vi två», sade hon, »då söka den lund,
 Der Helga Guds Moder bor,
 Med de tärnor fem, hvilkas sköna namn,
 De klinga som ljuf musik:
 Cecilia, Gertrud och Magdaléne,
 Margreta och Rosalie.

»I cirkel de sitta, med hopfäst hår
 Och pannan virad med blad,
 Det lyser som flammor, det hvita tyg,
 De väfva med gyllne tråd,
 De väfva födelsekläder åt dem,
 Som nyss ha födts — i sin död.

»Han fruktar för lyckan, hans mun är stum,
 Jag lutar min kind mot hans,
 Jag skildrar vår kärlek, som aldrig än
 Känt tvekan, än mindre sorg. —
 Den Helga Guds Moder hon fattar väl
 Min stolthets jublande ord.

»Hon för oss sen själf, med hand uti hand,
 Till Honom i själars krets,
 De böja nu knä i led efter led,
 Guldglorior lysa skönt,
 De änglar vi möta, sjunga för oss
 Till cитtror och ljuf citol.

»Der skall jag bedja, min Frälsare huld,
 För honom och för mig själf,
 Att ännu en gång, som uppå vår jord,
 Vi månde i kärlek bo;
 Och nu, liksom då, för evighetstid
 Tillsammans vara vi två.»

Hon blickar lyssnande ned uti rymd
 Och yttrar så sorgset mildt:
 »Allt detta sker, när han kommer en gång»,
 Hon tystnar — träffad af ljus,
 Som änglar spredo allt under sin flygt —
 Hennes ögon ber — hon log.

(Jag såg henne le), Men snart deras väg
 Var dunkel i fjärran rymd,
 Då sänker hon armen mot barriern,
 Som lyser i gyllne prakt,
 Hon lutar sitt hufvud djupt i sin hand,
 Hon grät. — (Jag förnam den tår).

Ramsay satt tyst, hans blick sökte Härdis'.

Hon hade blifvit lugnare, ju längre hon följt de poetiska tankar, hvilka nådde henne som musik från okända verldar. Hon mötte hans blick mildt och stilla, räckte ut handen emot honom och sade: tack för godt sällskap, min vän, du har söft min oro till hvila, du har fyllt min önskan och fört mig till himlarnes svindlande rymder, nu kan jag åter lefva.

Han hade rest sig, han lade händerna på hennes axlar, såg in i hennes ögon och svarade: jag har fört dig till den skönhetens himmel du drömmer om, men jag vet, att du der gör som den saliga jungfru, hvars känslor jag skildrat för dig, du faller en tår ned på den jord du ser i fjärran.

— Du tänker, att min blick söker mitt land, sade Härdis, ja — ännu kan den ej slita sig derifrån — men hvem vet, måhända jag en gång lemnar det utan saknad, när jag väl först lefvat der.

— Då först träffas vi fullt, sade Ramsay, hans ögon lyste som i förklaring.

— Sedan jordens mystik upplöst sig, så tänker du att evighetens mystik omsluter oss, sade Härdis. Det beror på huru fast jordens band komma att binda mig — hon böjde hufvudet och lemnade honom.

XXIV.

I Venedig.

I dunkel hvilar Canal Grande; sommarhimlen hvälfver sitt stjärnprydda hvalf deröfver, vattnets blå färgton tyckes liksom öfvergå i luften, de sammansmälta i en vemodig förtoning.

Santa Maria Salutes hvita, marmorglänsande fasad och vackra, breda trappa lysa i dunklet, längre bort höjer sig St. Giorgio, ute på en af Giudeccans breda hafsarm omfluten holme.

Nere på kanalen vimla hundratals gondoler; svarta och dystra glida de fram öfver det tysta, stilla vattnet, upplysta af skarpt lysande lyktor, hvilka glänsa som lyktgubbar i mörkret.

Gondoliererna te sig som spöken i sina hvita sjömansdräkter.

Öfver allt höres sång och glam, blandande sig med tonerna från smäktande lutor och sprittande glada citterror, hvars knäppningar ljuda som fåglars muntra drillar. Glädje och fröjd allestädes, men bakom det hela klaga lutans melankoliska toner som verldssmärtans uttryck midt i lifvets jublande fröjd.

Det är tyst och stilla i hotellen längs kanalen. De främlingar, som icke äro ute för att höra på musiken

och njuta af Venedigs glada nattlif, hafva gått till hvila. Trädgården till Hôtel Canal Grande ligger öde, rosor och oranger sända sin bedöfvande doft till altanen, bygd utåt vattnet, långa kaprifoliegrenar täcka spalièrerna deruppe. En vindeltrappa, dold i slingerväxter, leder dit, hvarifrån man har fri utsigt öfver den breda kanalen, hvilken framställer en storartad tafla genom sitt brokiga, rörliga lif. Här är nattlifvet liksom koncentreradt, ett vimmel af båtar och en ständig omväxling af sång och spel.

Härdis och Ramsay sutto uppe på altanen, med armarna stödda mot balustraden, och blickade drömmande ut öfver den trolska taflan. De hade länge setat tysta, försjunkna i stilla betraktande. Sånger om kärlek och lifvets fröjder nådde dem, men ackompanjerade af lutans klagande vemod. »Addio bella Napoli», sjöng nu en ren, skön barytonstämma, det ljud som ett sorgset farväl till skönheten — glädjen — den jublande fröjden i Söderns härliga ängder.

Då den sista tonen förklingat, och Addio ljud som ett eko i deras sinnen, vände Ramsay sig till Härdis och yttrade med en stämma, som vibrerade af undertryckt rörelse: det är intet tvifvel om — barn — att vi skulle ha blifvit ovanligt lyckliga.

— Käre vän, afbröt honom Härdis, låt oss icke i denna sköna omgifning grubbla öfver hvad vi kunde ha varit, utan i stället njuta af hvad vi äro. Du medger väl, att vi nu äro sällare än någonsin, men — ingen fröjd är fullständigt rik, efter hvilken man ej med saknad säger: Addio. Vi skola ej börja kränka våra drömmar genom att säga: hur skola vi kunna njuta, då vi veta, att vi i morgon skola dö. — Nej — i det underbart sköna Venedig vore det ett brott. Här mer än någon annorstädes hafva vi erfarit, att vi lefva icke på jorden, utan i drömmarnas förtrollande rike.

— Ja, du har rätt, vi lefva fjärran borta från lifvet,

hvad hafva vi med det att göra, men — jag är dock stundom en jordens son, då komma påminnelser från en yttre verld — der eger du intet, som kallar dig, — jag har minnena.

— Derför har du endast tillfälle till ett kort besök i féernas rike — bryt icke förtrollningen med fåfång klagan, att du hör jorden till.

— Jag har aldrig förstätt såsom i kväll, sade Ramsay, att du, åtminstone, ej hör jorden till. Jag skulle förr tro att du är en fé från Norden, som bedårar mig, arme dödlige, och valt Italien som lämplig skådeplats för din lek med verkligheten. Antingen måste man följa dig, njuta af hvad du täckes bjuda — morgondag och månstrålar, eller ock skulle man se dig försvinna — skingras som dimman i edra nordiska skogar, som du talar om.

— Jag har ju alltid varit din tyrann — och du min lydige slaf. Gör inte uppror just nu, då vi nå tinnarne af vårt luftslott.

— Det fins intet annat än underkastelse under dina lagar — barn, godt — att de äro virade med liljor. Men, ju skönare lifvet är, desto bittrare blir likväl, Addio.

— Jag börjar på allvar frukta, att du är en dålig lärjunge, log Härdis, men du känner nog så väl som jag, att vi kunna skiljas, ehuru med saknad. Det är därför att endast vänskap har bundit oss vid hvarandra.

— Endast? — Ja, det är frågan. — Hvad är mer — och hvad är mindre? Kärlek eller vänskap? Det kan du icke besvara, förrän du pröfvat äfven kärleken.

— Den pröfvar jag nog aldrig. Du vet likväl min uppfattning, att den skulle stå höjd öfver allt annat, men emedan jag tror att jag aldrig finner honom, är jag lycklig öfver att hafva förverkligat min dröm om vänskapen, ehuru jag nödgas säga, Addio.

Härdis' sista ord upprepades från en gondol — klagande, skingrande — det gled öfver vattnet och

tycktes dem fylla själfva aftonskuggorna med tungsint vemod.

Ramsays blick hvilade med sorgset svärmod på Härdis — orden fortforo alltjemt att väcka genljud hos dem — förgängelsens kyla berörde dem med sin stelnande fläkt, de tyckte sig se sina drömmar försvinna ute på Venedigs slumrande kanaler — då — med det sista förklingande, Addio — för Härdis bekanta toner gled oöfver vattnet. Hon lyssnade och förnam välkända ord dallra genom den lätta luften; det var en skön mezzosopran, med ren, svensk klang i stämman, som sjöng till en lutas toner, den evighetslängtan den nordiska skogen uppväcker:

— »Ser jag stjärnorna sprida sitt flammande sken
Öfver skog, öfver blånande sjö.
O — hur grips jag af längtan att flytta dit hän
Till den eviga kärlekens ö.»

Just nu gled en gondol nästan ljudlöst fram under deras altan, de böjde sig ut öfver barriären och hälsade gladt: godafton.

— Godafton, svarades tillbaka i korus, på svenska, norska, engelska och italienska, ett helt sällskap viftade upp till dem.

— Nå — äro ni färdiga, så skola vi lära italienarne nordisk lifsglädje, ropade herr Daae.

— Genast, svarade Härdis och Ramsay samtidigt, vänta ett ögonblick, så komma vi ned. De trefvade sig utför den i slingerväxter nästan dolda trappan och gingo ut på nedre altanen, bredvid hvilken gondolen höll stilla. Glam och skämt mötte dem i den mest babyloniska språkförbistring. Herr Daae och hans fru hade ett par italienska konstnärer i sällskap, hvilka Härdis och Ramsay träffat förut, den nykomne var en svensk violspelare. Han stod med violen i hand och hälsade på dem, herr Daae bar en luta, italienarne cittror.

— Ni se, att vi ämna hålla full konsert, sade fru Daae. Jag kunde verkligen få permission, då vi varit nog lyckliga att ha fått herr Sjöborg med oss.

— Det är då inte för mycket, svarade denne, att edra landsmän — och landsmaninnor, tillade han, bugande sig mot Härdis — någon gång få den sällsynta lyckan höra er, det är inte mer än man kan ha rätt att vänta af er, som svikit fäderneslandet.

— Käre, inga komplimanger, för då måste jag ju svara en lång rad, skrattade fru Daae, och så blir det ingenting att komplimentera för.

— Alldeles svenskt, sade Härdis, tusen artigheter för förtjenster man aldrig får njuta af; jag vill inte fortsätta själf, skrattade hon, efter en så dålig början, ehuru jag ville komma fram med, att vi här äro lyckliga nog att ega undantag. Ni äro mer än älskvärda, som ge min utländske vän tillfälle att njuta af den nordiska musiken, såsom den kan tolkas af sanna konstnärer.

Ramsay instämde entusiastiskt, italienarne förenade sig.

— Vi ha inte tid att vara anspråkslösa, herr Sjöborg, skrattade fru Daae, låt oss hellre glida ut på kanalerna, lyssna till de andras musik och söka tystnad för att uppsända våra egna hemlandstoner; de passa ej i denna omgifning af glam och støj, jag grips nästan af längtan efter en stilla, nordisk skogssjö.

— Ingen längtan, Guru, sade Daae, hvad tänker du på, som i det underbart härliga Venedig kan annat än njuta nuet.

— Det är allt för skönt, sade fru Daae lågt, jag känner stundom ett behof att få andas ut, det är färdigt att kväfva mig med sin skönhet.

— Vårt sinne är icke förberedt på dessa intensiva stämningar, sade Härdis. Måhända orsaken, hvarför nutidsmänniskan ej förmår njuta af Venedigs tjusning, utan reser kallt förbi, är den, att hon är oförberedd på all

skönhet — därför ser hon henne ej då hon möter henne — eller tröttnar. — Hon har allt för länge stirrat sig blind i mörkret. I det arbete, som i vårt land kallats »skönhetskärlekens empirée», ser ju författaren, i Venedig, blott liket af en katt och några salladsblad flyta på kanalen — och tänker på kloakledningarna. Hvilken otur också för honom, skönhetsdyrkaren, att i stället för de cittror och lutor vi omgifvas af, endast få höra Battistas dragklaver. — Det är länge sedan Shelley i Byrons sällskap dyrkade Venedigs solnedgångar, tillade hon. — Venedig liknar numera prinsessan i den sofvande skogen. Den moderna tidens skepticism har låtit törnesnår gro omkring hennes palats, men derinne slumrar hon likväl allt jemt lika skön. Hvem skall männe den prins vara, som skall ega djärfhet och kraft att bryta sig igenom denna oländiga skog och väcka den sköna med förnyelsens kyss. Skall den prinsen vara en af landets egna söner — eller männe han kommer vallfärdande från fjärran länder.

Härdis hade talat för sig själf; då hon såg upp och mötte de andras blickar, förstod hon att hon tänkt högt, hon log, vände sig till Daae och sade: hvad tror ni, herr Daae, skola vi vara lyckliga nog att få vara med på de bröllopfester, hvilka då skola firas, praktfullare, och fyllda med intensivare jubel än någonsin under de festdagar, då Dogen vigdes vid Adriatiska hafvet.

— Om verlden finge sitta till högbords, på endast en af de fester, ni målar med förkärlek, fröken Furu — skönhetens och sällhetens jubelfester, så kunde den prisa sig lycklig. Ni kallar till fest, men som ni vet — många äro kallade, men få äro utvalda.

— Vi fira ju dagligen den lifsglädjens fest, vi vid Porta Pancrazio öfverenskommo att njuta här i Venedig, svarade Härdis. Måhända de törnesnår, som omgifva skönhetens borg, kunna genomträngas af våra nordiska folkvisors förtrollande toner. — Försök, fru Daae,

kanske att de kunna väcka skönheten — skulle hon icke vakna, då Necken slår på sin gullharpa — skulle vi icke förnimma: »hoppets saliga, ljusa frid», nu då aftonskuggorna »breda sig i kvällen». Er fiol, herr Sjöborg, mäktar framtrolla toner, hvilka i sin klang minna om vår folkpoesis sköna vemod. Ljuft, smäktande, som suset i våra nordiska skogar. Låt oss följa er på vandring i musikens trolska rike, då ni spelar: *Jeg vil drage*. Fru Daae sjunger nog sedan för oss om den mättade, orientalska stämning, som råder i *Seraljens Lustgård*, tolkar med sann, öfvertygande känsla den dröm, som tagit sig ett så skönt uttryck.

»I drömmen du är mig nära.»

»Jag nämner hänryckt ditt namn.»

Ni sjunger väl äfven:

»om blommas och hvitblommas kärlek»,

»om Florez och Blanzeflor.»

Låt sedan vår engelske vän: *I Dödens tysta Tempelgårdar*, förnimma den sympati våra unge kompositörer egna hans lands rika, stämningsmättade poesi.

— Nu ha vi ju ett makalöst program, utbrast Daae, hvad kunna vi önska mer. Vi behöfva blott uppsöka vår konsertsal — hvalfvet under Rialtobron — ingenstädes i verlden gifves en härligare.

— Ja, svarade alla i korus, låt oss glida bort mot Rialto, här kunna ej våra sånger urskiljas.

— Skänka ni oss era nordiska stämningar, sade den ene italienaren, en lång, mörk man, som presenterats som Signor Andrea Sole. Ja, då få vi tacka genom att skänka er våra. Ännu är Tasso ej glömd i Italien. Giuseppe Maroni sjunger Vergilii Ekloger härligt till luta. Han måste låta oss höra *Den sköne Alexis*.

— Jag beklagar, sade Ramsay, att lutan ej funnit

vägen till mitt land. Mitt lands musikaliska stämningar komma uteslutande poesien till godo. I deklamationen ligger musikens konst hos oss.

— Er stämna ljuder därför som luta och cittror, då ni tolkar Rossetti eller Shakespeare, Mr. Ramsay, sade Härdis. Ingen annan nation förmår till fullo tillgodogöra sig er poesi, därför att de sakna förutsättningen, att tillika med orden, äfven få tonen. Hur går ej Shakespeares förlorad, hvilken utländing förmår helt gripa Swinburne eller Rossetti.

— Hur skulle de icke passa här i denna stämning, sade Daae, det är sorgligt att vi konstnärer så sällan lära oss språk.

Sången, musiken omkring dem blefvo bedöfvande, då yttrade Daae tyst, som för sig själf: hur klinga ej sångerna, hur brusar ej musiken öfver vattnet; det är härligt, men ändå — jag längtar till Norden.

— Du också, utbrast fru Daae skämtsamt.

— Jag är öfverrumplad, skrattade Daae; jag ber likväl att få tillägga, att för närvarande är lifvets högsta sällhet för mig, den — att njuta af nordisk musik, i den trolskt sköna venetianska sommarnatten.

Förenad njutning, log Härdis, ni får då också lof att bidra till stämningen genom att låta oss följa Bellman till Stockholms idylliska omgifningar. Ni är norrman, men ni äro i lika hög grad bundna vid vår poesi, som vi äro vid eder. Vi känna ej någon skilnad mellan vår kärlek till Bellman, Grieg och Kjerulf, era författare äro våra, som våra äro edra; i diktens och musikens stora rike äro gemensamma stämningar det hufvudsakliga, hvad äro praktiska bagateller för anden.

— I konstens rike äro alla bröder, sade Daae allvarligt.

— Låt oss därför gemensamt sjunga: *Ja, vi elsker dette landet, så väl som: Du gamla, du friska, du fjällhöga Nord,* sade Härdis. Fru Daae sjunger nog sedan

för oss *Margretes Vuggesang* och *Solvejgs Serenad*, de blifva oss alltid lika kära, som hade de klingat först på svensk jord. Vi drömma tillsammans med Prindsessen, som sad höjt i sit Jomfrubur. För oss sedan till Norden med de lockande tonerna i *Syng mig Hjem*. — Norden är gemensam för oss alla — dess skogar, sjöar, berg och fjällar alstra samma stämningar, på den ena som på den andra sidan Kölen. — Måhända likväl, att våra främmande vänner skulle möta något speciellt svenskt — våra ljusa, leende björkdungars stämningar, och våra speglade, lugna insjöars idylliska tjusning, derest herr Daae knäpper på sin luta och låter oss följa Bellman till Haga sköna lustpark, eller till *Fiskartorpet* för att fira *Camillas födelsedag*, bland jasminer, narcisser och liljor. Tillsammans med Bellman hylla vi de grekiska gudarne och gudinnorna, och i första rummet Venus, som i segertåg drager fram öfver våra insjöars vatten.

— Ja, Hell antikens och renässansens symboliska gudaverld, hvilken fröken Furu egnar sin dyrkan, utbrast Daae. Må den bringa nytt lif till dikten och konsten i Norden — och främst af dem alla: Lefve Aphrodite, skönhets och sällhetens gudinna!

— Lefve hon — hafvets sköna symbol, vare hon välkommen till Norden! sade Härdis, och ett fyrfaldigt hurra i det sköna Venedig för hennes välde.

— Hurra för Aphrodite! — svarade alla i korus, hvilket skallade och gaf eko öfver det nu stilla vattnet — de hade uppnått Rialtobron. Ljudet af deras jublande röster steg mot det höga hvalfvet, hvilket upprepade orden och förde dem med ekoklang ut i natten.

XXV.

Solen blef allt mera brännande, det var nästan omöjligt att vara ute om dagarne. Canal Grande var höljd af ett skimrande, glänsande guldtäcke, som blott sakta, lättjefullt rörde sig för inre makter. Segelbåtarnes röda och gula segel voro beslagna, gondolerna lågo stilla, gondoliererna sträckte ut sig på bryggorna i solgasset, de orkade inte ens spela morra eller gräla — ja, inte ens bjuda ut sin gondol, de förklarade det för omöjligt att vara på Canal Grande midt på dagen. Med eller mot de resandes önskan befunno de sig snart inne i en trång kanal, der åtminstone skugga kunde erhållas. Hela Venedig njöt om dagarne af det fullständigaste dolce far niente.

Härdis och Ramsay stannade likväl den ena dagen efter den andra och njöto af detta indolenta lif.

Gallerierna voro svala tillflyktsorter, äfvenså de härliga kyrkorna; plågades de allt för mycket af värmen, läto de föra sig till Giardini Pubblicis svala acasie och platanalléer, der hafsbrisarne nådde dem och lockade dem allt längre ut, tills de nådde Lidos sköna hafsstrand. Der ute på badhusverandan kunde de njuta af de tumlande

vågornas lek, hvilka i blå och gröna förtoningar rullade mot land. Under baddiden voro de likväl störda af de groteska uppenbarelsen, hvilka begagnade sig af den italienska seden att bada offentligt. Det var en lättnad för dem, de timmar, då Lido låg tyst och oinkräktadt af främlingsströmmen, som pratade och stojade på värds- husverandan, och af dessa badande, som med sitt hoppande och plaskande störde den storartade hafsstämningen.

Vanligtvis tillbringade Härdis och Ramsay eftermiddagen härute, efter sina besök i gallerierna. Inne i staden fans ingen tänkbarhet att lefva, förr än solen gått ned och kanalerna började upplysas af gondolerna, då först började lifvet i Venedig. Natt efter natt njöto de som förut, tillsammans med Daaes, — stundom ensamma, lyssnande till musiken och sången. Strax efter middagen låg deras gondol redo att föra dem ut, och så gled de åter som i en drömverld. De hade i månader lefvat i inbillningens verld, fantiserat om förflutna, skönhetsjublande tider, då allt i naturen och byggnadsstilen, så väl som i konsten, bidrog att förläna stämning, här återigen behöfde de ej fantisera — de lefde drömmen.

De sutto merendels tysta, allt för djupt försjunkna i stämningen för att tala — men en kväll yttrade Ramsay: här först lefva vi i sagornas rike, detta är det lif vi förut drömt om, här finnes det förverkligadt; kan du säga mig något som på jorden kan jämföras med detta?

— Ja, Stockholm, log Härdis. Naturen har skänkt oss mycket af denna vattnets skönhet, i vår och sommarkvällar, men stämningen, poesien — nej, tyvärr, dem ega vi ej, ehuru du hört af våra nordiska sånger, att vi ej sakna medel. Lutan har tystnat i lunderna, folkvisorna sjungas ej längre, vi ha istället fått andliga sånger till slagdängsmelodier och beväringssånger till drag-spelet. Här återigen lefver poesien ännu kvar bland folket, ehuru det var länge sedan Vergilius sjöngs till

plogen, och Byron lyssnade till Tassos *Det Befriade Jerusalem*, under det gondolieren förde honom öfver Venedigs kanaler.

Ramsay föreföll frisk och kry som förut, så länge han lättjefullt sträckte ut sig i gondolen och svalkades af hafsbrisanne, men han var alltjemt lika plågad af att gå och öfverfölls stundom af feber och mattighet. Han nödgades, likasom i Florens, ofta låta Härdis gå ensam i gallerierna och stannade tåligt i gondolen under timmar, för att sedan taga emot henne med sin vanliga, hurtiga hjärtlighet, njutande af hennes beskrifningar. Merendels använde han tiden att studera katalogen och var vid hennes återkomst väl bevandrad uti hvad hon sett, då det var något allt för lockande hon beskref, följde han henne åter upp och egnade sig uteslutande åt hvad hon utsett som favoriter; på så sätt lefde de allt framgent i gemensamma stämningar, mången gång utsträcktes besöken till timmar.

De hade båda beundrat den romerska och florentinska konsten, de kände sig här öfverväldigade af den stormande, glödande lifsglädje, som mötte dem hos de venetianske mästarne. De tyckte sig lefva deras lif, erfara deras skönhetsmättade hänförelse, under det de vaggades af de trolska stämningar, Venedig förlänar.

Tizians ädla, stolta madonnor — *Trons Symbol* — Tintoretts flammande fantasi och sjäfulla porträtt bedårade dem, under andaktsfull tystnad sökte de, i aflägsna sakristior, Giovanni Bellinis madonnor såsom renhetens och sjäfullhetens symboler. Hos Veronese funno de all den färgprakt, som Venedig stoltserar med, hafvets och aftonskyarnes praktfulla nyanser skimrade i hans konst. I glänsande, skiftande färger tronar *Venedig*, och låter sig ännu i dag krönas till Adriatiska hafvets herskarinna. I grön sammetsmantel uppträder Veronese och ordnar serveringen vid *Bröllopet i Cana*, som förflyttats in i en renässansens praktsal med höga marmorpelare. Med

ädel hållning, och den sköna manteln fallande i rika veck, hade Palma Vecchios *St. Barbara* tjusat dem.

En dag hade Ramsay följt Härdis till Akademien, men han bad henne fortsätta ensam för att sedan hämta honom i en af salarne. Hon återvände efter en timme och fann honom då sittande på en soffa, framför Tizians Himladrottning, som, med uppåtvänd, inspirerad blick, föres mot himlen, omfladdrad af sin djupröda mantel. Härdis' blick föll på Ramsay. Han var så försjunken i åskådning, att han inte ens märkte att hon kom, han föreföll hypnotiserad, själf ett rof för extas. Härdis lade handen på hans axel, han spratt till, log emot henne och utbrast: vi stå inför ett af världens ädlaste konstverk, men intet har heller egt förmåga att så gripa mig, visa själens bärkraft och geniets makt. Här triumferar konsten — och genom henne — menniskoanden. Andens herskarinna, den Himladrottning jag besjöng för dig i vår renässansvilla, henne har jag här sett förevigad i Tizians färger.

Mrs. Hamilton.

— **H**varför skulle ni lemna honom, yttrade Mrs. Hamilton till Härdis, under det de en dag suttosamspråkande på altanen, som låg utåt den solbelysta kanalen. Det var kväfvande hett på förmiddagen, så att ingen tänkte på att röra sig. Ramsay hade lagt sig i salongen bredvid för att hvila, Mrs. Hamilton och Härdis halflågo i bekväma korgstolar och fläktade sig med solfjädrar.

Ett uttryck af stolt frimodighet präglade Mrs. Hamiltons nobla drag, hon såg Härdis in i ögonen och fortfor: ni kan tycka att det är ett underligt råd af en engelska. Jag känner ju bäst den fullkomliga omöjligheten för en engelsman, att utan vulgära medel åstadkomma en skilsmessa; han är och förblir lagligt bunden vid den kvinna, han en gång skänkt sitt namn. Men detta hindrar ej, att då han finner att hans lif är en vrångbild, att den lycka, som ett äktenskap förutsätter, icke är förverkligad, så eger han mänsklig rättighet att söka en ersättning. Det är hvad Mr. Ramsay gjort och i rikaste mått funnit hos er. Ni har här blifvit allt för honom, uppoffrat er helt och skänkt honom lycka, hvarför skulle ni då skiljas för lumpna mänskliga kraf? Hans hustru förverkade all rätt till honom, då hon, af

svaghet för sina söner och på grund af bristande sympati, lät sin dödssjuka make resa ut ensam, för att i främmande land finna er, som ädelmodigt fyllt hennes plats. Jag vet själf, som kvinna, att man handlar annorlunda, då ens känsla är hvad den bör vara. Medan jag ännu ammade min Elsie, drabbades min make af slag, läkaren rådde oss att resa, jag tog mitt barn på armarna, lemnade det till min omgifning och sade: sköt henne, till dess jag återkommer. Jag återvände aldrig förr än om två år, jag hade då fyllt min pligt som maka — jag har haft många år att fylla mina moderliga. Det är den första pligten Mr. Ramsays hustru undandragit sig, hon har därför förverkat all rätt till honom. Ni har i stället erhållit all moralisk rätt att stanna hos honom, — jag fruktar, att ni ej länge blefve bunden vid er plats, kanske att ni endast ega ett par år att njuta ert lif, hvarför då afstå?

Mrs. Hamilton hade talat lugnt, men med djup värme, hennes stora, djupblå ögon lyste i hänryckning, hon kastade hufvudet tillbaka med en karakteristisk energi och fäste blicken frågande på Härdis.

Härdis hade setat tyst, hon hade uppmärksamt följt skiftningarna i Mrs. Hamiltons uttrycksfulla ansigte, under det hon talat med klangrik stämma, då hon syntes vänta ett svar, sade Härdis: jag skulle stanna hos honom, Mrs. Hamilton, om jag älskade honom, om jag någonsin älskat honom; men jag har ej varit bunden vid honom med annat än vänskapens band. Jag har njutit af detta, och det har därför aldrig varit en uppoffring för mig att stanna hos honom, ehuru han stundom varit sjuk, men jag har aldrig tänkt att de känslor, jag egnat honom, kunde fylla mitt lif. Hvarför, kan jag ej säga er, man kan aldrig förklara, hvarför en känsla blir vänskap, en annan — kärlek, allt hvad vi menniskor kunna nå, är att noga analysera de känslor, som uppväckas hos oss, det är mitt högsta intresse i lifvet; de hvardagsmenniskor äro

många nog, hvilka i det ena, så väl som i det andra fallet endast ega att förklara: vi äro kära. Hvarför jag icke älskat Mr. Ramsay, kan jag ej säga. — Jag tänkte mig aldrig, icke ens innan jag erhöill meddelande om att han var gift, att jag någonsin skulle fästa mig vid honom med en varmare känslas band, han var och förblef min förkroppsligade tanke, allt hvad Italien skänkt skönast, allt hvad anden drömt fagrast. Ni anser att detta borde vara nog för en kvinna, sådan som jag; det har varit en oändlig rikedom, men hvad jag än eger i verlden, så vill jag allt längre. Han var allt för min tanke, men min känsla, som lockar mig till lifvets verklighet, var och förblef kall, helt naturligt därför att han aldrig mött mig — kunnat möta mig på känslans område; hans lif var förödt, hans ungdomskärlek krossad som en illusion, tron på dess bärkraft förskingrad, lifvet hade slutit sina portar bakom honom, han var likgiltig för hvad som fans der, han hade der blott sett ofruktbara nejder, han hade lemnat dem och såg vårt tankelif såsom förklaringen öfver lifvet. Jag erfor halfheten i detta — en skön, förtrollande halfhet visserligen, men här på vår jord, med möjligheter till fulländningen, — otillfredsställande för mig. Detta har varit den skiljaktighet, som förefunnits mellan våra känslor. Han har bredvid mig ansett sig lefva på lifvets högsta trappsteg, med målet in i evigheten — jag har lefvat på ett utvecklingsstadium, som kallat min natur till ett ännu högre mål i lifvet.

— Och detta mål, sade Mrs. Hamilton, tror ni att ni finner annorstädes än bredvid Mr. Ramsay — jag kan säga er att ni bedrar er; då ni skiljs från honom, finner ni att ni älskat honom, att han är outhärlig för er lycka, det är den bittra missräkning, ni då skulle komma att erfara — ett helt lufs ve — för hvilket jag skulle vilja skydda er. Jag håller af er båda, tillade hon varmt, jag har tänkt mycket öfver ert lif, tro inte att det är i

en flyktig stämning jag talar vid er, som jag gör nu, det är efter mogen öfverläggning, med klart medvetande om hvad jag, som er systerliga vän, råder er till. Jag är en frisinnad kvinna — och jag är skottska, vi förakta yttre former och söka känslans renhet, vår religiösa tro hjälper oss härutinnan. Jag har tänkt mig det lif ni båda kunde lefva i lycka, såsom hittills. Ni hafva nått en sällhet, som få dödliga förunnas, det är ett brott mot lifvet att försaka något dylikt för en chimär. Hvad kunde ni finna högre?

— Mitt land, sade Härdis fast. Jag gripes af hemlängtan, fortfor hon; hennes stämma vibrerade af djup rörelse — jag kan ej bryta mig ut derifrån, fortfor hon, jag fylles af krafvet att der söka full sympati för lifvet, jag måste lefva det der, sällheten kan jag finna der alena; endast en landsman, och tillika en man som har lifvet olefvadt, kan helt gripa min tanke och känsla. Mr. Ramsay är och förblir half för min känsla, allt bortgifvet, kraf bakom sig — kraf framför sig. Om än hans hustru, genom sin brist på förståelse af hans andliga lif, är en främling för honom, så återstå likväl hans båda, unga söner; låt vara att han hittills varit främmande äfven för dem, modern har tagit dem helt — så mycket större skäl för honom att nu egna sig åt deras utveckling. Jag anser att vår vänskap varit till välsignelse, först då han känner sig manad att lefva lifvet för dem. Våra känslor hafva varit motsatsen till all jordisk egoism, hur skulle det nu kunna falla oss in att glömma allt, för att blott egna oss åt sällheten att fortfarande njuta i skönhetens värld.

— Ni är en drömmande nordbo, log Mrs. Hamilton melankoliskt, ni är förlorad för lyckan, ni jagar ständigt efter det oupphinneliga; stackars barn — hvad ni är dömd att lida. — Ni borde likväl kunna frestas af den lycka, ni sett vår litteratur bestått de undantagsmänniskor, hvilka gripit just ett sådant lif helt, hvilket ni lefvat

bredvid Mr. Ramsay. Tänk på Stuart Mills tjuguåriga vänskap för den kvinna, som följde honom som vän, under dessa långa år, ehuru lagligt bunden vid en make, som var intet för henne. Mins ni Lord Ormonts Aminta, det lyckliga lif i förståelse hon lefde med den unge vän, som räddade henne från hennes makes egoism? Meredith är vår störste människokännare, som ni vet, hur skildrar han icke med sympatiska drag det idylliska lif de båda lefva, hvilka fjerran från verdens larm sökt sig till en anspråkslös Tyrolerby, för att der arbeta tillsammans som vänner, ända till dess hennes makes död möjliggör ett varmare band. Ert lif skulle bli ett undantagsförhållande visserligen, men icke utan motstycken, dikten har bredt förståelsens ljus deröfver redan förut, hvarför skulle icke äfven ni njuta det fullt?

— De hafva lefvat den djupaste mystikens lif, Mrs. Hamilton, svarade Härdis tankfullt, på samma gång de lefvat tankens; då jag finner de båda förenade, finnes ej heller några tomma former för mig, utan endast min andes kraf, det är just detta jag söker.

— Något ännu skönare än ert lif bredvid Mr. Ramsay, sade Mrs. Hamilton, jag är icke ung längre, jag nödgas därför säga er, att jag tror ej längre på så svindlande ideal.

— Jag tror på dem, sade Härdis, men att se dem förverkligas? — Jag tviflar ej på att det är en fåfänglig dröm, men likväl — jag måste lemna allt i lifvet, till dess jag vaknar och finner drömmen vara en verklighet. Jag har hvarken rast eller ro förr, jag måste alltjemt vidare.

— Ni får då rastlöst vandra hela lifvet utan fäste, ty ni söker paradiset på jorden. Har ni icke funnit det på Italiens jord, i sällskap med Mr. Ramsay, så finner ni det aldrig.

— Måhända likväl, att min egen fantasi hjälper mig

att skapa ett på hemlandets jord, det är hvad jag drömer om, sade Härdis.

— Ni kunde vara mera viss om att finna det, derest ni stannade i Italien med Mr. Ramsay; dess skatter och skönhet stå er fritt att njuta af; ni har hela verlden för öfrigt, blott icke England — och — som jag förmodar — ert eget land, men hvad eger ni väl att vänta der?

— Det är der jag väntar sällheten, Mrs. Hamilton.

— Det är der ni ämnar jorda era ungdomliga illusioner.

— I så fall hvila de åtminstone i hemlandets jord.

— Ni är fanatisk för ert land.

— Det är en illusion, som jag kan vara viss om att få behålla — hafvet slukar nog icke den svenska jorden, dess språk kommer alltid att vara mig kärare än främlingars kärleksförklaringar.

— Och då edra landsmäns röster ljuda för er som skärande dissonanser?

— Samtidens ja. — Men jag eger alltid de hädangångnas andar kvar — det ädlaste och skönaste de tänkt på mitt eget språk, hvad frågar jag så efter människornas hvardagliga bestyr.

— Det är dessa stämningar ni väntar finna sympati för, jag säger er att det är en vanmäktig chimär, ingen mäktar tänka en annans tankar, det är hvad ni kräfver.

— Nå väl, då får jag som hittills vandra ensam, men är jag det ock bland människorna, så kan jag aldrig känna mig ensam blott jag trampar Sverges jord, der först hvilar min ande.

— Tills ni åter jagas ut från ert eremitlif, sade Mrs. Hamilton vekt. Ni söker ert land, som man fordomtima sökte öknen; jag kan ej känna annat än att ni försvinner i evig natt. Mitt hopp är därför att ni skall ångra er i tid och tillsammans med Mr. Ramsay invänta mig vid någon af de härliga sjöarne; vi kunde ju stanna

der i sommar. Sedan resa ni söderut igen nästa vinter, ni äro ju båda så fullkomligt oberoende, som rikedom kan göra menniskor. Ni lefva som hittills, som vänner, ni skulle icke komma att sakna andra. Ni egde alltid mig, ni har ju njutit af Mr. och Mrs. Gordons sällskap, de följde er till Florens. Vi följdes ju samtliga hit; hur många ha ni ej för öfrigt egt, som förstått ert lif.

— Ni får ej tro, Mrs. Hamilton, att jag ej uppskattar edra ädelmodiga, varma känslor för mig, sade Härdis, jag förstår er till fullo, ehuru ni ej kan förstå mig.

— Förstår ni er ens själf?

— Jag förstår, att jag ej kan offra Mr. Ramsay mitt lif, men jag är redo att följa honom till hans hem, derest han, då vi komma till London, ej är fullt återsteld, vi skola der rådfråga läkare. Kan han resa hem ensam, följer jag, till mitt hemland, den norska familj, med hvilken jag här sammanträffat. Italien ligger då bortom Alperna — minnet af vår sköna vänskap likaså, de blifva mig båda lika kära i framtiden — måhända det rikaste jag egt i lifvet.

— Stackars barn, sade Mrs. Hamilton — i samma ögonblick trädde Ramsay med strålande, glad blick ut på altanen.

XXVII.

En dröm.

Venedig föreföll utdödt, så länge dagen varade. Kontrasten blef så mycket skarpare, då aftonen kom, och gränder och torg fylles af muntert glammande promenerande.

De mörkhyade, svartlockiga kvinnorna egde då ett ypperligt tillfälle att få visa sig i de klädsamma, svarta spetsslöjorna, hvilkas koketta drapering, kring det karnevalsleende ansigtet, väl harmonierade med den outhärliga solfjädern.

Först nu fann man det nöjeslystna, karakteristiska, sydländska lifvet.

Härdis och Ramsay ströfvade omkring arm i arm i folkvimlet, förirrande sig långt in åt stadens slingrande, pittoreska gränder, och efter smala kajer, ända bort emot Rialtobron. Här var som vanligt tystare än annorstädes om kvällarna, endast en och annan gondol gled ljudlöst fram under brohvalfvet, sången var koncentrerad bortåt St. Marcotorget, det var också i kväll musikafton der, skarorna strömmade ditåt för att njuta af sitt älsklingsnöje, regementsmusiken, sången tycktes i första rummet egnas främlingsströmmen.

Det var lif och rörelse vid de otaliga kaféer, hvilka fylla hela ena sidan bakom de skönt ordnade pelarraderna i Procuraziernas palats, på ömse sidor af St. Marcotorget. De höga granitpelarne bilda pelargångar, hvilka i stilen påminna om de gamles curior. Bazarernas värld finnes äfven här, men hela ena sidan upptages hufvudsakligast af modernt, kosmopolitiskt kafélif. Rader af bord och stolar fylla pelargången, till dess hela bredd, ändå voro täta led utflyttade på själfva torget, som derigenom erhöill en egendomlig karakter. I sin brokiga, moderna sammansättning, en bizarr tidsbild, bredvid St. Marcos, i österländsk prakt skimrande kyrkofasad, som glänste i gaslågornas flämtande ljus. De gyllene hästarne kråmade sig som i fordna, ärorika tider, men här nere på torget, härskade en lam, färglös tid, trots stojet och pratet.

Härdis och Ramsay hade följt med folkströmmen och slogo sig ned vid ett bord ute på torget.

Som vanligt tröttnade de snart vid det vimlande, intresselösa lifvet här och drogo sig ned mot kajen, längtande efter att få glida ut i ensamheten.

Nere vid den fria, öppna Piazzan, möter man den ständigt nya och lika trolska uppenbarelsen från en skönhetsälskande tid — det majestätiska och dock så milda, österländska Palazzo Ducale. I bakgrunden skymtar den ena gafveln af St. Marco, men bjärt framträder palatset med de långa, smäckra, gotiska granit-pelarraderna och deras sköna kapitalornamentik. Öfver de dubbla pelarhvalfven hvila palatsets murar, glänsande i harmoniska mönster, i matt och djupt dunkelrödt. Det ter sig som ett slott ur Tusen och En Natt, allra helst nu, då månens bleka skimmer börjar leka med dess skönt färgade väggytor, silar sig mellan pelarraderna och förlänar dem en ännu mera mystisk prägel.

Rundt granittrapporna, till den pelare, der San Marco-lejonet vaktar Venedig, lågo grupper af lättjefulla gondo-

lierer och rökte, eller blickade grubblande utåt vattnet — man kände sig åtminstone frestad att benämna deras blickar så, ehuru helt visst föga djupsinniga tankar rörde sig inom deras hjärnor. De egde blott naturbarnets, liksom djurets, odefinierbara blick. Den oreflekterande instinktens skönhetsnjutning talade derur.

Härdis och Ramsay roade sig med att på afstånd iakttaga dessa primitiva känslomenniskor. De lyssnade, om icke möjligen ett entusiastiskt utrop skulle nå dem, hvilket kunde föra dem närmare det italienska lynnets karakter, liksom den unge italienare, hvilken ledsagat Goethe, gifvit honom en inblick i den fanatiska dyrkan, folket i Italien egnar sitt sköna fädernesland. De kunde icke underlåta, att som Byron hoppas få höra några af Tassos skönt klingande strofer. Men allt förblef tyst; själfva befolkningen i Venedig föreföll att här underkasta sig den moderna tidens sansade resignation.

De beslöto att uppsöka den verld, som utgör Venedigs största lockelse — vattnets trolska, dominerande område.

Följda af en gondolier, lade de ut ifrån land.

De begagnade sig alltid utaf de öppna gondoler, hvilka möjliggöra ett fritt njutande af omgifningen.

Utsträckta på de bekväma sofforna, försjönko de i den sagoliknande stämningen.

Barndomens fasta tro på alla unders möjlighet, dess sagor och drömmar om gyllene slott och en förtrollad verld, måste ledsaga den, som skall vara i stånd att tillgodogöra sig de stämningar, Venedig i så hög grad är egnadt att ingifva hvarje menniska, som icke förtorkats under nutidens prosaiska inflytande, utan med andakt böjer knä inför Adriatiska hafvets herskarinna.

— Vi ha lefvat i drömmarnes stora rike, sade Ramsay. Här först lefva vi fullt i det skönhetsfyllda lifvet. Är du inte nöjd nu, du, som envisats att söka just detta?

Jag tycks ju kunna fylla äfven dina mest öfversvinneliga förhoppningar — dem om en skön verklighet.

Han betraktade Härdis leende. Han hade satt sig bredvid henne och tog hennes hand mildt i sin.

— Vi ega ju lifvet, fortfor han allvarligt och med vek, undertryckt stämma, — icke det, hvares band binder oss vid jorden, utan det som anden bygger mellan himmel och jord. Med jordens skatter för våra fötter, men känslan på lustvandring i högre rymder. Låt oss då stanna här, njuta allt framgent och lefva lifvet som sälla skuggor, lösta från jordens band.

Öfver Härdis' drag spred sig ett leende, hon glömde allt, utom stundens lockande stämning, hon tyckte sig färdas som ett andeväsande, bort öfver det drömtunga vattnet, Ramsays skugga följde henne, tillsammans gled de bort genom Venedig.

Inför sköna altartaflor försjönko de i hänryckning. I aflägsna sakristior sökte de madonnor, hvilka, uti det matta, mystiska ljus, som silade sig in genom de små färgade, blyinfattade fönstren, framstodo som i en förklaring.

Uppfyllda af stämningsmättade tankar, gled de vidare bortåt hafvet. Snart befunno de sig i Giardini Pubblicis svala alléer, de följde Byrons och Shelleys lyckliga dagar i Venedig, tillbringade under sällsynt, andlig förståelse — de diktade der om sin egen.

Då nådde toner plötsligt Härdis' öra, hvilka kommo henne att spritta till, hon fann att hon åter satt vid Ramsays sida i gondolen.

Hon hade ryckt sin hand ur hans, hon tycktes träffad såsom af skenet från en blix, som kommer helt oväntadt, en vacker, klar sommarnatt i Norden, då kornet mognar.

Fjärran borta hade hon dunkelt förnummit en manande stämning från Norden, nu urskilde hon tydligt:

— »Du gamla, du friska, du fjällhöga Nord.»

Ramsay såg undrande på Härdis.

Han kunde ej följa hennes stämning, för honom voro de ord, hvilka upprörde henne, fullkomligt okända. Han önskade lugna henne och trodde sig kunna göra det genom att i färgrik glans skildra det lif, som låg öppet inför dem.

— Ser du, Palazzo D'Oro, der borta, hvares ädla fasad och sköna gotiska ornamentik alltid tilltalat dig så högt; hur tyst, svalt och fridfullt lockar det oss ej.

Vi förtöja vår egen gondol vid dess breda trappa och taga vår egendom i besittning.

Allt hvad jag kan samla åt dig af hvad Venedigs konst skänkt rikast, skall pryda vår sköna verklighetsverld, der vi lefva allt fortfarande, hur än år och tider växla, samma härliga lif i andens djupaste förståelse, som vi gjort tillförene. Jordens band beröra oss ej, vi hafva uppsökt evighetens verld, innan dödens portar slutit sig bakom oss. Skuggorna hafva inga pligter mot lifvet.

Ramsays röst klang ren och skingrande ut i den tysta natten, den ljöd melodisk som en tjusande sång — hans blick strålade i extas.

Härdis hade lagt sin andra hand öfver hans och såg honom småleende in i ögonen.

Då hörde hon klagande, veka toner glida öfver vattnet, nu förnummo de, den sång, fru Daae sjungit för dem, Ramsay mindes den väl:

— »Djupt i hafvet på demantehällen
Necken hvilar i grönan sal.»

— »O, hvar dväljs du, klaraste bland stjärnor?»

Härdis hade dragit sin hand ur Ramsays. De sutto förstummade. Ramsays blick blef mörk och grubblande, men då den sista tonen dallrat genom luften och kanalen åter låg försänkt i djupaste tystnad, då lyfte han djärft, beslutsamt upp hufvudet och såg segerviss på Härdis.

— Nåväl, sade han fast, så må ditt lands gudar kalla dig åter. Här på jorden känner jag mig ej stark nog att strida en ärofull kamp om dig och vinna seger. Må därför ditt land återfå dig, för att bereda dig en dunkel, af oro och natt omgifven boning, jag kan ej rycka dig derifrån. Men en gång, när du slumrar i den eviga sömnen i Neckens armar, och han ännu ej vill släppa sitt rof:

— Då stiger jag ned till insjöns djup,
Der du slumrar kall och hvit,
I rustning af silfver, med sköld och lans,
Jag strider der med din Neck.

Jag rycker dig se'n, så djärft ur hans famn,
Och bär dig uppåt med mig.
De vågor som brusa, doft vid min fot,
Ej aktar jag deras hot.

Jag bär dig allt högre, mildt i min famn,
Vår väg går uppåt allt jemt,
Jag trampar den trappa, som änglar bygt,
Af guld, från himmel till jord.

Så kommer jag allt intill himlens port,
Hvars fält de lysa af guld.
Med vissen lilja jag klappar der på,
Dess kalkar ringa så gällt.

Den liljan, hon var vår blomma så huld,
Hon frodats på forntids jord,
Ur skönhets verldar hon hämtat sin doft,
Men vissnat i Nordens natt.

De änglar som vakta, vid himlens port,
 De öppna för liljans slag,
 Dess gängor rörs, den öppnar sig helt
 — Mitt öga möts af en syn!

I tjusande skiftning, de gröna fält,
 De stråla skönt för min blick —
 De blommor prunka och dofta så ljuft,
 Hvars fågning fordom dig gladt.

Du hvilar dock framgent så kall och blek,
 Du ser ej den fagra nejd,
 Din själ hade slocknat i Nordens natt,
 Dess gudar röfvat dig bort.

Jag lägger dig ned på grönskande fält,
 Bland blommor och fagert gräs,
 Der böjer jag knä, så ödmjukt intill,
 Med blicken riktad mot rymd.

De änglar oss hälsat, vid himlens port,
 Så kärligt stanna hos oss,
 Med hopfälda vingar de dröja än
 Att uppåt ställa sin flygt.

De lossa mitt harnesk, de ta' min sköld,
 Min lans jag lägger bredvid,
 Men liljan jag lagt så mildt på din barm,
 Med slokande — vissna blad.

Då lyser plötsligt ett gyllene sken!
 Dess strålar träffa oss klart,
 Jag värms af dess ljus — men icke ett drag,
 Jag ser förändras hos dig.

Ett moln har oss nalkats — det är dess sken,
 Hvars guldglans jag nyss förnam,
 Det sänker sig ned — det former nu ta'r —
 Jag skådar himlarnes kör.

I molnet rör sig en kvinna så huld,
 En gloria, molnet var,
 Omkring henne lysa i flammors glans,
 De trolska lusteldars prakt.

Hon närmar sig nu, hon skrider så lugn,
 Med leende, kärlig mun,
 Hon nalkas din bleka, tärda gestalt,
 Hon lutar sig ned så mildt.

Hon liljan ser, hvilken vissnade bort,
 På Nordens iskalla jord,
 Hon kunde ej lefva i köldens natt,
 Hon, skönhetens ljusa barn.

Men Helga Guds Moder böjer sig djupt,
 Hon rör nu vid liljans kalk,
 Och se, hvilken syn — Hvad under, o Gud!
 Sig liljans kronblad nu rör.

Dess kalk sig höjer, dess blad vecklas ut,
 Dess isiga glans förgår,
 Ty nya safter dess kronblad ha fyllt,
 Sig stjelken reser så rank.

Och rundt dess stängel sig ringlar en rök,
 Lik den, som från Öster går,
 Eller dimman mjuk, öfver bergets kam,
 Hon sväfvar som älfvors ring.

Den dimman lyser af dagdroppars glans,
 Hon skimrar klar som kristall,
 De ringlar som sväfva kring liljans stjelk,
 De fylla rikt hennes kalk.

Och se! Hvilken syn! Hon vecklar sig ut —
 Dess lätta, skimrande skrud
 Sig höjer så mjuk i ringlande veck,
 Som smyga kring en gestalt.

Gestalten sig höjer ur liljans kalk,
 Jag ser hennes fagra bild —
 Hon strålar och ler i salighets fröjd —
 Den liljan — hon var din själ!

Guds Moder, hon ler, då hon ser vår fröjd,
 Hon skådar sig huldt omkring,
 I änglarnes ring, hvilka omgett oss
 Och stumma skådat min sorg.

Men nu, när de funnit, att sorg är all
 Och bytt i svindlande fröjd,
 Då stämma de upp den skönaste sång,
 Som sjungits i himlens kör.

Och cittrorna leka till lutors klang,
 Cymbalerna klinga gällt;
 Basuners kraftiga, manande ljud
 Förnimmas fjärran ifrån.

Då breder ånyo det gyllne moln
 Sin mantel kring himlens brud,
 Den Helga Guds Moder sviner i skyn —
 Allt längre bort från vår syn.

Och änglarnas kör, den flyger nu bort,
 Den följer sin drottningens väg.
 Mot öppnande rymder dess färd nu går —
 I guldglans himlen vi se.

Med längtande blickar vi se dit in,
 Då sänkes ett luftskepp ned,
 Af guld det skimrar, ty himlens glans
 Dess enkla tackling har prydt.

Det sänker sig ned på det gröna fält,
 Hvars blomprakt fröjdar din själ,
 Det liljor är med berusande doft,
 Och rosor prunka i rödt.

Så för jag dig då till vårt skepp af guld,
 Vi stiga så sällt derpå,
 Dess segel sig rör! Det höjer sig snart,
 Så högt öfver himlens fält.

Det skepp utaf guld, som himlen oss gaf,
 Är vårt skepp från Vergils graf,
 Vi tjenat därför med riddaretjenst,
 Vår trohet skördar sin lön.

Som ledsven på färden i himlens sfer,
 Vi föra ett friskt emblem,
 Ty liljan doftar med evighetshopp,
 Vår lilja, från Vergils graf —

Så färdas vi sälla till evig tid,
 I aldrig slocknande ljus,
 Genom skönhets verldar, hvars skatters djup,
 Än aldrig pejlats af man.

Och fjärran bort uti rymdernas ljus,
 Der glömma vi jordens band,
 Dess strider och ve, de höras ej opp
 I himlens saliga hägn.

Vi glömma dess makt, uti eterns rymd,
 Der fins ej fädernesland —
 Der lösas dess band, så väl som dess kraf,
 Der gäller blott kärleks bud.

Härdis log.

— Så må det vara vår uppgörelse, sade hon allvarligt och vemodigt — att derest jag aldrig finner evighetstanken på mitt lands jord, utan ensam och öfvergifven sjunker i naturmakternas armar, — kom då i håg, att jag väntar på dig som befriaren.

Hon sträckte ut handen mot Ramsay, han fattade den och sade fast: jag svär min sista, som min första riddared,

vid liljan från Vergilii graf, vissen eller frisk, hon är mig alltjemt lika kär och dyrbar. Må det blifva mig förunnadt att väcka henne till nytt lif. Han log triumferande, då han räckte Härdis handen för att hjälpa henne att stiga upp på altanen, som öfvergöts af månskenet, men hvars pelare bildade djupa slagskuggor inåt.

— Från fantasiens ljus — in i verklighetens mörker, sade Härdis sorgmodigt.

XXVIII.

Vid Lago Maggiores stränder.

Rosorna hängde i tunga festoner genom spalièrerna, hvilka bildade tak till den parkgång, som sträckte sig längs sjöstranden.

Aftonens skuggor voro så djupa, att rosorna förnummos endast genom sin berusande doft; i lager och myrtenbuskagen, inne i den lummiga parken, sjöng näktergalen; bredvid sjöstranden reste sig höga palmer, hvars breda blad skönt tecknade sig i månskenet.

Utåt låg Lago Maggiore i månens dallrande, hvita skimmer, bergen smögo sig i mjuka linier efter horisonten, de mångbesjungna Borromeiska öarne höjde sina trädgårdar ur vattenytan. De föreföllo att sväfvä i luften, likasom Semiramis hängande trädgårdar, man kunde knappast urskilja hvad som var den blå luften, eller sjöns blåskimrande vatten.

Härdis och Ramsay sutto under rosenspalièren och sågo utåt sjön, de sutto tysta, den vemodiga skönhet, som omgaf dem, tryckte dem, näktergalen föreföll dem sjunga en sorgesång.

De hade rest från Venedig nästan rastlöst, drifvit

på måfå öfver de tjusande sjöarne, men alltjemt vidare, de funno icke ro någonstädes, greps icke Härdis af vemed, så var det Ramsay, som längtade bort.

De hade förut lifligt önskat att få tillbringa en längre tid, någonstädes vid sjöarne, men hittills hade de ej funnit någon plats som förmått locka dem till en förlängd vistelse. Dertill greps Härdis alltmer af hemlängtan. Värmen började äfven plåga henne, hon fantiserade om svalkan i hemlandet.

Sedan hon blifvit så fullkomligt skild från alla andliga intressen, hon och Ramsay njutit af gemensamt, började hon lida af ensamhetskänsla; deras egna stämningar tycktes icke ega förmåga att fylla deras lif, sedan de här voro uteslutande hänvisade till en trolskt skön natur.

Deras tankar gingo i skilda banor.

Ramsay skulle äfven här ha kunnat njuta fullt, men Härdis var förströdd, hon hade ingen ro, hon var öfvermått på stämningar, hon kände sig främmande för omgifningen och såg med frånvarande blick på all den skönhet, som upprullades inför henne. Ramsay förstod detta och led deraf, men han fann intet medel, hvarmed han kunde öfvervinna hennes svårmod, han saknade förutsättning derför.

Han kunde ej dela hennes längtan.

Han kunde blott följa henne vidare och på allt sätt söka förströ henne. De använde sina dagar till långa ströftåg utåt de sköna stränderna, här hade de Simplons snöiga hjässa strax bakom sig; de hade företagit en härlig tur uppåt Alperna. I kväll hade de i timmar rott utåt sjön.

— Jag tror att du åter hör din Neck spela, du ser så frånvarande och drömmande ut, sade Ramsay slutligen och vände sig mot Härdis, hvars blick irrade utåt vattnet.

De kunde knappast urskilja hvarandras konturer,

skuggorna lågo djupa — rosendoften omhvärfde dem, näktergalen sjöng.

— Det är mer än ofattligt, käre vän, svarade Härdis, att jag ej helt förmår gå upp i de stämningar vi möta här, jag blir förströdd, mitt väsende upptar dem ej, måhända jag skulle känna annorlunda i Schweiz' högländsnatur, den skulle påminna mig om mitt hemland.

— Ingen påminnelse hjälper för den, som lider af hemlängtan, svarade Ramsay vemodigt. Du har gripits af en oförklarlig oro, du jagar ständigt vidare, ehuru du förut tänkt dig vårt lif här i ro, så eftersträfvansvärdt.

— Jag vet icke själf, hvad det är för en underlig mystik, som fyller mig, log Härdis melankoliskt, jag längtar, men i första rummet efter London, det förefaller mig som skulle jag der hafva något att finna — jag vet ej hvad, blott att jag oemotståndligt drifves dit. Du vet att jag ofta har oförklarliga förnimmelser, jag nödgas följa dem, jag har aldrig gjort det utan att något af vigt mött mig.

— Detta London — utbrast Ramsay, skämtsamt förargad, hvad kan du väl finna der, åtminstone ingen svalka. Om du fått någon annan idé, men denna är verkligen mystisk, det måste jag erkänna. Men, kära barn, du vet ju att jag följer dig troget, hvart det än bär, så äfven nu. Jag har aldrig tänkt lemna dig annat än i ditt eget hem, resa vi återigen till London nu, så möta vi Daaes der, de kunna åtminstone ej blifva din mystik, men du får deras sällskap hem — och jag — tillade Ramsay, med undertryckt röst — jag reser öfver hafvet. —

— Låt oss icke tala om skilsmessa ännu, min vän, ehuru liljorna börja vissna, vi hafva mycket onjutet ännu; vi svalka oss i Schweiz och uppsöka det sköna Lindau, Tysklands Venedig, der återfinna vi helt visst vår förmåga att fröjdas.

— Vi kunna ju resa öfver Alperna i morgon, om du så vill, sade Ramsay.

— Ja, låt oss resa, sade Härdis — hon räckte Ramsay handen till godnatt.

— Mottag då från Italien, som ett sista minne af vårt skönhetslif, en af Bavenos rosor, sade Ramsay och bröt en af de rika spaliërosorna med rosaton på guldgrund. Jag fruktar att vår lilja börjar vissna, tillade han vemodigt, måtte det vara dig förunnadt att nu mötas af rosorna.

På andra sidan Alperna.

— Vårt paradiset ligger tillslutet, Alpernas obevekliga istäcke döljer det för våra blickar, som bår-täcket döljer den hänsöfne, sade Ramsay dystert och såg bort emot Tyroleralpernas snöhöljda bergskedja, hvilken i torn och branta afsatser höjde sig vid södra horisonten. Som kristaller och diamanter glittrade isen deruppe, i det skarpa månskenet, hvilket upplyste Bodensjöns lugna yta. Härdis satt tillsammans med Ramsay på den starka, breda vågbrytare, hvilken skyddar Lindaus hamn. Allvarligt skådar ett sittande bronslejon utåt sjön, uppifrån sin dominerande ställning.

På trappsteget, nedanför lejonpelaren, satt Härdis, och på ett ännu lägre, Ramsay. Han stödde armen mot afsatsen, der hon satt, och sökte vemodigt hennes blick.

Hon hade icke svarat honom, hon hade blott sökt att fatta hans fantasibild, hennes blick gled bort emot de hvitskimrande Alperna, hvilka nu tedde sig för henne som andeväsanden, flockande sig vid ingången till evighet.

— Förgängelsens symbol har mött oss, sade hon slutligen vekt, höglandet har ej skänkt oss hvila och hem såsom jag hoppades, det har blott stämplat vår lilja med sin isiga glans. Känner du, hur förgängelsens kyla når oss?

— Du känner, att vi äro rotlösa i den verld vi nu lefva, sade Ramsay svårmodigt. Du har rätt, vår känsla — vårt lif — höra ej jordens vanliga gång till; jag har därför bjudit dig att stanna på klassisk jord, bland renässansdrömmar, du har ej velat lyssna till mitt varningsord att ej våga dig ut i lifvet, du ser nu, att du der endast finner isen.

— Men isen kallar mig mot Norden, hviskade Härdis varmt och böjde sig ned öfver honom, hennes hand lades mildt på hans axel, djup — dunkel — mötte hennes blick hans.

Ramsays ögon blixtrade, ett återsken af länge undertryckt glöd flammade derur, han ryckte till af rörelse, böjde hufvudet djupt i sina händer och skakades af en inre snyftning. Rörelsen tycktes öfvermanna honom, han satt orörlig med Härdis' hand hvilande på sin axel. Slutligen lyfte han upp hufvudet, ögonen strålade som i förklaring, och han yttrade med fast stämma, i det han såg in i hennes ögon: lifvet griper oss, du kallas mot Norden, till hem och jordisk framtid, jag återvänder till det lif, jag en gång bundit mig oupplösligt vid. — Vårt lif återigen, ligger utanför allfarvägarne, derom hafva vi först nu blifvit till fullo öfvertygade, då vi omgifvas af alldagligheten. Vi kunna ej lefva gemensamt deri, vi vilja högre — men lifvet öppnar ej paradiset's lustgårdar, der vi skulle önska att dväljas. Vi ega blott att hoppas, att de rymder vi drömt om, måtte öppna sig för oss, på gränsen till evigheten, och att vi då må finna förklaringen på den känsla, som ledt oss; att vi må få veta, hvilka gudamakter vi hafva att bränna tackoffer till, för den inblick i sällhetens dunkla verld, som beskärts oss.

Men ser du derborta, högt uppe på Alpens, lik en gotisk spira, sig höjande spets, den kvinliga gestalt, som i fladdrande, hvit mantel ilar framåt, förd af ett gyllene klot? — Ser du, hur manteln rör sig för aftonvinden, den är besatt med gnistrande diamanter, och så är hennes böljande hår. Hon sväfvar snabbt som molnet, men med sin utsträckta, högra hand, vinkar hon, och pekar uppåt mot den stjärnprydda aftonhimlen — i hennes hand lysa liljor, i månens silfverglans. Härdis — mina tankars — mina drömmars väninna — förstår du icke, att det är lyckans gudinna, som lockar oss? På hennes gyllene hjul hafva vi färdats, skyddade af hennes hvita mantel, vi hafva, ehuru dödliga, hugnats med hennes nåd, hvi har du då afkastat manteln och störtat oss båda från det hjul, alla dödliga söka att hinna, men som för de flesta rullar likt en hägring genom rymden. Härdis — hvarför har du störtat oss ned till jorden, vi som färdades så trygga, på det svindlande hjulet.

Ramsay hade rest sig — kraftfull — manande — sträckte han ut handen — pekande mot Alperna.

Härdis stod bredvid honom med armen öfver hans axel, vekt såg hon upp till honom och yttrade: min vän, äfven jag ser, att lyckans gudinna flyr oss — hon sväfvar bort — in i rymdernas guldglans — och hon för vår lilja med sig. — Men ser du icke, hvad gudinnan håller i sin venstra hand? min vän — det är rosor — purpurglänsande rosor — dem faller hon till jorden. Jag känner att de, som hon ämnat mig, de falla på mitt hemlands jord. — De äro lifvets rikedom och fullhet, de skola i friska länkar binda min känsla vid hembygd och framtida hem — *dina* äro längesedan vissna, men din framtidsförhoppning lefver i dina söner — de vänta dig.

Jag trår efter rosornas doft, jag måste njuta deraf för att lära känna mina tankars bärkraft till fullo. Skall

jag se dem förenade i jordisk känslas mystik, eller skall jag endast berusas utaf dem, så att lyckans hjul aldrig mer för mig mot okända verldar. Äro rosorna endast gudinnans förföriska lek med oss, människobarn — äro liljorna hennes evighetsblommor — detta är den gåta, hvars lösning jag söker.

— Du vet, att jag pröfvat lifvet, barn, jag säger dig, att så är, sade Ramsay. — Nu först står du redo att söka den glänsande såpbubbla, som heter lifvet — och att bedragas.

— Du har visat mig lyckans sköna, blomsterströdda väg, sade Härdis varmt — nu är jag mogen att njuta fullheten.

— Mätte du finna den, barn, log Ramsay, du vet, att i vänskap sätter man vännens lycka högst — men kom därför ihåg min sista riddared: att då jag en gång förnimmer, att ditt land — din kärlek och dina verklighetsdrömmar endast äro krossade illusioner — den såpbubbla brusten, som du mest fruktade att du skulle komma att älska — tron på beståendet af något menskligt — vänta då på mig som befriaren. Jag leder dig mot den högsta förklaringen — in bland de från alla jordiska band fria, andliga sympatiernas hvirflande stjärnedans. Bland dem rör sig lyckans gudinna som universums medelpunkt, men tyvärr — i allt för fjärran banor för att skådas af de dödlige. Hon hägrar för de utvalde — vi hafva följt hennes svindlande bana, men du uttalade den ödesdigra trollformeln — krafvet på verklighet — därför hafva vi sett henne försvinna i natten lik en fallande stjärna. — I ett annat lif skåda vi henne åter i en evig morgongrynings förhoppningsfulla rosaton — du vet, att hvad en dödlig varmast önskar, då en stjärna faller — det går i fullbordan.

Mot Norden.

Ute på Thamsens nedre del, som vidgar sig lik en hafsarm, lågo kolossala oceanångare förtöjda.

Ett vimmel af fartyg af olika storlek, representerande alla jordens nationaliteter.

Hamnen föreföll som en föreningslänk mellan jordens alla folk.

Utåt blånade hafvet i middagssol.

En stor oceanångare, förande Englands flagga, hade just kastat loss och ångade nedför floden.

I aktern, helt nära flaggan, stod en reslig man med fladdrande näsduk — han såg bort emot en mindre ångbåt, som fört passagerarne öfver till den större.

Mannen, bredvid den engelska flaggan, var Ramsay.

Hans blick, som dystert lyste, sökte och fann Härdis, som stod på den mindre ångbåten, hvilken nu styrde mot land.

Hennes näsduk fladdrade svar — en sista hälsning med handen, som sträcktes ut såsom till farväl — Ramsay svängde sin mössa — och var försvunnen.

Härdis stod orörlig. — Grubblande flög hennes blick öfver vattnet, den tycktes vilja följa honom, som nu drog bort öfver hafvet. Hennes drag voro präglade af vemod, men då ångaren helt försvunnit i den breda, glittrande solvägen — gled hennes blick i dess gyllene spår — till det land, der dess glans nu bådade högsommar.

Hon log, — det lyste förhoppning i hennes ögon.

Hon stod åter på kajen, då ljudet af glada, välkända röster, nådde henne. Det var Nordens språk. Hon urskilde nu svenska ord. Hon vände sig om och mötte Daaes, hvilka förestälde henne för en ung svensk.

— Ni ser mot hemlandet, yttrade denne, i det han bugade sig för Härdis. Jag hoppas ni längtar dit, så väl som jag, fortfor han varmt. Jag hör att äfven ni länge färdats i främmande land, det är ju då en lyckligt tillfällighet, som låter oss komma hem till Nordens gladaste högtid — Balders och Nannas bröllopfest. Ser ni, hur Balder samlar bröllopfacklor, utbrast han, pekande på solstrålarnes samlade guldknippen. Vi beträda Sverges jord för att i tid hinna resa ett altare till deras ära.

— Ja, låt oss resa hem, sade Härdis. Den blågula svenska flaggan kallar oss mot Norden. Till våra blåa vatten — till vår gyllene sommarsol. Vi mötas der af lifsglädjens fest. Balder återvänder ju till Norden hvarje midsommar för att förnya sin förening med den fagra Nanna — skulle vi då icke resa deras altare och dansa under deras bröllopsnatt — vår midsommarnatt, då Balder famnar Nanna till ett sällt förbund.

— Vi äro redo att följa er på bröllopfesten, utbrast Daae muntert. Fröken Furu bjuder oss slutligen till en fest i verklighetens verld. Låt oss njuta den — och i gammalt, nordiskt mjöd, ur rikt guldsmyckade dryckeshorn — dricka de förenades skål. Vi kunna stödja sol-

gudens välde, derest vi med jubel hälsa honom på hans hedersdag.

— Om vi resa nu, inföll Härdis, så beträda vi svensk jord, då folket smyckar sina förstugukvistar med ljusa björkar — majstängerna resas och viras med blåklint och prestkragar — och ungdomen samlas på utsigtsbergen, för att under dans, sång och lek, omkring flammmande bål, vänta på den stund, då Balder och Nanna visa sig förenade i strålande skönhet.

— Ja! Lefve Balder! Skönhetens och godhetens gud, Nordens Apollo! utbrast Daae.

— Må han återvända till Norden och regera för evigt, inföll Härdis.

— Och lefve Nanna, sommarens fagra gudinna, tilllade den unge svensken. Måtte hon troget följa sin make.

— Lefve de! sade Daae, svängande sin hatt.

De stego ombord på den svenska ångaren och gled ut emot det guldglittrande hafvet.

Några månader sednare.

Bref från Härdis till Ramsay.

Käre vän!

Du frågar med oro, hvarför jag försvunnit för dig; om det var mitt allvar, att jag skulle gå ut ur ditt lif, såsom jag kommit — lik en hägring — en synvilla?

Ja — väl — jag ansåg, att det lif vi lefvat i drömmens och fantasiens rike, skulle bäst ega kraft att bibehålla sin fägring, derest det för oss båda i framtiden tedde sig som ett Fata Morgana.

Gyllene slott timrade vi på fantasiens höjder — palmer viftade svalka — i det Eden vi sålunda själfva skapat, lustvandrade vi, förverkligande antikens och renässansens skönaste drömmar.

Älskade jag dig — spørjer du först nu?

Din mun var stum, ditt öga talade aldrig annat än i en flyktig sekund om känslor, starkare än vänskapens.

Stilla förflöt vårt lif i förståelse och skönhetsnjutning, hvi frågar du, om näktergal och orange tillhviskat mig naturens hemlighetsfullaste toner.

Vi njöto af det yttre lifvets tjusning, men naturen hade ingalunda inom oss nedlagt de länkar, hvilka omärkligt kunde gripa in i våra lefnadsöden.

Vi voro skapade att lefva bredvid hvarandra i glädje och lycka, icke att lefva, förenade genom kärlekens allmakt, delande lifvets ve — så väl som dess sällhet.

Du hade redan skänkt bort din ungdomliga känsla, på det området var du half, därför sökte jag dig ej der, utan i andens stora rike, der tankarne tumla fria, der inga band finnas, der menniskoanden leker fritt.

Du lefde med mig i skönhetens rike; att vi lyckades bibehålla vårt fridlysta område der, det må vi vara vår ledsagande lilja tacksamma för.

Vi önskade pröfva vänskapen — vi funno den vara lifvets dansande fröjd på de solbelysta höjderna.

Kärleken återigen är lifvets outgrundliga mystik. Deri komma vi naturens eget område nära, der famnas vårt väsende af naturmakter, som bjuda och befalla lydnad för okända lagar.

Vänskap kunna vi fatta och leda i de banor vi själfva önska, der råda vi — i kärleken råder naturen. Vi ega blott att böja oss för hennes rådslag.

Hvilket bringar oss varaktig sällhet?

Du har svarat — vänskapen.

Hvad kommer jag att svara?

Det får tiden utvisa.

Du och jag dyrkade gemensamt vänskapens heliga symbol, men du vet, att jag städse tänkte mig som lifvets högsta sällhet — den andliga förståelsens symbol, virad med känslans purpurröda rosor. Jag väntade att ungdomen och de lifskraftiga förhoppningarne skulle sprida glans öfver verkligheten, så väl som du låtit mig njuta i fantasiens verldar.

Min vän, jag har funnit detta. Rosorna hafva mött mig på min väg.

Ej yttre fågring i naturen kräfves, ej konstens mäster-

verk och världens glans, för att deras svällande knoppar skola slå ut. I ensamhetens tystnad, i omgifningens kalla förstelning hafva de utvecklats i rikedom och skönhet, genom den unge man, med hvilken jag förenade mitt lif, sedan jag skildes från dig.

— Illusion! Bländverk! — hör jag dig vemodigt yttra.

Måhända du har rätt, men i så fall har jag dock sett ännu ett återsken från sällare världars ljus.

Det var den hägring, som lockade mig från Söderns skönhet, antikens och renässansens ideal, och från din vänskap.

De stämningar de ingifvit mig, önskade jag delgifva mitt land, det var der jag sökte full förståelse, och jag väntade bistånd uti känslor, hvilka kunde sluta mig oupplösligt till fosterland — hem och framtidsförhoppning i ett vardande slägte.

Min vän — jag har funnit detta.

Du spørjer med undran, hvad som slutligen lyckats gripa mitt väsende helt, uppfylla de kraf, hvilka jag uppställt som nödvändiga för min harmoniska utveckling — sammangjutning af tanke och känsla?

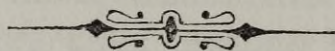
Det var en påminnelse om mitt hemland. Det var Sverge jag mötte, då jag lemnat dig — och erfarit, att trots sympati och djup tillgifvenhet, så var och förblef du för mig, som du själf städse kände — en främling — en skugga, bredvid en skugga. Främmande för sammanhanget i min natur — för dess ursprung och fagraste drömmar.

Mina förhoppningar voro icke dina, min glädje och sorg öfver framsteg eller tillbakagående i mitt lands andliga utveckling, kunde du ej dela. Dess förflutna och tillkommande voro dig främmande, så väl som dess naturstämningar. De djupaste tonerna i min själ kunde således ej finna genljud hos dig. Detta återigen var hvad jag städse sökte — och nu äfven funnit.

Du ler, min vän, helt sorgmodigt, och säger mig, att mina verklighetsdrömmar äro fåfängliga illusioner — ett bländverk — en syn i fjärran.

Du väntar blott att Nordens kalla vinternatt skall kväfva mina lifsglada förhoppningar, att jag skall se dem tillintetgjorda och utmattad sjunka i mitt hemlands jord — att Nordens gudar dragit mig i ett förrädiskt djup — att Necken, som lockade mig mot hemlandet, sjöng en sirensång för mitt sinne.

Nåväl, min vän. Om så blir. Då väntar jag att du håller din sista riddared och kommer för att hämta den vissna liljan från Vergilii graf och omplantera henne i sällare rymders tjusande lustgårdar — till dess — pröfvar jag lifvet.

Anmärkningar

från sidan 250.

* Den Saliga Jungfrun.

Med öfversättningen af Dante Rossettis dikt, *The Blessed Damozel*, har afsetts att så troget som möjligt återgifva de symboliska tankar, hvilka skapat originalet, samt att genom en fri, svensk form söka delgifva något af den mystiska stämning originalet i så hög grad är egnadt att ingifva.

Följande skaldens egen uppfattning att låta formen foga sig efter idén, hvilken isynnerhet kommit till uttryck i hans utarbetningar af egna skaldeverk från det ena språket till det andra, italienska eller engelska, har öfversättaren delvis ansett det nödvändigt att frångå den engelska versformen och funnit den trognaste efterbildningen möjlig endast genom att uteslutande använda diktens eget, orimmade versmått, likväl utan att göra detta oregelbundet som originalets, i fråga om meter.

Den öfversättning, hvilken redan 1884 gjorts af Edvard Fredin i *Skilda Stämmor*, har författarinnan funnit i högsta grad otillfredsställande och vilseledande. Den förmåga Edvard Fredin egde som öfversättare, var inför en skald sådan som Dante Rossetti ej tillfyllestgörande, då i första rummet förståelse af i minsta detalj symboliserade tankar kräfves, ej allenast ett återgifvande af en poetisk form.

Enligt samma uppfattning, som tagit sig uttryck vid utarbetandet af ofvannämnda öfversättning, har författarinnan, fri från schablonartade regler och utan afseende på föregångare, oberoende bildat de versformer, hvilka för henne bäst lämpat sig för de symboliska bilder hon önskat lefvandegöra, frångående den nuvarande svenska diktkonstens fasthängande vid den rimmade versen, äfven på bekostnad af den poetiska logiken.

Det i svenska öfversättningar osympatiska återgifvandet af de latinska och grekiska fragment, hvilka förekomma i arbetet, hafva gifvit anledning till en ny form efter originalens meter.

Sidan 161:

— »Du utaf moralister störst.»

Fritt fragment efter Byron.

Fullständigare citat:

»Större moralist än du, ej skildrat,
Vårt lumpna lif.»

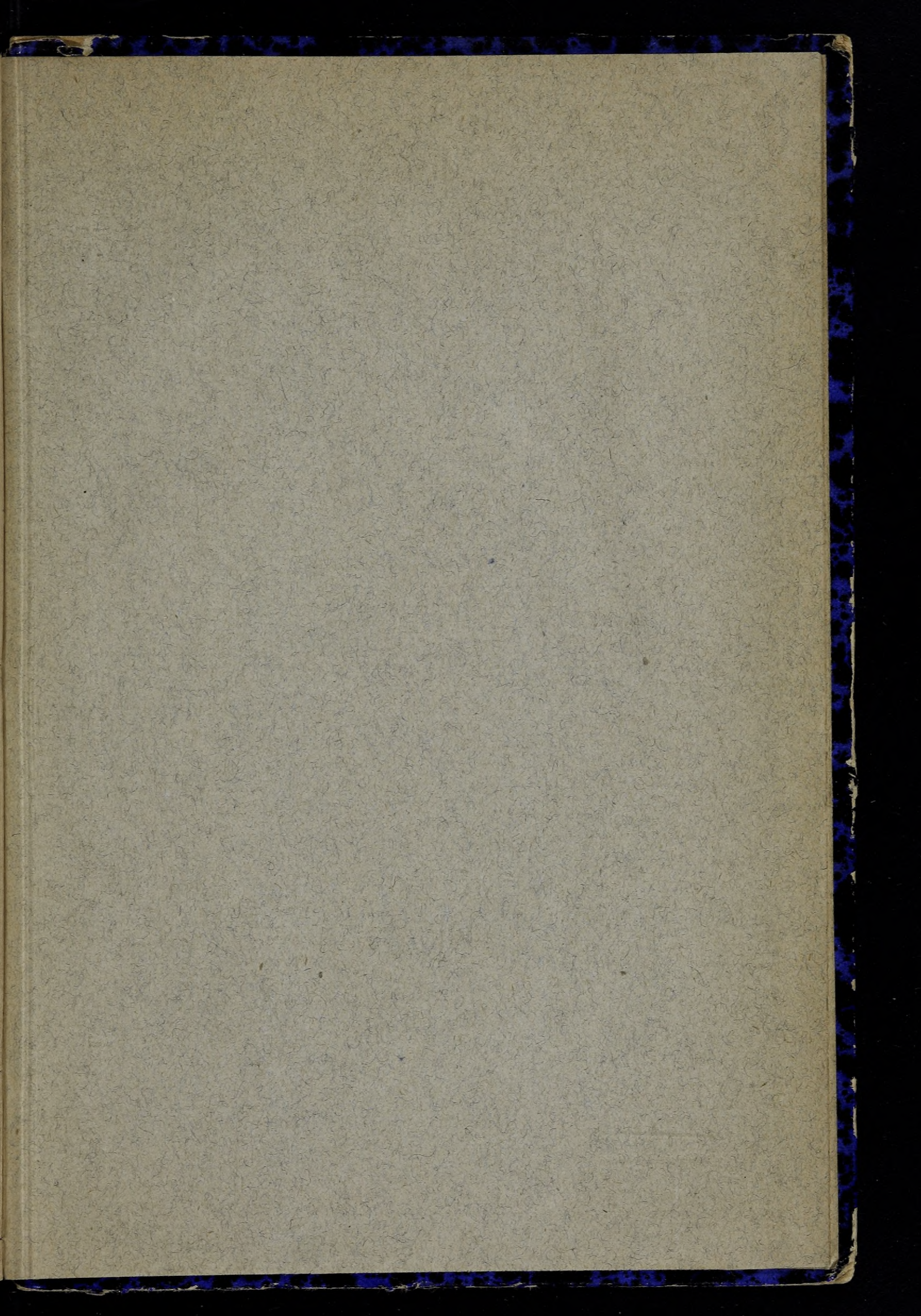
Innehållsförteckning.

I.	Capri. Afskedet	1.
II.	6.
III.	Hafsfärden	14.
IV.	Aftonen före Afskedet	43.
V.	Annacapri	49.
VI.	Vesuvius	67.
VII.	»La Tomba di Virgilio»	83.
VIII.	I Rom.	91.
IX.	Lord Duncan	102.
X.	Mr. Ramsays ankomst till hotellet	110.
XI.	Efter Påsken	114.
XII.	Osterian vid Porta Pancrazio	122.
XIII.	Villa Dorias lustpark	144.
XIV.	St. Maria in Ara Cœli	154.
XV.	Amerikanske konstnären	163.
XVI.	San Paolo fuori le mura.	173.
XVII.	Michel Angelo och Raphael	185.
XVIII.	Colosseum och Forum	192.
XIX.	205.
XX.	Tivoli	215.
XXI.	225.
XXII.	I Florens	232.
XXIII.	240.
XXIV.	I Venedig.	255.
XXV.	264.
XXVI.	Mrs. Hamilton	268.
XXVII.	En dröm	275.
XXVIII.	Vid Lago Maggiore's stränder	286.
XXIX.	På andra sidan Alperna	290.
XXX.	Mot Norden	294.
	Några månader sednare	297.

Svenska manuskriptet afslutades Juni 1896; dock har under utgifningen afseende fästats vid sednare litteratur.

Boken omarbetas af författarinnan till engelska språket.

File 98

Pris: 4 kr. 50 öre.

LUNDS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

15000

600343568